

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فنون تصدی گری حمل و نقل

رشته حمل و نقل

گروه خدمات

شاخه فنی و حرفه‌ای

پایه یازدهم دوره دوم متوسطه

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

نام کتاب: فنون تصدی‌گری حمل و نقل - ۲۱۱۳۲۴

پدیدآورنده: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کار دانش

شناسه افزوده برنامه‌ریزی و تألیف: سید محمود برآبادی، فریخان حامدیزدان، افشین شهپرافراشته، ارسطو کریمی، رقیه متحیرپسند، عباس

محمودآبادی (اعضای شورای برنامه‌ریزی)

آرزو ابوالقاسم، محمد حجاززاده، ولی حسام‌پوررضوی، پگاه طاهرخوانی، سیده فاطمه مقیمی (اعضای

گروه تألیف) - سید محمود برآبادی (ویراستار ادبی)

مدیریت آماده‌سازی هنری: اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

شناسه افزوده آماده‌سازی: مرضیه توماچ‌نیا (صفحه‌آرا) - نسرين اصغری (عکاس)

نشانی سازمان: تهران: خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)؛

تلفن: ۹-۸۸۸۳۱۱۶۱، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹،

وب‌گاه: www.irtextbook.ir و www.chap.sch.ir

ناشر: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران: تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (دارو پخش)

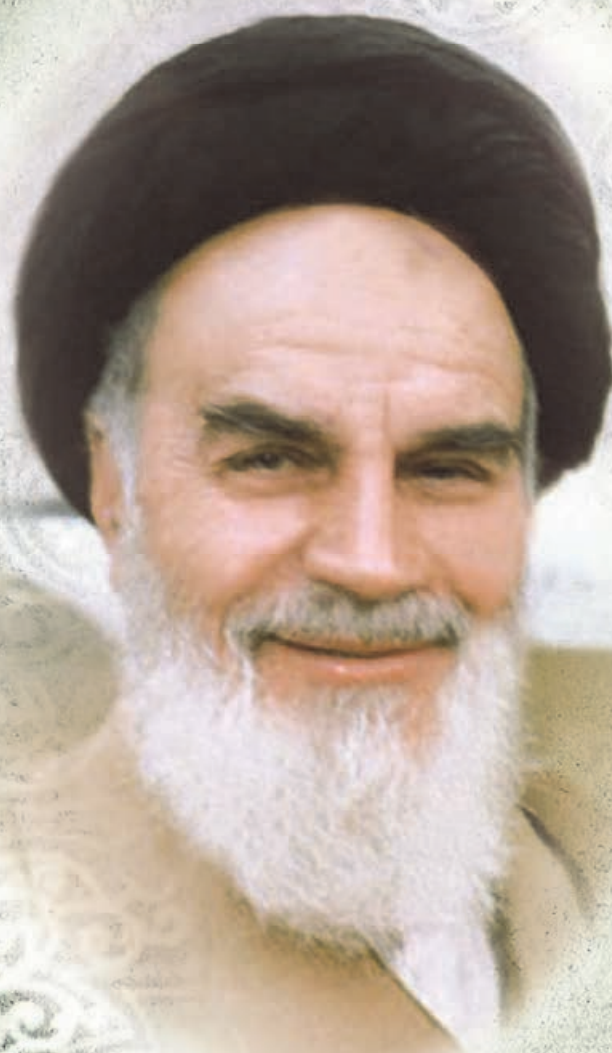
تلفن: ۵-۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار: ۴۴۹۸۵۱۶۰ / صندوق پستی: ۱۳۹-۳۷۵۱۵

چاپخانه: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»

سال انتشار و نوبت چاپ: چاپ دوم ۱۳۹۷

کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش است و هرگونه استفاده از کتاب و اجزای آن به صورت چاپی و الکترونیکی و ارائه در پایگاه‌های مجازی، نمایش، اقتباس، تلخیص، تبدیل، ترجمه، عکس‌برداری، نقاشی، تهیه فیلم و تکثیر به هر شکل و نوع، بدون کسب مجوز، ممنوع است و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

ملت شریف ما اگر در این انقلاب بخواهد پیروز شود باید دست از آستین
برآرد و به کار بپردازد. از متن دانشگاه ها تا بازارها و کارخانه ها و مزارع و
باغستان ها تا آنجا که خودکفا شود و روی پای خود بایستد.
امام خمینی (قدس سرّه الشریف)

- پودمان ۱: حمل بارهای فاسد شدنی ۱
- پودمان ۲: حمل بارهای ترافیکی ۳۵
- پودمان ۳: نظارت و کنترل بارهای ترافیکی ۷۵
- پودمان ۴: مسافربری بین‌المللی ۱۲۱
- پودمان ۵: حمل و نقل ترکیبی ۱۴۵

سخنی با هنرجوی عزیز

شرایط در حال تغییر دنیای کار در مشاغل گوناگون، توسعه فناوری‌ها و تحقق توسعه پایدار، ما را بر آن داشت تا برنامه‌های درسی و محتوای کتاب‌های درسی را در ادامه تغییرات پایه‌های قبلی براساس نیاز کشور و مطابق با رویکرد سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران در نظام جدید آموزشی بازطراحی و تألیف کنیم. مهم‌ترین تغییر در کتاب‌ها، آموزش و ارزشیابی مبتنی بر شایستگی است. شایستگی، توانایی انجام کار واقعی به‌طور استاندارد و درست تعریف شده است. توانایی شامل دانش، مهارت و نگرش می‌شود. در رشته تحصیلی حرفه‌ای شما، چهار دسته شایستگی در نظر گرفته است:

۱- شایستگی‌های فنی برای جذب در بازار کار مانند توانایی تعیین وزن کل و بار مجاز

۲- شایستگی‌های غیر فنی برای پیشرفت و موفقیت در آینده مانند نوآوری و مصرف بهینه

۳- شایستگی‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات مانند کار با نرم‌افزارها

۴- شایستگی‌های مربوط به یادگیری مادام‌العمر مانند کسب اطلاعات از منابع دیگر

بر این اساس دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش مبتنی بر اسناد بالادستی و با مشارکت متخصصان برنامه‌ریزی درسی فنی و حرفه‌ای و خبرگان دنیای کار مجموعه اسناد برنامه درسی رشته‌های شاخه فنی و حرفه‌ای را تدوین نموده‌اند که مرجع اصلی و راهنمای تألیف کتاب‌های درسی هر رشته است.

این درس، چهارمین درس شایستگی‌های فنی و کارگاهی است که ویژه رشته حمل‌ونقل در پایه ۱۱ تألیف شده است. کسب شایستگی‌های این کتاب برای موفقیت آینده شغلی و حرفه‌ای شما بسیار ضروری است. هنرجویان عزیز سعی نمایید؛ تمام شایستگی‌های آموزش داده شده در این کتاب را کسب و در فرآیند ارزشیابی به اثبات رسانید.

کتاب درسی فنون تصدی‌گری شامل پنج پودمان است و هر پودمان دارای یک واحد یادگیری است و هر واحد یادگیری از چند مرحله کاری تشکیل شده است. شما هنرجویان عزیز پس از یادگیری هر پودمان می‌توانید شایستگی‌های مربوط به آن را کسب نمایید. هنرآموز محترم شما برای هر پودمان یک نمره در سامانه ثبت نمرات منظور می‌نماید و نمره قبولی در هر پودمان حداقل ۱۲ می‌باشد. در صورت احراز نشدن شایستگی پس ارزشیابی اول، فرصت جبران و ارزشیابی مجدد تا آخر سال تحصیلی وجود دارد. کارنامه شما در این درس شامل ۵ پودمان و از دو بخش نمره مستمر و نمره شایستگی برای هر پودمان خواهد بود و اگر در یکی از پودمان‌ها نمره قبولی را کسب نکردید، تنها در همان پودمان‌ها لازم است مورد ارزشیابی قرار گیرید و پودمان‌هایی قبول شده در مرحله اول ارزشیابی مورد تایید و لازم به ارزشیابی مجدد نمی‌باشد. همچنین این درس دارای ضریب ۸ است و در معدل کل شما بسیار تأثیرگذار است.

همچنین علاوه بر کتاب درسی شما امکان استفاده از سایر اجزای بسته آموزشی که برای شما طراحی و تألیف شده است، وجود دارد. یکی از این اجزای بسته آموزشی کتاب همراه هنرجو می‌باشد که برای انجام فعالیت‌های موجود در کتاب درسی باید استفاده نمایید. کتاب همراه خود را می‌توانید هنگام آزمون و فرآیند ارزشیابی نیز همراه داشته باشید. سایر اجزای بسته آموزشی دیگری نیز برای شما در نظر گرفته شده است که با مراجعه به وبگاه رشته خود با نشانی www.tvoccd.medu.ir می‌توانید از عناوین آن مطلع شوید.

فعالیت‌های یادگیری در ارتباط با شایستگی‌های غیرفنی از جمله مدیریت منابع، اخلاق حرفه‌ای، حفاظت از محیط زیست و شایستگی‌های یادگیری مادام‌العمر و فناوری اطلاعات و ارتباطات همراه با شایستگی‌های فنی طراحی و در کتاب درسی و بسته آموزشی ارائه شده است. شما هنرجویان عزیز کوشش نمایید این شایستگی‌ها را در کنار شایستگی‌های فنی آموزش ببینید، تجربه کنید و آنها را در انجام فعالیت‌های یادگیری به کار گیرید.

رعایت نکات ایمنی، بهداشتی و حفاظتی از اصول انجام کار است لذا توصیه‌های هنرآموز محترمتان در خصوص رعایت مواردی که در کتاب آمده است، در انجام کارها جدی بگیرید.

امیدواریم با تلاش و کوشش شما هنرجویان عزیز و هدایت هنرآموزان گرامی، گام‌های مؤثری در جهت سربلندی و استقلال کشور و پیشرفت اجتماعی و اقتصادی و تربیت مؤثری شایسته جوانان برومند میهن اسلامی برداشته شود.

دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش

سخنی با هنرآموز گرامی

در راستای تحقق اهداف سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران و نیازهای متغیر دنیای کار و مشاغل، برنامه درسی رشته حمل و نقل طراحی و بر اساس آن محتوای آموزشی نیز تألیف گردید. کتاب حاضر از مجموعه کتاب‌های کارگاهی می‌باشد که برای سال یازدهم تدوین و تألیف گردیده است این کتاب دارای ۵ پودمان است که هر پودمان از یک واحد یادگیری تشکیل شده است. همچنین ارزشیابی مبتنی بر شایستگی از ویژگی‌های این کتاب می‌باشد که در پایان هر پودمان شیوه ارزشیابی آورده شده است. هنرآموزان گرامی می‌بایست برای هر پودمان یک نمره در سامانه ثبت نمرات برای هر هنرجو ثبت کنند. نمره قبولی در هر پودمان حداقل ۱۲ می‌باشد و نمره هر پودمان از دو بخش تشکیل می‌گردد که شامل ارزشیابی پایانی در هر پودمان و ارزشیابی مستمر برای هریک از پودمان‌ها است. از ویژگی‌های دیگر این کتاب طراحی فعالیت‌های یادگیری ساخت‌یافته در ارتباط با شایستگی‌های فنی و غیرفنی از جمله مدیریت منابع، اخلاق حرفه‌ای و مباحث زیست محیطی است. این کتاب جزئی از بسته آموزشی تدارک دیده شده برای هنرجویان است که لازم است از سایر اجزای بسته آموزشی مانند کتاب همراه هنرجو، نرم‌افزار و فیلم آموزشی در فرآیند یادگیری استفاده شود. کتاب همراه هنرجو در هنگام یادگیری، ارزشیابی و انجام کار واقعی مورد استفاده قرار می‌گیرد. شما می‌توانید برای آشنایی بیشتر با اجزای بسته یادگیری، روش‌های تدریس کتاب، شیوه ارزشیابی مبتنی بر شایستگی، مشکلات رایج در یادگیری محتوای کتاب، بودجه‌بندی زمانی، نکات آموزشی شایستگی‌های غیرفنی، آموزش ایمنی و بهداشت و دریافت راهنما و پاسخ فعالیت‌های یادگیری و تمرین‌ها به کتاب راهنمای هنرآموز این درس مراجعه کنید. لازم به یادآوری است، کارنامه صادر شده در سال تحصیلی قبل بر اساس نمره ۵ پودمان بوده است. در هنگام آموزش و سنجش و ارزشیابی پودمان‌ها و شایستگی‌ها، می‌بایست به استاندارد ارزشیابی پیشرفت تحصیلی منتشر شده توسط سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی مراجعه گردد. رعایت ایمنی و بهداشت، شایستگی‌های غیر فنی و مراحل کلیدی بر اساس استاندارد از ملزومات کسب شایستگی می‌باشند. همچنین برای هنرجویان تبیین شود که این درس با ضریب ۸ در معدل کل محاسبه می‌شود و دارای تأثیر زیادی است.

کتاب شامل پودمان‌های ذیل است:

پودمان اول: با عنوان "حمل بارهای فاسدشدنی" که ابتدا مفهوم بار فاسدشدنی تعریف شده و سپس به تجهیزات حمل بار فاسدشدنی و ویژگی‌های آن‌ها اشاره شده است و در ادامه به شرایط لازم برای وسایل نقلیه حامل بارهای فاسدشدنی، بارگیری و بارچینی بارهای فاسدشدنی پرداخته می‌شود.

پودمان دوم: عنوان "حمل بار ترافیکی" است، که در آن مفهوم بار ترافیکی، ویژگی‌های بار ترافیکی، وسایل نقلیه ویژه حمل بارهای ترافیکی آموزش داده شده است و در ادامه به نحوه تعیین وزن و تجهیزات و روش شکل‌دهی با این روش پرداخته می‌شود.

پودمان سوم: دارای عنوان "نظارت و کنترل بار ترافیکی" است. در این پودمان نحوه تعیین وزن کل و بارمحوری، تجهیزات کنترل وزن و بارمحوری، اسناد مورد نیاز، نحوه اندازه‌گیری ابعاد بار ترافیکی و محدودیت‌های مربوط به حمل بارها آموزش داده شده و در ادامه تخلفات مربوط به حمل بار ترافیکی شرح داده شده است.

پودمان چهارم: "مسافری بین المللی" نام دارد. هنرجویان در این پودمان با فرآیند فعالیت شرکت‌های حمل و نقل مسافری بین‌المللی، انواع مدارک مورد نیاز و نحوه صدور آنها و محل اخذ مدارک؛ همچنین نحوه محاسبه هزینه‌های سفر را آموزش می‌بینند.

پودمان پنجم: با عنوان "حمل و نقل ترکیبی" می‌باشد که در آن هنرجویان ابتدا با مفاهیمی از جمله حمل و نقل ترکیبی، ویژگی‌ها و اشکال آن، تجهیزات مورد استفاده، اسناد حمل و نقل ترکیبی، قوانین و مقررات آموزش می‌بینند و در ادامه با وظایف متصدیان حمل و نقل ترکیبی و فعالیت‌های آنها، قراردادهای حمل و نحوه محاسبه و تسویه حساب را فرا می‌گیرند. امید است که با تلاش و کوشش شما همکاران گرامی اهداف پیش‌بینی شده برای این درس محقق گردد.

دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش

پودمان ۱

حمل بارهای فاسد شدنی

واحد یادگیری ۱

شایستگی حمل بارهای فاسدشدنی

مقدمه

کالاهای فاسدشدنی به دلیل تفاوت در ویژگی‌های خود با سایر کالاها، نیازمند رعایت ملاحظات خاصی از زمان تولید تا هنگام مصرف می‌باشند. بسته‌بندی و حمل‌ونقل و بارگیری این کالاها با رعایت نکات ویژه‌ای صورت می‌پذیرد. افراد شاغل در حوزه‌ی بارگیری و حمل‌ونقل کالاهای فاسدشدنی باید با آن ویژگی‌ها آشنایی داشته و به تفاوت‌های کالاهای موجود در این بخش با سایر کالاها آگاه باشند. هدف از این بخش، شناسایی این کالاها، بیان شرایط لازم برای بارگیری، آشنایی با تجهیزات حمل‌ونقل، اسناد و مدارک لازم برای حمل این دسته از کالاها می‌باشد.

آیا تا به حال پی برده‌اید؟

آیا تا به حال به نحوه جابه‌جایی کالاها اندیشیده‌اید؟ کالا از محل تولید تا رسیدن به دست مصرف‌کننده چه مراحل را طی می‌کند؟ روش جابه‌جایی کالا به چه عواملی بستگی دارد؟ چه نوع وسایل نقلیه‌ای برای حمل چه نوع کالاهایی مناسب هستند؟

استاندارد عملکرد

حمل و جابه‌جایی مواد فاسدشدنی به روشی ایمن و بر اساس استانداردهای موجود، و حفظ سلامت کالاها در حین فرآیند جابه‌جایی مواد

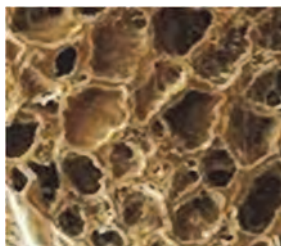
بارهای فاسدشدنی

به نظر شما چه عواملی باعث فساد مواد غذایی و یا داروها می‌شوند؟ آیا روش‌هایی برای جلوگیری از فساد آنها به نظر تان می‌رسد؟ چه کالاهایی بیشتر در معرض فاسد شدن می‌باشند؟ فساد به معنی پیدایش تغییرات نامطلوب و زیان‌بخش در مواد است که موجب کاهش کیفیت و یا غیرقابل مصرف شدن آن می‌شود. گاهی سمومی که از میکروب‌ها و باکتری‌ها ترشح می‌شود سبب مسمومیت مواد می‌شود. میکروب‌ها و باکتری‌ها موجودات بسیار ریزی هستند که با چشم انسان دیده نمی‌شوند و تنها با استفاده از میکروسکوپ قابل تشخیص‌اند که نمونه‌ای از آن در شکل ۱ نمایش داده شده است.

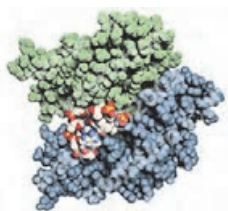
شکل ۱- تصویر میکروسکوپی میکروب‌ها و باکتری‌ها

کپک‌ها نیز سبب ایجاد مسمومیت در مواد غذایی می‌شوند. کپک در محیط مرطوب شروع به فعالیت می‌کند و محیط‌های حاوی قند و اسید برای آنها مطلوب‌تر است. شکل ۲ نمونه‌ای از تصویر کپک در زیر میکروسکوپ را نشان می‌دهد.

شکل ۲- نمونه‌ای از تصویر میکروسکوپی کپک

آنزیم‌هایی که به‌طور طبیعی در مواد غذایی موجودند نیز گاهی سبب تجزیه و در نتیجه فساد مواد غذایی می‌شوند. شکل ۳ نمونه‌ای از تصویر آنزیم در زیر میکروسکوپ را نشان می‌دهد.

شکل ۳- تصویر آنزیم در زیر میکروسکوپ

حشرات، انگل‌ها، گرما، نور و اکسیژن نیز هر یک به نوبه خود از عوامل فساد در مواد غذایی هستند.

تعریف کالاهای فاسدشدنی و انواع آن

به مواد زیر نگاه کنید. هر یک از این موارد در کدام گروه از کالاها قرار می‌گیرند؟ چگونه بسته‌بندی می‌شوند؟ چگونه حمل می‌شوند؟

شکل ۴- نمونه‌ای از کالاهای فاسدشدنی

برخی از مواد به زمان استفاده، دمای نگهداری، تماس با هوای خارج، و نحوه توزیع و جابه‌جایی حساس بوده و دچار تغییراتی می‌شوند که عملاً قابل استفاده نبوده و یا حتی خطرناک خواهند بود. به این کالاها مواد فاسدشدنی می‌گویند.

کالاهای فاسدشدنی به دو دسته کلی مواد غذایی و داروها تقسیم‌بندی می‌شوند. عمده مواد غذایی فاسدشدنی به سه دسته کلی فرآورده‌های دامی و محصولات کشاورزی و بخشی دیگر از مواد غذایی را که نمی‌توان به‌طور مشخص در این دو دسته جای داد در دسته سومی با عنوان سایر مواد غذایی تقسیم‌بندی می‌شود:

- ۱- فرآورده‌های دامی: این دسته شامل انواع مواد خوراکی یا غیرخوراکی است که از دام، طیور، ماکیان یا آبزیان به‌دست می‌آید.
- ۲- محصولات کشاورزی: این دسته شامل انواع میوه‌ها، سبزی‌ها، صیفی‌جات، علوفه و خوراک دام، خوراک طیور، دانه‌های خوراکی و صنعتی است.
- ۳- سایر مواد غذایی: این دسته شامل محصولات فرآوری شده‌ای است که ممکن است ترکیبی از مواد کشاورزی و دامی باشند. این مواد معمولاً آماده مصرف هستند که به صورت کنسرو یا سایر روش‌های بسته‌بندی حمل می‌شوند.

مواد غذایی از نظر سرعت فاسد شدن به ۳ دسته تقسیم‌بندی می‌شوند:

- ۱- مواد غذایی زود فاسد شونده مانند: شیر، گوشت، ماهی، مرغ و سایر مواد غذایی حیوانی که باید برای مدت کوتاهی در یخچال نگهداری نمود.

- ۲- مواد غذایی نیمه فاسد شونده مانند: میوه‌ها و سبزی‌ها که می‌توان آنها را هم در هوای خنک و هم در بیرون از یخچال نگهداری نمود.
- ۳- مواد غذایی دیر فاسد شونده مانند: حبوبات و دانه‌های غلات خشک (لوبیا، نخود، عدس، گندم، برنج) که این مواد را می‌توان در شرایط مناسب برای مدتی طولانی نگهداری کرد.
- داروها:** انواع واکسن‌ها، فرآورده‌های خونی، سرم‌ها و... در زمره این مواد هستند. واکسن‌ها نسبت به حرارت و یخ‌زدگی بیش از سایر مواد حساس بوده و حفظ زنجیره سرما برای آنها رعایت می‌شود.

فهرستی از فرآورده‌های دامی خوراکی و دامی غیرخوراکی تهیه کرده و در جدول زیر بنویسید. سپس آنها را از نظر فاسدشدن با هم مقایسه کنید.

نوع محصول	نام محصول	زود فاسدشونده	نیمه فاسدشونده	دیر فاسدشونده
فرآورده‌های دامی خوراکی				
فرآورده‌های دامی غیرخوراکی				

فعالیت کلاسی ۱

نمونه‌هایی از مواد غذایی فاسد شده توسط کپک، میکروب، گرما و نور تهیه کرده و با میکروسکوپ توسط هر یک از هنرجویان مشاهده گردد.

فعالیت کارگاهی ۱

وسایل حمل کالاهای فاسدشدنی

شکل ۵- حمل مواد پروتئینی

دو تصویر ارائه شده در شکل ۵ حمل مواد پروتئینی (گوشت) را نشان می‌دهد. آن‌ها چه تفاوتی با هم دارند؟ به نظر شما کدام روش حمل مناسب‌تر است؟ دلایل آن را توضیح دهید.

شکل ۶- نمونه‌هایی از حمل مواد فاسدشدنی

هر تصویر در شکل ۶ چه مشکلی را نشان می‌دهد؟ به نظر شما حمل مواد فاسدشدنی در شرایط نامناسب چه تأثیری در سلامت آن دارد؟

دمای حمل نامناسب و زمان طولانی باعث آلوده شدن مواد غذایی و داروها با باکتری‌ها، کپک‌ها، انگل‌ها و مانند آن می‌شود و سلامت مواد غذایی را به خطر می‌اندازد. از این‌رو لازم است تجهیزات حمل کالاهای فاسدشدنی با ویژگی‌های موادی که حمل می‌کنند سازگار بوده و توانایی حفظ شرایط دمایی، رطوبت، اتمسفر و سایر شرایط لازم را در حد مورد نیاز دارا باشند. این وسایل به ۳ دسته کلی تقسیم‌بندی می‌شوند:

✓ **وسایل نقلیه عایق‌بندی شده:** این نوع خودروها دارای یک اتاقک حمل با دیوارهای دوجداره یا عایق‌بندی شده هستند. در این خودروها از سیستم سرمایشی استفاده نشده است و برای حمل کالاهایی مناسب است که ویژگی فسادپذیری زیاد نداشته یا حداقل تا زمانی که بسته‌بندی آنها باز نشود بدون یخچال قابل نگهداری هستند. شکل زیر نمونه‌ای از سطح مقطع اتاق حمل وسیله نقلیه عایق‌بندی شده را نشان می‌دهد. همان‌طور که در شکل ۷ دیده می‌شود، دیوارها، کف و سقف اتاق حمل با لایه‌ای از عایق پر شده است که تبادل حرارت را کاهش می‌دهد.

شکل ۷- اتاق عایق‌بندی شده

شکل ۸ نمونه‌ای از کامیون با اتاق عایق‌بندی شده را نشان می‌دهد. این وسایل معمولاً برای حمل در مسافت‌های طولانی و حجم زیاد کالا به کار می‌رود، به همین دلیل عمدتاً در صادرات یا واردات کالاها مورد استفاده قرار می‌گیرند.

شکل ۸- کامیون با اتاق عایق‌بندی شده

شکل ۹ نمونه‌ای از کامیونت با اتاق عایق‌بندی شده را نشان می‌دهد که معمولاً در سفرهای شهری یا درون استانی مورد استفاده قرار می‌گیرد. ویژگی بارز این وسایل کم‌حجم بودن آن و در نتیجه سرعت بارگیری و تخلیه آنها است.

شکل ۹- کامیونت عایق‌بندی شده

✓ **وسایل نقلیه سرمایشی:** این تجهیزات نیز مشابه عایق‌بندی شده هستند با این تفاوت که یک سیستم سرمایشی نیز در آنها تعبیه شده و برای کالاهایی مناسب هستند که برای حمل آنها نیاز به یخچال می‌باشد. شکل ۱۰ نمونه‌ای از یک **تریلی یخچال‌دار** بزرگ را نشان می‌دهد که معمولاً در مسیرهای طولانی و برای صادرات و واردات کالاهای فاسدشدنی و منجمد استفاده می‌شود.

شکل ۱۰- تریلی یخچال‌دار

شکل‌های ۱۱ و ۱۲ نمونه‌های از **کامیونت و وانت یخچال‌دار** کوچک را نشان می‌دهد که رایج‌ترین وسیله حمل‌ونقل مواد فاسدشدنی منجمد و یخچالی در مسافت‌های کوتاه تا متوسط به‌شمار می‌رود. به دلیل کم حجم بودن، بارگیری و تخلیه آن سریع انجام می‌شود و سردسازی آن با انرژی کمتری امکان‌پذیر است.

شکل ۱۱- کامیونت یخچال‌دار

شکل ۱۲- وانت یخچال دار

✓ **وسایل نقلیه گرمایشی:** این تجهیزات نیز مشابه عایق بندی شده و سرمایشی هستند با این تفاوت که سیستم سرمایش در آنها بعضی از اوقات عمل گرمایش را نیز انجام می دهد که می توان از آنها به عنوان سیستم های سرمایش / گرمایش یاد کرد. این وسایل نقلیه برای استفاده در مناطق سردسیر و برای جلوگیری از یخ زدن مواد و نیز جابه جایی موادی که نیاز به گرم ماندن دارند استفاده می شود مانند غذاهای آماده سرو شدن که باید گرم به مقصد برسند. وسایل نقلیه مخصوص حمل و نقل مواد گرم باید دارای اتاقک محفوظ و مسقف و مجهز به سیستم تأمین حرارت لازم باشند. به طور کلی وسایل نقلیه مخصوص حمل کالاهای فاسدشدنی معمولاً در کاربردهای دیگر استفاده نمی شوند و به دلیل داشتن پیچیدگی های بیشتر و نگهداری مشکل تر به تخصص و مهارتی بیش از سایر وسایل نقلیه نیاز دارند.

فهرستی از مواد فاسدشدنی را نام برده و نوع تجهیزات مناسب برای حمل آن (عایق بندی شده، سرمایشی، و گرمایشی) را در جدول ذیل مشخص کنید.

فعالیت کلاسی ۲

نوع وسیله نقلیه مناسب			نام کالای فاسدشدنی
گرمایشی	سرمایشی	عایق بندی شده	

ارزشیابی مرحله اول

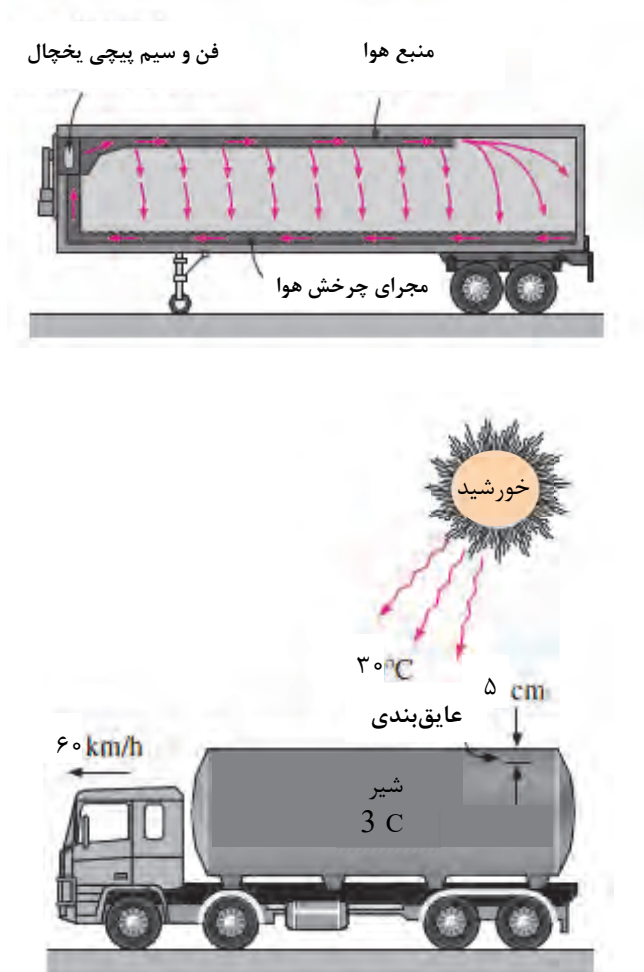
ردیف	شرایط آزمون	نتایج مورد انتظار	استاندارد عملکرد	نمره
۱	زمان آزمون: ۱۵ دقیقه فضا: کارگاه هنرستان جدول در اختیار باشد.	- تعیین گروه کالای فاسدشدنی و وسایل نقلیه متناسب با نوع کالا و تحلیل جدول - عدم توانایی در تعیین گروه کالای فاسدشدنی و وسایل نقلیه	تعیین گروه کالای فاسدشدنی و وسایل نقلیه متناسب با نوع کالا و تحلیل جدول به صورت کامل بر اساس مطالب بیان شده	۳
			تعیین سه گروه کالای فاسدشدنی و وسایل نقلیه متناسب با نوع آنها و تحلیل جدول بر اساس مطالب بیان شده	۲
			تعیین یک مورد از گروه کالای فاسدشدنی	۱

شرایط لازم برای وسایل نقلیه حامل مواد فاسدشدنی

هنگام حمل کالای فاسدشدنی باید دمای مورد نیاز با استفاده از وسایل سرمایشی یا گرمایشی و عایق‌بندی مناسب که در وسیله‌نقلیه به کار می‌رود حفظ شود. همچنین باید با توجه به مسافتی که کالا جابه‌جا می‌شود، به ارزش کالا و ساعت حمل آن توجه و دقت شود. برای شناسایی و انتخاب وسایل و تجهیزات مورد نیاز حمل‌ونقل مواد فاسدشدنی در جهت حفظ کیفیت کالا، نکات زیر مد نظر قرار می‌گیرد:

✓ **عایق‌بندی و ظرفیت سرمایی و گرمایی تجهیزات:** درجه عایق‌بندی وسیله‌نقلیه نشان‌دهنده دوام درجه حرارت در محموله می‌باشد و با ضریبی که میزان انتقال حرارت را اندازه‌گیری می‌کند نشان داده می‌شود. در بخش تجهیزات سردکننده روش‌های مختلف سردکنندگی وجود دارد. به‌طور مثال از یخ، یخ خشک، گازها، گازهای مایع شده به‌طور مستقیم و غیرمستقیم استفاده می‌شود. مواد با توجه به حرارت مورد نیازشان به استفاده از هر یک از روش‌ها طبقه‌بندی می‌شوند.

شکل ۱۳- نمای شماتیک از عایق‌بندی و استفاده از هوای سرد در جابه‌جایی شیر خام

شکل ۱۳ نمونه‌ای از تانکر حمل شیر خام را نشان می‌دهد که در آن علاوه بر استفاده از عایق‌بندی از چرخش هوای سرد برای خنک نگه‌داشتن شیر خام در دمای ۳ درجه سانتی‌گراد استفاده می‌شود. برای ثبت و کنترل دما از ابزاری به نام ترموگراف استفاده می‌شود. این دستگاه در طول زمان و در بازه‌های مشخص دما را ثبت و نگهداری می‌کند. نمونه‌ای از ترموگراف را در شکل ۱۴ می‌توان مشاهده کرد.

شکل ۱۴- نمونه‌هایی از ترموگراف

دستگاه‌های ترموگراف اغلب به‌صورت دیجیتال هستند که با استفاده از رایانه می‌توان اطلاعات آنها را تخلیه کرد. این اطلاعات به‌صورت‌های مختلف مانند جدول و نمودار قابل مشاهده‌اند. در شکل ۱۵ نمونه‌ای از خروجی ترموگراف در قالب جدول نشان داده شده است.

11754	Conditions	2008/05/14	Page 1/1	
Starting time: 13.05.2008 09:09:11		Min:	Max:	Mean:
Finishing time: 15.05.2008 07:09:11	C: 1 [°C] Channel 1	-22.60	3.40	-14.29
Channels: 1 (1)				
Values: 24				
C1: SN 37563767 / 605				
Accuracy	C1: Acc: +/- 1.0 [-35...-20] +/- 0.5 [-20...70] °C			
sosangend				

11754	Date	Time	[°C] Channel 1
1	2008/05/13	09:09:11	12.8
2	2008/05/13	11:09:11	16.9
3	2008/05/13	13:09:11	17.9
4	2008/05/13	15:09:11	18.7
5	2008/05/13	17:09:11	19.3
6	2008/05/13	19:09:11	20.7
7	2008/05/13	21:09:11	20.8
8	2008/05/13	23:09:11	21.3
9	2008/05/14	01:09:11	22.6
10	2008/05/14	03:09:11	21.4
11	2008/05/14	05:09:11	20.5
12	2008/05/14	07:09:11	18.7
13	2008/05/14	09:09:11	15.1
14	2008/05/14	11:09:11	13.1
15	2008/05/14	13:09:11	10.1
16	2008/05/14	15:09:11	10.2
17	2008/05/14	17:09:11	9.1
18	2008/05/14	19:09:11	9.9
19	2008/05/14	21:09:11	9.9
20	2008/05/14	23:09:11	8.5
21	2008/05/15	01:09:11	9.0
22	2008/05/15	03:09:11	9.7
23	2008/05/15	05:09:11	10.2
24	2008/05/15	07:09:11	13.4

شکل ۱۵- خروجی ترموگراف به صورت جدول

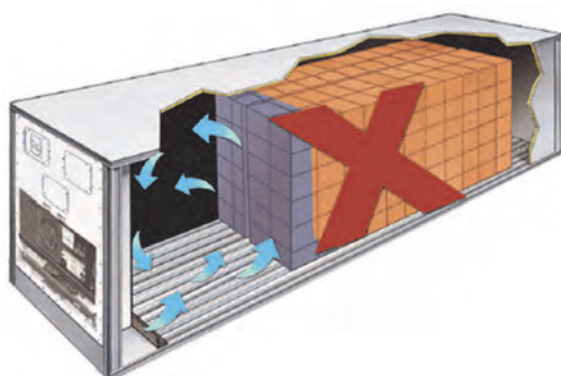
همان‌طور که در شکل ۱۵ مشاهده می‌شود درجه حرارت در بازه‌های زمانی دو ساعت یک بار، ثبت شده و قابل ملاحظه است.

✓ ابعاد و ظرفیت حجمی تجهیزات و جابه‌جایی هوا بین محموله‌ها: ابعاد و ظرفیت وسیله‌نقلیه، دیواره‌ها و مجاری هوا متناسب با نوع محموله و بسته‌بندی کالا می‌باشد. ابعاد وسیله‌نقلیه باید به گونه‌ای انتخاب شود که کالاها به آسانی قابلیت بارگیری و تخلیه از وسیله‌نقلیه را داشته و گردش و جابه‌جایی هوا بین محموله‌ها امکان‌پذیر باشد.

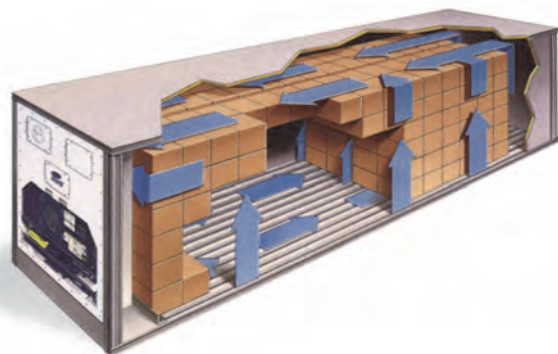

شکل ۱۶- ابعاد کانتینر

چیدمان کالا در داخل کانتینر به گونه‌ای انجام می‌گیرد که فضای لازم برای گردش و جریان هوا در کناره‌ها و فضای بین محموله‌ها متناسب با نوع کالا وجود داشته باشد. به عنوان مثال شکل‌های ۱۷ و ۱۸ نمونه‌هایی از دو روش چیدمان اشتباه و صحیح برای کالایی که نیاز به گردش هوا بین محموله‌ها دارد را نشان می‌دهد.

شکل ۱۷- چیدمان اشتباه کالا در داخل کانتینر

شکل ۱۸- چیدمان صحیح کالا در داخل کانتینر

✓ شرایط و نکات بهداشتی تجهیزات حمل و نقل مواد فاسدشدنی: تجهیزات حمل مواد فاسدشدنی باید به گونه‌ای باشد که موجب آلودگی محموله‌ها نشده و بتوان آن را به راحتی تمیز نموده و در صورت نیاز ضدعفونی کرد. امکان جداسازی محموله‌ها به آسانی فراهم باشد و بتوان به راحتی رطوبت، درجه حرارت، اتمسفر و سایر شرایط لازم را در حد مطلوب نگهداری کرد.

شکل ۱۹- نمایی از کانتینر تمیز و ضد عفونی شده

در برخی از کانتینرها امکان چیدمان کالاهای متفاوت به صورت تفکیک شده و در شرایط درجه حرارت متفاوت فراهم شده است. شکل ۲۰ نمونه‌ای شماتیک از کانتینری است که به قسمت‌های مجزا تقسیم شده و هر قسمت دارای درجه حرارتی جداگانه است.

شکل ۲۰- نمای شماتیک از کانتینر با دماهای مختلف پشت سرهم

شرایطی را که هنگام انتخاب وسیله‌نقلیه متناسب با نوع بار فاسدشدنی لازم است مد نظر قرار گیرد را نام برده و نکات هر مورد را توضیح دهید و سپس جدول زیر را کامل کنید.

فعالیت کلاسی ۳

ردیف	شرایط لازم برای وسیله نقلیه	توضیحات

ارزشیابی مرحله دوم

ردیف	شرایط آزمون	نتایج مورد انتظار	استاندارد عملکرد	نمره
۱	- زمان آزمون: ۱۵ دقیقه - فضا: کارگاه هنرستان - جدول در اختیار باشد.	- تحلیل الزامات وسیله‌نقلیه، و تکمیل جدول مورد نظر - عدم توانایی در تحلیل	تحلیل کلیه شرایط لازم برای وسایل نقلیه حامل کالاهای فاسدشدنی به صورت کامل بر اساس موارد تشریح شده	۳
			تحلیل دو مورد از شرایط لازم برای وسایل نقلیه حامل کالاهای فاسدشدنی بر اساس موارد تشریح شده	۲
			تحلیل یک مورد از شرایط لازم و یا عدم تحلیل	۱

مقدمات بارگیری کالاهای فاسدشدنی

به دلیل حساسیت بالایی که مواد فاسدشدنی دارند باید قبل از بارگیری آنها، کنترل‌هایی را انجام داد که به چند مورد اشاره می‌شود:

۱- کافی بودن تجهیزات سرمایشی یا گرمایشی

سیستم سرمایش یا گرمایش خودرو باید سالم بوده و توانایی نگهداری دما را در حد مورد نیاز محموله داشته باشد. برای اطمینان از این موضوع می‌توان به اطلاعات مرتبط با یخچال‌های نصب شده بر روی وسیله‌نقلیه مراجعه کرد. شکل ۲۱ نمونه‌هایی از تجهیزات سرمایشی نصب شده بر روی وسایل نقلیه را نشان می‌دهد.

شکل ۲۱- تجهیزات سرمایشی نصب شده بر روی وسیله‌نقلیه

۲- بهداشت و تمیزکاری

بدنه داخلی بارگیر می‌بایست عاری از هرگونه مواد آلاینده بوده و مجاری زهکشی و کانال‌ها باز باشند. این آلاینده‌ها ممکن است شامل خرده‌شن، پسماندهای محموله‌های شیمیایی، مواد مستعد آلودگی مانند کره، مارگارین و گوشت باشند.

۳- سلامت فنی وسیله‌نقلیه

قبل از انجام بارگیری باید از کیفیت نگهداری وسیله‌نقلیه و سالم بودن آن اطمینان حاصل شود. به دلیل حساسیت بالای کالاهای فاسدشدنی باید از سلامت فنی اجزای وسیله‌نقلیه اطمینان داشت تا در صورت خرابی قبل از بارگیری تعمیر شده و باعث تأخیر در زمان جابه‌جایی و در نتیجه فاسد شدن کالاها نگردد. اجزای وسیله‌نقلیه از جمله ترمز، فرمان، سیم‌ها و اتصالات باتری، روغن موتور و روغن ترمز، لاستیک‌ها و تنظیم باد لاستیک، چک کردن چراغ‌ها، راهنما و فلاشر و... از نظر صحت عملکرد مورد بازبینی و بازرسی قرار گیرد. قبل از بارگیری لازم است چک لیست کنترل سلامت فنی وسیله‌نقلیه به شرح جدول زیر مورد بررسی قرار گرفته و تکمیل شود.

جدول ۱- چک‌لیست سلامت فنی وسیله‌نقلیه

ردیف	اجزاء فنی وسیله‌نقلیه	ملاحظات
۱	وضعیت ترمزهای پایی و دستی	
۲	سیستم فرمان و چرخ‌های جلو و عقب از نظر لقی و شل بودن پیچ‌ها	
۳	سلامت و ثابت بودن محل استقرار باتری‌ها و سیستم برق‌رسانی	
۴	روغن موتور و روغن ترمز	
۵	وضعیت آج لاستیک‌ها و تنظیم بودن باد لاستیک‌ها	
۶	وضعیت چراغ‌های جلو، عقب، و راهنما	
۷	صحت تجهیزات اتصالی به کشنده	
۸	سالم بودن برف پاک‌کن	
۹	وجود کپسول آتش‌نشانی آماده به کار و مناسب	

۴- پیش‌سرمایش و پیش‌گرمایش وسیله‌نقلیه

تجهیزات حمل‌ونقل یخچال‌دار باید با توجه به دما و رطوبت نسبی محیط بارگیری با ملاحظه وقت و صرف انرژی تا جایی که امکان دارد قبل از بارگیری سرد شوند. همچنین قبل از بارگیری باید برفک زدایی انجام شود و قبل از پیش‌سردکردن باید هرگونه یخ و برفک موجود را خارج کرد.

۵- مهاربندی محموله‌ها

محموله‌های فاسدشدنی می‌باید به گونه‌ای در وسیله‌نقلیه قرار گرفته و مهاربندی شوند که از جابه‌جایی کالا و بسته شدن کانال‌های گردش هوا و همچنین آسیب‌های فیزیکی به محصول جلوگیری شود. روش‌های مهاربندی محموله‌ها براساس نوع محصول و بسته‌بندی آن متفاوت است. شکل‌های زیر نمونه‌ای از مهار بارهای فاسدشدنی را نشان می‌دهد. همان‌گونه که در شکل ۲۲ مشاهده می‌شود روش قرار گرفتن محموله‌ها و مهار کردن بارهایی که با سبد حمل می‌شوند، با گوشت گوسفند که به صورت بسته‌بندی نشده حمل می‌شود کاملاً متفاوت است.

شکل ۲۲- نمونه‌هایی از مهار بارهای فاسدشدنی

۶- سلامت سرمایش یا گرمایش وسیله نقلیه

قبل از هر بارگیری باید موارد زیر بررسی و کنترل شود:

- ✓ آیا سیستم سرمایش یا گرمایش درست کار می کند؟
- ✓ آیا ترموستات تنظیم بوده و صحیح کار می کند؟
- ✓ آیا مجاری هوا سالم اند و درست نصب شده اند؟
- ✓ آیا درزبندی درب ها درست است؟
- ✓ آیا درب حین بسته شدن به خوبی کیپ می شود؟
- ✓ آیا دیوارها عاری از هرگونه سوراخ یا خراش هستند؟
- ✓ آیا آبراه کف باز است؟
- ✓ آیا فضای داخلی وسیله نقلیه تمیز و عاری از هرگونه بو است؟
- ✓ آیا شیارهای موجود در کف، عاری از هرگونه خرده آشغال هستند؟
- ✓ آیا طول، عرض و ارتفاع داخلی برای محموله کافی است؟
- ✓ آیا تریلر یا کامیون از پیش، گرم یا سرد شده است؟

چک لیست مورد نظر برای کنترل های مورد نیاز قبل از بارگیری به شرح جدول ۲ می باشد:

جدول ۲- چک لیست سلامت سرمایش یا گرمایش وسیله نقلیه

ردیف	عنوان موارد کنترلی قبل از بارگیری	صحت عملکرد	توضیحات
۱	سالم بودن سیستم سرمایش (یا گرمایش)		
۲	تنظیم بودن ترموستات		
۳	نصب صحیح و سالم بودن مجاری هوا		
۴	سالم بودن درزبندی ها و عدم تبادل هوا با محیط خارج		
۵	بسته و کیپ شدن صحیح درب ماشین		
۶	عدم وجود سوراخ و خراش بر روی دیوارها		
۷	باز بودن آبراه کف وسیله نقلیه		
۸	تمیز بودن فضای داخلی و عاری از بو بودن وسیله نقلیه		
۹	تمیز بودن شیارهای کف و عاری بودن آن از آشغال		
۱۰	متناسب بودن طول، عرض، و ارتفاع داخلی وسیله نقلیه با ابعاد محموله		
۱۱	از پیش سرد شدن یا گرم شدن وسیله نقلیه		

با هماهنگی انجام شده توسط هنرآموز، پیش از بارگیری یک کالای فاسدشدنی جهت حمل از مرکز توزیع به فروشگاه‌های شهر، بازدید به عمل آمده و کنترل‌های لازم قبل از بارگیری انجام شود. دو چک لیست کنترل سلامت فنی و کنترل سلامت سرمایش وسیله‌نقلیه توسط هنرآموز تهیه شده و بین هنرجویان توزیع گردد. موارد کنترلی لازم مطابق چک لیست بررسی شده و توسط هنرجویان تکمیل گردد.

ارزشیابی مرحله سوم

ردیف	شرایط آزمون	نتایج مورد انتظار	استاندارد عملکرد	نمره
۱	- زمان آزمون: ۳۰ دقیقه - محل: بازدید - چک لیست در اختیار باشد.	- تکمیل چک لیست‌ها - عدم توانایی در تکمیل چک لیست‌ها	تکمیل چک لیست‌ها به صورت کامل و اطمینان از صحت عملکرد هر یک از موارد گفته شده	۳
			تکمیل بیش از نیمی از چک لیست‌ها و اطمینان از صحت عملکرد هر یک	۲
			تهیه و تکمیل کمتر از نیمی از چک لیست‌ها	۱

روش‌های بارگیری کالاهای فاسدشدنی

یکی از موارد مهم در حمل و نقل مواد فاسدشدنی، نحوه بارگیری آنها در وسیله‌نقلیه است. منظور از بارگیری، نحوه چیدمان و قرارگیری کالاهای در یخچال یا اتاقک حمل است. آنچه در چیدمان مواد فاسدشدنی باید مورد توجه قرار گیرد لزوم حفظ زنجیره سرما یا به عبارتی گردش مناسب هوای سرد در داخل اتاقک حمل است. هوای سرد از منبع تولیدکننده سرما در ابتدای اتاقک حمل خارج شده و به انتهای اتاقک پرتاب می‌شود. در این فاصله هوای سرد در فضای موجود بین بسته‌های کالاهای یا قطعات مواد فاسدشدنی نفوذ کرده و دمای آنها را ثابت نگه می‌دارد. این موضوع در شرایط محیطی سرمای شدید که از هوای گرم برای جلوگیری از انجماد مواد غذایی استفاده می‌شود نیز برقرار است.

روش‌های مختلفی برای بارگیری مواد فاسدشدنی وجود دارد که به نوع بسته‌بندی، منجمد بودن یا نبودن مواد غذایی، و همچنین به مسافت و مدت زمان حمل بستگی دارد. اما اصل کلی که در بارگیری مواد فاسدشدنی باید رعایت شود فضای لازم برای گردش هوا می‌باشد. بنابراین خودروی حامل مواد غذایی فاسدشدنی تا جایی بارگیری می‌شود که اولاً محدودیت ظرفیت بارگیری رعایت شود و ثانیاً فضای لازم برای گردش هوا فراهم گردد.

کالاهای فاسدشدنی از نظر ارتباط بسته‌بندی آنها با روش بارگیری، به سه گروه تقسیم‌بندی می‌شوند:

گروه ۱: کالاهایی که با بسته‌بندی خود مستقیماً بارگیری می‌شوند.

گروه ۲: کالاهایی که صرف‌نظر از داشتن یا نداشتن بسته‌بندی در جعبه‌ها یا سبدهای مخصوص بارگیری می‌شوند.

گروه ۳: کالاهایی که به صورت فله‌ای بارگیری می‌شوند.

گروه (۱) کالاهایی که با بسته‌بندی خود حمل می‌شوند:

این گروه شامل کالاهایی است که در بسته‌های قابل بارگیری جای گرفته‌اند که به صورت مستقیم در اتاقک حمل، بارگیری می‌شوند. گوشت و مواد منجمد دریایی، تخم‌مرغ یا میوه‌های بسته‌بندی شده در کارتن، نمونه‌هایی از این‌گونه کالاها به شمار می‌روند. شکل ۲۳ نمونه‌ای از کالاهایی که با بسته‌بندی خود حمل می‌شوند را نشان می‌دهد:

شکل ۲۳- چند نمونه از کالاهایی که با بسته‌بندی خود حمل می‌شوند.

در مورد بارگیری این کالاها موارد زیر باید مورد توجه قرار گیرد:
حداکثر ارتفاع بارگیری: برای رسیدن هوای سرد به انتهای کابین، مقداری فضای خالی در قسمت فوقانی محموله در نظر گرفته می‌شود. این محدودیت معمولاً به اندازه عمق دهانه خروجی سیستم تهویه است. این فاصله به صورت تقریبی در شکل ۲۴ نشان داده شده است.

شکل ۲۴- نمایش حداکثر ارتفاع بارگیری

- ✓ **روش چیدمان کالا:** چیدن کالا در اتاقک حمل به صورتی انجام می‌شود که گردش هوا بین بسته‌های کالا امکان‌پذیر باشد. در این روش به وجود فاصله‌ای حدود ۱۰ سانتی‌متر از کناره‌ها نیز توجه می‌شود.
- ✓ **استفاده از پالت:** به جهت فراهم شدن امکان گردش هوا در زیر محموله، گاهی اوقات از پالت استفاده می‌شود. این پالت‌ها ارتفاعی حدود ۱۰ سانتی‌متر از کف داشته و دارای شیارها و منافذ لازم برای عبور هوا هستند. نمونه‌ای از پالت در شکل ۲۵ نمایش داده شده است.

شکل ۲۵- نمونه‌ای از پالت

همان‌طور که در شکل ۲۶ دیده می‌شود به منظور جابه‌جایی آسان‌تر و نیز برقراری گردش هوا در زیر جعبه‌ها، از پالت استفاده شده‌است. فضای خالی بالای جعبه‌ها نیز به دلیل رسیدن هوا به جعبه‌ها و گردش آن در نظر گرفته شده است.

شکل ۲۶- چند نمونه استفاده از پالت

گروه (۲) کالاهایی که با جعبه یا سبدهای مخصوص حمل می‌شوند:

بسیاری از کالاهای فاسدشدنی در بسته‌بندی‌های بزرگ حمل نمی‌شوند. کالاهایی که در مسیرهای کوتاه حمل می‌شوند و کالاهای غیر منجمد شامل این دسته از کالاها هستند. این کالاها در جعبه‌ها یا سبدهای مخصوصی حمل می‌شوند که امکان نفوذ هوا به درون آنها وجود دارد. نمونه‌ای از این کالاها در شکل ۲۷ دیده می‌شود.

شکل ۲۷- حمل با سبدهای مخصوص

بارگیری این جعبه‌ها نیازی به رعایت شرایط پیچیده ندارد و وابسته به میزان ظرفیت وسیله نقلیه و مقاومت فیزیکی جعبه‌هاست.

نکته قابل توجه در چنین روش‌های بارگیری، رعایت میزان فسادپذیری کالاهاست، به این معنا که کالاهای فسادپذیرتر در فاصله‌ای نزدیک‌تر به سیستم خنک‌کننده بارگیری می‌شوند. به این دلیل که باز و بسته شدن مکرر درب وسیله‌نقلیه ممکن است باعث ورود هوای گرم به داخل اتاقک شده و عمر مفید محصولات را کاهش دهد. نمونه‌ای از این روش بارگیری در شکل ۲۸ نمایش داده شده است.

شکل ۲۸- روش چیدمان کالاهای که با سبد حمل می‌شوند.

گروه (۳) کالاهایی که به صورت فله‌ای حمل می‌شوند:

این گروه از کالاهای فاسدشدنی بدون بسته‌بندی خاص و به صورت فله حمل می‌شوند. شیر خام، ماهی تازه و کشتار دام نمونه‌هایی از این گروه کالاها هستند. به دلیل تنوع شیوه‌های حمل این گونه کالاها، روش‌های مختلف بارگیری در مورد آنها وجود دارد. اگرچه سازمان دامپزشکی برای حمل‌ونقل این کالاها در فواصل دور محدودیت‌هایی قید نموده است، در فواصل نزدیک نیز بارگیری و حمل آنها در شرایط خاصی انجام می‌شود. شکل ۲۹ نمونه‌ای از تانکر حمل شیر خام که به صورت فله‌ای حمل می‌شود را نشان می‌دهد.

شکل ۲۹- نمایی از تانکر حمل شیر خام

فهرستی از کالاهای فاسدشدنی را نام برده، مشخص کنید هریک از کالاها از نظر بسته‌بندی در کدام گروه کالاها مطابق تعاریف فوق قرار می‌گیرد و هنگام بارگیری هر یک از آن کالاها چه نکاتی باید رعایت گردد.

ردیف	نام کالا	گروه	نکات مورد توجه هنگام بارگیری

روش‌های بسته‌بندی کالاهای فاسدشدنی

خراب شدن کالاهای فاسدشدنی در اصل ناشی از تخریب میکروبی و یا واکنش‌های شیمیایی است، که سبب تغییراتی در محصول می‌شود. این تغییرات ممکن است کیفیت کالا را کاهش داده و یا خطر بالقوه‌ای برای سلامتی ایجاد کند و سرانجام نیز باعث زیان اقتصادی قابل توجهی گردد. یکی از راه‌کارهای مهم در به حداقل رساندن فساد کالاها، استفاده از بسته‌بندی صحیح و مناسب می‌باشد. در حقیقت بسته‌بندی آماده‌سازی کالا برای حمل‌ونقل، توزیع، نگهداری، فروش و مصرف نهایی آن است. در جایی که روش‌های بسته‌بندی ضعیف بوده یا وجود نداشته باشد، مقادیر زیادی از غذا و کالاهای دیگر از بین خواهد رفت. اگر سطح بسته‌بندی (از نظر کمی و کیفی) افزایش یابد، اتلاف کالا کمتر خواهد بود.

انواع روش‌های بسته‌بندی که برای مواد غذایی استفاده می‌شوند عبارتند از:

- ✓ **بسته‌بندی ساده:** با استفاده از انواع مواد بسته‌بندی مانند کاغذ، کارتن، چوب، پلاستیک، چرم، سفال، شیشه، فلز و یا ترکیبی از این مواد، ارزان‌ترین و ساده‌ترین روش بسته‌بندی برای حفظ خصوصیات کیفی و ماندگاری بیشتر مواد فاسدشدنی به‌دست می‌آید. مثلاً یکی از راه‌های جلوگیری از بیات شدن نان به‌خصوص نان حجیم، بسته‌بندی آن به‌صورت تکه‌ای می‌باشد و بایستی از موادی برای بسته‌بندی آن استفاده کرد که نفوذ بخار آب در آن به حداقل ممکن برسد.
- ✓ **بسته‌بندی در خلاء:** یکی از روش‌های بسیار مؤثر در حفظ عوامل کیفی و در نتیجه کاهش هدررفت مواد غذایی، استفاده از خلاء می‌باشد. بسته‌بندی در خلاء عبارتست از بسته‌بندی محصول در یک ظرف غیر قابل نفوذ که هوای داخل آن خارج شده باشد. به عنوان مثال از بسته‌بندی تحت خلاء می‌توان برای بسته‌بندی گوشت استفاده کرد. شکل ۳۰ نمونه‌ای از بسته‌بندی در خلاء را نمایش می‌دهند.

شکل ۳۰- نمونه‌ای از بسته‌بندی در خلاء

✓ **بسته‌بندی به روش آسپتیک:** این روش شامل استریل کردن محصول قبل از بسته‌بندی و پر کردن آن در یک محیط استریل و عاری از میکروب است. این روش مدت‌هاست که برای شیر و محصولات لبنی به کار می‌رود و بعدها برای آب میوه‌ها و محصولات مایع دیگر نیز به کار گرفته شد.

شکل ۳۱- بسته‌بندی به روش آسپتیک

✓ **بسته‌بندی به روش اتمسفر تغییر یافته:** یکی از روش‌های سودمند و مفید در بسته‌بندی مواد غذایی روش اتمسفر تغییر یافته است. این روش به معنای بسته‌بندی یک محصول فسادپذیر در هوایی است که تغییر یافته و ترکیب آن با ترکیب هوای معمولی فرق می‌کند. در این روش معمولاً هوای خالی موجود در بسته‌بندی ابتدا تخلیه می‌شود و سپس ترکیب گازهای مورد نظر که عموماً شامل دی اکسید کربن، نیتروژن و اکسیژن است تحت فشار جایگزین آن می‌شوند. به این ترتیب فعالیت‌های آنزیمی و میکروبی محصول کنترل می‌شود. یکی از هدف‌های اصلی این روش به عنوان جایگزینی برای نگهداری محصولات از طریق انجماد و کاهش مصرف انرژی است. از این روش به‌طور وسیعی برای خیلی از محصولات از جمله میوه و سبزی، نان و فرآورده‌های نانوائی و قنادی، گوشت، خشکبار و مانند آن استفاده می‌شود. شکل ۳۲ نمونه‌ای از دستگاه بسته‌بندی به روش اتمسفر تغییر یافته و محصولاتی که توسط این دستگاه‌ها بسته‌بندی شده است را نشان می‌دهد.

شکل ۳۲- نمونه‌ای از دستگاه‌ها و بسته‌بندی‌های تهیه شده به روش اتمسفر تغییر یافته

نمونه‌ای از هر ۴ نوع بسته‌بندی به کلاس آورده شده و در مورد خصوصیات و ویژگی‌های آن بحث و تبادل نظر گردد

فعالیت کلاسی ۵

ارزشیابی مرحله چهارم

ردیف	شرایط آزمون	نتایج مورد انتظار	استاندارد عملکرد	نمره
۱	- زمان آزمون: ۳۰ دقیقه - محل: کارگاه هنرستان	- تحلیل گروه کالا، نکات بارگیری و بسته‌بندی آنها - عدم توانایی در تحلیل	با توجه به انجام فعالیت کلاسی ۴، تعیین گروه کالا، نکات بارگیری و بسته‌بندی آن را به صورت کامل تحلیل کند.	۳
			با توجه به انجام فعالیت کلاسی ۴ تعیین گروه کالا و نکات بارگیری آن را تحلیل کند.	۲
			گروه کالا را تعیین کند.	۱

اسناد حمل مواد فاسدشدنی

حمل کالاهای فاسدشدنی نیازمند اسنادی کامل تر از سایر محموله‌ها می‌باشد. علاوه بر بارنامه که برای تمامی محموله‌ها صادر می‌گردد، اطلاعاتی برای تضمین سلامت محموله فاسدشدنی و تجهیزات حمل آن لازم است که این اسناد پیوست بارنامه می‌گردد. پیوست بارنامه که پروانه اشتغال به حمل نیز نامیده می‌شود شامل اطلاعاتی راجع به وسیله‌نقلیه، بار و راننده است. شکل ۳۳ نمونه‌هایی از پیوست بارنامه را نشان می‌دهد.

پروانه اشتغال به حمل مواد فاسدشدنی

شماره: ۹۵۹۲۴

تاریخ: ۱۳۸۵/۰۷/۰۴

نام راننده: [نام و نام خانوادگی]

شماره شناسنامه: [شماره]

آدرس: [آدرس]

تلفن: [تلفن]

محل امضاء (راننده): [محل امضاء]

ملاحظات راننده:

نام خانوادگی: [نام خانوادگی]

فرمانه: [فرمانه]

شماره شناسنامه: [شماره]

شماره گواهینامه: [شماره]

آدرس: [آدرس]

شهرستان: [شهرستان]

کد پستی: [کد پستی]

پلاک: [پلاک]

تلفن: [تلفن]

ملاحظات راننده:

۱- وسایل نقلیه باید مطابق با ضوابط فنی باشد.

۲- راننده باید دارای گواهینامه معتبر باشد.

۳- بار باید به درستی بسته‌بندی و بسته‌بندی باید به درستی انجام شود.

۴- بار باید به درستی بارگیری و باربرداری شود.

۵- راننده باید در طول مسیر با احتیاط و دقت عمل کند.

۶- راننده باید در صورت بروز حادثه فوراً به مراجع ذیصلاح اطلاع دهد.

۷- راننده باید در طول مسیر با رعایت مقررات ترافیک عمل کند.

۸- راننده باید در صورت بروز حادثه فوراً به مراجع ذیصلاح اطلاع دهد.

۹- راننده باید در طول مسیر با رعایت مقررات ترافیک عمل کند.

۱۰- راننده باید در صورت بروز حادثه فوراً به مراجع ذیصلاح اطلاع دهد.

۱۱- راننده باید در طول مسیر با رعایت مقررات ترافیک عمل کند.

شکل ۳۳- نمونه‌هایی از پیوست بارنامه

بسمه تعالی

سازمان دامپزشکی کشور
اداره کل دامپزشکی استان اصفهان

شماره ..... ۳۹۰۴ .....
تاریخ تمدید ..... ۱۳۹۵/۰۸/۰۹ .....

کد شناسایی
04021142518

پروانه اشتغال به حمل بهداشتی فرآورده های دامی

در اجرای مواد ۳ و ۴ و ۷ قانون سازمان دامپزشکی کشور و به استناد ماده ۱۱ آیین نامه اجرایی بهداشت محیط مصوب ۲۴/۰۴/۷۱ هیئت محترم وزیران به ... کلیون یحیی الله فوئون مدل ۱۳۹۱ رنگ ... سفید روشنی ... و به شماره شهرتانی ... ۴۴ ... تهران ۱۵۴ ... ۳۳ ... که حائز شرایط حمل و نقل فرآورده های دامی می باشد ، اجازه داده میشود با رعایت مقررات و ضوابط بهداشتی نسبت به حمل فرآورده های منجمد خام دامی ... اقدام نماید . اعتبار این پروانه تا تاریخ ۱۳۹۵/۰۸/۰۹ ... نهم آیین نامه تودوشن ... میباشد .

این پروانه ملی شماره ۳۹۰۴ مورخ ۱۳۹۴/۰۸/۱۳ صادر و هم اکنون تمدید می گردد . /

این خودرو مجهز به دستگاه ترموگراف تستر مدل ۱۷۵ به شماره سریال ۰۰۵۴۹۹۷/۵۰۶ می باشد .
مصدور کارت آنتنی امکان پذیر نمی باشد . کد رهگیری : ۸۱۰۵۲۴۰

دارنده این پروانه موظف به رعایت مفاد ذیل میباشد:

- ۱) حمل لاشه گاو - گوساله - گوسفند - بوسه فلان اوپر سفید انجام می گردد.
- ۲) حمل لاشه مرغ و ماهی و لاش حیواناتی مربوطه درون سبدهای مخصوص انجام می گردد.
- ۳) مقدار بارگیری فرآورده های دامی در حسب ظرفیت و مطابق استاندارد کنکس می باشد.
- ۴) پروانه حوای باطل کنکس برای وسایل نقلیه ای که به صورت بین استانی برده می کنند حد اقل ۱۸ - درجه سانتیگراد بوده و کنکس وسایل نقلیه ای که در داخل استان برده می کشد ۲۵ - درجه سانتیگراد برای حمل گوشت سرد و مداس ۱۸ - درجه سانتیگراد برای حمل گوشت منجمد می باشد و کلیه خودروهای فوق درستی دران ترموگراف باشند.
- ۵) بعد از هر بار تخلیه باید کنکس و بازره شستشو و در صورت لزوم با مواد ضد عفونی مجاز و نافذ پوشانده عفونی گردد.
- ۶) راننده و کارگران خودرو باید کارت بهداشتی معتم از مراجع ذیصلاح داشته باشند.
- ۷) مالک پروانه موظف است نسبت به حمل کالای ثبت شده در پروانه اقدام نماید.
- ۸) عرضه و عرضه فروشی فرآورده های دامی تحت عنوان این پروانه ممنوع و دیگر قوانین دارد.
- ۹) در صورت فروش این دسته نقل ملک باید مراتب را جهت تغییر نام درجده پروانه به اطلاع اداره کل دامپزشکی استان برساند.
- ۱۰) باقرود صدور این پروانه در اسرع وقت به اداره کل دامپزشکی اصفهان اطلاع دهد.
- ۱۱) در صورت عدم رعایت موارد فوق الذکر این پروانه باطل و از درجه اعتبار - اندک می گردد.
- ۱۲) این مجوز در اندک و ایجاد - مالکیت و هر گونه حق و حقوقی جهت فروش فاقد ارزش است.
- ۱۳) تذکر مهم جهت انتقال فرآورده های خا دامی به خارج از استان اخذ گواهی حمل بهداشتی جداگانه و دامپزشکی الزامی می باشد.

امضاء و اثر انگشت صاحب پروانه

_____

شکل ۳۳- نمونه هایی از پیوست بارنامه

همان‌طور که در شکل ۳۳ دیده می‌شود پروانه اشتغال، مجوزی برای حمل نوعی خاص از مواد فاسدشدنی بوده که از سوی سازمان ناظر صادر می‌گردد و دارای تاریخ اعتبار است. مشخصات راننده، وسیله نقلیه، شرایط حمل بار، درجه حرارت مورد نیاز، رعایت نکات و شرایط بهداشتی از جمله مواردی است که در پروانه اشتغال درج می‌شود.

هنرجو فهرستی از نمونه اطلاعات درج شده در فرم پیوست بارنامه‌ی فرآورده‌های دامی را به شرح جدول ذیل تهیه نموده و تکمیل نماید.

فعالیت کلاسی ۶

ردیف	عنوان	اطلاعات درج شده در پیوست بارنامه
۱	مشخصات راننده	
۲	مشخصات وسیله نقلیه	
۳	شرایط حمل	
۴	درجه حرارت مورد نیاز	
۵	نکات بهداشتی	

مجوز حمل کالای فاسدشدنی

کلیه وسایل نقلیه که در حمل و نقل مواد فاسدشدنی استفاده می‌شوند لازم است علاوه بر دریافت اسناد حمل که به منزله مجوز حمل و جابه‌جایی بار فاسدشدنی است، پلاک دیگری نیز نصب کنند. این پلاک موردنظر به صورت ثابت در محلی که به وضوح دیده شود و در کنار سایر پلاک‌های قانونی مربوط به وسیله نقلیه نصب می‌شود. این پلاک به درخواست شرکت حمل و نقل و توسط شرکت‌های بازرسی فنی و کنترل وسایل نقلیه که مورد تأیید سازمان ناظر هستند، صادر می‌شود.

شکل ۳۴- پلاک مخصوص وسایل نقلیه حمل مواد فاسدشدنی

همان‌طور که در شکل ۳۴ مشاهده می‌شود در کنار پلاک وسیله‌نقلیه، شماره مجوز و کد رهگیری که توسط شرکت صادرکننده مجوز تعیین می‌شود، درج شده‌است.

نحوه تشخیص کالاهای فاسدشدنی هنگام حمل و ابزار کنترل

وسیله‌نقلیه حامل بار فاسدشدنی را در نظر بگیرید که در جاده در حال حرکت می‌باشد. برای تشخیص و کنترل کالاهای فاسدشدنی به چه مواردی نیاز است؟ همان‌طور که می‌دانید کالاهای فاسدشدنی به دلیل حساسیت بالا نیاز به کنترل و بازرسی بیشتری داشته و باید هنگام حمل به راحتی قابل تشخیص از سایر کالاها باشند. برای تشخیص کالاهای فاسدشدنی از سایر محمولات هنگام حمل از ابزارهای ذیل استفاده می‌شود.

برچسب روی محمولات

برچسب‌هایی بر روی کالاهای فاسدشدنی نصب می‌شود که حاوی اطلاعات لازم برای شناسایی محموله و تعیین ویژگی‌های آن باشد. این اطلاعات شامل نام ماده، اجزاء تشکیل‌دهنده به همراه وزن ماده، نام و نشانی تولیدکننده، تاریخ تولید و انقضاء، شرایط نگهداری، نوع بسته‌بندی و آدرس تولیدکننده محصول می‌باشند. شکل ۳۵ نمونه‌ای از این برچسب‌ها را نشان می‌دهد.

شکل ۳۵- برچسب روی کالای فاسدشدنی

اسناد حمل و پلاک مجوز حمل

در حمل‌ونقل مواد فاسدشدنی، علاوه بر بارنامه که برای حمل محموله‌ها صادر می‌شود مدارک دیگری لازم است تا ویژگی‌های لازم برای وسیله‌نقلیه، خصوصیات محموله و همچنین شرایط مورد نیاز برای حمل را مشخص کند. این مدارک همان پیوست بارنامه یا پروانه اشتغال به کار می‌باشد در قسمت‌های قبلی توضیح

داده شد. برای تشخیص راحت‌تر و کنترل وسیله‌نقلیه حامل بار فاسدشدنی از سایر وسایل‌نقلیه، پلاکی بر روی وسیله‌نقلیه نصب می‌شود که به وضوح قابل رؤیت بوده و به راحتی قابل تشخیص از سایر وسایل‌نقلیه باشد که نمونه‌ای از آن در قسمت قبل نشان داده شد.

نمونه‌ای از بسته‌بندی دارویی به کلاس آورده شود، در مورد نحوه تشخیص آن هنگام حمل و مواردی که باید بر روی برچسب‌های دارویی قیدگردد، بحث و تبادل نظر شود.

فعالیت کلاس ۷

اعمال کنترل‌های لازم برای حمل بارهای فاسدشدنی

برای اطمینان از سلامت کالاهای فاسدشدنی و سالم رسیدن آن به دست مصرف‌کننده، لازم است بازرسی و کنترل‌های ویژه‌ای بر روی حمل و جابه‌جایی این مواد صورت پذیرد. به همین منظور در محل بارگیری و همچنین در محل تخلیه موارد خاصی باید مورد بررسی و کنترل قرار گیرد. گاهی اوقات سازمان‌های ناظر بر حمل کالاهای فاسدشدنی مانند سازمان دامپزشکی کشور یا سازمان نظارت بر غذا و دارو برای محصولات خود شرایط ویژه‌ای در نظر می‌گیرد که بر اساس آن علاوه بر محل‌های بارگیری و تخلیه نقاط دیگری را در بین مسیر حمل برای کنترل و بازرسی در نظر می‌گیرند. در هر یک از محل‌های بارگیری، بین راه و محل تخلیه بار، مواردی که کنترل می‌شود به شرح ذیل می‌باشد:

کنترل‌های لازم در محل بارگیری:

- ✓ سلامت محموله، بسته‌بندی و برچسب‌گذاری و مهاربندی آن نیز مورد بررسی و کنترل قرار گیرد.
- ✓ پیوست بارنامه صادر شده توسط شرکت حمل، کنترل گردد.
- ✓ شرایط محموله با شرایط مندرج در پیوست بارنامه تطبیق داده شود.
- ✓ شماره پلاک مجوز خودرو با شماره مندرج در پیوست بارنامه تطبیق داده شود.
- ✓ از سالم بودن تجهیزات سرمایشی و کافی بودن درجه حرارت مورد نیاز و سلامت ترموگراف اطمینان حاصل شود.
- ✓ سلامت فنی وسیله‌نقلیه مورد بررسی قرار گیرد.
- ✓ شرایط بهداشتی وسیله‌نقلیه بررسی شود.
- ✓ صلاحیت راننده و گواهینامه‌های او مورد بررسی قرار گیرد.

کنترل‌های لازم در ایستگاه بین راهی:

- ✓ پیوست بارنامه صادر شده توسط شرکت حمل کنترل گردد.
- ✓ شرایط محموله با شرایط مندرج در پیوست بارنامه تطبیق داده شود.
- ✓ شماره پلاک مجوز خودرو با شماره مندرج در پیوست بارنامه تطبیق داده شود.
- ✓ شرایط بهداشتی وسیله‌نقلیه بررسی شود.
- ✓ برای اطمینان از صحت شرایط دمایی حین حمل خروجی دستگاه ترموگراف تهیه و مورد بررسی قرار گیرد.

کنترل‌های لازم در محل تخلیه:

- ✓ اسناد و مدارک محموله شامل بارنامه و پیوست بارنامه کنترل شود.
- ✓ ویژگی‌های محموله با شرایط مندرج در پیوست بارنامه تطبیق داده شود.
- ✓ خروجی دستگاه ثبت دما و اطمینان از صحت شرایط دمایی حین حمل بررسی شود.

با هماهنگی انجام شده در محل تخلیه یکی از فراورده‌های گوشتی که با کامیون یخچال‌دار حمل می‌شود حضور یابید. کنترل‌های لازم در محل تخلیه را مطابق با موارد قید شده فوق انجام دهید.

فعالیت کارگاهی ۲

ارزشیابی مرحله پنجم

ردیف	شرایط آزمون	نتایج مورد انتظار	استاندارد عملکرد	نمره
۱	- زمان آزمون: ۴۵ دقیقه - محل: کارگاه هنرستان - نمونه‌ای از پیوست بارنامه خام در اختیار هنجرو باشد. - شرایط برای تکمیل فرم توسط هنرآموز مشخص باشد.	- تکمیل جدول اطلاعات فرم پیوست بارنامه، تشخیص کالای فاسدشدنی و تعیین مکان‌های مناسب و موارد قابل کنترل در هر مکان - عدم توانایی در همه موارد	بر اساس فعالیت کلاسی ۶ تکمیل صحیح و کامل جدول اطلاعات فرم پیوست بارنامه بر اساس شرایط تعیین شده، تشخیص کالای فاسدشدنی با استفاده از ابزارهای کنترلی و تعیین مکان‌های مناسب و موارد قابل کنترل در هر مکان	۳
			بر اساس فعالیت کلاسی ۶ تکمیل جدول اطلاعات فرم پیوست بارنامه بر اساس شرایط تعیین شده و تعیین مکان‌های مناسب و موارد قابل کنترل در هر مکان	۲
			بر اساس فعالیت کلاسی ۶ تکمیل جدول اطلاعات فرم پیوست بارنامه بر اساس شرایط تعیین شده	۱

ارزشیابی شایستگی حمل بارهای فاسدشدنی

شرح کار:

- ✓ انجام کنترل‌های لازم برای سلامت محموله و بسته‌بندی آن و متناسب بودن روش بسته‌بندی با نحوه بارگیری
- ✓ کنترل شرایط فنی و بهداشتی خودرو، سیستم سرمایش (گرمایش) و ترموگراف
- ✓ کنترل مهاربندی محموله، عدم بسته شدن مجاری هوا و عدم آسیب فیزیکی به محموله‌ها و کفایت ابعاد وسیله‌نقلیه برای محموله
- ✓ کنترل اسناد و مجوز حمل و تطابق شرایط محموله با شرایط مندرج در پیوست بارنامه

استاندارد عملکرد:

اعمال مقدمات و شرایط لازم برای بارگیری کالاهای فاسدشدنی و کنترل اسناد و مجوزهای حمل و شرایط فنی وسایل نقلیه بر اساس قوانین و دستورالعمل‌های موجود

شاخص‌ها:

- ✓ مطابق با دستورالعمل حمل کالاهای فاسدشدنی
- ✓ مطابق با آموزش‌های داده شده در طول دوره و مطالب مکمل

شرایط انجام کار و ابزار و تجهیزات:

- ✓ محل آزمون در محل بارگیری یک کالای فاسدشدنی
- ✓ ارزشیابی به صورت انفرادی و به مدت یک ساعت برای هر هنرجو انجام شود. از هر هنرجو باید کلیه ۴ مورد مطرح شده در شرح کار آزمون گرفته شود.

ابزار و تجهیزات:

کامیون حمل کالای فاسدشدنی به هنگام بارگیری کالا در محل موجود باشد.

معیار شایستگی:

ردیف	مرحله کار	حداقل نمره قبولی از ۳	نمره هنرجو
۱	انجام کنترل‌های لازم برای سلامت محموله و بسته‌بندی آن	۲	
۲	کنترل شرایط فنی و بهداشتی خودرو	۲	
۳	کنترل مهاربندی محموله	۱	
۴	کنترل اسناد و مجوز حمل	۲	
	شایستگی‌های غیر فنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست‌محیطی و نگرش:		
	۱- رعایت بهداشت و توجهات لازم برای حفظ سلامت محموله ۲- رعایت آداب معاشرت و پذیرش مسئولیت در انجام فعالیت ۳- دقت در نگهداری تجهیزات	۲	
	میانگین نمرات		*

* حداقل میانگین نمرات هنرجو برای قبولی و کسب شایستگی، ۲ است.

پودمان ۲

حمل بارهای ترافیکی

واحد یادگیری ۲

شایستگی حمل بارهای ترافیکی

مقدمه

حمل و نقل در هر جامعه‌ای یک فعالیت زیربنایی به‌شمار می‌رود و نقش بسزایی در رشد و توسعه اقتصادی کشور از جمله بخش‌های خدمات، صنعت و کشاورزی دارد. در این راستا حمل و نقل بار به ویژه هنگامی که مشخصات بار از حدود متعارف و تعیین شده تجاوز نماید، اهمیت قابل توجهی پیدا می‌کند. بدیهی است که ویژگی بارها یکسان نبوده و تفاوت‌های زیادی از نظر وزن، طول، عرض، ارتفاع و... دارند و نحوه حمل و نقل آنها نیز یکسان نیست و بستگی به نوع آنها دارد. به منظور ایمنی و عدم اختلال در تردد وسایل نقلیه و حفاظت از راه و ابنیه فنی، می‌باید طول، عرض، ارتفاع و وزن وسایل نقلیه‌ای که قصد ورود به جریان ترافیکی جاده‌های کشور را دارند، منطبق با مقادیری که در «مقررات حمل و نقل بار در راه‌ها»، تعیین گردیده، باشد؛ اما به دلیل نیاز بعضی از بخش‌های اقتصادی کشور نظیر نیروگاه‌های صنایع فولاد و... ضروری است محموله‌هایی با مشخصات خارج از استانداردهای تعیین شده، در شبکه جاده‌ای کشور حمل گردند. لذا می‌بایست برای تعیین شرایط و کیفیت حمل و اعمال نظارت و کنترل‌های لازم در هنگام عمل، مجوزهای ویژه‌ای تحت عنوان «پروانه عبور ترافیکی» پیش‌بینی شود. به همین منظور وزارت راه و شهرسازی دستورالعمل جابه‌جایی محمولات ترافیکی در راه‌های کشور را نگاشته است.

آیا تا به حال پی برده‌اید؟

آیا می‌دانید بار ترافیکی چیست؟
آیا می‌دانید حمل و نقل بارهای ترافیکی چگونه صورت می‌گیرد؟

استاندارد عملکرد

دستورالعمل جابه‌جایی محمولات ترافیکی در راه‌های کشور
اصلاحیه مقررات حمل و نقل بار در راه‌های کشور

ظاهر بارها

به محموله‌های نشان داده شده در شکل ۱ نگاه کنید.

شکل ۱- چند وسیله نقلیه با بار عادی

وجه مشترک آنها چیست؟

.....

.....

.....

همان‌طور که ملاحظه می‌شود، محموله‌ها در ظاهر وضعیت عادی دارند و بدون محدودیت می‌توانند در راه‌ها تردد کنند.

اکنون به شکل ۲ با دقت نگاه کنید.

شکل ۲- وسیله نقلیه با بار غیرعادی

وجه مشترک این تصاویر چیست؟

.....

این تصاویر با تصاویر قبلی چه تفاوتی دارند؟

.....

همان طور که ملاحظه می‌گردد، محموله‌ها از نظر ظاهر وضعیت عادی ندارند.

در مورد پارامترهایی که بار را از وضعیت عادی خارج می‌کند در کلاس بحث و گفتگو کنید.

فعالیت کلاسی ۱

بارهای ترافیکی

همان طور که در مقدمه گفته شد، بارها از نظر ابعاد و اوزان یکسان نیستند. وزن و ابعاد برخی از بارها به گونه‌ای است که از حدود تعیین شده در قانون حمل بار در راه‌های کشور تجاوز می‌کند. مشخصات استاندارد ابعاد (شامل طول، عرض و ارتفاع) و وزن برای تردد وسایل نقلیه به شرح زیر است: حداکثر عرض تعیین شده وسیله نقلیه یا بار ۲/۶۰ متر است که در شکل ۳ مشاهده می‌گردد.

شکل ۳- حداکثر عرض تعیین شده برای وسایل نقلیه

به نظر شما چرا برای تردد وسایل نقلیه، محدودیت عرض تعیین شده است؟ و چرا این محدودیت ۲/۶۰ متر است؟ در کلاس بحث و گفتگو کنید.

فعالیت کلاسی ۲

حداکثر ارتفاع تعیین شده وسیله نقلیه با بار از سطح زمین ۴/۵۰ متر است که در شکل ۴ مشاهده می‌گردد.

شکل ۴- حداکثر ارتفاع تعیین شده برای وسایل نقلیه

در مورد دلایل تعیین محدودیت از نظر ارتفاع، در کلاس بحث و گفتگو کنید.

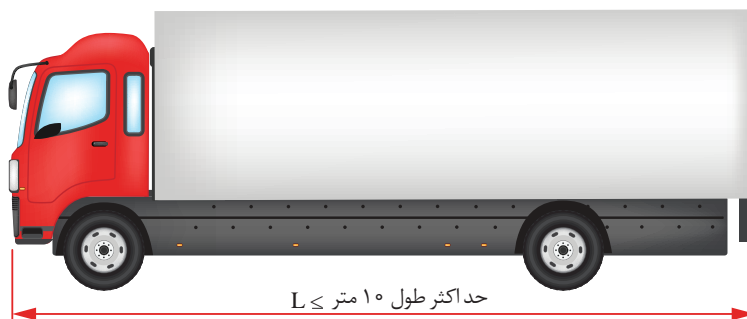
فعالیت کلاسی ۳

طول در وسایل نقلیه متفاوت است و حداکثر تعیین شده بستگی به نوع وسیله نقلیه دارد.

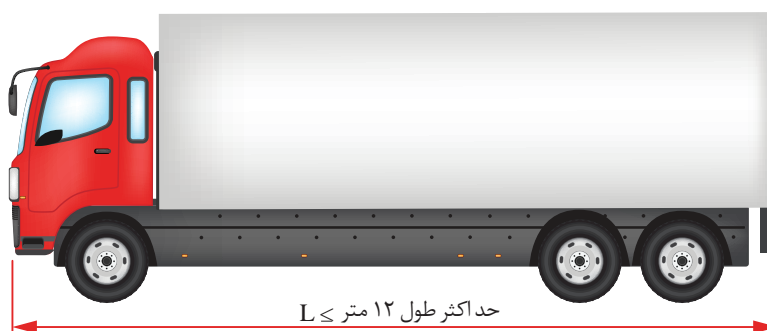

اگر وسیله نقلیه کامیون دو محور باشد مطابق شکل ۵، حداکثر طول تعیین شده از سپر جلو تا انتهای بار یا کامیون ۱۰ متر است.

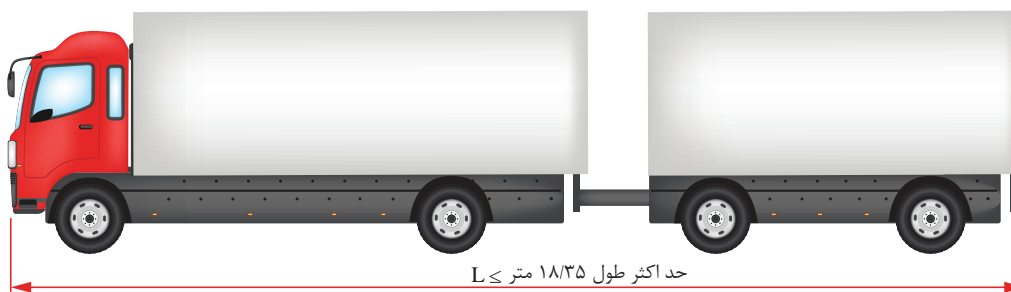
شکل ۵- حداکثر طول تعیین شده کامیون دو محور از سپر جلو تا انتهای بار یا کامیون

هنگامی که وسیله نقلیه، مطابق شکل ۶، کامیون سه محور یا بیشتر باشد، حداکثر طول تعیین شده از سپر جلو تا انتهای بار یا کامیون ۱۲ متر است.

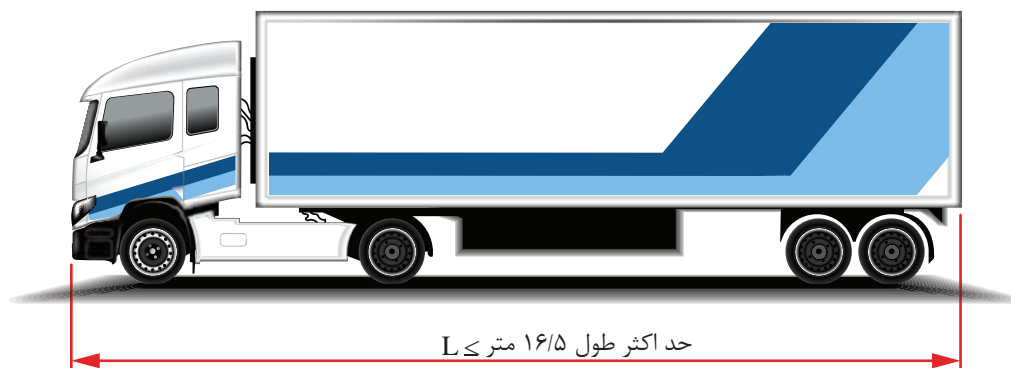
شکل ۶- حداکثر طول تعیین شده کامیون سه محور و بیشتر از سپر جلو تا انتهای بار یا کامیون

در صورتی که وسیله نقلیه، مطابق شکل ۷، کامیون با یکدک باشد، حداکثر طول تعیین شده از سپر جلو تا انتهای بار یا یکدک ۱۸/۳۵ متر است.

شکل ۷- حداکثر طول تعیین شده کامیون با یکدک از سپر جلو تا انتهای بار یا یکدک

و هنگامی که وسیله نقلیه، مطابق شکل ۸، تریلی ۴ محوری و بیشتر باشد، حداکثر طول تعیین شده از سپر جلو تا انتهای بار یا تریلر ۱۶/۵۰ متر است.

شکل ۸- حداکثر طول تعیین شده تریلی ۴ محوری و بیشتر از سپر جلو تا انتهای بار یا تریلر

همان طور که ملاحظه می شود، بدون تغییر شرایط جاده، حداکثر طول برای وسایل نقلیه، متفاوت است. در این مورد در کلاس گفتگو کنید.

فعالیت کلاسی ۴

حداکثر وزن تردد وسیله نقلیه همراه با بار آن، ۴۴ تن تعیین شده است.

همان طور که در کتاب دانش فنی پایه خوانده اید، یکای جرم در سیستم متریک، کیلوگرم می باشد، اما در این کتاب مطابق با دستورالعمل جابه جایی محمولات ترافیکی به جای کمیت جرم از کمیت وزن با واحدهای کیلوگرم یا تن استفاده می گردد.

نکته

محموله ای که حداقل در یکی از مشخصه های ابعاد و وزن، از مشخصات استاندارد تعیین شده (که در صفحات قبل توضیح داده شد) بیشتر باشد، **بار ترافیکی** نام دارد.

از دیگر مشخصه های بار ترافیکی غیر قابل تفکیک بودن آن است، یعنی اگر محموله در یکی از ابعاد یا وزن از حدود تعیین شده تجاوز کرد اما بتوان قسمتی از آن را جدا کرد، می بایست جدا گردد تا مشمول بار ترافیکی نگردد. به عنوان مثال اگر تجهیزاتی دارای طول زیاد باشد اما بتوان قطعاتی از آن را جدا کرد، این تجهیزات بار ترافیکی به شمار نمی آید.

بارهای ترافیکی، تنها باید توسط شرکت های حمل و نقل دارای مجوز حمل و نقل بار ترافیکی از سازمان راهداری و حمل و نقل جاده ای کشور و با برنامه و پروانه عبور جابه جا شوند.

چنانچه در محورهایی از راه های ارتباطی کشور، به دلایلی محدودیت های ارتفاع کمتر از ۴/۵۰ متر اعمال گردد، تردد وسایل نقلیه با ارتفاع کم تر از ۴/۵۰ متر نیز، مشمول مقررات محمولات ترافیکی می باشد.

آیا می دانید

فعالیت کلاسی ۵

آیا محموله نشان داده شده، بار ترافیکی محسوب می شود و اجازه تردد در جاده را دارد؟ چرا؟

.....
.....

فعالیت کارگاهی ۱

چند محور از راه های ارتباطی کشور که محدودیت ارتفاع کمتر از ۴/۵ متر را دارند بیابید و در کلاس مطرح کنید.

.....
.....

فعالیت کلاسی ۶

تصاویری را که بار ترافیکی محسوب می شوند، همراه با دلیل مشخص نمایید.

محموله ترافیکی می باشد ☐ نمی باشد ☐
علت .....
.....

محموله ترافیکی می باشد ☐ نمی باشد ☐
علت .....
.....

محموله ترافیکی می باشد ☐ نمی باشد ☐
..... علت

محموله ترافیکی می باشد ☐ نمی باشد ☐
..... علت

محموله ترافیکی می باشد ☐ نمی باشد ☐
..... علت

محموله ترافیکی می باشد ☐ نمی باشد ☐
..... علت

ارزشیابی مرحله اول

ردیف	مرحله	شرایط آزمون	نتایج مورد انتظار	استاندارد عملکرد	نمره
۱	تشخیص بار ترافیکی	حضور در شرکت های حمل و نقل یا مشاهده تصاویر وسایل نقلیه باربری مختلف همراه بار یا مشاهده فیلم وسایل نقلیه باربری مختلف همراه بار	- توانایی تشخیص بار ترافیکی - عدم توانایی تشخیص بار ترافیکی	تشخیص بار ترافیکی بر اساس همه مشخصات و استانداردها به طور کامل انجام شود.	۳
				تشخیص بار ترافیکی بر اساس همه مشخصات به طور ناقص انجام شود.	۲
				قادر به تشخیص بار ترافیکی بر اساس مشخصات بار نباشد.	۱

وسایل نقلیه ویژه حمل بارهای ترافیکی

برای حمل بار ترافیکی می‌بایست از وسایل نقلیه باری مرکب استفاده شود. وسایل نقلیه باری مرکب، از یک وسیله کشنده (شکل ۹) و یک یا چند نیمه‌یدک یا یدک تشکیل شده است که می‌تواند شامل ترکیبات مختلف کشنده و یدک (شکل ۱۰) و یا کشنده و نیمه‌یدک (شکل ۱۱) باشند. به عبارت دیگر از دو یا چند قطعه شاسی تشکیل شده و هر قطعه دارای دو یا چند محور است. در این حالت قسمتی از وزن بار بر روی محور وسیله کشنده و بقیه وزن بار بر روی محورهای سایر قطعات تقسیم می‌شود. بر این اساس وسایل باری مرکب متنوعی با کاربری‌های متفاوتی وجود دارد.

شکل ۱۰- نمونه‌ای از کشنده و یدک (بوژی)

شکل ۹- نمونه‌ای از کشنده

شکل ۱۱- نمونه‌ای از کشنده و نیمه‌یدک (کمرشکن)

با هماهنگی مدیر هنرستان، همراه هنرآموز خود از شرکت حمل‌ونقل ترافیکی بازدید و ضمن آشنایی با وسایل نقلیه ترافیکی، گزارشی از انواع وسایل نقلیه شرکت را تهیه و به هنرآموز خود تحویل دهید.

فعالیت کارگاهی ۲

به مجموعه نیمه‌یدک و کشنده که از طریق صفحه ریش (شکل ۱۲) به یکدیگر متصل شده باشند، تریلی و به مجموعه نیمه‌یدک و کشنده که از طریق شترگلو (شکل ۱۳) به یکدیگر متصل شده باشند، کمرشکن گفته می‌شود. کمرشکن‌ها به دلیل نحوه اتصال از طریق شترگلو، قابلیت حمل بارهای با ارتفاع زیاد را دارند.

شکل ۱۳- نمونه‌ای از شترگلو

شکل ۱۲- نمونه‌ای از صفحه ریش

بوژی نوعی کفی تریلی یا ارابه است که شبیه کمرشکن می‌باشد ولی تعداد چرخ‌های آن خیلی بیشتر است، بدین معنی که دارای محورهای متعددی متناسب با میزان بار است و برای حمل بارهای بسیار سنگین به‌منظور کاهش فشار بار بر روی جاده، راه‌آهن و نیز کشنده طراحی شده است (شکل ۱۴). با توجه به امکان افزایش محورهای بوژی در طول و عرض، تقریباً حمل هر نوع باری با این وسیله‌نقلیه در جاده امکان‌پذیر است (شکل ۱۵).

شکل ۱۵- نمونه‌ای از حمل بار مرتفع، عریض، طویل و فوق سنگین با بوژی

شکل ۱۴- نمونه‌ای از بوژی

با هماهنگی مدیر هنرستان، با حضور در یک شرکت حمل‌ونقل ترافیکی، نحوه اتصال بارگیرهای مختلف به کشنده را مشاهده کرده و گزارشی تهیه نمایید.

ارزشیابی مرحله دوم

ردیف	مرحله	شرایط آزمون	نتایج مورد انتظار	استاندارد عملکرد	نمره
۱	تعیین نوع وسیله نقلیه	حضور در شرکت‌های حمل و نقل ترافیکی یا مشاهده تصاویر وسایل نقلیه ترافیکی مختلف همراه بار یا مشاهده فیلم وسایل نقلیه باربری ترافیکی همراه بار	- توانایی تعیین نوع وسیله نقلیه ترافیکی - عدم توانایی در تعیین نوع وسیله نقلیه ترافیکی	تعیین نوع وسیله نقلیه ترافیکی بر اساس مشخصات به طور کامل انجام شود.	۳
				تعیین نوع وسیله نقلیه ترافیکی بر اساس مشخصات به طور ناقص انجام شود.	۲
				قادر به تعیین نوع وسیله نقلیه ترافیکی بر اساس مشخصات نباشد.	۱

وزن کل و بار محوری مجاز

فشار یا نیروی وزن وارده از سوی هر یک از محورهای وسایل نقلیه بر سطح راه را بار محوری می‌نامند. محورهای وسیله‌نقلیه شامل محور راهنما، منفرد، زوج، تریوله و گروهی می‌باشد. ✓ محور راهنما (دوچرخ)، محور اولیه وسیله‌نقلیه می‌باشد که سیستم راهنما و فرمان به آن متصل است (شکل ۱۶).

شکل ۱۶- محور راهنما

✓ محور منفرد (چهارچرخ) که در شکل ۱۷ مشاهده می‌گردد.

شکل ۱۷- محور منفرد

✓ محور زوج (هشت چرخ) محور دوتایی است که فاصله به مرکز آنها کمتر از ۲ متر باشد (شکل ۱۸).

شکل ۱۸- محور زوج

✓ محور تریوله، محور سه تایی است که فاصله مرکز به مرکز آنها کمتر از ۲ متر باشد. (شکل ۱۹)

شکل ۱۹- محور تریوله

حداکثر بار وارد از محورهای راهنما، منفرد، زوج و تریوله بر سطح راه نباید از حدود جدول ۱ تجاوز کند.

جدول ۱- بار محوری مجاز

ردیف	محور	بار محوری مجاز
۱	راهنما (دوچرخ)	۸ تن
۲	منفرد (چهارچرخ)	۱۳ تن
۳	زوج (هشتچرخ)	۲۲ تن
۴	تریوله	۲۴ تن

محورهایی از وسایل نقلیه، که فاصله مراکز آنها، کم‌تر از ۲ متر باشد، یک گروه محوری محسوب می‌شوند، در غیر این صورت، جزء گروه‌های محوری جداگانه، به حساب می‌آیند. با این وجود، محورهای ۴ تایی در کمرشکن‌ها، به صورت دو گروه محوری جداگانه، در نظر گرفته می‌شوند. وزن وسیله نقلیه به همراه بار، وزن کل نام دارد.

وزن مجاز کامیون‌ها

حداکثر وزن کامیون با بار آن نباید از حدود جدول ۲ تجاوز نماید.

جدول ۲- وزن کل مجاز کامیون دو محور و سه محور

ردیف	کامیون	وزن کل
۱	دو محور (شش چرخ)	۲۰ تن
۲	سه محور (ده چرخ)	۲۸ تن

شکل ۲۰- کامیون دو محور و سه محور

وزن مجاز وسایل نقلیه مفصل دار

حداکثر وزن تریلی‌ها (کشنده و نیمه‌یدک که بارگیر مستقیماً به وسیله صفحه‌ریش به کشنده متصل است)، با بار آن نباید از حدود جدول ۳ تجاوز نماید.

جدول ۳- وزن کل مجاز چند نمونه تریلی

ردیف	تریلی	وزن مجاز	توضیحات
۱	چهارمحور (چهارده چرخ)	۳۴ تن	هنگامی که فاصله بین دو محور عقب تریلر کمتر از ۲ متر باشد.
۲	چهارمحور (چهارده چرخ)	۳۸ تن	هنگامی که فاصله بین دو محور عقب تریلر بیشتر از ۲ متر باشد.
۳	پنج محور (دوازده چرخ)	۴۲ تن	
۴	پنج محور (هجده چرخ)	۴۴ تن	
۵	شش محور (شانزده چرخ)	۴۴ تن	

شکل ۲۱- تریلی چهار محور (چهارده چرخ) و پنج محور (دوازده چرخ)

شکل ۲۲- تریلی پنج محور (هجده چرخ) و شش محور (شانزده چرخ)

حداکثر وزن کامیون با یدک (بارگیر به طور غیر مستقیم به وسیله مالبند و قفل و پین به کامیون متصل می شود)، با بار آن نباید از حدود جدول ۴ تجاوز نماید.

جدول ۴- وزن کل مجاز چند نمونه کامیون با یدک

ردیف	کامیون	وزن مجاز	شکل
۱	دو محور شش چرخ با یدک دو محور شش چرخ	۳۳ تن	
۲	دو محور شش چرخ با یدک سه محور ده چرخ	۳۵ تن	
۳	سه محور ده چرخ با یدک دو محور شش چرخ	۴۰ تن	
۴	سه محور ده چرخ با یدک سه محور ده چرخ	۴۲ تن	

حداکثر وزن کامیون و وسایل نقلیه مفصل دار با بار نباید از میزان مندرج در کارت مشخصات آن تجاوز نماید.

آیا می دانید

با مشخص کردن گروه محوری، بار محوری مجاز را مشخص کنید.

فعالیت کلاسی ۷

.....

.....

.....

.....

.....

.....

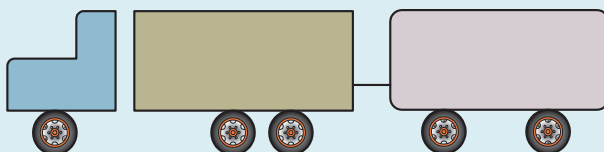
با مشخص کردن نوع وسیله نقلیه، وزن کل (بدون در نظر گرفتن مندرجات کارت وسیله نقلیه) را مشخص کنید.

فعالیت کلاسی ۸

..... نوع وسیله نقلیه و تعداد چرخ
 ..... وزن کل مجاز

..... نوع وسیله نقلیه و تعداد چرخ: سه محور ده چرخ با یک دو محور شش چرخ
 ..... وزن کل مجاز

..... نوع وسیله نقلیه و تعداد چرخ
 ..... وزن کل مجاز

با هماهنگی مدیر هنرستان، به همراه هنرآموز خود از شرکت حمل و نقل ترافیکی بازدید و بار مجاز هر گروه محوری و حداکثر وزن کل را برای هر وسیله نقلیه مشخص کرده و با مشخصات مندرج در کارت وسیله نقلیه مقایسه کنید.

ارزشیابی مرحله سوم

ردیف	مرحله	شرایط آزمون	نتایج مورد انتظار	استاندارد عملکرد	نمره
۱	حمل بار (قسمت وزن کل و بار محوری)	حضور در شرکت‌های حمل و نقل	- توانایی تشخیص گروه‌های محوری و تعیین وزن کل و بار	تشخیص گروه‌های محوری و تعیین وزن کل و بار محوری مجاز وسیله نقلیه ترافیکی بر اساس مشخصات به‌طور کامل انجام شود.	۳
		ترافیکی یا مشاهده تصاویر وسایل نقلیه ترافیکی مختلف همراه بار یا مشاهده فیلم	محوری مجاز نوع وسيله نقلیه ترافیکی - عدم توانایی در تشخیص گروه‌های محوری و تعیین وزن کل و بار	تشخیص گروه‌های محوری و تعیین وزن کل و بار محوری مجاز وسیله نقلیه ترافیکی بر اساس مشخصات به‌طور ناقص انجام شود.	۲
		وسایل نقلیه باربری ترافیکی بار	محوری مجاز نوع وسيله نقلیه ترافیکی	قادر به تشخیص گروه محوری و تعیین وزن کل و بار محوری مجاز وسيله نقلیه ترافیکی بر اساس مشخصات نباشد.	۱

اسناد حمل بار ترافیکی

از جمله اسناد حمل بار ترافیکی، گواهی‌نامه‌ی پایه ۱، کارت سلامت، کارت هوشمند یا برگ فعالیت، بارنامه و پروانه عبور بار ترافیکی می‌باشد. در کتاب خدمات سفر و گردشگری به مدارک فوق به جز پروانه عبور بار ترافیکی پرداخته شده است.

پروانه عبور بار ترافیکی

همان‌طور که گفته شد، به دلیل نیاز بعضی از بخش‌های اقتصادی کشور نظیر نیروگاه‌های صنایع فولاد و مانند آن ضروری است محموله‌هایی با مشخصات خارج از استانداردهای تعیین شده، در شبکه جاده‌ای کشور حمل گردند. لذا برای تعیین شرایط و کیفیت حمل و اعمال نظارت و کنترل‌های لازم در حین عمل، مجوزهای ویژه‌ای با عنوان پروانه عبور بار ترافیکی پیش‌بینی شده است. شرکت‌های حمل‌ونقل با مراجعه به اداره کل حمل‌ونقل استان و ارائه درخواست و مدارک لازم، اقدام به تهیه پروانه عبور می‌کنند.

مسئولان صدور پروانه عبور پس از تکمیل مدارک، برای صدور پروانه عبور، اطلاعات (مبدأ، مقصد، وزن، ابعاد، نوع وسیله نقلیه و محموله) را وارد سیستم کرده و پروانه عبور صادر می‌کنند. شرکت‌های حمل‌ونقل ترافیکی، موظف هستند قبل از صدور پروانه عبور، برای جابه‌جایی محموله‌های ترافیکی، نسبت مسیر عبور و محدودیت‌های وزن و ارتفاع موجود، را بررسی کنند و با توجه به آخرین تغییرات انجام‌شده در دستورالعمل جابه‌جایی محموله‌های ترافیکی و محدودیت‌های وزن و ارتفاع را که در سایت اینترنتی سازمان راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای کشور به آدرس www.rmtto.ir به روزرسانی می‌شود و یا از طریق ادارات کل و سازمان‌های راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای استان‌ها اعلام می‌گردد، اقدام نمایند.

شرکت‌های حمل‌ونقل ترافیکی موظف‌اند در پایان هر ماه نسخه دوم و دیسکت حاوی اطلاعات کلیه پروانه‌های عبور صادرشده در آن ماه، هم‌چنین نسخه‌ی اول کلیه پروانه‌های صادره شده متعلق به یک ماه را به سازمان‌های راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای استان‌ها، تحویل داده و فرم‌های جدید دریافت نمایند. سازمان‌های راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای استان‌ها نیز، موظفند تا پروانه‌های عبور صادرشده، هم‌چنین، توضیحات ارائه شده توسط پلیس راه را به صورت تصادفی مورد بررسی قرار داده و موارد تخلفات شرکت‌های حمل‌ونقل ترافیکی را، درخصوص عدم رعایت مفاد دستورالعمل جابه‌جایی محموله‌های ترافیکی در راه‌های کشور، در صدور پروانه‌های عبور یا عدم رعایت ضوابط و شرایط مندرج در آنها را برای اجرای مقررات به دفتر ایمنی و ترافیک گزارش کنند.

آیا می‌دانید

در شکل ۲۳ نمونه‌ای از فرم درخواست پروانه عبور را می‌بینید:

برگ درخواست پروانه عبور

شماره :

تاریخ :

اداره کل راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای استان .....

با سلام و احترام؛

خواهشمند است دستور فرمایید نسبت به صدور پروانه عبور با مشخصات ذیل اقدام لازم معمول فرمایند.

شماره پلاک:

نام وسیله‌نقلیه:

تعداد محور:

وزن خالی وسیله‌نقلیه:

تن

حداکثر بیرون ماندگی دکل (جرثقیل):

متر

مبدأ:

مقصد:

مسیر حرکت:

نوع بار:

طول بار: متر

طولی که از عقب وسیله‌نقلیه بیرون می‌ماند: متر

ارتفاع کل از سطح زمین: متر

نام و نام‌خانوادگی راننده: شماره کارت هوشمند راننده: وزن کل: تن

کلیه مندرجات با کنترل و تأیید مدیر فنی انجام گرفته است.

نام و نام‌خانوادگی مدیر فنی

محل امضاء مدیر فنی

مهر و امضاء مدیر شرکت حمل و نقل

شکل ۲۳- نمونه فرم درخواست پروانه عبور

در شکل ۲۴ نمونه پروانه عبور بار ترافیکی (فرم خام) ارائه شده است.

جمهوری اسلامی ایران
وزارت راه و شهرسازی
سازمان ترافیک

پروانه عبور

شماره: ۴۱۳۵۱۱۸

تاریخ:

شماره مسلسل:

مشخصات بار:

مشخصات درخواست کننده و وسیله نقلیه:

نوع محموله:

ارتفاع کل (وسیله نقلیه + محموله):

میزان پیرون ماندگی بار از انتهای وسیله نقلیه:

طول کل (وسیله نقلیه + محموله):

بزرگترین عرض:

وزن محموله:

شماره و تاریخ درخواست:

موسسه - شرکت - اداره:

نام وسیله نقلیه:

تعداد محور:

تعداد چرخ:

وزن خالی:

مسافت:

کیلومتر:

حد اکثر سرعت:

مهلت اعتبار:

مقصد:

مبدأ:

مسیر:

ساعت تردد:

بایدان مبدأ تا مقصد:

را همراهی کنند اولین پاسکاد شماره (های) اسکورت (ها) و نام راننده را تعیین می کند.

تعداد:

اسکورت به شماره (های):

تربیتی حامل بار به رانندگی آقای:

تذکرات لازم برای رانندگان:

- ۱- وسیله نقلیه ای که وزن کل آن (وزن بار + وزن تریلی) از ۴۵ تن تجاوز نماید باید به تنهایی از روی پل های با دهانه بیش از ۲ متر عبور کنند و بدین منظور اسکورت (ها) قبل از عبور تریلی پل را از سایر وسایط نقلیه تخلیه خواهند کرد.
- ۲- وسیله نقلیه باید فقط در ساعت معین شدیدا حرکت نموده و حرکت در شب و همچنین روزهای تعطیل ممنوع است.
- ۳- راننده موظف است در آخرین پاسکاد مسیر پروانه عبور را به مأمورین پلیس راهنمایی و رانندگی و امور حمل و نقل تسلیم نماید.
- ۴- جبران هرگونه خسارت ناشی از حرکت تریلی و مجموعه اشخاص و وسائط نقلیه و مستحذات مطابق قوانین جاری خواهد بود.

توضیحات:

مهر و امضاء

متصدی صدور پروانه عبور

شکل ۲۴- نمونه پروانه عبور بار ترافیکی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت راه و شهرسازی

پروانه عبور

شماره: ۴۱۰۳۸۹۱۶

تاریخ: ۹۳/۱۱/۲۰

شماره مسلسل: ۹۳۴۱۱۲۰۰۰۱

مشخصات بار:

مشخصات درخواست کننده وسیله نقلیه:

نوع محموله: ماشین آلات راهسازی

ارتفاع کل (وسیله نقلیه + محموله): ۵/۰۰ متر

میزان بیرون ماندگی بار از انتهای وسیله نقلیه: ۳/۰۰ متر

طول کل (وسیله نقلیه + محموله): ۳۰/۰۰ متر

بزرگترین عرض: ۵/۰۰ متر

وزن محموله: ۶۰/۰۰۰ تن

طول محموله: ۰/۰۰ متر

وزن کل: ۹۶/۰۰۰ تن

شماره و تاریخ درخواست: ۸۵۳۸۵۱

موسسه - شرکت - اداره: هترووران جاده شیراز

نام وسیله نقلیه: کامیون

شماره و سریال پلاک: ۳۱۴۵۸۲

تعداد محور: ۱۱

تعداد چرخ: ۴۲

وزن خالی: ۳۶/۰۰۰ تن

شرایط عبور:

معدن کل کهر: ۲۹۱/۰۰۰ کیلومتر

مبدأ: زرقان - شیراز - پل فسا - سه پل - استهبان - استهبان - شیریز - قطر و بیسان

مسیر: معدن کل کهر

ساعت تردد: شش الی بیست

حداکثر سرعت: ۳۰ کیلومتر در ساعت

مهلت اعتبار: ۹۳/۰۳/۳۰ هزینه صدور: ۱۱۶۰۰ ریال

مشخصات اسکورت راننده:

تعداد: دو

اسکورت به شماره (های):

تریلی حامل بار به رانندگی آقای:

تذکرات لازم برای رانندگان:

- وسیله نقلیه ای که وزن کل آنها (وزن بار - وزن تریلی) از ۲۵ تن تجاوز نماید باید به تنهایی از روی پلهای با دهانه بیش از ۳ متر عبور کنند و بدین منظور اسکورت (ها) قبل از عبور تریلی پل را از سایر وسایط نقلیه تخلیه خواهند کرد.
- وسیله نقلیه باید فقط در ساعت معین شده بالا حرکت نموده و حرکت در شب و همچنین روزهای تعطیل ممنوع است.
- راننده موظف است در آخرین پاسگاه مسیر، پروانه عبور را به مأمورین پلیس راه تسلیم نماید.
- چنانچه هرگونه خسارت ناشی از حرکت تریلی و محموله به اشخاص و وسایط نقلیه و مستحقات مطابق قوانین جاری خواهد بود.

توضیحات: خسارت ناشی از حرکت تریلی و محموله به اشخاص و وسایط نقلیه، مستحقات و سایر تعهدات راننده تریلی است.

اسکورتها باید مجهز به پرچم قرمز و چراغ گردان زرد باشند.

وسیله نقلیه باید در مبدأ با حضور نماینده سازمان حمل و نقل استان مربوطه، توزین و مراتب توسط نماینده مذکور در ظهر پیر و آنته عبور گواهی گردد.

وسیله نقلیه باید با حضور نماینده سازمان حمل و نقل یا اداره کل راه و ترابری استان مربوطه از راه فرعی پلهای زیر عبور نموده و مراتب توسط نماینده مذکور در ظهر پیر و آنته عبور قید گردد.

پل دوراهی استهبان - ۲۷+۸۹۶ تنیتر یز قطر و یه - ۳۶+۱۰۵ تنیتر یز قطر و یه - ۴۶+۵۳ تنیتر یز قطر و یه - ۴۵+۸۴۳ تنیتر یز قطر و یه - ۴۱+۹۴۸ تنیتر یز قطر و یه -

در صورت تشخیص پلیس راه وسیله نقلیه باید در معیت مأمورین پلیس راه حرکت کند.

شرکت حمل و نقل موظف است کلیه مسیر را از لحاظ ارتضاع مورد بررسی قرار دهد.

سازمان حمل و نقل و ترافیک استان فارس

واحد صدور پروانه عبور

اداره کل

مهر و امضاء

مستدعی صدور پروانه عبور

شکل ۲۵- نمونه تکمیل شده پروانه عبور

قابل توجه پاسگاههای پلیس راه :

- ۱- مندرجات این پروانه عبور بایستی بدون خط خوردگی و خدشه و خراش باشد.
- ۲- کلیه پاسگاههای پلیس راه واقع در مسیر موظف به کنترل و تطبیق مشخصات وسیله نقلیه و یار یا مندرجات این پروانه عبور بوده و پس از رسیدگی کامل و تأیید مطالب، ظهر پروانه را اعضاء به مهر پاسگاه ممهور کرده و بعداً اجازه عبور خواهند داد در صورت مشاهده هرگونه خدشه یا خلاف در مدارک، اجازه عبور داده نخواهد شد.
(کنترل و تطبیق دقیق با محورهای مختلف به تفکیک طبق کروی تعیین شده ضروری است)
- ۳- آخرین پاسگاه مسیر باید پروانه عبور را از راننده اخذ و به معاونت راهنمایی و رانندگی و امور حمل و نقل ناچا ارسال نمایند تا جهت بررسی به دفتر ایمنی و ترافیک فرستاده شود.

تویلی و اسگورت های مربوطه با مشخصات کامل مندرج در این پروانه از پاسگاههای ذیل عبور نمود . کامیون

۱- درجه :	شماره پاسگاه:	اعضا و مهر پاسگاه
۲- نام و نام خانوادگی:		
۳- در ساعت	روز	
۴- در صفحه	دفتر	ثبت گردید .
۱- درجه :	شماره پاسگاه:	اعضا و مهر پاسگاه
۲- نام و نام خانوادگی:		
۳- در ساعت	روز	
۴- در صفحه	دفتر	ثبت گردید .
۱- درجه :	شماره پاسگاه:	اعضا و مهر پاسگاه
۲- نام و نام خانوادگی:		
۳- در ساعت	روز	
۴- در صفحه	دفتر	ثبت گردید .
۱- درجه :	شماره پاسگاه:	اعضا و مهر پاسگاه
۲- نام و نام خانوادگی:		
۳- در ساعت	روز	
۴- در صفحه	دفتر	ثبت گردید .
۱- درجه :	شماره پاسگاه:	اعضا و مهر پاسگاه
۲- نام و نام خانوادگی:		
۳- در ساعت	روز	
۴- در صفحه	دفتر	ثبت گردید .
۱- درجه :	شماره پاسگاه:	اعضا و مهر پاسگاه
۲- نام و نام خانوادگی:		
۳- در ساعت	روز	
۴- در صفحه	دفتر	ثبت گردید .
۱- درجه :	شماره پاسگاه:	اعضا و مهر پاسگاه
۲- نام و نام خانوادگی:		
۳- در ساعت	روز	
۴- در صفحه	دفتر	ثبت گردید .
۱- درجه :	شماره پاسگاه:	اعضا و مهر پاسگاه
۲- نام و نام خانوادگی:		
۳- در ساعت	روز	
۴- در صفحه	دفتر	ثبت گردید .
۱- درجه :	شماره پاسگاه:	اعضا و مهر پاسگاه
۲- نام و نام خانوادگی:		
۳- در ساعت	روز	
۴- در صفحه	دفتر	ثبت گردید .

شکل ۲۶- پشت پروانه ی عبور جهت ثبت ساعت و کنترل ساعت عبور

با توجه به نمونه تکمیل شده پروانه عبور (شکل ۲۵) به سؤالات زیر پاسخ دهید:

۱- ارتفاع کل وسیله نقلیه چند متر است؟

.....

۲- طول کل وسیله نقلیه چند متر است؟

.....

۳- بزرگترین عرض چند متر است؟

.....

۴- وزن کل چند تن است؟

.....

۵- چه مشخصه یا مشخصاتی باعث شده محموله ترافیکی باشد؟

.....

۶- نوع وسیله نقلیه و تعداد چرخ و محور را بیابید؟

.....

۷- آیا وسیله نقلیه به تنهایی ترافیکی بوده یا به دلیل مشخصات محموله، ترافیکی محسوب می شود؟

.....

۸- گروه های محوری مربوط به این وسیله نقلیه و حداکثر بار محوری را برای هر کدام بیابید.

.....

.....

.....

۹- مبدأ، مقصد و پل های دارای محدودیت وزن را بنویسید.

.....

.....

.....

پروانه عبور، برای وسایل نقلیه ای صادر می شود که عرض آن از ۵ متر، طول آن از ۳۰ متر و وزن کل (بار و وسیله نقلیه) از ۹۶ تن تجاوز نکند. در صورت تجاوز از حدود ذکر شده بایستی اجازه نامه عبور از دفتر ایمنی و ترافیک سازمان راهداری و حمل و نقل جاده ای کشور و پلیس راهور ناجا دریافت شود. شکل ۲۷ به عنوان نمونه قسمتی از تصویر اجازه نامه محموله ای با مشخصات عرض ۵ متر، طول ۴۱ متر و وزن ۱۱۰ تن که به دلیل سنگینی و طویل بودن، نیاز به اخذ اجازه نامه عبور داشته، مشاهده می گردد. در این اجازه نامه نحوه تردد و روبرویی با محدودیت ها از مبدأ تا مقصد، ذکر گردیده است.

طبق اطلاعاتی که به عنوان پیش فرض از هنرآموز خود دریافت می کنید، یک پروانه عبور را درخواست دهید.

طبق اطلاعاتی که به عنوان پیش فرض از هنرآموز خود دریافت می کنید، پروانه عبور بار ترافیکی صادر نمایید.

با مراجعه به درگاه اینترنتی www.rmto.ir دستورالعمل نحوه دریافت پروانه عبور و اجازه نامه را دریافت نمایید.

ارزشیابی مرحله سوم

ردیف	مرحله	شرایط آزمون	نتایج مورد انتظار	استاندارد عملکرد	نمره
۱	حمل بار (اسناد حمل)	مشخصات چند نمونه بار ترافیکی با مسیر مشخص تردد، نمون برگ خام درخواست پروانه عبور و نمون برگ صدور پروانه عبور بار ترافیکی در اختیار هنرجویان قرار گیرد.	- توانایی ارائه درخواست پروانه عبور - عدم توانایی ارائه درخواست پروانه عبور - توانایی صدور پروانه عبور - عدم توانایی صدور پروانه عبور	ارائه درخواست و صدور پروانه عبور به طور کامل انجام شود.	۳
				ارائه درخواست و صدور پروانه عبور به طور ناقص انجام شود.	۲
				قادر به ارائه درخواست و صدور پروانه عبور نباشد.	۱

در شکل های ۲۷ نمونه اجازه عبور بار ترافیکی همراه با اعمال محدودیت ها ارائه شده است.

بسمه تعالی

((اجازه نامه عبور بارهای ترافیکی))

شماره :
 تاریخ :
 پیوست :

از : پلیس راه راهور ناجا - معاونت حمل و نقل و مهندسی ترافیک
 به : رؤسای محترم پلیس راه استان های تهران غرب، مرکزی، قسم، اصفهان، یزد، فارس، هرمزگان
 موضوع : اجازه عبور یوزی ۱۱ محور ۷۴ چرخ به شماره ۵۱۸ع ۸۳ ایران ۶۳ و با محموله یک نکله مخزن
 سلام علیکم

با استناد به مجوز شماره ۵۰۹۱۲/۷۲/۶ مورخ ۹۵/۵/۲۵ سازمان راهداری و حمل و نقل جاده ای وزارت راه و شهرسازی، اجازه داده می شود یوزی با مشخصات فوق الذکر با رعایت ضوابط مندرج در مجوز پیش گفته از مبدا **جاده ساوه، آدران** به مقصد **بندر یل** عبور نماید. وتلایف پاسگاههای پلیس راه طول مسیر به شرح زیر ابلاغ می گردد.

۱- پلیس راه **رباط کریم - ساوه** بعنوان پاسگاه مبدا ملزم است:

۱-۱) کلیه مدارک رانندگی شامل گواهینامه راننده، کارت فعالیت راننده حرفه ای، کارت سلامت راننده، بارنامه، کارت خودرو، برگ معاینه فنی و بیمه نامه شخص ثالث وسیله نقلیه را کنترل نماید.

۲- یوزی و محموله آن را با مفاد مندرج در اجازه نامه مطابقت داده و در صورت تطبیق فرم شماره ۱ توزین را تنظیم و در فرم ضمیمه شماره ۳ ثبت ساعت خواهد نمود.

۳-۱) مأمور پلیس راه ضمن همراهی و اسکورت یوزی حامل محموله ترافیکی تا انتهای حوزه استحقاقی ثبت به تنظیم فرم شماره ۴ اقدام می نماید.

۲- پلیس راه های طول مسیر پس از کنترل های لازم، در فرم ضمیمه شماره ۳ ثبت ساعت نموده و ضمن اسکورت و همراهی مأمور پلیس راه تا انتهای حوزه استحقاقی، فرم شماره ۴ را تنظیم می نمایند.

۳- در زمان عبور وسیله نقلیه موضوع اجازه نامه از کنار گذر بل ها و تونل های تعیین شده، مأمورین ذربط در محل حاضر و ضمن نظارت بر عبور آن از کنار گذر، فرم شماره ۲ را تنظیم و پس از امضاء به راننده یوزی تحویل خواهند نمود.

۴- پلیس راه های طول مسیر نظارت جدی بر رعایت مفاد دستورالعمل نحوه استفاده از وسایل و تجهیزات هشداردهنده در حمل محمولات ترافیکی توسط شرکت حمل و نقل ذربط شامل، خودرو اسکورت مجهز و نیز علائم و تجهیزات ایمنی استاندارد را بایستی به عمل آورند.

۵- پلیس راه قشم به عنوان پاسگاه مقصد پس از کنترل های لازم و اقدام برابر بندهای فوق اجازه نامه های صادره و فرم های شماره ۳، ۲، ۱ را از راننده یوزی اخذ و از طریق پلیس راه استان به معاونت حمل و نقل و مهندسی ترافیک پلیس راه راهور ناجا ارسال می نماید.

۱- در صورت اعزام راننده به سازمان پایانه های محل به دلیل ارتکاب تخلف، تصویر نامه مربوطه و پاسخ سازمان یاد شده نیز ضمیمه مدارک ارسالی خواهد شد.

۲- رعایت مفاد دستورالعمل کنترل محمولات ترافیکی به شماره ۱۳/۸/۳۵/۲۰۹/۹ مورخ ۸۷/۱۱/۱۴ صادره از پلیس راه راهور ناجا برای تمامی پلیس راه های طول مسیر الزامی است.

۳ راننده یوزی حامل محموله موظف است هنگام ورود به حوزه استحقاقی هر یک از پاسگاه های پلیس راه مسیر حرکت، هماهنگی لازم را با پاسگاه ذربط به عمل آورد.

رئیس پلیس راهور ناجا

شکل ۲۷-۱ نمونه اجازه عبور بار ترافیکی

باسمه تعالی
جمهوری اسلامی ایران
وزارت راه و شهرسازی
سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای

شماره:
تاریخ:
پیوست:

شرکت حمل و نقل

سلام علیکم

بازگشت به درخواست شماره ۳۷۲/س/۹۵ مورخ ۹۵/۵/۲۴ (پیش ۵۰۵۷۱) موافقت می‌شود یک نگله مخزن غیرقابل تفکیک با مشخصات و شرایط زیر حمل گردد:

۱- مشخصات وسیله نقلیه:

وسيله نقلیه	محموله
۱- نوع وسیله نقلیه: بوژی	۱- نوع محموله: یک نگله مخزن
۲- تعداد محور (تریلر + کشنده): یازده محور	۲- وزن: یکصد و ده تن
۳- تعداد چرخ (تریلر + کشنده): هفتاد و چهار چرخ	۳- طول کل: چهل و دو متر
۴- شماره پلاک کشنده: ۵۱۸ ع ۸۳ ایران ۶۳	۴- عرض: پنج متر
۵- وزن وسیله نقلیه: شصت و دو تن	۵- میزان بیرون ماندگی از مرکز آخرین محور تریلر: پنج متر
۶- ارتفاع وسیله نقلیه و محموله از سطح زمین: پنج متر	
۷- حداکثر اوزان:	
وزن کل: یکصد و هفتاد و دو تن	وزن هر محور جلو کشنده: هشت تن
وزن محورهای عقب کشنده: بیست و دو تن	وزن هر محور هشت چرخ تریلی سیستم بوژی: هجده تن

۲- مشخصات مسیر:

مبدأ: جاده ساوه، آدران

مقصد: بندر پل

مسیر حرکت: جاده ساوه، آدران - رباط کریم - زاویه - ساوه - دوربرگردان اراک، قم - سلفچگان - دلیجان - مورچه خورت - اردستان - نائین - یزد - مهریز - تنگ چنار - مروست - هرات - مشکان - نی‌ریز - استهبان - فسا - قطب آباد - جهرم - فیروکارزین - خنج - لار - تنگ دالان - کهورستان - بندر پل. سپس به وسیله بارج به جزیره قشم حمل می‌گردد.

توضیح اینکه: بارگیری توسط دو دستگاه بوژی چهار محور در جلو و چهار محور در عقب که به وسیله فریم به هم متصل می‌باشند.

۳- نحوه عبور از پل‌ها، گذرگاه‌ها و تونل‌ها:

۱-۳ وسیله نقلیه حامل محموله حق عبور از روی پل‌های مشروحه زیر را ندارد و باید با حضور نماینده اداره کل راه و شهرسازی استان مربوطه از راه فرعی مجاور آنها عبور نماید و مراتب نیز با حضور نماینده فوق و نماینده شرکت حمل و نقل صورت جلسه گردد.

ردیف	نام پل	تعداد دهانه	کیلومتر	مسیر
۱	زاویه	۱۵/۱۲	۴۶+۸۰۰	ساوه - رباط کریم
۲	رودخانه شور	-	۲۵	رباط کریم - ساوه
۳	قره چای	۱۰/۱۰	۱۵+۰۰۰	ساوه - سلفچگان

باسمه تعالی			
جمهوری اسلامی ایران			
وزارت راه و شهرسازی			
سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای			
شماره:	تاریخ:	پیوست:	
۴	نیزار	۳۵۱۱	سلفچگان - دلیجان
۵	هستی جان	۲۵۱۳+۳۵۱۸	دلیجان - اصفهان
۶	پل ورودی اردستان	۱۵۱۸,۳۰	اردستان - نایین
۷	پل زیر گذر زواره	۱۵۱۲	اردستان - نایین
۸	پل یغم سه راهی اصفهان	۳۵۲۰	اردستان - نایین
۹	مروست	-	مروست
۱۰	-	۴۵۱۲	نی ریز - دوراهی مشکان - سیرجان
۱۱	زیر گذر نی ریز	۱۵۲۰	نی ریز - استهبان
۱۲	نی ریز	۱۵۱۴	نی ریز - استهبان
۱۳	زیر گذر ورودی استهبان	۱۵۱۵	استهبان - دوراهی استهبان
۱۴	پل خرمنکوه (دوراهی آتشکده)	۲۵۱۵	استهبان - فسا
۱۵	کمر بندی استهبان	۱۵۱۵	استهبان - فسا
۱۶	زیر گذر فسا	۲۵۱۵	فسا - شیراز (خروجی فسا)
۱۷	رودخانه شور	۹۵۲۰	جهرم - شیراز
۱۸	دوراهی استهبان	-	جهرم - قطب آباد
۱۹	مبارک آباد	-	فیروکارزین - جهرم
۲۰	فتح آباد	۱۱۵۲۵	فیروکارزین - جهرم
۲۱	اسلام آباد	۱۰۵۳۰	فیروکارزین - خنج
۲۲	بست فاریاب	۳۵۱۵	لار - بندرعباس
۲۳	-	۳۵۱۵	کهورستان - لار
۲۴	تنگ دالان	-	تنگ دالان
۲۵	دو راهی کهورستان	-	بندرعباس - کهورستان

۲-۳- وسیله نقلیه حامل محموله به دلیل داشتن وزن باید از روی پل‌های واقع در مسیر که دهانه آنها بیش از شش متر است به تنهایی عبور نماید به همین منظور اسکورت‌ها قبل از رسیدن وسیله نقلیه حامل محموله به پل کلیه وسایل نقلیه عبوری را در دو طرف پل به فاصله سی متر متوقف نمایند.

۳-۳- تریلی حامل محموله و خودرو تماماً به هیچ وجه حق عبور از روی پل‌های بزرگتر از دهانه ده متر در طول کلیه مسیر مندرج در اجازه نامه مذکور را نداشته و باید از راههای فرعی مجاور پل‌ها عبور نموده و مراتب را توسط نماینده اداره کل راه و شهرسازی استان مربوطه و نماینده شرکت حمل و نقل صورت مجلس نمایند.

شکل ۲۷-۳

باسمه تعالی
جمهوری اسلامی ایران
وزارت راه و شهرسازی
سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای

شماره:
تاریخ:
پیرست:

۳-۴- چون ارتفاع کل وسیله نقلیه و محموله قابل عبور از گذرگاه یکومتر ۷۷ محور اردستان- مورچه خورت نمی‌باشد، شرکت حمل و نقل باید قبلاً موافقت مقامات راه‌آهن منطقه را جلب و سپس وسیله نقلیه با حضور نماینده راه‌آهن منطقه استان مربوط از روی ریل مجاور گذرگاه عبور نماید و مراتب را توسط نماینده فوق‌الذکر صورت جلسه نماید.

۳-۵- چون ارتفاع کل وسیله نقلیه و محموله قابل عبور از زیرگذر پل تقاطع غیرهمسطح ابتدای بزرگراه یزد- بافق بر روی بزرگراه یزد- مهریز نمی‌باشد، وسیله نقلیه حامل محموله می‌بایستی از کنارگذر تقاطع‌های غیرهمسطح مذکور عبور نماید و مراتب نیز توسط نماینده اداره کل راه و شهرسازی استان یزد و نماینده شرکت حمل و نقل صورت جلسه نماید.

۳-۶- شرکت حمل‌کننده موظف است در کلیه طول مسیر حرکت قبل از عبور وسیله نقلیه حامل محموله از زیرگذر تقاطع‌ها، پل‌های عابرپیاده و تابلوهای منصوبه امکان عبور تریلی حامل محموله را کنترل و سپس عبور نماید. درغیراین صورت جبران هرگونه خسارات وارده ناشی از حرکت تریلی حامل محموله به عهده شرکت حمل و نقل می‌باشد.

۳-۷- تریلی حامل محموله به هیچ وجه حق عبور از روی پل روگذر راه‌آهن واقع در کمربندی یزد را نداشته و بایستی با حضور نماینده اداره کل حمل و نقل و پایانه‌های استان یزد و نماینده راه‌آهن منطقه از کنارگذر همسطح راه‌آهن واقع در کمربندی یزد عبور نماید و مراتب را توسط نمایندگان مذکور صورت جلسه نماید.

۳-۸- به دلیل طول زیاد تریلی حامل محموله، وسایل نقلیه عبوری در پیچ‌ها، قوس‌ها، تونل‌ها و تقاطع‌ها توسط اسکورت‌ها متوقف و پس از عبور تریلی حامل محموله مذکور اجازه عبور به وسایل نقلیه عبوری داده شود.

۳-۹- به دلیل طول زیاد، قسمت عقب تریلی بایستی دارای سیستم فرمان‌پذیر و فعال در هنگام حرکت، چراغ خطر، چراغ روشنایی و هشدار دهنده و سیستم ترمز مجزا داشته باشد.

۳-۱۰- شرکت حمل‌کننده موظف است به دلیل طول زیاد تریلی حامل محموله، مسیر حمل را بررسی و نقاطی که برای دیگر وسایل نقلیه مخاطره‌آمیز می‌باشد مشخص نموده و کنترل‌های لازم برای هدایت دیگر وسایل نقلیه را به عمل آورده و سپس تریلی حامل محموله عبور داده شود.

۴- شرایط کلی:

۴-۱- هنگام حرکت وسیله نقلیه حامل محموله ترافیکی در طول راه‌های کشور شرکت حمل و نقل موظف است نسبت به رعایت کلیه مفاد دستورالعمل نحوه استفاده از وسایل و تجهیزات هشداردهنده در حمل محمولات ترافیکی ابلاغیه شماره ۲۵۶۵/۷۱ مورخ ۸۱/۱/۲۱ مبنی بر استفاده از علائم و تجهیزات ایمنی و استاندارد (از قبیل: چراغ چشمک‌زن آذرخشی، مثلث شبرنگ، جعبه کمک‌های اولیه، کیپول آتش‌نشانی، جلیقه شبرنگ و ...) در وسیله نقلیه حامل محموله ترافیکی و اسکورت آن و استفاده از آنها اقدام نماید.

۴-۲- شرکت حمل و نقل موظف است هنگام عبور از کنارگذر پل‌ها، تونل‌ها یا گذرگاه‌های راه‌آهن مراتب را به اداره کل حمل و نقل و پایانه‌های استانهای واقع در مسیر به منظور هماهنگی با ادارات کل راه و شهرسازی یا مقامات راه‌آهن منطقه اطلاع دهد.

۴-۳- شرکت حمل و نقل موظف است قبل از اقدام به حرکت، وسیله نقلیه را برابر ماده ۱۲ دستورالعمل جایجایی محمولات ترافیکی در راه‌های کشور توزین و اوزان گروه‌های محوری را در اظهارنامه‌ای که به امضا و مهر شرکت حمل و نقل رسیده باشد، درج و ضمیمه این اجازه نامه نماید تا در صورت درخواست مقامات ذیصلاح در طول مسیر ارایه گردد.

شماره: تاریخ: پیوست:	بسمه تعالی جمهوری اسلامی ایران وزارت راه و شهرسازی سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای	
<p>۴-۴- وسیله نقلیه باید در کلیه طول مسیر با دو اتومبیل با شرایط مندرج در بند ۴-۱ شرایط کلی این اجازه نامه همراهی شود. شرکت حمل و نقل ترافیکی موظف است در طول مسیر مراتب را به مامورین پلیس راه اطلاع دهد. تردد تریلی حامل محموله در قسمتهایی از مسیر که خطوط رفت و برگشت آنها از هم جدا شده باشند، حداکثر یک خودرو به عنوان اسکورت در آن قسمت ازمسیر تعیین می گردد.</p> <p>۴-۵- وسیله نقلیه به هیچ وجه حق توقف یا ترمز روی پل های واقع در مسیر را ندارد.</p> <p>۴-۶-۴- جبران هرگونه خسارت ناشی از حرکت وسیله نقلیه مذکور به مردم یا ابنیه فنی و غیره به عهده شرکت حمل و نقل می باشد.</p> <p>۴-۷- برنامه حرکت و توقف همه روزه بین ساعات شش تا بیست تنظیم شود تا اشکالی در رفت و آمد سایر وسایل نقلیه پیش نیاید.</p> <p>۴-۸- حداکثر سرعت وسیله نقلیه در طول مسیر نباید از سی کیلومتر در ساعت تجاوز نماید.</p> <p>۴-۹- آخرین پاسگاه مسیر باید اصل اجازه نامه را اخذ و به پلیس راه محترم ناجا ارسال نماید.</p>		
مدیر کل دفتر ایمنی و ترافیک		
<p>رونوشت:</p> <p>✓ پلیس راه محترم ناجا جهت آگاهی و اقدام لازم.</p> <p>✓ اداره کل حمل و نقل و پایانه های استان تهران - مرکزی - قم - اصفهان - یزد - فارس - هرمزگان جهت آگاهی.</p> <p>✓ اداره کل راه و شهرسازی استان تهران - مرکزی - قم - اصفهان - یزد - فارس - لارستان - هرمزگان خواهشمند است دستور فرمائید؛ یکی از مامورین این اداره کل در عبور تریلی از راه فرعی مجاور پل های حوزه استحفاظی نظارت داشته و مراتب را با حضور نماینده شرکت حمل و نقل صورت مجلس نمایند. ضمناً در صورت عدم مراجعه شرکت حمل و نقل مراتب را اعلام فرمائید.</p> <p>✓ انجمن صنفی شرکتهای حمل و نقل سنگین (بوژی داران) جهت اطلاع.</p>		

شکل ۲۷-۵

(برگ ثبت ساعت وسایل نقلیه حامل محمولات ترافیکی)

پلیس راه ناما

بوژی ۱۱ محور ۷۴ چرخ به شماره ۵۱۸ع ۸۳ ایران ۶۳ و با محموله یک نگله مخزن دارای اجازه نامه شماره مورخ به شرح مندرج در جداول ذیل از پلیس راه ها عبور نمود.

<p>۴</p> <p>پاسگاه پلیس راه:</p> <p>مشخصات مأمور کنترل کننده:</p> <p>درجه: نام: نام خانوادگی: تاریخ: ورود: ساعت: خروج: ساعت: برابر وقعه شماره: در دفتر ثبت وقایع درج گردید.</p> <p>امضاء مأمور: مهر پاسگاه:</p>	<p>۱</p> <p>پاسگاه پلیس راه:</p> <p>مشخصات مأمور کنترل کننده:</p> <p>درجه: نام: نام خانوادگی: تاریخ: ورود: ساعت: خروج: ساعت: برابر وقعه شماره: در دفتر ثبت وقایع درج گردید.</p> <p>امضاء مأمور: مهر پاسگاه:</p>
<p>۵</p> <p>پاسگاه پلیس راه:</p> <p>مشخصات مأمور کنترل کننده:</p> <p>درجه: نام: نام خانوادگی: تاریخ: ورود: ساعت: خروج: ساعت: برابر وقعه شماره: در دفتر ثبت وقایع درج گردید.</p> <p>امضاء مأمور: مهر پاسگاه:</p>	<p>۲</p> <p>پاسگاه پلیس راه:</p> <p>مشخصات مأمور کنترل کننده:</p> <p>درجه: نام: نام خانوادگی: تاریخ: ورود: ساعت: خروج: ساعت: برابر وقعه شماره: در دفتر ثبت وقایع درج گردید.</p> <p>امضاء مأمور: مهر پاسگاه:</p>
<p>۶</p> <p>پاسگاه پلیس راه:</p> <p>مشخصات مأمور کنترل کننده:</p> <p>درجه: نام: نام خانوادگی: تاریخ: ورود: ساعت: خروج: ساعت: برابر وقعه شماره: در دفتر ثبت وقایع درج گردید.</p> <p>امضاء مأمور: مهر پاسگاه:</p>	<p>۳</p> <p>پاسگاه پلیس راه:</p> <p>مشخصات مأمور کنترل کننده:</p> <p>درجه: نام: نام خانوادگی: تاریخ: ورود: ساعت: خروج: ساعت: برابر وقعه شماره: در دفتر ثبت وقایع درج گردید.</p> <p>امضاء مأمور: مهر پاسگاه:</p>

شکل ۲۸- نمونه برگ ثبت ساعت وسایل نقلیه حامل محمولات ترافیکی

علائم و تجهیزات مورد نیاز حمل بار ترافیکی

با توجه به سرعت کم، مدت زمان زیاد سفر، حوادث بین راه و حجیم یا سنگین بودن بار، وسایل نقلیه حامل محموله ترافیکی، باید دارای لوازم و تجهیزات زیر باشند:

✓ چهار عدد چراغ چشمک زن الکتریکی، از نوع آذرخشی (Xenon)، که انرژی چراغ‌های الکتریکی باید مستقل از باتری خودرو تأمین گردد.

شکل ۲۹- چراغ چشمک زن

✓ چهار عدد مثلث شب‌رنگ، یا تابلو سه وجهی

شکل ۳۰- مثلث شب‌رنگ

✓ دو عدد گوه، برای ثابت نگه داشتن وسیله نقلیه، هنگام توقف

شکل ۳۱- گوه

✓ یک عدد جعبه کمک‌های اولیه درمانی

شکل ۳۲- جعبه کمک‌های اولیه

✓ یک عدد کپسول آتش‌نشانی، با ظرفیت دست‌کم ۶ کیلو، از نوع بالن داخل، دارای تاریخ اعتبار مصرف

شکل ۳۳- کپسول آتش‌نشانی

همچنین اگر وسیله‌نقلیه حامل محموله ترافیکی، محموله‌ای با عرض بیش از ۴ متر را حمل نماید، باید چهار گوشه طرفین محموله با چراغ‌های گردان یا چشمک‌زن آذرخشی (Xenon)، مشخص شود. در صورتی که عرض محموله، از مقدار فوق تجاوز نکند، ولی طول کل محموله، و وسیله‌نقلیه، بیش از ۲۲ متر باشد، دو گوشه عقب طرفین محموله، باید با چراغ‌های گردان، یا چشمک‌زن آذرخشی (Xenon)، مشخص شوند.

اسکورت

شکل ۳۴- اسکورت

برای آگاه کردن سایر رانندگان وسایل نقلیه، عبور ایمن از محدودیت‌های مسیر، ایمنی بیشتر و... وسایل نقلیه سواری، یا وانت به عنوان اسکورت، با علائم و تجهیزات هشداردهنده به تردد وسیله نقلیه ترافیکی کمک می‌کنند (شکل ۳۴).

وسيله نقلیه اسکورت ویژه تردد محمولات ترافیکی، تنها باید از نوع سواری، یا وانت، بدون نقص فنی باشد و استفاده از انواع دیگر وسایل نقلیه، نظیر مینی‌بوس، ون، و... به عنوان اسکورت، ممنوع است. تعداد وسیله نقلیه اسکورت لازم برای هر وسیله نقلیه حامل محموله ترافیکی، برابر با حداکثر مقادیر حاصله از بندهای زیر (الف تا ج) می‌باشد.

الف) اگر وزن کل وسیله نقلیه و بار، بیش از ۵۰ تن و تا ۶۲ تن باشد، یک وسیله نقلیه و اگر بیش از ۶۲ تن باشد، دو وسیله نقلیه برای اسکورت لازم است.

ب) اگر طول کل وسیله نقلیه و بار، بیش از ۲۰ متر و تا ۲۲ متر باشد، یک وسیله نقلیه و اگر بیش از ۲۲ متر باشد، دو وسیله نقلیه برای اسکورت لازم است.

ج) اگر عرض وسیله نقلیه و بار، بیش از ۳/۵ متر و تا ۴ متر باشد، یک خودرو و اگر بیش از ۴ متر باشد، دو وسیله نقلیه برای اسکورت لازم است.

اگر طول وسیله نقلیه ترافیکی ۲۱ متر و وزن کل برابر با ۶۵ تن باشد، چند اسکورت برای حمل این محموله ترافیکی لازم است؟

.....

فعالیت کلاسی ۱۰

تردد در قسمت‌هایی از مسیر که خطوط رفت و برگشت آن‌ها از هم جدا شده باشند، حداکثر یک وسیله نقلیه به عنوان اسکورت در آن قسمت از مسیر، تعیین می‌گردد، حتی اگر بیشترین تعداد اسکورت، بر اساس بندهای فوق (الف تا ج) دو دستگاه باشد.

آیا می‌دانید

با توجه به نمونه تکمیل شده پروانه عبور (شکل ۲۵) تعداد اسکورت لازم جهت همراهی محموله ترافیک چند وسیله نقلیه می‌باشد؟ چرا؟

.....

.....

.....

فعالیت کلاسی ۱۱

به نظر شما به چه دلایلی پلیس همراه این محموله تردد می کند؟

فعالیت کلاسی ۱۲

در تصاویر زیر تعداد اسکورت مورد نیاز را بیابید. در صورت لزوم، طول و عرض را نسبت به جاده یا کشنده حدس بزنید، (وزن کل کمتر از ۵۰ تن می باشد).

فعالیت کلاسی ۱۳

تعداد اسکورت لازم .....

تعداد اسکورت لازم .....

تعداد اسکورت لازم .....

تعداد اسکورت لازم .....

تعداد اسکورت لازم .....

علائم و تجهیزات مورد نیاز اسکورت

شکل ۳۵- اسکورت و تجهیزات مورد نیاز

خودرو اسکورت باید دارای علائم و تجهیزات زیر باشد:

- ۱- چراغ گردان، به رنگ زرد که وسط سقف نصب شده باشد؛
- ۲- تابلویی که روی آن، کلمات احتیاط، و محموله ترافیکی، نوشته شده باشد؛
- ۳- یک عدد پرچم قرمز رنگ، به ابعاد 50×50 سانتی متر، با دو خط شب رنگ، به عرض ۵ سانتی متر، مطابق با استاندارد EN471، که در سمت چپ ستون وسط وسیله نقلیه، نصب شده باشد؛
- ۴- چراغ چشمک زن الکتریکی، از نوع آذرخشی (Xenon)؛
- ۵- جعبه کمک های اولیه؛
- ۶- یک عدد کپسول آتش نشانی ۴ کیلویی، از نوع بالن داخل، دارای تاریخ اعتبار مصرف.

وسایل نقلیه حامل محموله ترافیکی، که برای تردد آنها، نیاز به همراهی اسکورت نباشد، با هر ابعاد و وزنی، باید مجهز به دو عدد چراغ چشمک‌زن، از نوع آذرخشی (Xenon)، یا چراغ گردان، به رنگ زرد، نصب شده، یکی روی اتاق وسیله‌نقلیه، و دیگری، در انتهای محموله باشد.

چراغ‌های جلوی وسایل نقلیه حامل محموله ترافیکی و اسکورت‌های آنها، باید هنگام حرکت، روشن باشند. در صورتی که یک وسیله‌نقلیه اسکورت، برای همراهی وسیله‌نقلیه حامل محموله ترافیکی، تعیین گردد، وسیله‌نقلیه اسکورت باید در جلوی وسیله‌نقلیه، حرکت کند. در صورت تعیین دو وسیله‌نقلیه اسکورت، برای وسیله‌نقلیه حمل‌کننده، یک وسیله‌نقلیه اسکورت باید در جلو و دیگری در عقب وسیله‌نقلیه حمل‌کننده حرکت کند. البته در مسیرهایی که خطوط رفت و برگشت آنها، از یکدیگر جدا است، وسیله‌نقلیه اسکورت، باید در عقب وسیله‌نقلیه حرکت کند.

وسيله‌نقلیه اسکورتی که در جلوی وسایل نقلیه حامل محموله ترافیکی حرکت می‌کند، باید در طول مسیر حداقل تا ۱۵۰ متر فاصله و وسیله‌نقلیه اسکورتی که در عقب وسیله‌نقلیه‌ی حامل محموله ترافیکی حرکت می‌کند، باید در طول مسیر حداقل تا ۱۰۰ متر فاصله را، با وسیله‌نقلیه ترافیکی، حفظ کند. کلیه رانندگان و خدمه همراه وسایل نقلیه حامل محموله ترافیکی و اسکورت‌های آنها، در صورت توقف وسیله‌نقلیه، یا انجام عملیات حمل‌ونقل و کنترل‌های لازم، موظف به استفاده از لباس‌های شب‌رنگ و روزرنگ، مطابق استاندارد EN471 می‌باشند.

در مورد استاندارد EN471 تحقیق کرده و به هنرآموز خود تحویل دهید.

وسایل نقلیه حامل محموله ترافیکی تنها مجاز به توقف در پارکینگ‌های مناسب می‌باشند و هنگام توقف وسایل نقلیه باید با استفاده از گوه ثابت نگه داشته شوند.

پارکینگ مناسب به محلی گفته می‌شود که لبه بار یا وسیله‌نقلیه پس از توقف در آن، حداقل ۳ متر از لبه راه فاصله داشته باشد.

در صورت بروز موارد خاص و اضطراری که وسیله‌نقلیه در مکانی غیر از پارکینگ مناسب مجبور به توقف شود، رعایت موارد زیر الزامی است:

- ۱- در صورت توقف وسیله‌نقلیه در شب، یک چراغ الکتریکی، به فاصله ۷۰ متر از جلو، یکی به فاصله ۷۰ متر از عقب، و دو عدد، در پهلوی وسیله‌نقلیه حامل محموله ترافیکی، در سمت جاده، قرار گیرد.
- ۲- در صورت توقف وسایل نقلیه در روز، یک مثلث شب‌رنگ، به فاصله ۷۰ متری از جلو، یکی به فاصله ۷۰ متری از عقب، و دو عدد، در پهلوی وسیله‌نقلیه حامل محموله ترافیکی، و در سمت جاده قرار گیرد.

در کارگاه یا محیط هنرستان، علائم و تجهیزات ایمنی و هشداردهنده را روی بارگیر نصب کنید.

در کارگاه یا محیط هنرستان، علائم و تجهیزات ایمنی و هشداردهنده را روی بارگیر و اسکورت، با فرض غروب آفتاب و استقرار در پارکینگ نصب نمایید.

ارزشیابی مرحله سوم

ردیف	مرحله	شرایط آزمون	نتایج مورد انتظار	استاندارد عملکرد	نمره
۱	حمل بار (قسمت علائم و تجهیزات مورد نیاز بار ترافیکی)	وجود اسکورت و بارگیر در کارگاه یا حضور هنرجویان در شرکت حمل و نقل ترافیکی.	- توانایی تعیین و نصب علائم و تجهیزات بار ترافیکی و اسکورت	تعیین و نصب علائم و تجهیزات بار ترافیکی و اسکورت به طور کامل انجام شود.	۳
		- علائم و تجهیزات مورد نیاز حمل بار ترافیکی و نمون برگ کنترل در اختیار هنرجویان گیرد.	- عدم توانایی تعیین و نصب علائم و تجهیزات بار ترافیکی و اسکورت	تعیین و نصب علائم و تجهیزات بار ترافیکی و اسکورت به طور ناقص انجام شود.	۲
			تجهیزات بار ترافیکی و اسکورت	قادر به تعیین و نصب علائم و تجهیزات بار ترافیکی و اسکورت نباشد.	۱

ارزشیابی شایستگی حمل بارهای ترافیکی

<p>شرح کار:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ طبقه‌بندی انواع بارهای ترافیکی ✓ طبقه‌بندی انواع وسایل نقلیه ترافیکی ✓ طبقه‌بندی گروه‌های محوری و تعیین وزن کل و بار محوری مجاز ✓ ارائه درخواست و صدور پروانه عبور ✓ تشخیص و نصب علائم و تجهیزات بار ترافیکی و اسکورت 			
<p>استاندارد عملکرد:</p> <p>شناخت محموله‌های ترافیکی و توانایی صدور پروانه عبور و شناخت علائم و تجهیزات بار ترافیکی و اسکورت بر اساس دستورالعمل جابه‌جایی محموله‌های ترافیکی در راه‌های کشور</p>			
<p>شاخص‌ها:</p> <p>کتاب درسی- دستورالعمل جابه‌جایی محموله‌های ترافیکی در راه‌های کشور- تجهیزات موجود- شرایط تعیین شده توسط هنرآموز</p>			
<p>شرایط انجام کار و ابزار و تجهیزات:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ محل آزمون: در صورت امکان برگزاری در کارگاه هنرستان و در غیر این صورت در شرکت حمل‌ونقل بار ترافیکی. ✓ مدت آزمون: به ازای هر هنرجو دو ساعت، ✓ نوع آزمون: به صورت انفرادی و در بعضی موارد گروه‌های دو نفره. <p>ابزار و تجهیزات:</p> <p>بارگیر، خودرویی به عنوان اسکورت، وسایل و تجهیزات هشداردهنده در حمل محمولات ترافیکی، تصاویر یا فیلم حمل بارهای ترافیکی، نمون برگ‌های درخواست و صدور پروانه عبور، کنترل تجهیزات.</p>			
<p>معیار شایستگی:</p>			
ردیف	مرحله کار	حداقل نمره قبولی از ۳	نمره هنرجو
۱	پذیرش بار	۲	
۲	آماده‌سازی بار	۲	
۳	حمل بار	۱	
	شایستگی‌های غیر فنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست‌محیطی و نگرش:	۲	
	۱- پاسخگویی و ارائه واکنش مناسب		
	۲- کار را با رعایت اصول اخلاقی و احترام انجام دهد.		
	۳- رعایت آداب اجتماعی		
	۴- مسئولیت انجام کار را بر عهده گیرد و وظایف خود را به موقع انجام دهد.		
	۵- کارهای انجام شده را مستند کند.		
میانگین نمرات			*
* حداقل میانگین نمرات هنرجو برای قبولی و کسب شایستگی، ۲ است.			

پودمان ۳

نظارت و کنترل بارهای ترافیکی

واحد یادگیری ۳

شایستگی نظارت و کنترل بارهای ترافیکی

مقدمه

بارهای ترافیکی با توجه به اینکه حالت عادی ندارند و ابعاد یا وزنشان بیش از حد مجاز است، باید شرایط خاصی از نظر بارگیری، جابه‌جایی و تخلیه برای آنها در نظر گرفته شود. به منظور توزیع وزن محموله می‌باید عملیات بارگیری به نحوی صورت گیرد که هم حد مجاز بار محوری رعایت گردد و هم وزن کل از میزان حداکثر تجاوز نکند. برای حفظ و نگهداری از شبکه‌ی راه‌ها، محموله‌های ترافیکی در صورتی که دارای وزنی فراتر از ظرفیت مجاز قانونی باشند، باید جریمه اضافه وزن پرداخت نمایند.

مشخصه‌های طول، عرض، ارتفاع و وزن وسیله‌نقلیه همراه با بار باید دقیقاً اندازه‌گیری شود تا طبق آن مسیری برای تردد معین شود. در مسیر تعیین شده، مشخصات مسیر، نحوه عبور از پل‌ها، گذرگاه‌ها و تونل‌ها با ذکر نام و کیلومتر محدودیت‌ها و شرایط کلی آورده می‌شود. مأموران پلیس راه نیز در حین حمل بار، به کنترل مشخصات وسیله‌نقلیه ترافیکی و تطبیق آن با پروانه عبور می‌پردازند و در صورت لزوم مانع تردد می‌شوند.

آیا تا به حال پی برده‌اید؟

نظارت و کنترل بارهای ترافیکی چگونه صورت می‌گیرد؟
شرایط حمل بارهای ترافیکی (عبور از محدودیت‌هایی نظیر ارتفاع، عرض و وزن) چیست؟

استاندارد عملکرد

کنترل و نظارت بر اصول حمل بارهای ترافیکی بر اساس مقررات حمل‌ونقل بار در راه‌ها با استفاده از تجهیزات کنترلی

به تصاویر زیر نگاه کنید. فکر می‌کنید چه چیزی باعث به وجود آمدن این حوادث شده است؟

شکل ۱- بی‌دقتی در بارگیری و حمل

ناگفته پیداست که کوچک‌ترین بی‌دقتی در بارگیری و حمل، موجب بروز خسارت‌های هنگفتی می‌گردد. بارهای ترافیکی حالت عادی ندارند بنابراین هنگام بارگیری، حمل و تخلیه آنها باید همه مسائل و محدودیت‌ها، پیش‌بینی شده و برای آن راهکار ارائه شود.

توزین وزن کل و بار محوری

شکل ۲- عدم توزیع مناسب بار بر گروه‌های محوری

با توجه به وزن بار و نوع وسیله نقلیه باید فشار وارده از محموله، به طور متناسب بر روی محورها توزیع شود. به منظور جلوگیری از خرابی راه ناشی از وزن وسایل نقلیه باری در حین عبور از جاده‌ها، از باسکول‌های جاده‌ای استفاده می‌گردد. این دستگاه‌ها مخصوص توزین کامیون و تریلی بوده و انواع مختلفی دارند.

باسکول محورکش

این باسکول که برای توزین وسایل نقلیه به کار می‌رود با توزین وزن تک‌تک محورها و جمع زدن آنها با هم، وزن کل وسیله نقلیه را محاسبه می‌کند. لازم به یادآوری است قبل و بعد از باسکول بایستی زمین همسطح پلتفرم (صفحه وزن‌گیری) باسکول باشد. این باسکول دارای دو نوع ثابت و متحرک است (شکل‌های ۳ و ۴).

شکل ۳- باسکول محورکش ثابت

شکل ۴- باسکول محورکش متحرک

باسکول محورکش متحرک، برخلاف باسکول محورکش ثابت، قابلیت جابه‌جایی و انتقال به هر مکانی را دارد.

با هماهنگی مدیر هنرستان، به همراه هنرآموز خود در یک شرکت حمل‌ونقل حاضر شده و از نزدیک با باسکول محورکش ثابت و متحرک و نحوه کارکرد آنها آشنا شوید.

فعالیت کارگاهی ۱

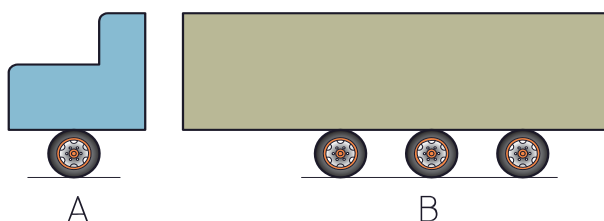
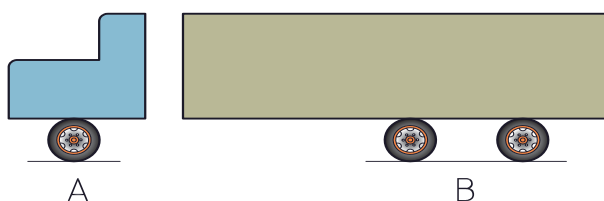

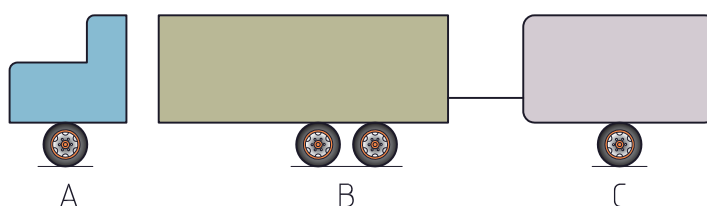
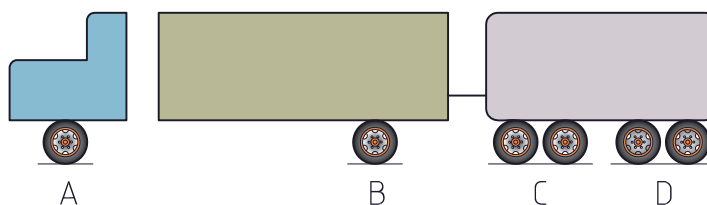
در مورد سیستم‌های دیگر توزین نظیر باسکول تریلی کش ثابت و سیستم توزین در حال حرکت، تحقیق نموده و نتیجه را در کلاس ارائه کنید.

شرکت‌های حمل‌ونقل ترافیکی باید پیش از شروع سفر مشخصات توزین وسیله‌نقلیه ترافیکی را با عنوان «اظهارنامه توزین وسیله‌نقلیه ترافیکی قبل از آغاز سفر» تکمیل و به اداره راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای تحویل دهند.

در این اظهارنامه وزن گروه‌های محوری و همچنین وزن ترکیب گروه‌های محوری پس از توزین درج می‌شود. گروه‌های محوری از A تا F تقسیم می‌شوند که در شکل‌های زیر مشخص است.

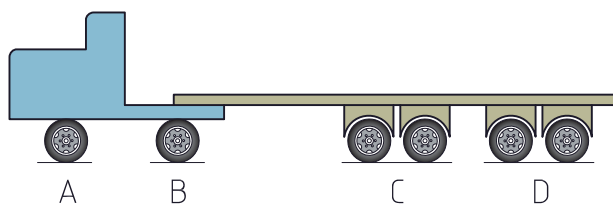
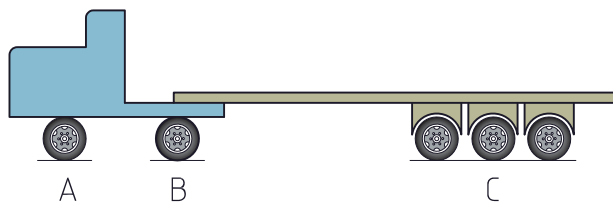

شکل ۵- نمونه‌ای از تقسیم گروه محوری در کامیون

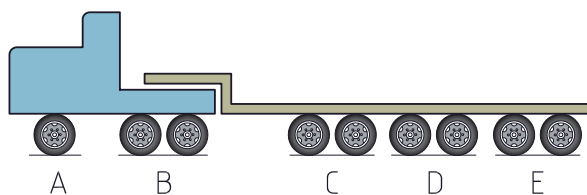
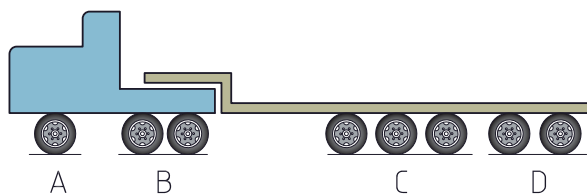

شکل ۶- نمونه‌ای از تقسیم گروه محوری در کامیون با یکد

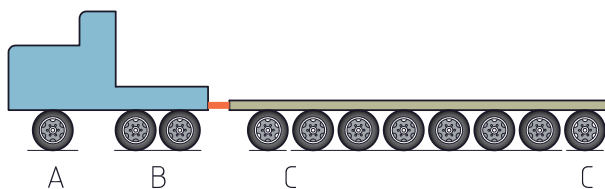
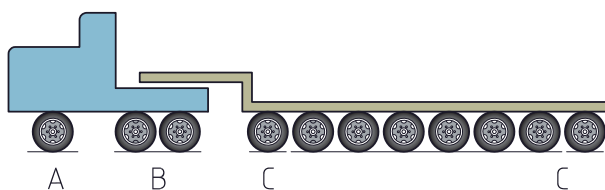

شکل ۷- نمونه‌ای از تقسیم گروه محوری در تریلی

شکل ۸- نمونه‌ای از تقسیم گروه محوری در کمرشکن

شکل ۹- نمونه‌ای از تقسیم گروه محوری در بوژی

اظهارنامه توزین وسیله نقلیه ترافیکی قبل از آغاز سفر

به استناد ماده ۱۲ دستورالعمل جابه جایی محموله های ترافیکی در راه های کشور و مطابق ماده ۲۶ آیین نامه تأسیس و بهره برداری از مؤسسات ترابری جاده های داخلی و مقررات ایمنی و رفت و آمد وسایل ترابری در راه های کشور، اوزان محوری وسیله نقلیه ..... با شماره پلاک ..... و محموله ..... که از مبدأ ..... به مقصد ..... طبق بارنامه شماره ..... مورخ ..... در حال حرکت خواهد بود، به شرح زیر می باشد:

فرم شماره ۱: مشخصات توزین

نام گروه محوری	وزن گروه (تن)	ترکیب گروه های محوری	وزن ترکیب گروه های محوری (تن)
A		A+B	
B		C+D	
C		D+E	
D		E+F	
E		A+B+C+D+E+F	
F		وزن کل	

فرم شماره ۲: محل درج تأیید شرکت

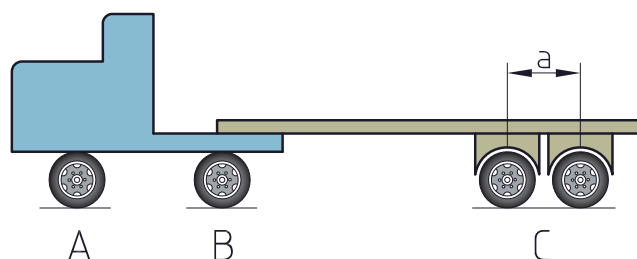
تأییدیه مدیر فنی شرکت	تأییدیه مدیر عامل شرکت
نام مسئول / مدیر فنی شرکت:	نام مدیر عامل شرکت:
تاریخ تأیید:	تاریخ تأیید:
امضا و مهر مسئول / مدیر فنی شرکت:	امضا مدیرعامل و مهر شرکت:

شکل ۱۰ - اظهارنامه توزین وسیله نقلیه ترافیکی قبل از آغاز سفر

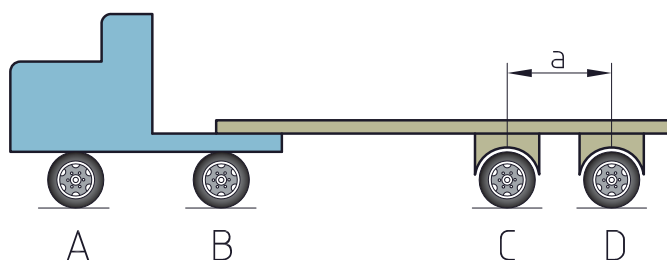

در مورد نحوه تقسیم‌بندی گروه‌های محوری در انواع وسیله‌نقلیه (شکل‌های ۵ تا ۹) در کلاس بحث و گفتگو کنید.

محورهایی از وسایل نقلیه که فاصله مراکز آنها، کمتر از ۲ متر باشد، یک گروه محوری محسوب می‌شوند، در غیر این صورت، جزء گروه‌های محوری جداگانه، به حساب می‌آیند (شکل‌های ۱۱ و ۱۲). با وجود این، محورهایی ۴ تایی در کمرشکن‌ها، به صورت دو گروه محوری جداگانه، در نظر گرفته می‌شوند.

شکل ۱۱- وسیله‌نقلیه دارای ۳ گروه محوری (فاصله a کمتر از ۲ متر)

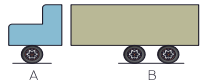
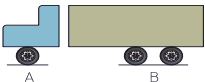
شکل ۱۲- وسیله‌نقلیه دارای ۴ گروه محوری (فاصله a بیشتر از ۲ متر)

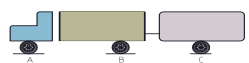
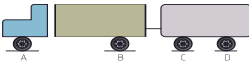
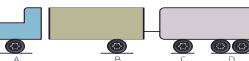
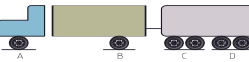
با هماهنگی مدیر هنرستان، به همراه هنرآموز خود در یک شرکت حمل‌ونقل حاضر شده و پس از توزین، یک اظهارنامه توزین وسیله‌نقلیه ترافیکی قبل از آغاز سفر را تکمیل و به هنرآموز تحویل دهید.

پس از شناخت گروه‌های محوری، در ادامه تعداد چرخ و میزان وزن مجاز در گروه‌های محوری و ترکیب آنها مربوط به بعضی وسایل نقلیه مشاهده می‌گردد.

جدول ۱- تعداد چرخ و میزان وزن مجاز گروه‌های محوری و ترکیبی چند نمونه کامیون

کد وسیله	نحوه تقسیم‌بندی گروه‌های محوری	تعداد چرخ در گروه‌های محوری		میزان وزن مجاز در گروه‌های محوری با ترکیب آنها (تن)			تعداد محورها	نام وسیله
		A	B	A	B	A+B		
۵۰۱		۲	۴	۸	۱۳	۲۰	۲	کامیون
۵۰۷		۲	۸	۸	۲۲	۲۸	۳	کامیون
۵۱۵		۲	۶	۸	۱۶	۲۴	۳	کامیون

جدول ۲- تعداد چرخ و میزان وزن مجاز گروه‌های محوری و ترکیبی چند نمونه کامیون با یدک

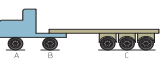
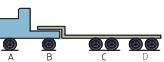
کد وسیله	نحوه تقسیم‌بندی گروه‌های محوری	تعداد چرخ در گروه‌های محوری				میزان وزن مجاز در گروه‌های محوری یا ترکیب آنها (تن)							تعداد محورها	نام وسیله
		A	B	C	D	A	B	C	D	A+B	C+D	A+B+C+D		
۵۳۱		۲	۴	۲	-	۸	۱۳	۱۰	-	۱۸	۱۰	۲۸	۳	کامیون با یدک
۵۰۳		۲	۴	۲	۴	۸	۱۳	۱۰	۱۳	۱۷	۱۶	۳۳	۴	کامیون با یدک
۵۰۵		۲	۴	۲	۸	۸	۱۳	۱۰	۲۲	۱۷	۱۸	۳۵	۵	کامیون با یدک
۵۴۱		۲	۴	۴	۸	۸	۱۳	۱۴	۲۲	۱۸	۲۰	۳۸	۶	کامیون با یدک

جدول ۳- تعداد چرخ و میزان وزن مجاز گروه‌های محوری و ترکیبی چند نمونه تریلی

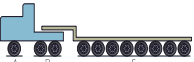
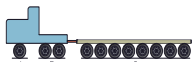
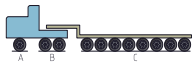
کد وسیله	نحوه تقسیم‌بندی گروه‌های محوری	تعداد چرخ در گروه‌های محوری				میزان وزن مجاز در گروه‌های محوری با ترکیب آنها (تن)							تعداد محورها	نام وسیله
		A	B	C	D	A	B	C	D	A+B	C+D	A+B+C+D		
۶۰۲		۲	۴	۴	-	۸	۱۳	۱۳	-	۲۰	۱۳	۲۸	۳	تریلی
۶۰۱		۲	۴	۸	-	۸	۱۳	۲۲	-	۲۰	۲۲	۳۴	۴	تریلی
۶۰۳		۲	۴	۴	۴	۸	۱۳	۱۳	۱۳	۲۰	۲۶	۳۸	۴	تریلی
۶۰۶		۲	۸	۸	-	۸	۲۲	۲۲	-	۲۸	۲۲	۴۴	۵	تریلی
۶۳۲		۲	۴	۱۰	-	۸	۱۳	۲۴	-	۲۰	۲۴	۴۲	۵	تریلی
۶۴۲		۲	۴	۸	۸	۸	۱۳	۲۲	۲۲	۲۰	۳۶	۴۴	۶	تریلی
۶۴۴		۲	۸	۱۲	-	۸	۲۲	۳۰	-	۲۸	۳۰	۴۴	۶	تریلی
۶۵۴		۲	۸	۸	۸	۸	۲۲	۲۲	۲۲	۲۸	۳۶	۴۴	۷	تریلی

جدول ۴- تعداد چرخ و میزان وزن مجاز گروه‌های محوری و ترکیبی چند نمونه کمرشکن

کد وسیله	نحوه تقسیم‌بندی گروه‌های محوری	تعداد چرخ در گروه‌های محوری						میزان وزن مجاز در گروه‌های محوری با ترکیب آنها (تن)										تعداد محورها	نام وسیله
		A	B	C	D	E	F	A	B	C	D	E	F	A+B	C+D	E+F	A+B+C+D+E+F		
۶۱۰		۲	۴	۸	-	-	-	۸	۱۳	۲۲	-	-	-	۲۰	۲۲	-	۳۸	۴	کمرشکن
۶۲۶		۲	۴	۱۲	-	-	-	۸	۱۳	۳۰	-	-	-	۲۰	۳۰	-	۴۴	۵	کمرشکن
۶۲۷		۲	۴	۸	۸	-	-	۸	۱۳	۲۲	۲۲	-	-	۲۰	۳۶	-	۵۴	۶	کمرشکن

جدول ۵- تعداد چرخ و میزان وزن مجاز گروه‌های محوری و ترکیبی چند نمونه بوژی

کد وسیله	نحوه تقسیم‌بندی گروه‌های محوری	تعداد چرخ در گروه‌های محوری						میزان وزن مجاز در گروه‌های محوری با ترکیب آنها (تن)										تعداد محورها	نام وسیله
		A	B	C	D	E	F	A	B	C	D	E	F	A+B	C+D	E+F	A+B+C+D+E+F		
۶۲۵		۲	۸	۴	-	-	-	۸	۲۲	۱۰	-	-	-	۲۸	-	-	-	-	بوژی
۶۲۳		۲	۸	۴	-	-	-	۸	۲۲	۱۰	-	-	-	۲۸	-	-	-	-	بوژی
۶۳۰		۲	۸	۸	-	-	-	۸	۲۲	۱۸	-	-	-	۲۸	-	-	-	-	بوژی

وزن کل بوژی بر اساس تعداد محور آن تعیین می‌شود و توزین محورها به صورت جداگانه صورت می‌گیرد.

توجه

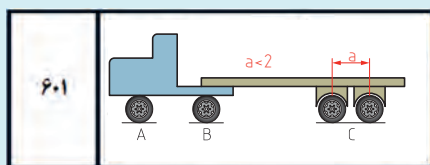

در مورد کد یا شناسه وسایل نقلیه در جداول ۱ تا ۵ (میزان وزن مجاز گروه‌های محوری و ترکیبی وسایل نقلیه) و کاربرد آن در کلاس گفتگو کنید.

در یک تریلی ۴ محوره ۱۴ چرخ، وزن محور راهنما برابر ۶ تن، محور منفرد ۱۲ تن، محور زوج (۸ چرخ در یک گروه محوری با فاصله محور تا محور کمتر از ۲ متر) ۲۳ تن با باسکول محورکش اندازه‌گیری شده است. در صورتی که وزن کل این وسیله نقلیه برابر ۴۱ تن باشد، با تطبیق اوزان گروه‌های محوری با اوزان جدول ۱ میزان اضافه وزن احتمالی را به دست آورید.

پاسخ: مطابق جدول ۳ (میزان وزن مجاز گروه‌های محوری تریلی)، این وسیله نقلیه به دلیل داشتن ۴ محور و ۱۴ چرخ و توضیحات داده شده، مربوط به کد ۶۰۱ می‌باشد. یعنی مطابق شکل زیر سه گروه محوری دارد.

تریلی ۴ محوره ۱۴ چرخ

مطابق جدول وزن مجاز محورهای A، B و C به ترتیب ۸، ۱۳ و ۲۲ تن می‌باشد که در محور C دارای ۱ تن بار محوری بیشتر از حد مجاز می‌باشد.

اما در گروه‌های ترکیبی وزن مجاز ۲۲ $A+B=$ ، $C+D=20$ و $A+B+C+D=34$ است که در وسیله نقلیه این مثال $A+B=18$ ، $C+D=23$ و $A+B+C=41$ می‌باشد، بنابراین حد مجاز فقط در گروه ترکیبی $A+B$ رعایت شده است و در گروه $C+D$ ، ۳ و در گروه کلی ۷ تن از حد مجاز رد شده است. شرکت‌های حمل‌ونقل ترافیکی، قبل از اقدام به حرکت وسایل نقلیه، وزن‌های گروه‌های محوری وسایل نقلیه را کنترل، و با جدول مربوط به اوزان مجاز وسایل نقلیه حامل محموله ترافیکی، تطبیق می‌نمایند.

با هماهنگی مدیر هنرستان، به همراه هنرآموز خود در یک شرکت حمل‌ونقل حاضر شده و پس از توزین و تکمیل یک اظهارنامه توزین وسیله نقلیه ترافیکی قبل از آغاز سفر، نتایج را با جدول میزان وزن مجاز گروه‌های محوری وسایل نقلیه ترافیکی مقایسه کرده و به هنرآموز تحویل دهید. تذکر: دقت کنید وسیله نقلیه انتخابی در جدول فوق موجود باشد.

در یک کمرشکن ۵ محوره ۱۸ چرخ، دارای کد (شناسه) ۶۲۶، وزن محور A برابر ۸ تن، محور B برابر ۱۶ تن و گروه محوری C برابر ۲۲ تن با باسکول محورکش اندازه‌گیری شده است. در صورتی که وزن کل این وسیله نقلیه برابر ۴۶ تن باشد، ضمن رسم شکل وسیله نقلیه با تطبیق اوزان گروه‌های محوری با اوزان جدول مربوطه، میزان اضافه وزن احتمالی را به دست آورید.

رسم شکل

حل مسأله

اضافه بار و جریمه آن

همان طور که در پودمان حمل بارهای ترافیکی مشاهده گردید میزان باری که بر حسب تن و بیش از ظرفیت وسایل نقلیه باربر حمل شود، **اضافه بار** و میزان باری که بیش از ظرفیت مجاز هر یک از گروه‌های محوری وسایل نقلیه باربر حمل شود **اضافه بار محوری** نام دارد.

اضافه بار به دو شکل اصلی موجب بروز خطر و مشکل در حمل و نقل می‌شود. ✓
جنبه اولیه آن ایمنی وسیله نقلیه است. به طور کلی هر وسیله نقلیه در زمان طراحی و ساخت با توجه به میزان ظرفیت مجاز، طراحی و ساخته می‌شود و کلیه اجزای محرکه و ایمنی آن بر همان اساس ساخته شده است. بنابراین در صورت عدم رعایت شرایط مندرج در کارت مشخصات وسیله نقلیه به نوعی عملکرد این اجزاء نیز تحت تأثیر قرار می‌گیرد. یکی از مهم‌ترین آنها سیستم ترمز وسیله نقلیه است. به عنوان مثال عملکرد یک کارگر ساختمانی در زمان حمل بار توسط یک گاری چرخ‌دار را در نظر بگیرید. به طور قطع اگر میزان بار قابل حمل توسط کارگر با آن چرخ ۱۰۰ کیلوگرم باشد، کارگر باید نیروی لازم در حمل گاری را در سرازیری‌ها و سربالایی‌ها داشته باشد. در صورتی که میزان بار بیش از این مقدار باشد، به طور قطع علاوه بر امکان بروز آسیب بر جسم کارگر (در مورد وسیله نقلیه استهلاک بیشتر) امکان بروز حادثه به شدت افزایش می‌یابد. یعنی در صورت حمل اضافه بار، عملکرد سیستم شتاب (قوای محرکه) وسیله نقلیه و سیستم ترمز تحت تأثیر قرار گرفته و در مواقع خاص سیستم‌های مذکور عملکرد مطلوب نداشته و قدرت مانور وسیله نقلیه کاهش یافته و امکان بروز حادثه وجود دارد.

✓ جنبه دیگری که رعایت وزن مجاز را ضروری می‌نماید، موضوعی است که کمتر مورد توجه رانندگان قرار می‌گیرد. دلیل آن عدم تأثیر مستقیم آن بر عملکرد راننده است. واقعیت آن است که جاده‌ها و کلیه ابنیه فنی موجود در آنها با توجه به میزان مشخصی از عبور و مرور انواع وسایل نقلیه طراحی می‌شوند. در صورت عدم رعایت وزن مجاز توسط وسیله نقلیه، هزینه‌های تعمیر و نگهداری ابنیه فنی راه‌ها به شدت افزایش یافته و ممکن است آسیب جدی به راه وارد شود. در این صورت در بسیاری از موارد هزینه‌ها به صورت تصاعدی افزایش می‌یابد.

تخریب روسازی راه‌ها و ابنیه فنی آن، کاهش قابلیت کنترل و هدایت وسیله نقلیه، کاهش توان سیستم ترمز، کاهش عمر وسیله نقلیه، افزایش مصرف سوخت و فرسایش لاستیک‌ها از جمله اثرات دیگر وزن غیر مجاز است.

در شکل ۱۳ تخریب رویه روسازی (فیتیله شدن رویه یا موج‌زدگی) به دلیل ترمز وسایل نقلیه باربری و تخریب ابنیه مشاهده می‌شود.

شکل ۱۳- تخریب رویه روسازی و ابنیه فنی

بنابراین به منظور حفظ و صیانت از شبکه راه‌ها، ابنیه فنی و تأسیسات مربوطه به عنوان سرمایه‌های عظیم ملی در برابر عبور وسایل نقلیه سنگین دارای اوزان فراتر از ظرفیت مجاز قانونی و با توجه به اختیارات قانونی، جداول میزان خسارات وارده به راه در اثر عبور بارهای اضافی بر ظرفیت و همچنین اضافه بار محوری وسایل نقلیه برای محاسبه و دریافت خسارت از سوی وزارت راه و شهرسازی ابلاغ می‌گردد.

در جداول زیر میزان خسارت وارد به راه در اثر عبور وسایل نقلیه به عنوان نمونه مشاهده می‌شود:

جدول ۶- میزان خسارت وارد به راه در اثر عبور برخی وسایل نقلیه دارای محور منفرد

محور منفرد دو چرخ		محور منفرد چهار چرخ	
وزن به تن	خسارت در هر کیلومتر (به ریال)	وزن به تن	خسارت در هر کیلومتر (به ریال)
۸	۰	۱۳	۰
۹	۶۹۰۰	۱۴	۴۹۰۰
۱۰	۲۸۴۰۰	۱۵	۲۰۳۰۰
۱۱	۶۳۷۰۰	۱۶	۴۵۵۰۰
۱۲	۱۱۳۲۰۰	۱۷	۸۰۹۰۰

جدول ۷- میزان خسارت وارد شده به راه در اثر عبور برخی وسایل نقلیه دارای محور مضاعف

محور مضاعف چهار چرخ		محور مضاعف شش چرخ دارای لاستیک‌های با عرض کمتر از ۳۶/۵ سانتی‌متر		محور مضاعف شش چرخ دارای لاستیک‌های با عرض بزرگ‌تر یا مساوی ۳۶/۵ سانتی‌متر		محور مضاعف هشت چرخ	
وزن به تن	خسارت در هر کیلومتر به ریال	وزن به تن	خسارت در هر کیلومتر به ریال	وزن به تن	خسارت در هر کیلومتر به ریال	وزن به تن	خسارت در هر کیلومتر به ریال
۱۴	۰	۱۶	۰	۱۹	۰	۲۲	۰
۱۵	۳۰۰۰	۱۷	۲۵۰۰	۲۰	۲۷۰۰	۲۳	۲۲۰۰
۱۶	۱۲۲۰۰	۱۸	۱۰۱۰۰	۲۱	۱۱۴۰۰	۲۴	۹۵۰۰
۱۷	۲۷۳۰۰	۱۹	۲۲۷۰۰	۲۲	۲۷۰۰۰	۲۵	۲۲۵۰۰
۱۸	۴۸۵۰۰	۲۰	۴۰۴۰۰	۲۳	۴۷۶۰۰	۲۶	۳۹۶۰۰
۱۹	۷۵۸۰۰	۲۱	۶۳۲۰۰	۲۴	۷۵۵۰۰	۲۷	۶۳۰۰۰
۲۰	۱۰۹۱۰۰	۲۲	۹۰۹۰۰	۲۵	۱۰۸۰۰۰	۲۸	۹۰۰۰۰

جدول ۸- میزان خسارت وارد شده به راه در اثر عبور برخی وسایل نقلیه دارای محور تریوله

محور تریوله شش چرخ		محور تریوله ده چرخ		محور تریوله دوازده چرخ	
وزن به تن	خسارت در هر کیلومتر به ریال	وزن به تن	خسارت در هر کیلومتر به ریال	وزن به تن	خسارت در هر کیلومتر به ریال
۲۴	۰	۲۴	۰	۳۰	۰
۲۵	۳۴۰۰	۲۵	۳۱۰۰	۳۱	۲۹۰۰
۲۶	۱۳۴۰۰	۲۶	۱۲۳۰۰	۳۲	۱۱۲۰۰
۲۷	۳۰۳۰۰	۲۷	۲۷۷۰۰	۳۳	۲۵۲۰۰
۲۸	۵۴۰۰۰	۲۸	۴۹۵۰۰	۳۴	۴۵۰۰۰
۲۹	۸۴۲۰۰	۲۹	۷۷۲۰۰	۳۵	۷۰۲۰۰
۳۰	۱۲۱۴۰۰	۳۰	۱۱۱۳۰۰	۳۶	۱۰۱۱۰۰

توضیحات مربوط به جدول‌های ۶، ۷، ۸:

- حداقل میزان خسارت وارد به راه در مورد تمام انواع وسایل نقلیه با هر مقدار اضافه بار محوری یا کلی و هر میزان مسافت پیموده شده معادل ۱۰۰۰،۰۰۰ (یک میلیون) ریال منظور گردد.
- خسارت وارده به راه در مورد وسایل نقلیه که با وجود اضافه بار کل، وزن گروه‌های محوری آنها از مقادیر مجاز تجاوز نکرده باشد، به ازای هر یک تن - کیلومتر معادل چهار هزار ریال منظور گردد.
- مبالغ این جدول‌ها ممکن است هر چند سال تغییر کند و به عنوان نمونه آورده شده است.
- جریمه اضافه بار مطابق جدول‌های فوق به وسیله سامانه اضافه بار محاسبه می‌گردد.

یک کامیون ۳ محوره ۱۰ چرخ، از مبدأ شهر شیراز به مقصد شهر بوانات مسافت ۲۴۳ کیلومتر را طی می‌کند. وزن محور راهنما برابر ۸ تن و محور زوج (۸ چرخ) ۲۲ تن اندازه‌گیری شده است، در صورتی که وزن کل این وسیله نقلیه برابر ۳۰ تن باشد، مبلغ خسارت وارد به راه را محاسبه نمایید.

پاسخ: مطابق جدول ۶ (محور منفرد دو چرخ) و جدول ۷ (محور مضاعف هشت چرخ) میزان خسارت صفر ریال است، اما مطابق جدول ۱، وزن کل مجاز این وسیله نقلیه برابر ۲۸ تن است که ۲ تن اضافه وزن دارد که طبق توضیحات جداول فوق (میزان خسارت وارد به راه)، خسارت این کامیون به ازای هر تن - کیلومتر مبلغ ۴۰۰۰ ریال یعنی $۴۰۰۰ \times ۲ \times ۲۴۳$ برابر ۱۹۴۴۰۰۰ ریال می‌باشد.

مثال ۲

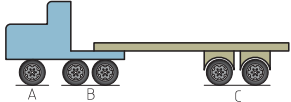

مثال ۳

یک تریلی ۵ محوره ۱۸ چرخ (کد ۶۰۶)، مسافت ۲۵۰ کیلومتر از ساری به تهران را طی می‌کند. وزن محور راهنما برابر ۷ تن، گروه محوری B ۲۵ تن، و محورهای کفی ۲۳ تن اندازه‌گیری شده است. در صورتی که وزن کل این وسیله‌نقلیه برابر ۵۵ تن باشد، مبلغ خسارت وارد به راه را محاسبه نمایید. پاسخ: در جدول زیر، مشخصات این تریلی به شرح زیر است.

تریلی ۵ محور ۱۸ چرخ

کد وسیله‌نقلیه	نحوه تقسیم‌بندی گروه‌های محوری	تعداد چرخ در گروه‌های محوری		میزان وزن مجاز در گروه‌های محوری با ترکیب آنها (تن)									تعداد محورها
		A	B	C	D	A	B	C	D	A+B	C+D	A+B+C+D	
۶۰۶		۲	۸	۸	-	۸	۲۲	۲۲	-	۲۸	۲۲	۴۴	۵

مطابق جدول ۶ و جدول ۷ میزان خسارت به ترتیب زیر است:

خسارت محور راهنما: صفر ریال

خسارت گروه محوری B: ریال $۲۲۵۰۰ \times ۲۵۰ = ۵۶۲۵۰۰۰$

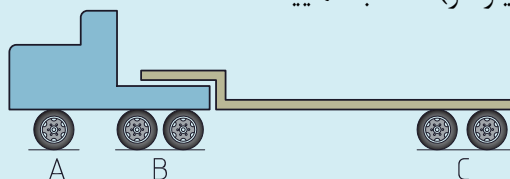
خسارت گروه محوری C: ریال $۲۲۰۰ \times ۲۵۰ = ۵۵۰۰۰۰$

مجموع خسارت برابر است با: ریال $۵۶۲۵۰۰۰ + ۵۵۰۰۰۰ = ۶۱۷۵۰۰۰$

فعالیت کلاسی ۵

در یک کمرشکن ۵ محوره ۱۸ چرخ، دارای کد ۶۰۹، مطابق شکل ۱۵، وزن محور A برابر ۶ تن، گروه محوری B برابر ۱۸ تن و گروه محوری C برابر ۲۵ تن با باسکول محورکش اندازه‌گیری شده است. در صورتی که وزن کل این وسیله‌نقلیه برابر ۴۹ تن باشد، مبلغ خسارت وارد به راه را جهت حمل بار از خرمشهر به شهرکرد (۹۹۲ کیلومتر) محاسبه نمایید.

کمرشکن ۵ محوره ۱۸ چرخ

حل مسأله

ارزشیابی مرحله اول

ردیف	مرحله	شرایط آزمون	نتایج مورد انتظار	استاندارد عملکرد	نمره
۱	کنترل وزن کل و بار محوری	حضور در شرکت‌های حمل و نقل یا طرح مسائل مرتبط با توزین و اضافه بار وسایل نقلیه باربری مختلف همراه بار	- توانایی تعیین گروه‌های محوری، توزین و محاسبه اضافه بار و جریمه آن - عدم توانایی در تعیین گروه‌های محوری، توزین و محاسبه اضافه بار و جریمه آن	تعیین گروه‌های محوری، توزین و محاسبه اضافه بار و جریمه آن به طور کامل انجام شود.	۳
				تعیین گروه‌های محوری، توزین و محاسبه اضافه بار و جریمه آن به طور ناقص انجام شود.	۲
				قادر به تعیین گروه‌های محوری، توزین و محاسبه اضافه بار و جریمه آن نباشد.	۱

اندازه‌گیری ابعاد محموله‌های ترافیکی

به شکل ۱۴ که قسمتی از پروانه عبور بار ترافیکی است، دقت کنید.

مشخصات بار:		مشخصات درخواست کننده وسیله نقلیه:	
نوع محموله: ماشین آلات راهسازی		شماره و تاریخ درخواست: ۸۵۳۸۵۱	۹۳/۰۳/۲۰
ارتفاع کل (وسیله نقلیه + محموله):	۵/۰۰ متر	موسسه - شرکت - اداره:	هنروران جاده شیراز
میزان بیرون ماندگی بار از انتهای وسیله نقلیه:	۳/۰۰ متر	نام وسیله نقلیه:	کمر شکن
طول کل (وسیله نقلیه + محموله):	۳۰/۰۰ متر	شماره و سریال پلاک:	۳۱۴۵۸۲
بزرگترین عرض:	۵/۰۰ متر	تعداد محور:	۱۱
طول محموله:	۰/۰۰ متر	تعداد چرخ:	۴۲
وزن محموله:	۶۰/۰۰۰ تن	وزن خالی:	۳۶/۰۰۰ تن
وزن کل:	۹۶/۰۰۰ تن		

شکل ۱۴- مشخصات بار ترافیکی

ارتفاع کل، مجموع ارتفاع وسیله نقلیه و محموله برابر ۵ متر، طول کل ۳۰ متر و بزرگ‌ترین عرض ۵ متر می‌باشد.

فعالیت کلاسی ۶

در کلاس در مورد نحوه اندازه‌گیری ابعاد وسیله نقلیه و بار آن گفتگو کنید.

یکی از معمول‌ترین وسایل اندازه‌گیری متر است. مثلاً برای اندازه‌گیری بیشترین عرض و ارتفاع در شکل ۱۵ می‌توان از متر کمری (۷/۵ متری) و برای تعیین بیشترین طول از متر فلزی ۵۰ متری استفاده کرد.

شکل ۱۵- محموله ترافیکی

در شکل ۱۶ دو نمونه متر دیده می‌شود.

شکل ۱۶- متر کمری ۷/۵ متری و متر فلزی ۵۰ متری

حال به شکل ۱۷ دقت کنید.

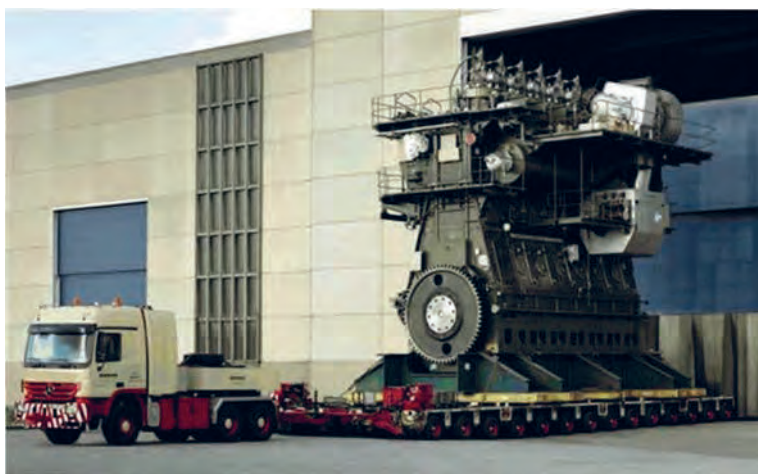

شکل ۱۷- بارهای ترافیکی دایره‌ای شکل

به نظر شما بیشترین عرض و ارتفاع در بارهای دایره‌ای شکل چگونه اندازه‌گیری می‌شود؟ همان‌طور که می‌بینید رفتن به قسمت بالای بار و اندازه‌گیری مستقیم ارتفاع میسر نیست، اما به وسیله متر می‌توان به راحتی بزرگ‌ترین عرض را پیدا کرد که همان قطر دایره است، از جمع قطر دایره و ارتفاع بارگیر از سطح زمین، ارتفاع کل به دست می‌آید.

اکنون به شکل زیر دقت کنید.

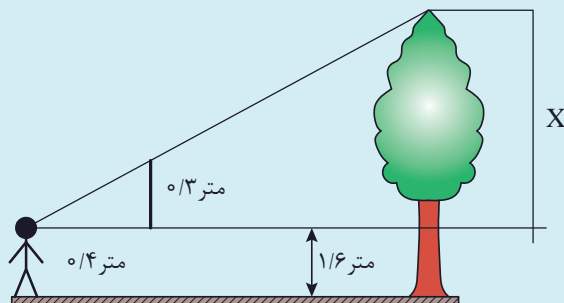

شکل ۱۸- بارهای ترافیکی مرتفع

به نظر شما بیشترین ارتفاع در بارهای نظیر شکل ۱۸ چگونه اندازه‌گیری می‌شود؟ هنگامی که اندازه‌گیری ارتفاع ممکن نیست، به صورت موردی می‌توان از روش‌هایی ساده استفاده کرد، مثلاً در شکل ۱۸ اگر دسترسی به پشت بام ساختمان مجاور محموله آسان باشد، می‌توان با یک متر ۳۰ یا ۵۰ متری ارتفاع را اندازه‌گیری کرد، در غیر این صورت با روش‌های هندسی غیر مستقیم محاسبه می‌گردد. به مثال زیر توجه کنید.

رضا برای پیدا کردن ارتفاع درخت مقابل خانه خود یک تکه مقوا به شکل مثلث قائم‌الزاویه با اندازه اضلاع زاویه قائمه ۳۰ و ۴۰ سانتی‌متر (مطابق شکل زیر) ساخت. اگر او در فاصله ۸/۸ متر از درخت بایستد، می‌تواند با نگاه کردن در امتداد وتر مثلث، نوک درخت را ببیند. فاصله چشم او از زمین ۱/۶۰ متر است. ارتفاع درخت چند متر می‌باشد؟

مثال ۴

روش اندازه‌گیری ارتفاع بار غیر قابل دسترسی

پاسخ: مطابق شکل صفحه قبل ارتفاع درخت از حاصل جمع ۱/۶ متر و x به دست می‌آید. طول x از رابطه تشابه مثلث‌ها محاسبه می‌شود:

نسبت ۰/۴ به ۸/۸ برابر با نسبت ۰/۳ به x است، پس

$$\frac{0/4}{8/8} = \frac{0/3}{x} \quad x = \frac{0/3 \times 8/8}{0/4} = 6/6$$

ارتفاع درخت برابر است با مجموع ۱/۶ و ۶/۶ یعنی ۸/۲ متر.

در مورد ارتفاع بارهای غیر قابل دسترس نیز می‌توان از روش مطرح شده در مثال فوق استفاده کرد. استفاده از گاباری روش دیگر اندازه‌گیری ارتفاع است، در این روش با آویزان کردن زنجیر یا طناب (با طول مشخص) از تیر بالای گاباری، ارتفاع به دست می‌آید.

فعالیت کارگاهی ۴

بالاترین ارتفاع کارگاه و ساختمان کلاس‌های هنرستان را از چند روش به دست آورده و کنترل نمایید.

فعالیت کارگاهی ۵

با هماهنگی مدیر هنرستان، همراه هنرآموز خود در شرکت حمل‌ونقل حضور یافته و ارتفاع چند محموله ترافیکی را به دست آورید.

آیا می‌دانید

یکی از دقیق‌ترین و راحت‌ترین روش‌های اندازه‌گیری ابعاد (طول، عرض و ارتفاع) استفاده از فناوری نوین متر لیزری یا دیستومتر است. با این وسیله در کمترین زمان و با دقت، اندازه‌گیری‌های قابل دسترسی و غیر قابل دسترس انجام می‌گیرد.

دیستومتر و کاربرد آن

ویژگی‌ها و شرایط مسیرهای حمل بار ترافیکی

در صنعت حمل‌ونقل هنگامی که ابعاد یا وزن بار از حد مجاز تجاوز کند، آن بار، مشمول رعایت دستورالعمل جابه‌جایی بارهای ترافیکی می‌شود. مسیر حمل بار ترافیکی با توجه به ابعاد و وزن، مشخص یا ایجاد می‌گردد. به عنوان مثال در شکل ۱۹ مسیر خوبی برای عبور بار پیش‌بینی نشده است.

شکل ۱۹- مسیر نامناسب حمل بار ترافیکی

شرکت‌های حمل‌ونقل ترافیکی قبل از صدور پروانه‌ی عبور نسبت به بررسی مسیر عبور و محدودیت‌های وزن و ارتفاع موجود همچنین اطلاع از آخرین تغییرات انجام‌شده که از طریق ادارات کل و سازمان‌های راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای استان‌ها اعلام می‌گردد، اقدام می‌کنند.

شرکت‌های حمل‌ونقل ترافیکی علاوه بر رعایت مقررات عمومی حمل‌ونقل کلیه شرایط و ضوابط مربوط به حمل‌ونقل محموله‌های ترافیکی در هر سفر را از مبدأ (محل بارگیری) تا مقصد (محل تخلیه) در پروانه عبور درج و به راننده تحویل می‌دهند.

همچنین در صورتی که فضای فرم پروانه عبور برای درج توضیحات لازم درخصوص مسیرهای طولانی کافی نباشد، شرکت‌های حمل‌ونقل ترافیکی مسیر حمل را به چندین قسمت تقسیم کرده و برای هر قسمت از مسیر، پروانه عبور جداگانه صادر می‌کنند.

تعیین مسیر حمل بار ترافیکی وابستگی زیادی به نوع بار از نظر ابعاد و وزن آن دارد تا نه تنها بار سالم به مقصد برسد بلکه به مسیر (جاده، پل، تأسیسات و...)، وسایل نقلیه و طبیعت نیز زیانی وارد نشود.

محدودیت‌های تعیین مسیر و حمل بار ترافیکی مربوط به وزن

شکل ۲۰- مسیر نامناسب حمل بار و عدم رعایت محدودیت وزن

شرکت‌های حمل‌ونقل ترافیکی قبل از اقدام به حرکت وسایل نقلیه، اوزان گروه‌های محوری وسایل نقلیه را کنترل و با جدول مربوط به اوزان مجاز وسایل نقلیه حامل محموله ترافیکی تطبیق می‌دهند. وسایل نقلیه‌ای که بارگیری آنها مطابق اوزان محوری مجاز صورت نگرفته باشد، تحت هیچ شرایطی، مجاز به حرکت و تردد در راه‌های کشور نیستند.

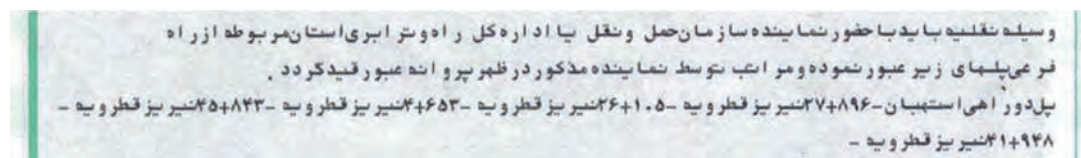
پلیس راه، در صورت تشخیص یا درخواست سازمان راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای استان، محور عبور وسیله نقلیه نسبت به کنترل تصادفی اوزان گروه‌های محوری وسایل نقلیه حامل محموله ترافیکی را در مکانی که سطح باسکول، بیشتر از ۴ سانتی‌متر نسبت به اطراف آن، اختلاف سطح نداشته باشد، اقدام کرده و در صورت مشاهده موارد تخلف مطابق مقررات اقدام می‌نماید.

در مورد لزوم نداشتن اختلاف سطح باسکول و اطراف آن بیش از ۴ سانتی‌متر، هنگام کنترل وزن محورها در کلاس بحث و گفتگو کنید.

فعالیت کلاسی ۷

در مسیر ممکن است پل‌هایی (به دلایل فنی) دارای محدودیت وزن باشند، بنابراین در صورتی که حتی وزن وسیله نقلیه و بار مجاز باشد، وسیله نقلیه ترافیکی نمی‌تواند از روی این پل‌ها عبور کند، از این رو فهرست پل‌هایی از این قبیل در پروانه عبور، درج می‌شود و می‌بایست تا دست کم، ۳ روز قبل از زمان عبور از کنار گذر پل‌ها، موضوع به اداره راه و شهرسازی محل اطلاع داده شده و مراتب عبور از کنار گذر پل‌ها در صورت جلسه عبور وسایل نقلیه فوق‌سنگین از کنار گذرها تکمیل شود. شکل ۲۱ قسمتی از یک پروانه عبور که مشخصات پل‌های دارای محدودیت وزنی در آن درج شده است را نشان می‌دهد.

شکل ۲۱- قسمتی از یک پروانه عبور شامل پل‌های دارای محدودیت وزنی

در صورتی که، پل‌های دارای محدودیت دارای کنارگذر نباشند و امکان احداث آن نیز، وجود نداشته باشد، شرکت‌های حمل‌ونقل از مسیرهای جایگزین استفاده می‌کنند.

عبور محموله‌های فوق‌سنگین، که مجموع وزن کشنده، بوژی و محموله آن، بیش از ۹۶ تن باشد، از روی پل‌های با دهانه بیش از ۱۰ متر، ممنوع است. البته در صورتی که مجموع وزن بوژی و محموله کمتر یا مساوی ۹۶ تن باشد، شرکت‌های حمل‌ونقل ترافیکی، می‌توانند با عبور دادن کشنده، به طرف دیگر پل، بوژی و محموله را، با حداکثر سرعت ۵ کیلومتر در ساعت، به وسیله دستگاه وینچ (شکل ۲۲)، یا بکسل به طرف دیگر پل بکشند.

شکل ۲۲- دستگاه وینچ

وینچ وسیله‌ای است که از یک قرقره، کابل بسته شده بر روی آن به همراه قلاب مربوطه و یک گیربکس تشکیل شده است.

چنانچه محموله ترافیکی، از جمله وسایلی نظیر بلدوزر، لودر، گریدر، بیل مکانیکی و مانند آن باشد، که دارای توان حرکتی مناسب در عبور از کنارگذر پل‌ها هستند و پل دارای محدودیت کمتر از وزن کل وسیله‌نقلیه باشد، شرکت‌های حمل‌ونقل ترافیکی مجاز هستند تا محموله را بدون وارد شدن آسیب و صدمه به تأسیسات راه از کنار پل عبور داده و پس از عبور وسیله‌نقلیه بدون محموله از روی پل دوباره بار را روی وسیله‌نقلیه قرار دهند.

صور تجلسه عبور وسایل نقلیه فوق سنگین از کنار گذرها

الف- مشخصات کلی وسیله نقلیه و پروانه عبور

نوع وسیله نقلیه: شماره پلاک: محل شماره گذاری و سریال:
تعداد محور: تعداد چرخ:

نوع محموله: وزن محموله (تن): وزن کل (تن):
طول کل (متر): عرض (متر):

مبدأ: مقصد:

شماره و تاریخ پروانه عبور: نام و کد شرکت حمل و نقل ترافیکی:

ب- وضعیت عبور از کنار گذر محدودیت های واقع در مسیر

ردیف	نوع و مشخصات محدودیت				نام و امضاء نماینده راه آهن یا برق منطقه ای (بر حسب مورد)	نام و امضاء نماینده اداره کل راه و شهرسازی استان
	نام	محور	موقعیت	تاریخ		

شکل ۲۳- نمونه صور تجلسه عبور وسایل نقلیه فوق سنگین از کنار گذر

باسمه تعالی
صورتجلسه

بدینوسیله امضاء کنندگان ذیل گواهی می نمایند در مورخ ۸۱/۷/۳۳
شماره ۸۱/۷/۳۳ مورخ ۸۱/۵/۲۱ صادره از اداره کل ترافیک و حمل و نقل داخلی:
اداره کل راه و شهرسازی

با توجه به اجازه نامه

که متن آن مطالعه گردیده، تریلر سیستم بوری
شهرستانی ۵۹۷ ع ۱۷۶ با محموله یک تانکر بوری
مقصد کنگان فاز ۱۴

در حرکت بوده، با حضور نماینده اداره راه و ترابری از کنارگذر پلهای

۱۱ محور ۷۴ چرخ به شماره

از میدا اراک به

۱- کسرت $۵۴۳ = ۲۷ + ۸۹۸$
۲- $۵۴۸ = ۳۳ + ۱۱۵$
۳- $۵۴۱ = ۴ + ۳۵۴$

۴- زیر تر $۳ + ۵ = ۳۵۴$
۵-
۶-
۷-
۸-
۹-
گردید.

عبور داده شده و تحویل اداره راه و ترابری شهرستان

نماینده نیروی انتظامی

نماینده اداره راه و ترابری

نماینده پیمانکار

اداره راه و شهرسازی نیروی
کنترل بارهای ترافیکی

شکل ۲۴- نمونه تکمیل شده صورتجلسه عبور از کنارگذر پلها

شکل زیر قسمتهایی از یک پروانه عبور را نشان می‌دهد. به گروه‌های دو نفره تقسیم شوید. یک نفر به عنوان نماینده اداره راه و شهرسازی و یک نفر به عنوان نماینده شرکت حمل‌ونقل، مشخصات و موقعیت‌های پل‌ها را استخراج کرده و برای آنها صورتجلسه عبور از کنارگذر صادر نمایید.

مشخصات درخواست کننده وسیله نقلیه:		مشخصات بار:	
شماره و تاریخ درخواست: ۸۵۳۸۵۱	۹۳/۰۳/۲۰	نوع محموله: ماشین آلات راهسازی	
موسسه - شرکت - اداره: هنروران جاده شیراز		ارتفاع کل (وسیله نقلیه + محموله): ۵/۰۰ متر	
نام وسیله نقلیه: کامیون	شماره و سریال پلاک: ۳۹۵۸۲	میزان بیرون ماندگی بار از انتهای وسیله نقلیه: ۳/۰۰ متر	
تعداد محور: ۱۱		طول کل (وسیله نقلیه + محموله): ۳۰/۰۰ متر	
تعداد چرخ: ۲۲	۷۳	بزرگترین عرض: ۵/۰۰ متر	طول محموله: ۰/۰۰ متر
وزن خالی: ۳۶/۰۰۰ تن		وزن محموله: ۶۰/۰۰۰ تن	وزن کل: ۹۶/۰۰۰ تن

شرایط عبور:

معدن کل کهر	زرقان
۳۹۱/۰۰۰	میدان: زرقان - شیراز - پل فسا - سد و سدین - استهبان - استهبان - شیریز - قطرو بیسات: ۳۹۱/۰۰۰ کیلومتر
	مسیر: معدن کل کهر

وسیله نقلیه باید با حضور نماینده سازمان حمل و نقل و باررسانی اداره کل راه و ترابری استان مربوطه از راه فرعی‌های زیر عبور نموده و موااتب توسط نماینده مذکور در ظهر پیر و آنته عبور قید گردد.

پل دوراهی استهبان - ۳۷+۸۹۶ - شیریز قطرو بیه - ۱۰۵+۶۶۶ - شیریز قطرو بیه - ۴۶۵۳+۳۹۱ - شیریز قطرو بیه - ۴۵۴۳+۳۹۱ - شیریز قطرو بیه - ۴۹۴۸+۳۹۱ - شیریز قطرو بیه -

در صورت تشخیص پلیس راه وسیله نقلیه باید در معیت مأمور پلیس راه حرکت کند.

قسمتهایی از یک پروانه عبور

شکل ۲۵- عبور محموله ترافیکی از کنارگذر

محدودیت‌های تعیین مسیر و حمل بار ترافیکی مربوط به ارتفاع

شکل ۲۶- عدم توجه به محدودیت ارتفاعی

شرکت‌های حمل‌ونقل ترافیکی مسیر حمل را به‌نحوی تعیین می‌کنند که کلیه محدودیت‌های ارتفاع، در مسیرهایی که دارای ارتفاع مجاز کمتر از ارتفاع وسیله‌نقلیه و محموله باشند، در پروانه عبور ذکر شده و ضرورت عبور از کنارگذر نیز قید گردد. در صورت عدم وجود کنارگذر یا عدم امکان احداث آن، از مسیرهای جایگزین دیگر استفاده می‌شود.

بخشی از محدودیت‌های ارتفاع، شامل تونل‌ها، پل‌های مربوط به تقاطع‌های غیر هم‌سطح، و تقاطع‌های راه‌آهن (گذرگاه‌ها)، که در سایت اینترنتی سازمان راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای کشور موجود یا از طریق سازمان‌های راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای استان‌ها اعلام می‌شود، در دسترس هستند ولی برای بخشی دیگر از محدودیت‌های ارتفاع نظیر لوله‌های آب‌رسانی، پل‌های عابر پیاده، یا محدودیت‌های ارتفاعی که در محدوده شهری قرار می‌گیرند (شکل ۱۹) و در سایت فوق موجود نیست، شرکت حمل‌ونقل ترافیکی موظف است قبل از اقدام به تعیین مسیر یا صدور پروانه عبور نسبت به بررسی دقیق مسیر حمل اقدام نماید.

چنانچه ارتفاع وسیله‌نقلیه و محموله بیش از ۶ متر باشد، شرکت‌های حمل‌ونقل ترافیکی در طول مسیر مراتب را به ادارات برق منطقه‌ای اطلاع داده و با موافقت آنها نسبت به ادامه مسیر یا در صورت لزوم قطع و وصل مجدد هادی‌های برق که با جاده تلاقی دارند، اقدام می‌کنند.

در صورتی که محدودیت‌های ارتفاع مربوط به تونل‌ها باشد، شرکت‌های حمل‌ونقل ترافیکی حداقل ۳ روز قبل از زمان عبور از کنارگذر تونل‌ها، به اطلاع اداره راه و شهرسازی محل رسانده و در زمان اعلام شده نماینده شرکت حمل‌ونقل ترافیکی در محل حاضر و بر عبور وسیله‌نقلیه از کنارگذر تونل نظارت می‌کند.

در صورتی که ارتفاع وسیله‌نقلیه و محموله، بیش از ارتفاع مجاز در گذرگاه‌های راه‌آهن باشد، شرکت‌های حمل‌ونقل ترافیکی حداقل ۳ روز قبل از زمان عبور از روی ریل مجاور گذرگاه مراتب را به شرکت راه‌آهن منطقه اطلاع داده سپس با هماهنگی نمایندگی شرکت راه‌آهن منطقه، از روی ریل مجاور گذرگاه، عبور می‌نمایند.

شرکت راه‌آهن منطقه حداکثر ظرف ۲۴ ساعت پس از زمان اعلام‌شده، توسط شرکت حمل‌ونقل ترافیکی برای عبور از گذرگاه‌های راه‌آهن، نسبت به اعزام نماینده برای نظارت بر عبور محموله از گذرگاه‌های راه‌آهن اقدام می‌کند.

مسئولیت احداث کنارگذر، در مورد تونل‌ها و گذرگاه‌های راه‌آهن دارای محدودیت ارتفاع نیز، بر عهده شرکت حمل‌ونقل ترافیکی است، و ادارات کل راه و شهرسازی، نیز با شرکت‌های حمل‌ونقل، در احداث کنارگذر، به نحوی که به تأسیسات و ابنیه فنی راه، صدمه وارد نیاید، همکاری می‌کنند. در صورتی که محموله، به دلیل داشتن ارتفاع کمتر از حد مجاز، روی یکدیگر قرار گرفته باشد، ارتفاع کل آن، تحت هیچ شرایطی، نباید از ۴/۵ متر تجاوز کند.

شکل ۲۷- بارگیری غیر مجاز

در پروانه عبور ارائه شده در فعالیت کارگاهی، آیا نیاز به هماهنگی با اداره برق منطقه می‌باشد؟ در صورت نیاز صورتجلسه را تنظیم نمایید.

فعالیت کلاسی ۸

چرا بارگیری در شکل ۲۷، غیر مجاز تشخیص داده شده است؟ در مورد نحوه صحیح بارگیری در کلاس گفتگو کرده و راهکار ارائه دهید.

فعالیت کلاسی ۹

محدودیت‌های تعیین مسیر و حمل بار ترافیکی مربوط به عرض

شکل ۲۸- بار ترافیکی عریض

میزان عرض محموله ترافیکی، پس از بارگیری باید به نحو مناسب اندازه‌گیری و بیشترین عرض به عنوان عرض در نظر گرفته شود.

بارگیری و حمل محموله‌های ترافیکی، با عرض بیش از ۵ متر با وسایل نقلیه دارای بارگیر کفی، ممنوع است. چنانچه ضرورت حمل چنین محموله‌هایی وجود داشته باشد، محموله باید با در نظر گرفتن وزن توسط کمرشکن مناسب حمل شود.

در صورتی که عرض کل وسایل نقلیه، بین ۴ تا ۶ متر باشد، به تشخیص پلیس راه، یک دستگاه خودرو پلیس راه می‌تواند وسیله نقلیه را در مکان‌هایی که تردد وسایل نقلیه با عرض بین مقادیر فوق خطرآفرین است، همراهی کند.

بنابراین در این شرایط شرکت‌های حمل و نقل ترافیکی موظف هستند تا در مسیر، مراتب را به مأموران پلیس راه اطلاع داده و نظر پلیس راه را در خصوص لزوم یا عدم لزوم همراهی با وسیله نقلیه، به طور کتبی دریافت دارند.

در صورتی که عرض محموله ترافیکی وسیله نقلیه بیش از ۶ متر باشد یکی از وسایل نقلیه متعلق به پلیس راه، وسیله نقلیه حامل محموله ترافیکی را در طول مسیر همراهی کرده و در صورت لزوم نسبت به هدایت ترافیک سایر وسایل نقلیه و توقف احتمالی آنها اقدام می‌نماید. بنابراین شرکت‌های حمل و نقل ترافیکی، موظف هستند تا در طول مسیر هماهنگی‌های لازم را با پلیس راه محل به عمل آورند.

در راه‌های فرعی، راه‌های روستایی و راه‌هایی که نظارت پلیس راه به صورت دائم در آنها صورت نمی‌گیرد، شرکت حمل و نقل ترافیکی، موظف است تا یکی از اسکورت‌های آموزش دیده را با تمامی تجهیزات و علائم هشداردهنده مناسب به کار گمارده، و نسبت به هدایت دیگر وسایل نقلیه، اقدام کند که البته مأموران پلیس راه می‌توانند در صورت لزوم، فعالیت اسکورت را بر عهده گیرند و شرکت حمل و نقل ترافیکی نیز موظف به همکاری می‌باشد.

در صورتی که محموله ترافیکی به دلیل داشتن عرض کمتر از عرض بارگیر وسیله نقلیه در کنار هم قرار گرفته باشد، تحت هیچ شرایطی نباید از بغل وسیله نقلیه، بیرون بماند.

به تصاویر زیر دقت کنید.

حمل تجهیزات پالایشگاهی جهت پروژه بنزین سازی پالایشگاه اصفهان (برج فرآیندی، بیشترین قطر ۱۱/۵ متر)

حمل تجهیزات پالایشگاهی جهت پروژه بنزین سازی پالایشگاه اصفهان (برج فرآیندی، بیشترین قطر ۸ متر)

حمل بار ترافیکی (بیشترین عرض ۳/۹۰ متر)

کدام محموله به حضور وسیله نقلیه پلیس جهت هدایت نیاز دارد؟ چرا؟

محدودیت‌های تعیین مسیر و حمل بار ترافیکی مربوط به طول

شکل ۲۹- محموله ترافیکی طولی

در صورتی که طول محموله غیر قابل تفکیک بیش از طول بارگیرهای موجود در حمل‌ونقل جاده‌ای باشد محموله باید توسط بارگیری منفصل حمل شود، به‌نحوی که قسمت انتهایی بارگیر، دارای سیستم‌های کنترل ترمز و روشنایی وابسته به سیستم وسیله‌نقلیه باشد. حداکثر میزان بیرون‌ماندگی بار از مرکز آخرین محور وسایل‌نقلیه در کامیون‌ها ۳ متر و در تریلی‌ها ۵ متر است. حداکثر میزان جلوآمدگی بار، از مرکز اولین محور وسیله‌نقلیه ۱/۵ متر می‌باشد. وسایل‌نقلیه‌ای که میزان بیرون‌ماندگی یا جلوآمدگی بار آنها، بیش از این باشد، اجازه تردد در راه‌های کشور را ندارند.

شکل ۳۰- حداکثر میزان تعیین شده بیرون‌ماندگی بار از عقب و جلوآمدگی بار از جلو انواع تریلی

چنانچه طول محموله و وسیله‌نقلیه، بیش از ۴۰ متر باشد، اسکورت‌ها موظف هستند تا هنگام عبور وسیله‌نقلیه در پیچ‌ها یا تونل‌ها اقدام به توقف سایر وسایل‌نقلیه نمایند تا وسیله‌نقلیه حامل محموله ترافیکی بتواند از محور وسط پیچ یا تونل عبور کند. محورهای عقب این گونه از وسایل‌نقلیه، در صورت منفصل بودن، باید دارای صفحه گردان باشند.

پلیس راه در صورت تشخیص می‌تواند در مسیرهای از قبل تعیین‌شده، این مقررات را برای وسایل‌نقلیه با طول بین ۳۰ تا ۴۰ متر نیز اعمال کند.

شرکت‌های حمل‌ونقل ترافیکی، موظف هستند تا قبل از اقدام به صدور پروانه‌عبور برای وسایل‌نقلیه‌ای با طول کل بیش از ۳۰ متر، نسبت به بررسی مسیر اقدام کرده و محل تمام نقاطی که تردد وسایل‌نقلیه با طول فوق برای دیگر وسایل‌نقلیه مخاطره‌آمیز است را مشخص کنند و به‌منظور کنترل‌های لازم برای هدایت دیگر وسایل‌نقلیه، در اختیار راننده یا نماینده اعزامی همراه وسیله‌نقلیه قرار دهند.

در صورتی که محموله‌هایی، به دلیل داشتن طول کمتر از طول بارگیر وسیله‌نقلیه، پشت سر هم قرار گرفته باشند، تحت هیچ شرایطی، نمی‌توانند از عقب وسیله‌نقلیه، بیرون بمانند.

آیا می‌دانید

شرکت‌های حمل‌ونقل ترافیکی که محموله‌هایی نظیر کمباین، بلدوزر، سایدبوم و فینیشر را حمل می‌کنند به شرطی می‌توانند قطعات جداشده محموله‌هایی مثل دروکن، تیغه، لوله‌گذار و آسفالت پخش‌کن را نیز حمل کنند که ضمن باز کردن آنها و رعایت وزن مجاز و توزین بار از عقب و بغل بارگیر نیز بیرون نباشند و ارتفاع کل از ۴/۵ متر بیشتر نباشد. در غیر این صورت باید قطعات جداشده را با وسیله‌نقلیه دیگری حمل کنند.

به تصاویر زیر دقت کنید.

فعالیت کلاسی ۱۱

حمل تجهیزات پالایشگاهی برای پروژه بنزین‌سازی پالایشگاه اصفهان (برج فرآیندی، بیشترین قطر ۱۱/۵ متر)

حمل تجهیزات پالایشگاهی برای پروژه بنزین‌سازی پالایشگاه اصفهان (برج فرآیندی، طول کل ۲۱ متر)

در کدام محموله نیاز است اسکورت‌ها هنگام عبور وسیله‌نقلیه در پیچ‌ها یا تونل‌ها اقدام به توقف سایر وسایل نقلیه نمایند؟ چرا؟

.....

.....

.....

زمان حرکت وسایل نقلیه ترافیکی

به محموله ترافیکی در شکل ۳۱ دقت کنید:

شکل ۳۱- محموله ترافیکی

به نظر شما اگر این وسیله نقلیه در شب تردد کند، چه حوادثی ممکن است اتفاق بیفتد؟ ممکن است وسایل نقلیه دیگر، به دلیل محدودیت دید در شب و سرعت کم وسیله نقلیه ترافیکی به این وسیله برخورد کرده و حوادث جبران ناپذیری رخ دهد. به همین دلیل ساعات مجاز حرکت وسایل نقلیه ترافیکی از نیم ساعت بعد از طلوع آفتاب تا نیم ساعت قبل از غروب آفتاب است تا سایر وسایل نقلیه به راحتی متوجه تردد بار ترافیکی گردند. همچنین برنامه زمانی سفر بایستی به نحوی تنظیم گردد که توقف در زمان مناسب و در توقفگاه مشخص، صورت گیرد.

با مراجعه به درگاه اینترنتی www.rmto.ir دستورالعمل جابه جایی محموله های ترافیکی را دانلود کرده و مشخص کنید در چه شرایطی، این گونه محموله ها می توانند در هنگام شب تردد کنند.

فعالیت کارگاهی ۷

بعضی مسیرها در مناسبت های خاص ممنوعیت تردد دارند و جابه جایی محموله ترافیکی ممکن نمی باشد. البته فهرست محورهای مذکور، در سایت اینترنتی سازمان راهداری و حمل و نقل جاده ای به شرکت های حمل و نقل ترافیکی اعلام می گردد.

آیا می دانید

ارزشیابی مرحله دوم

ردیف	مرحله	شرایط آزمون	نتایج مورد انتظار	استاندارد عملکرد	نمره
۱	کنترل ابعاد محموله‌های ترافیکی	حضور در شرکت‌های حمل‌ونقل ترافیکی یا در کارگاه با وجود وسیله‌نقلیه بارگیری شده	- توانایی اندازه‌گیری ابعاد محموله‌های ترافیکی و مواجهه با محدودیت‌های مسیر - عدم توانایی در اندازه‌گیری ابعاد محموله‌های ترافیکی و مواجهه با محدودیت‌های مسیر	اندازه‌گیری ابعاد محموله‌های ترافیکی و مواجهه با محدودیت‌های مسیر به طور کامل انجام شود.	۳
				اندازه‌گیری ابعاد محموله‌های ترافیکی و مواجهه با محدودیت‌های مسیر به طور ناقص انجام شود.	۲
				قادر به اندازه‌گیری ابعاد محموله‌های ترافیکی و مواجهه با محدودیت‌های مسیر نباشد.	۱

نظارت و تخلفات

شکل ۳۲- کنترل پلیس

مأموران پلیس راه یا سازمان راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای در هر استان بر حمل بارهای ترافیکی نظارت ویژه‌ای دارند و در صورتی که متوجه تخلفی در حمل بار ترافیکی شوند، ضمن متوقف کردن وسیله‌نقلیه در پارکینگ مناسب، مراتب را برای پیگیری گزارش می‌کنند. سرعت، پروانه عبور، علائم و تجهیزات هشداردهنده از جمله موارد نظارت مأموران است.

سرعت حمل بار ترافیکی

شکل ۳۳- تابلوهای سرعت مجاز

سرعت مجاز وسایل نقلیه حامل محموله ترافیکی و اسکورت‌های آن به شرح زیر تعیین می‌گردد:

الف) سرعت مجاز وسایل نقلیه با طول کل تا ۲۰ متر برابر ۶۰ کیلومتر در ساعت، بین ۲۰ تا ۳۰ متر برابر ۴۵ کیلومتر در ساعت و بیش از ۳۰ متر برابر ۴۰ کیلومتر در ساعت است.

ب) سرعت مجاز وسایل نقلیه با عرض بین ۲/۶۰ تا ۳ متر برابر ۶۰ کیلومتر در ساعت، بین ۳ تا ۴ متر برابر ۴۵ کیلومتر در ساعت و بیش از ۴ متر برابر ۴۰ کیلومتر در ساعت است.

ج) سرعت مجاز وسایل نقلیه با ارتفاع ۴/۵۰ تا ۵ متر برابر ۶۰ کیلومتر در ساعت، بین ۵ تا ۶ متر برابر ۴۵ کیلومتر در ساعت و بیش از ۶ متر برابر ۴۰ کیلومتر در ساعت است.

د) سرعت مجاز وسایل نقلیه، با وزن کل بین ۴۰ تا ۶۲ تن برابر ۶۰ کیلومتر در ساعت، بین ۶۲ تا ۹۶ تن برابر ۴۵ کیلومتر در ساعت و بیش از ۹۶ تن برابر ۳۰ کیلومتر در ساعت است.

البته سرعت مجاز وسایل نقلیه، برابر با حداقل مقداری است که با توجه به بندهای «الف تا د» این ماده، تعیین می‌گردد. با وجود این، رعایت مقررات مربوط به سرعت ایمن و تابلوهای محدودیت سرعت نصب‌شده در جاده‌ها الزامی است.

شرکت‌های حمل‌ونقل ترافیکی میزان حداکثر سرعت مجاز وسایل نقلیه را با تابلویی دایره‌ای شکل به قطر ۲۵ سانتی‌متر با رنگ سفید و نوشته مشکی و حاشیه قرمز به عرض ۳ سانتی‌متر که در سمت چپ و عقب وسیله نقلیه حامل محموله ترافیکی نصب شده باشد، به اطلاع دیگر رانندگان می‌رسانند.

شکل زیر قسمتی از پروانه عبور را نشان می‌دهد. حداکثر سرعت مجاز را مشخص نمایید.

مشخصات بار:		مشخصات درخواست کننده وسیله نقلیه:	
نوع محموله: ماشین آلات راهسازی	شماره و تاریخ درخواست: ۸۵۳۸۵۱	۹۴/۰۳/۲۰	موسسه - شرکت - اداره: هتروور ان جاد
ارتفاع کل (وسیله نقلیه + محموله): ۵/۰۰ متر	نام وسیله نقلیه: کامیون	شماره و سریال پلاک: ۳۱ع۵۸۴	تعداد محورها: ۱۱
میزان بیرون ماندگی بار از انتهای وسیله نقلیه: ۳/۰۰ متر	تعداد چرخ: ۲۲	۷۳	وزن خالی: ۳۶/۰۰۰ تن
طول کل (وسیله نقلیه + محموله): ۳۰/۰۰ متر	بزرگترین عرض: ۵/۰۰ متر		
بزرگترین عرض: ۵/۰۰ متر	طول محموله: ۰/۰۰ متر		
وزن محموله: ۶۰/۰۰۰ تن	وزن کل: ۹۶/۰۰۰ تن		

قسمتی از یک پروانه عبور

حداکثر سرعت (با ذکر دلیل):

با توجه به مشخصات درج شده در شکل‌های زیر حداکثر سرعت مجاز را مشخص نمایید.

محموله ترافیکی

حداکثر سرعت (با ذکر دلیل):

محموله ترافیکی

حداکثر سرعت (با ذکر دلیل):

تردد وسایل نقلیه ترافیکی در راه‌هایی که برای تردد وسایل نقلیه حامل بار، ممنوع اعلام شده، مجاز نیست. در صورتی که مسیر دیگری، غیر از راه‌های ذکر شده (به تشخیص سازمان راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای، یا رییس قرارگاه پلیس راه استان محل عبور) وجود نداشته باشد، شرکت‌های حمل‌ونقل ترافیکی، می‌توانند با هماهنگی پلیس راه استان، در این‌گونه راه‌ها، یا بخشی از آنها، با رعایت موارد ایمنی تردد نموده و در اولین خروجی ممکن، از آنها خارج شوند.

امتیاز منفی تخلفات در حمل‌ونقل ترافیکی

مطابق دستورالعمل جابه‌جایی محمولات ترافیکی در راه‌های کشور، دفتر ایمنی و ترافیک، ضمن بررسی عملکرد شرکت‌های حمل‌ونقل ترافیکی، در صدور پروانه‌های عبور یا رعایت مفاد آن در هنگام جابه‌جایی محموله ترافیکی، بر اساس گزارش‌های ارسالی پلیس راه، و سازمان راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای استان، در صورت بروز تخلف، پس از احتساب امتیاز منفی، می‌باید براساس جدول امتیاز منفی تخلفات در حمل‌ونقل ترافیکی، به نحو زیر اقدام نماید:

- ۱- در صورتی که مجموع امتیاز منفی حداقل ۲۰ شود، آن شرکت به مدت دو ماه، مجاز به صدور پروانه عبور، برای محموله‌های ترافیکی نخواهد بود.
- ۲- در صورتی که مجموع امتیاز منفی حداقل ۳۵ شود، آن شرکت به مدت شش ماه، مجاز به صدور پروانه عبور، برای محموله‌های ترافیکی نخواهد بود و پروانه فعالیت شرکت به مدت یک تا سه ماه بر اساس تصمیم کمیسیون، موقتاً لغو خواهد شد.
- ۳- در صورتی که مجموع امتیاز منفی حداقل ۵۰ شود، آن شرکت به مدت یک سال، مجاز به صدور پروانه عبور، برای محموله‌های ترافیکی نخواهد بود و پروانه فعالیت شرکت به مدت سه ماه تا یک سال بر اساس تصمیم کمیسیون، موقتاً لغو خواهد شد.
- ۴- در صورتی که مجموع امتیاز منفی حداقل ۷۰ شود، پروانه فعالیت شرکت به مدت بیش از یک سال، موقتاً و یا بر اساس تصمیم کمیسیون به طور دائم لغو خواهد شد.

در جدول زیر امتیاز منفی برخی تخلف‌ها ملاحظه می‌گردد.

جدول ۹- امتیاز منفی برخی تخلفات در حمل‌ونقل ترافیکی

ردیف	شرح تخلف	ماده (دستورالعمل جابه‌جایی محموله‌های ترافیکی در راه‌های کشور)	امتیاز منفی	ملاحظات
۱	عدم صدور پروانه عبور در هنگام جابه‌جایی محموله‌های ترافیکی	۱	۲۰	
۲	عدم تکمیل یا درج صحیح ابعاد و اوزان وسیله‌نقلیه و محموله در پروانه عبور	۶	۱۰	
۳	عدم درج صحیح ساعات مجاز حرکت وسیله‌نقلیه	۹	۱۰	
۴	حرکت وسیله‌نقلیه در ساعات غیرمجاز	۹	۲	تخلف راننده
۵	حرکت در مسیری غیر از مسیر تعیین شده یا انتخاب مسیر غلط	۹، ۱۴ و ۳۰	۱۵	
۶	عدم تأمین و به کارگیری تجهیزات هشداردهنده	۱۹-۲۱	۱۰	
۷	روشن نکردن چراغ‌های جلوی وسیله‌نقلیه و یا اسکورت	۲۲	۲	تخلف راننده
۸	عدم رعایت سرعت مجاز در حین حرکت وسیله‌نقلیه ترافیکی	۲۷	۲	تخلف راننده
۹	بیرون‌ماندگی بار در صورت بارگیری محموله‌های پشت سر هم	۴۴	۱۰	
۱۰	حمل دروکن، کمباین، تیغه بلدوزر، آسفالت پخش‌کن فینیشر یا دکل سایدبوم به صورت غیر مجاز	۴۵	۲۰	

یک وسیله‌نقلیه ترافیکی از تجهیزات هشداردهنده استفاده نکرده و در ساعت غیرمجاز اقدام به تردد نموده است. مجموعاً این وسیله‌نقلیه مرتکب چند امتیاز منفی شده است؟ دفتر ایمنی و ترافیک چه جرائمی برای شرکت حمل‌ونقل مربوط به این وسیله‌نقلیه در نظر می‌گیرد؟

فعالیت کلاسی ۱۴

کنترل پروانه عبور بارهای ترافیکی

در صورتی که شرکت حمل و نقل بدون صدور پروانه عبور، اقدام به حمل محموله ترافیکی نماید، به نحو زیر اقدام می گردد:

الف) چنانچه شرکت متخلف دارای مجوز حمل و نقل ترافیکی باشد، برای ادامه مسیر، پروانه عبور صادر می شود، ولی تخلف انجام شده مطابق مقررات مورد رسیدگی قرار می گیرد.

ب) در صورتی که شرکت، یا مؤسسه حمل و نقل، دارای مجوز حمل و نقل ترافیکی نباشد، موضوع در کمسیون مطرح شده و از یک ماه تا یک سال، به لغو موقت پروانه فعالیت و در صورت تکرار، به لغو دائم پروانه فعالیت، محکوم می شود.

در صورتی که وسایل نقلیه ترافیکی بدون داشتن بارنامه و پروانه عبور، اقدام به جابه جایی محموله ترافیکی نمایند، وسیله نقلیه در پارکینگ مناسب، متوقف شده و ادامه مسیر توسط یک شرکت حمل و نقل ترافیکی دیگر، با صدور بارنامه، و پروانه عبور، و رعایت مقررات امکان پذیر خواهد بود.

برای نظارت بر رعایت محدودیت های اعمال شده در پروانه عبور صادره، اقدام به کنترل نحوه عبور بار ترافیکی می گردد.

بعد از اینکه شرکت حمل و نقل، پروانه عبور را تحویل گرفت برای تطبیق وزن محموله با مندرجات پروانه عبور، باید عملیات توزین انجام شود. نماینده شرکت باید صورت جلسه عملیات توزین را تنظیم کرده و وزن هر کدام از محورها را در آن ثبت نماید.

شرکت حمل و نقل ابعاد و اوزان محموله و وسیله نقلیه را با مندرجات پروانه عبور تطبیق داده، و در صورت عدم تطبیق، اقدامات لازم جهت تطبیق محموله با پروانه عبور توسط شرکت صورت می گیرد. شرکت باید صورت جلسه تهیه شده را برای اداره کل حمل و نقل استان ارسال کند.

در صورتی که وسیله نقلیه قصد عبور از کنارگذر پل ها و راه آهن را داشته باشد باید نماینده اداره کل راه و شهرسازی استان در محل حضور پیدا کرده و شرح عبور را در پشت پروانه درج نماید و موارد را طی صورت جلسه ای به اداره کل حمل و نقل استان ارسال کند.

پاسگاه های پلیس راه در مسیر عبور وسیله نقلیه باید و پس از کنترل مندرجات پروانه عبور با محموله و وسیله نقلیه و اطمینان از صحت آنها، ساعت عبور را در آن درج نمایند و آن را مهر کنند.

نماینده شرکت، باید در آخرین پاسگاه مسیر، پروانه عبور را تحویل دهد. پاسگاه نیز پروانه های دریافتی را برای پلیس راه استان ارسال می کند.

آخرین پاسگاه باید این پروانه عبور تحویلی را برای پلیس راه استان ارسال کند که آنها نیز پس از بررسی، پروانه عبور را با ذکر تخلفات صورت گرفته به اداره کل حمل و نقل استان می فرستند. اداره کل حمل و نقل استان باید این پروانه های دریافتی را همراه تخلفات صورت گرفته برای بررسی و برخورد با متخلفان به دفتر ایمنی و ترافیک ارسال کند.

سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای کشور، می‌تواند بخشی از فعالیت‌های اجرایی دستورالعمل جابه‌جایی محموله‌های ترافیکی، به جز مقررات مربوط به نظارت و تخلفات را به انجمن شرکت‌های حمل و نقل فوق سنگین و ترافیکی، واگذار و بر فعالیت آنها نظارت کند.

با حضور در یک شرکت حمل و نقل ترافیکی، اقدام به کنترل پروانه عبور ترافیکی (توزین و مقایسه) نمایید.

آیا می‌دانید

فعالیت کارگاهی ۹

کنترل علائم و تجهیزات مورد نیاز حمل بار ترافیکی

همان‌طور که در قسمت امتیاز منفی تخلفات در حمل و نقل ترافیکی مشاهده گردید، عدم تأمین و به کارگیری تجهیزات هشداردهنده، شامل ۱۰ امتیاز منفی است و ضرورت دارد این تجهیزات همراه وسیله نقلیه ترافیکی و اسکورت باشد. جهت کنترل وسایل و تجهیزات هشداردهنده در حمل محمولات ترافیکی از نمونه برگ صفحه بعد استفاده می‌شود.

در کارگاه پس از نصب علائم و تجهیزات ایمنی و هشداردهنده روی بارگیر و یک اسکورت، گواهی کنترل وسایل و تجهیزات هشداردهنده را کامل کنید.

فعالیت کارگاهی ۹

با حضور در شرکت حمل و نقل ترافیکی، وسایل و تجهیزات هشداردهنده یک محموله ترافیکی و اسکورت (های) آن را کنترل نمایید.

فعالیت کارگاهی ۱۰

گواهی کنترل وسایل و تجهیزات هشداردهنده در حمل محمولات ترافیکی یک و دو اسکورت

((گواهی کنترل وسایل و تجهیزات هشدار دهنده در حمل محموله‌های ترافیکی یک و دو اسکورت))

بدین وسیله گواهی می‌گردد، در ساعت ..... مورخ ..... لوازم و تجهیزات ترافیکی مربوط به دستورالعمل شماره ۶۴/۲۸۱۱/۱۴ در حضور راننده لوازم و تریلر کمرشکن ..... محور آقای ..... به شماره گواهینامه ..... کنترل و ضمن توجیه راننده در مورد رعایت موارد ذکر شده در برگ ترافیک و دستورالعمل استفاده از وسایل و تجهیزات هشدار دهنده یک نسخه از دستورالعمل نحوه استفاده از وسایل و تجهیزات هشداردهنده جهت اطلاع و رعایت آن به راننده تحویل گردید.

الف: وسایل و تجهیزات همراه کامیون ترافیک معمولی.

- ۱- چهار عدد چراغ چشمک‌زن الکتریکی از نوع آذرخش.
- ۲- مثلث شب‌رنگی ..... عدد یا تابلو سه وجهی ..... عدد.
- ۳- گوه ۲ عدد.
- ۴- جعبه کمک‌های اولیه درمانی یک عدد.
- ۵- کپسول آتش‌نشانی ۶ کیلویی یک عدد.

راننده دارای لباس شب‌رنگ می‌باشد/ نمی‌باشد.

ب: وسایل و تجهیزات اسکورت یا اسکورت‌ها

- ۱- یک دستگاه خودرو سواری شماره ..... و یک دستگاه خودرو به شماره .....
- ۲- ..... عدد چراغ گردان به رنگ زرد که در وسط سقف نصب شده است.
- ۳- ..... عدد تابلو که روی آن کلمه احتیاط/ محموله ترافیکی نوشته شده است.
- ۴- پرچم قرمز ..... عدد با دو خط شب‌رنگ که سمت چپ ستون وسط خودرو/ خودروها نصب شده است.
- ۵- چراغ چشمک‌زن از نوع آذرخش ..... عدد.
- ۶- جعبه کمک‌های اولیه ..... عدد.
- ۷- کپسول آتش‌نشانی دارای اعتبار مصرف ..... عدد.

مشخصات و امضا نماینده شرکت

نام و امضا و اثر انگشت راننده

شکل ۳۴- گواهی کنترل وسایل و تجهیزات هشداردهنده در حمل محمولات تریلی یک و دو اسکورت

ارزشیابی مرحله سوم

ردیف	مرحله	شرایط آزمون	نتایج مورد انتظار	استاندارد عملکرد	نمره
۱	کنترل حین حمل	حضور در شرکت‌های حمل و نقل ترافیکی یا در کارگاه با وجود وسیله نقلیه بارگیری شده	- توانایی کنترل پروانه عبور، محاسبه سرعت مجاز و کنترل تجهیزات ایمنی، علائم هشداردهنده و	کنترل پروانه عبور، محاسبه سرعت مجاز و کنترل تجهیزات ایمنی، علائم هشداردهنده و اسکورت‌ها و شرایط ایمنی مسیرها به طور کامل انجام شود.	۳
			اسکورت‌ها و شرایط ایمنی مسیرها - عدم توانایی در کنترل پروانه عبور، محاسبه سرعت مجاز و کنترل تجهیزات ایمنی، علائم هشداردهنده و	کنترل پروانه عبور، محاسبه سرعت مجاز و کنترل تجهیزات ایمنی، علائم هشداردهنده و اسکورت‌ها و شرایط ایمنی مسیرها به طور ناقص انجام شود.	۲
			اسکورت‌ها و شرایط ایمنی	قادر به کنترل پروانه عبور، محاسبه سرعت مجاز و کنترل تجهیزات ایمنی، علائم هشداردهنده و اسکورت‌ها و شرایط ایمنی مسیرها نباشد.	۱

ارزشیابی شایستگی نظارت و کنترل بارهای ترافیکی

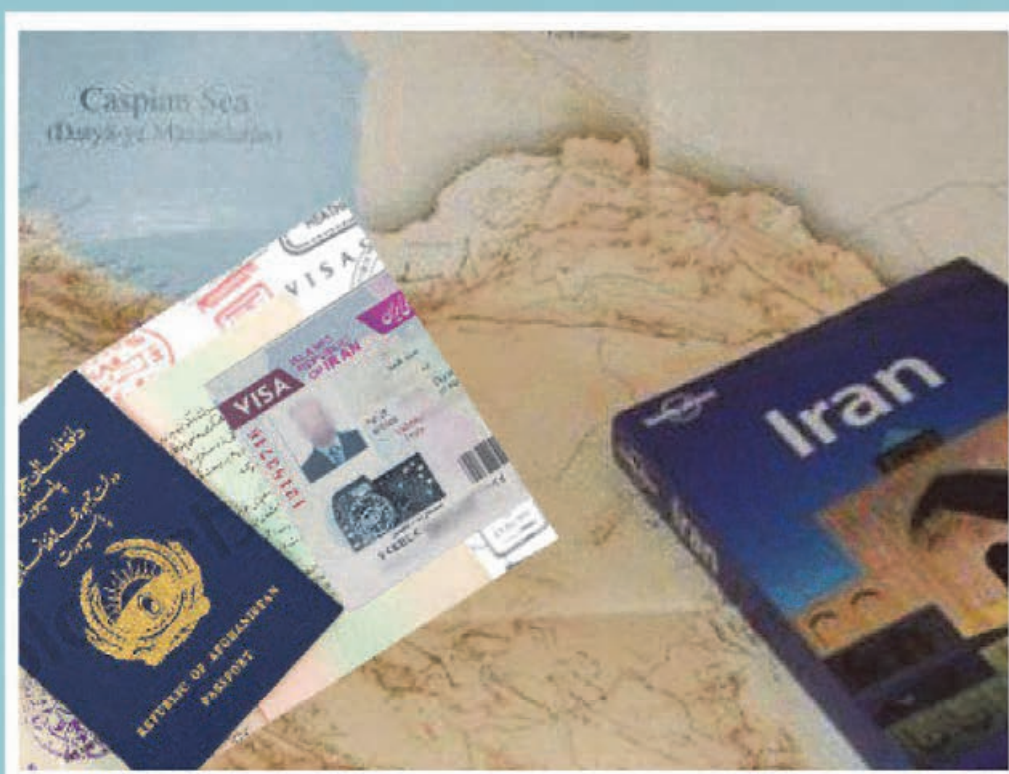
<p>شرح کار:</p> <p>✓ کنترل وزن کل و بار محوری</p> <p>✓ کنترل ابعاد محموله‌های ترافیکی</p> <p>✓ کنترل ضمن حمل (کنترل پروانه عبور، محاسبه سرعت مجاز و کنترل تجهیزات ایمنی، علائم هشداردهنده و اسکورت‌ها و شرایط ایمنی مسیرها)</p>			
<p>استاندارد عملکرد:</p> <p>کنترل توزین و اضافه بار، ابعاد محمولات ترافیکی و کنترل ضمن حمل بر اساس دستورالعمل جابه‌جایی محموله‌های ترافیکی در راه‌های کشور</p>			
<p>شاخص‌ها:</p> <p>کتاب درسی - دستورالعمل جابه‌جایی محموله‌های ترافیکی در راه‌های کشور - تجهیزات موجود - شرایط تعیین شده توسط هنرآموز</p>			
<p>شرایط انجام کار و ابزار و تجهیزات:</p> <p>✓ محل آزمون کتبی: هنرستان، محل آزمون عملی: در صورت امکان برگزاری در کارگاه هنرستان و در غیر این صورت در شرکت حمل‌ونقل بار ترافیکی</p> <p>✓ مدت آزمون: به ازای هر هنرجو سه ساعت</p> <p>✓ اخذ آزمون: به صورت انفرادی و در بعضی موارد گروه‌های دو نفره</p> <p>ابزار و تجهیزات: وسیله‌نقلیه ترافیکی بارگیری شده همراه با پروانه عبور، باسکول محورکش، متر ۵۰ متری</p>			
<p>معیار شایستگی:</p>			
ردیف	مرحله کار	حداقل نمره قبولی از ۳	نمره هنرجو
۱	کنترل وزن کل و بار محوری	۲	
۲	کنترل ابعاد محمولات ترافیکی	۱	
۳	کنترل ضمن حمل	۲	
	شایستگی‌های غیر فنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست‌محیطی و نگرش:		
	۱- پاسخگویی و ارائه واکنش مناسب		
	۲- کار را با رعایت اصول اخلاقی احترام انجام دهد.		
	۳- رعایت آداب اجتماعی		
	۴- مسئولیت انجام کار را بر عهده می‌گیرد و وظایف خود را به موقع انجام دهد.		
	۵- کارهای انجام شده را مستند کند.		
	میانگین نمرات		*

* حداقل میانگین نمرات هنرجو برای قبولی و کسب شایستگی، ۲ است.

پودمان ۴

مسافری بین المللی

واحد یادگیری ۴

شایستگی مسافربری بین‌المللی

مقدمه

فرض کنید تصمیم گرفته‌اید به همراه خانواده یا خویشاوندان، با وسیله‌نقلیه شخصی خود به یک کشور خارجی مثلاً گرجستان سفر کنید، آیا می‌دانید چگونه می‌توانید خودرو شخصی خود را برای این سفر از کشور خارج کنید؟ یا این که می‌دانید چه کسی از بین همسفران شما می‌تواند در آن سوی مرز رانندگی کند؟ از قوانین سفرهای بین‌المللی مطلع هستید؟ آیا می‌دانید هر شخص برای خروج از کشور چه مجوزهایی باید از دولت دریافت کند؟

ممکن است تصمیم بگیرید برای این سفر از شرکت‌های مسافربری بین‌المللی کمک بگیرید. آیا تا به حال به این فکر کرده‌اید که رانندگان برای خروج از کشور چه مجوزهایی برای خود و وسیله‌نقلیه خود نیاز دارند؟ چگونه این مجوزها را دریافت می‌کنند؟ شرکت‌های مسافربری بین‌المللی چه وظایفی یا چه ساز و کاری را از مرحله صدور بلیت تا تسویه حساب با رانندگان خود طی می‌کنند؟ یا از چه قوانین بین‌المللی تبعیت می‌کنند و ... .

برای هر سفر بین‌المللی (با وسیله‌نقلیه شخصی یا با شرکت مسافربری بین‌المللی)، نیازمند طی مراحل برای گرفتن مجوزهای قانونی هستیم. در این قسمت می‌خواهیم به صورت خلاصه شما را با روند دریافت این مجوزها آشنا کنیم. علاوه بر آن شما در این فصل با روند کار شرکت‌های مسافربری بین‌المللی نیز به طور خلاصه آشنا خواهید شد. این روند از مرحله صدور بلیت برای مسافران تا مرحله تسویه حساب نهایی قرارداد را در بر می‌گیرد. پس از مطالعه این فصل اطلاعات بسیار خوبی از روند مسافرت‌های بین‌المللی کسب خواهید کرد و از این اطلاعات در سفرهای بین‌المللی خود و آشنایان خود بهره خواهید برد.

آیا تا به حال پی برده‌اید؟

- ۱- عدم اطلاعات کافی از مسیر سفر چه مشکلاتی را به دنبال دارد؟
- ۲- نداشتن مدارک معتبر باعث چه رویدادی خواهد شد؟
- ۳- نداشتن ویزا در سفرهایی که نیاز به گرفتن ویزا است چه عواقبی دارد؟

استاندارد عملکرد

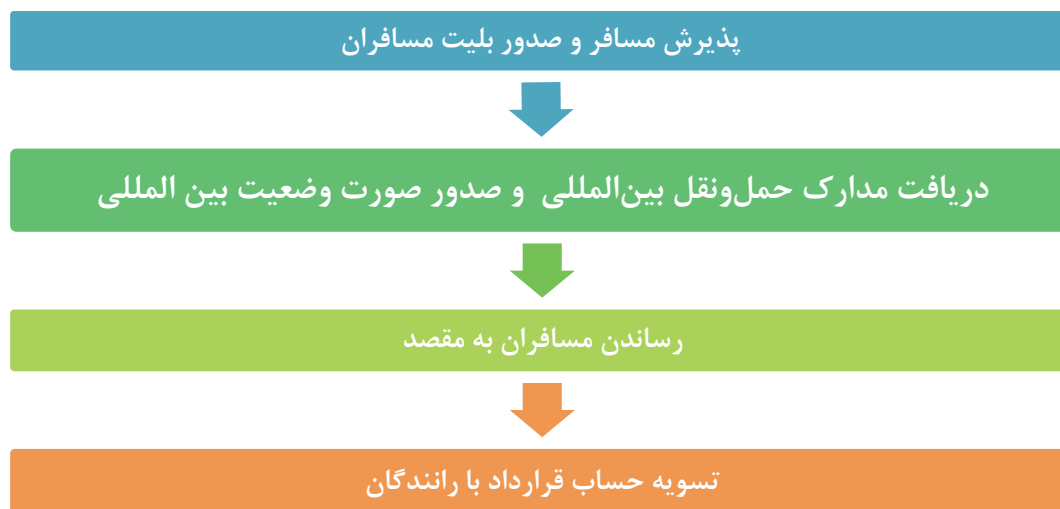
ارائه خدمات مسافربری بین‌المللی براساس قوانین حمل‌ونقل بین‌المللی و داخلی با استفاده از فرم‌های مربوطه

معرفی شرکت مسافربری بین‌المللی

شرکت‌های مسافربری بین‌المللی، شرکت‌هایی هستند که به امور حمل‌ونقل بین‌المللی می‌پردازند. برای انجام این کار، آنها نمایندگانی در کشورهایی که مقصد مسافری آنهاست دارند. برای مثال اگر یک شرکت مسافربری بین‌المللی به حمل‌ونقل مسافر از ایران به ارمنستان و ترکیه بپردازد، در این دو کشور شرکت مسافربری بین‌المللی وجود دارد که با شرکت ایرانی در حمل‌ونقل مسافر همکاری می‌کند.

روند کاری شرکت مسافربری بین‌المللی

زمانی که یک مسافر برای سفر به کشور دیگر به شرکت مسافربری مراجعه می‌نماید، شرکت مسافربری بین‌المللی مطابق نمودار ۱ مراحل را طی می‌کند.

نمودار ۱- روند کاری شرکت مسافربری بین‌المللی

معرفی نرم‌افزار صدور بلیت و صورت وضعیت

شرکت‌های مسافربری بین‌المللی برای صدور بلیت و صورت وضعیت از نرم‌افزارهای متفاوتی استفاده می‌کنند که ساختار و روند کلی آن‌ها مشابه است و نرم‌افزار صدور بلیت و صورت وضعیت نامیده می‌شود. در شکل ۱ صفحه اصلی این نرم‌افزار و منوهای مربوط به آن را که متعلق به یکی از شرکت‌های مسافربری بین‌المللی است، می‌بینید. در بخش‌های بعدی با روند صدور بلیت و صورت وضعیت آشنا خواهید شد.

۲- مطابق شکل ۳ مبدأ و مقصد و تاریخ حرکت را انتخاب می‌کنیم. شکل ۴ سرویس‌های حرکت مربوط به مبدأ و مقصد انتخاب شده در تاریخ معین را، نمایش می‌دهد.

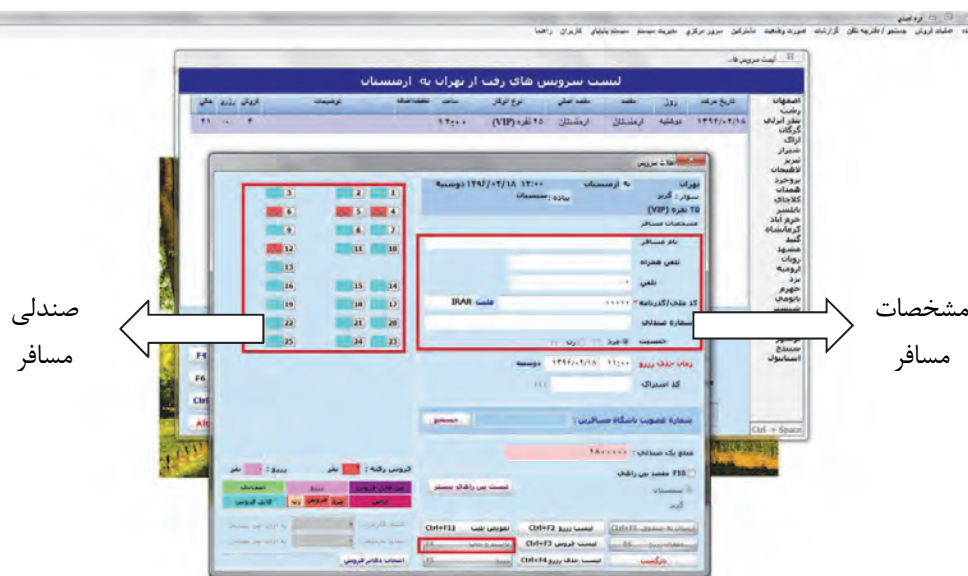

شکل ۳- مرحله دوم صدور بلیت برون مرزی- انتخاب تاریخ، مبدأ و مقصد سفر

شکل ۴- مرحله دوم صدور بلیت برون مرزی- نمایش سرویس‌های حرکت

۳- اگر بر روی کادر قرمز رنگ نشان داده شده در شکل ۴، دو بار کلیک کنید، پنجره‌ای مطابق شکل ۵ نمایش داده می‌شود که در کادر قرمز رنگ سمت راست، مشخصات مسافر تکمیل شده و در کادر قرمز رنگ سمت چپ آن شماره صندلی مسافر انتخاب می‌شود. در انتها در صورت اطمینان از صحت اطلاعات ورودی، بر روی گزینه تأیید و چاپ کلیک کرده تا به این ترتیب بلیت سفر برون مرزی صادر شود.

شکل ۵- مرحله نهایی صدور بلیت سفر برون مرزی و چاپ آن

به گروه‌های دو نفره تقسیم شوید. یک نفر از گروه نقش مسافر را ایفا کند و نفر دیگر در نقش کارمند شرکت مسافربری برای پذیرش مسافر در پشت رایانه قرار بگیرد و نرم‌افزار صدور بلیت را اجرا کند. هنجروی که در نقش مسافر است به هنجروی پذیرنده مسافر شرکت مسافربری مراجعه کرده و خرید بلیت با مشخصات زیر را درخواست کند.

فعالیت کارگاهی ۱

نام و نام خانوادگی	کد ملی	شماره تلفن	مبدأ- مقصد	تاریخ و ساعات حرکت
راحله زارع	۵۵۵۶۶۷۷۸۸۸	۰۹۳۰۱۱۱۱ ۱۱۱	تهران- آنکارا	۱۰ صبح مورخ ۹۶/۴/۱۰

هنرجوی پذیرنده مسافر نسبت به صدور بلیت و چاپ با اطلاعات بالا اقدام کند. حال همین مراحل کار را با تعویض نقش و اطلاعات دلخواه خودتان تکرار کنید.

ارزشیابی مرحله اول

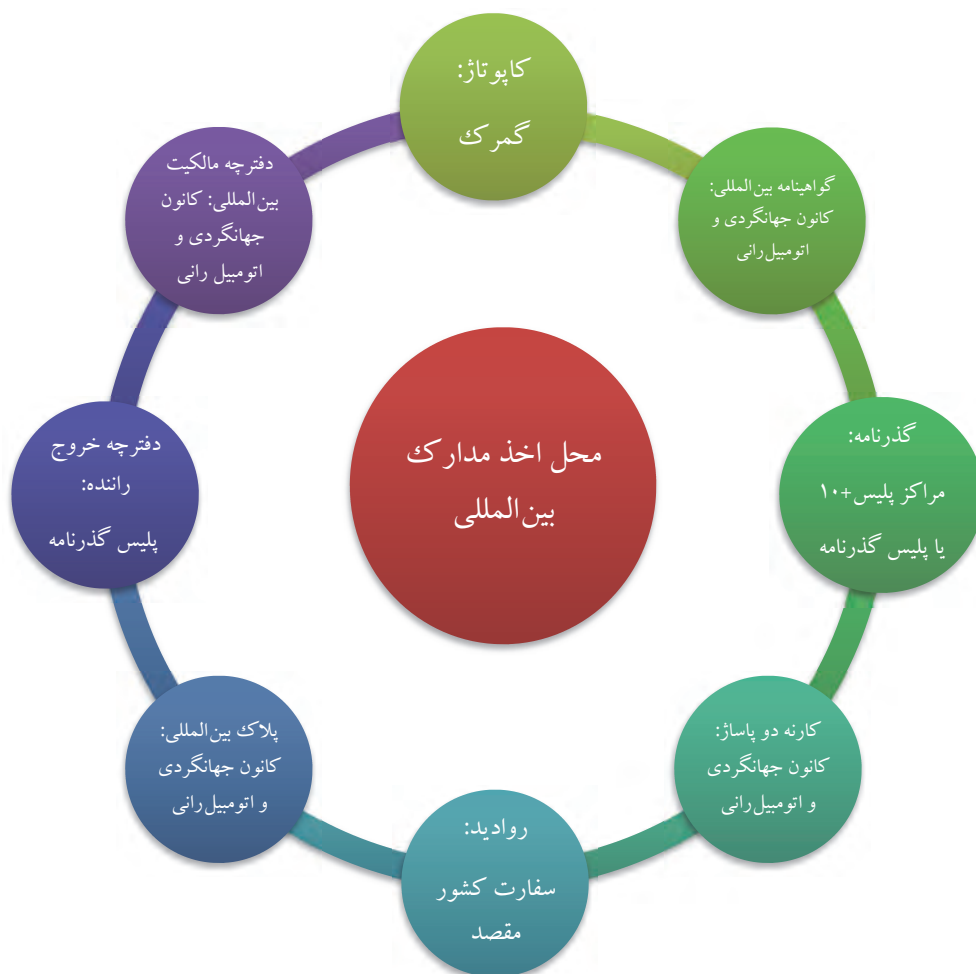
ردیف	مرحله	شرایط آزمون	نتایج مورد انتظار	استاندارد عملکرد	نمره
۱	پذیرش مسافر	در کارگاه هنرستان، نرم‌افزار صدور بلیت و رایانه در اختیار باشد.	- توانایی ثبت اطلاعات و صدور بلیت مسافر - عدم توانایی در ثبت اطلاعات و صدور بلیت	ثبت اطلاعات مسافر در نرم‌افزار و صدور بلیت مسافر براساس مشخصات ارائه شده بدون خطا در کمترین زمان	۳
				ثبت اطلاعات مسافر در نرم‌افزار و صدور بلیت مسافر بر اساس مشخصات ارائه شده در زمان تعیین شده	۲
				ثبت اطلاعات مسافر در نرم‌افزار به صورت ناقص	۱

انواع مدارک مورد نیاز در حمل‌ونقل بین‌المللی

وسیله‌نقلیه، راننده و مسافر برای حمل‌ونقل بین‌المللی نیازمند مدارک مخصوص به خود هستند. مدارک مورد نیاز وسیله‌نقلیه در حمل‌ونقل بین‌المللی عبارتند از: کاپوتاژ، دفترچه مالکیت بین‌المللی، پلاک بین‌المللی، کارنه دو پاساژ. مدارک مورد نیاز راننده در حمل‌ونقل بین‌المللی عبارتند از: دفترچه خروج راننده، گواهی‌نامه بین‌المللی، گذرنامه. مدارک مورد نیاز در حمل‌ونقل بین‌المللی عبارتند از: گذرنامه، روادید.

محل اخذ مدارک بین‌المللی

در نمودار ۲ محل اخذ مدارک بین‌المللی نشان داده شده است.

نمودار ۲- محل اخذ مدارک بین‌المللی

کانون جهانگردی و اتومبیل‌رانی جمهوری اسلامی ایران

این نهاد زیرمجموعه سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری است. از اهداف اصلی آن فراهم آوردن موجبات آسایش و تسهیل مسافرت صاحبان وسایل نقلیه ایرانی به خارج از کشور و جهانگردان سایر کشورهاست که با وسایل نقلیه خود به جمهوری اسلامی ایران سفر می‌کنند و یا قصد عبور از مرزهای ایران را دارند.

گمرک

سازمانی است که بخشی از مسئولیتش دریافت حقوق و عوارض مربوط به صادرات، واردات و ترانزیت کالا می‌باشد.

منظور از ترانزیت کالا عبور کالایی از یک کشور بدون توقف در آن کشور است. مثلاً وسیله‌نقلیه‌ای که از مقصد ایران به آلمان از ترکیه عبور می‌کند، فقط از ترکیه برای تردد استفاده کرده و مقصدش ترکیه نیست.

مراکز پلیس +۱۰

زیرمجموعه‌ای از خدمات الکترونیک ارائه شده توسط پلیس در ایران است. از جمله خدمات پلیس +۱۰ می‌توان به صدور گواهی‌نامه رانندگی ملی، گذرنامه، کارت سوخت و... اشاره کرد. در سال‌های اخیر برای دریافت گذرنامه می‌توان به دفاتر پلیس +۱۰ مراجعه نمود که تعداد این دفاتر نسبت به مراکز پلیس گذرنامه بیشتر است.

پلیس گذرنامه

پلیس گذرنامه یکی از پلیس‌های تخصصی تابع نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران است که وظیفه تأیید صلاحیت اتباع دولت جمهوری اسلامی ایران برای ورود و خروج به کشور و صدور گذرنامه برای آنان را دارد.

سفارت

کنسولگری دفتر نمایندگان دیپلماتیک یک کشور در کشوری دیگر است. دفتر اصلی آن که عموماً در پایتخت قرار دارد سفارت‌خانه نامیده می‌شود.

کنسولگری‌ها عموماً خدمات تجاری و بازرگانی را انجام می‌دهند، دامنه فعالیت سفارت‌خانه بیشتر از کنسولگری است.

با مراجعه به شرکت مسافربری بین‌المللی، گزارشی از روند اخذ مدارک بین‌المللی به صورت خلاصه تهیه نمایید و این روند را در کارگاه هنرستان خود شبیه‌سازی کنید.

فعالیت کارگاهی ۲

معرفی مدارک بین‌المللی و نحوه اخذ آنها

گذرنامه

گذرنامه یا پاسپورت یکی از مدارک شناسایی است که دولت هر کشور برای شهروندانش صادر می‌کند. داشتن گذرنامه اولاً به این معنی است که فرد تابعیت کشوری که گذرنامه برایش صادر کرده را دارد، دوم، دولت وی به او اجازه خروج از کشور را داده است و سوم، از دولت کشوری که قصد سفر به آن را دارد درخواست می‌کند که اجازه ورود فرد را به کشورشان بدهند.

برای مثال شخصی که تابعیت ایرانی دارد از طرف دولت گذرنامه ایرانی دریافت می‌کند. این به این معنی است که اولاً دولت ایران تأیید می‌کند که این فرد تابعیت ایرانی دارد، دوم، دولت ایران به او اجازه خروج از کشور داده است و سوم، دولت ایران از دولت کشورهایی که فرد قصد مسافرت به آن جا را دارد، درخواست می‌کند با این گذرنامه اجازه ورود به این شخص را بدهند.

تمامی افراد اعم از مسافران و رانندگان می‌توانند با مراجعه به مراکز پلیس +۱۰ و ارائه مدارک لازم برای دریافت گذرنامه اقدام کنند.

گواهینامه بین‌المللی

همان‌طور که می‌دانید هر شخصی که قصد رانندگی در داخل کشور را دارد می‌بایست گواهینامه رانندگی ملی داشته باشد. حال اگر همین فرد بخواهد در خارج از مرز نیز رانندگی کند می‌بایست گواهینامه بین‌المللی دریافت کند. این گواهینامه به هفت زبان بین‌المللی ترجمه می‌شود.

رانندگان با مراجعه به دفاتر کانون جهانگردی و اتومبیل‌رانی می‌توانند گواهینامه بین‌المللی دریافت کنند. مدارک لازم برای این کار عبارتند از: گواهینامه رانندگی ملی، تکمیل فرم‌های مربوطه، فتوکپی گذرنامه و سایر مدارک شناسایی، عکس و....

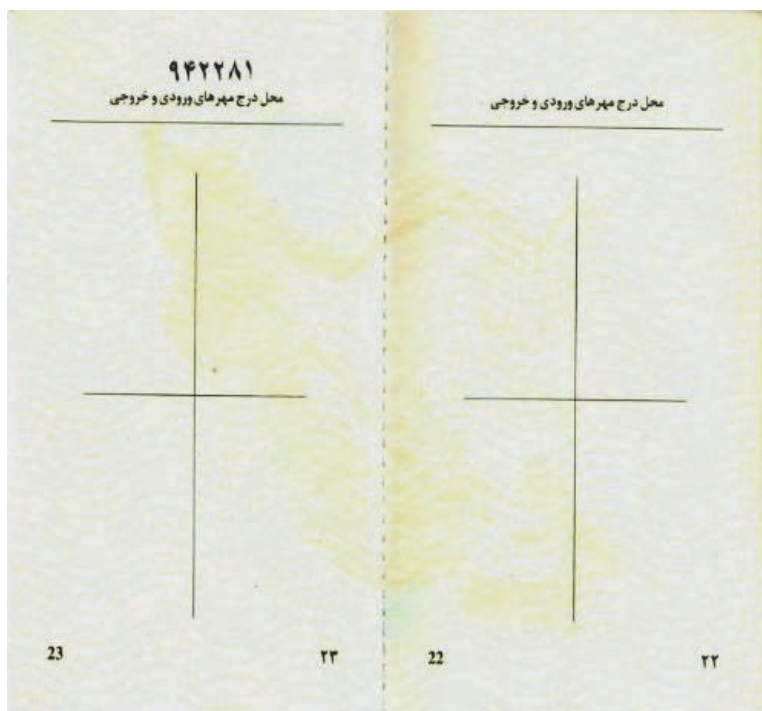
داشتن گذرنامه برای دریافت گواهینامه بین‌المللی لازم است.

شکل ۶- تصویر روی جلد گواهینامه رانندگی بین‌المللی

دفترچه خروج راننده

دفترچه خروج راننده دفترچه‌ای است که اطلاعات راننده در آن درج می‌شود و در هر بار ورود و خروج از مرز، در محل به‌خصوصی در دفترچه مهر ورود و خروج زده می‌شود. رانندگان پس از دریافت گواهینامه بین‌المللی، از شرکت مسافربری که قصد همکاری با آن دارند معرفی‌نامه می‌گیرند. تا مشخص شود این راننده برای کدام شرکت مسافربری کار می‌کند. سپس با در دست داشتن این معرفی‌نامه به پلیس گذرنامه مراجعه می‌کنند. در آنجا پس از تکمیل فرم‌های لازم، ارائه مدارک از جمله عکس و فتوکپی از کارت شناسایی، انجام آزمایش عدم اعتیاد و سایر مدارک، می‌توانند دفترچه خروج راننده را دریافت کنند.

تصویر ۷- محل‌های مربوط به درج مهرهای ورود و خروج در دفترچه خروج رانندگان

کاپوتاژ (Cabotage)

نام دیگر کاپوتاژ، پروانه خروج موقت وسیله‌نقلیه است. وسیله‌نقلیه‌ای که مسافران را به مقصدی خارج از کشور می‌رساند و پس از رساندن مسافران مجدداً به کشور بر می‌گردد، بنابراین می‌گوییم این وسیله‌نقلیه به‌صورت موقت از کشور خارج شده است. وسیله‌نقلیه برای این خروج موقت نیازمند مجوز است. این مجوز، پروانه خروج موقت وسیله‌نقلیه یا کاپوتاژ نامیده می‌شود. همچنین اگر فردی تصمیم بگیرد با وسیله‌نقلیه شخصی خود به سفری خارج از مرز برود، می‌بایست ابتدا این پروانه خروج موقت را برای وسیله‌نقلیه خود تهیه کند. این خروج موقتی است زیرا فرد پس از اتمام سفر باید به همراه وسیله‌نقلیه خود به کشور بازگردد.

برای دریافت کاپوتاژ حتماً باید با وسیله نقلیه‌ای که قصد دریافت کاپوتاژ برای آن داریم، به گمرک مراجعه کنیم. مدارک لازم برای این کار عبارتند از: سند مالکیت خودرو (برگ سبز)، برگ فروش کارخانه‌ای خودرو (سند کارخانه)، کارت ماشین، مدارک شناسایی مالک از قبیل گواهینامه، شناسنامه و کارت ملی.

شماره و بارکد کاپوتاژ

52843

STAT - زمینی - حمل یکسره

تاریخ: ۱۳۹۵/۱۲/۲۵

۱. اظهارنامه خروج نوشت	الکترونیک ورودی	خودی
۳. برگه	۳. فهرست	۳.۱. کد گمرک
۳.۲. شماره ثبت (کاپوتاژ)	تاریخ	۱۳۹۵/۱۲/۲۵
۵. لایحه	۶. پیوسته	۷. مهر
۱.۰	۱.۰	۷۸۸۸
۹. مسئول انبوه مالی (صاحب کالا)	۱۰. اجرا ارزش	۱۱. کد اجرا ارزش
۱۵. کشور مبدا	۱۶. کشور صادر کننده	IR
۱۷. کشور طرف معامله	۱۸. ش. بارنامه	IQ
۱۹. شرایط تحویل	۲۰. نوع معامله	FOB
۲۱. هویت و ملیت وسیله حمل در ورود	۲۲. نوع معامله	۲۳. تاریخ
۲۴. هویت و ملیت وسیله حمل در عبور از مرز	۲۵. کد حمل	۲۶. کد حمل
۲۷. محل تخلیه/کد استان	۲۸. شرایط پرداخت	۲۹. نام بانک
۳۰. محل ارزیابی کالا	۳۱. شماره مشتری استانی	۳۲. کد ملی
۳۳. کد ملی	۳۴. کد ملی	۳۵. کد ملی
۳۶. کد ملی	۳۷. کد ملی	۳۸. کد ملی
۳۹. کد ملی	۴۰. کد ملی	۴۱. کد ملی
۴۲. کد ملی	۴۳. کد ملی	۴۴. کد ملی
۴۵. کد ملی	۴۶. کد ملی	۴۷. کد ملی
۴۸. کد ملی	۴۹. کد ملی	۵۰. کد ملی
۵۱. کد ملی	۵۲. کد ملی	۵۳. کد ملی
۵۴. کد ملی	۵۵. کد ملی	۵۶. کد ملی
۵۷. کد ملی	۵۸. کد ملی	۵۹. کد ملی
۶۰. کد ملی	۶۱. کد ملی	۶۲. کد ملی
۶۳. کد ملی	۶۴. کد ملی	۶۵. کد ملی
۶۶. کد ملی	۶۷. کد ملی	۶۸. کد ملی
۶۹. کد ملی	۷۰. کد ملی	۷۱. کد ملی
۷۲. کد ملی	۷۳. کد ملی	۷۴. کد ملی
۷۵. کد ملی	۷۶. کد ملی	۷۷. کد ملی
۷۸. کد ملی	۷۹. کد ملی	۸۰. کد ملی
۸۱. کد ملی	۸۲. کد ملی	۸۳. کد ملی
۸۴. کد ملی	۸۵. کد ملی	۸۶. کد ملی
۸۷. کد ملی	۸۸. کد ملی	۸۹. کد ملی
۹۰. کد ملی	۹۱. کد ملی	۹۲. کد ملی
۹۳. کد ملی	۹۴. کد ملی	۹۵. کد ملی
۹۶. کد ملی	۹۷. کد ملی	۹۸. کد ملی
۹۹. کد ملی	۱۰۰. کد ملی	۱۰۱. کد ملی
۱۰۲. کد ملی	۱۰۳. کد ملی	۱۰۴. کد ملی
۱۰۵. کد ملی	۱۰۶. کد ملی	۱۰۷. کد ملی
۱۰۸. کد ملی	۱۰۹. کد ملی	۱۱۰. کد ملی
۱۱۱. کد ملی	۱۱۲. کد ملی	۱۱۳. کد ملی
۱۱۴. کد ملی	۱۱۵. کد ملی	۱۱۶. کد ملی
۱۱۷. کد ملی	۱۱۸. کد ملی	۱۱۹. کد ملی
۱۲۰. کد ملی	۱۲۱. کد ملی	۱۲۲. کد ملی
۱۲۳. کد ملی	۱۲۴. کد ملی	۱۲۵. کد ملی
۱۲۶. کد ملی	۱۲۷. کد ملی	۱۲۸. کد ملی
۱۲۹. کد ملی	۱۳۰. کد ملی	۱۳۱. کد ملی
۱۳۲. کد ملی	۱۳۳. کد ملی	۱۳۴. کد ملی
۱۳۵. کد ملی	۱۳۶. کد ملی	۱۳۷. کد ملی
۱۳۸. کد ملی	۱۳۹. کد ملی	۱۴۰. کد ملی
۱۴۱. کد ملی	۱۴۲. کد ملی	۱۴۳. کد ملی
۱۴۴. کد ملی	۱۴۵. کد ملی	۱۴۶. کد ملی
۱۴۷. کد ملی	۱۴۸. کد ملی	۱۴۹. کد ملی
۱۵۰. کد ملی	۱۵۱. کد ملی	۱۵۲. کد ملی
۱۵۳. کد ملی	۱۵۴. کد ملی	۱۵۵. کد ملی
۱۵۶. کد ملی	۱۵۷. کد ملی	۱۵۸. کد ملی
۱۵۹. کد ملی	۱۶۰. کد ملی	۱۶۱. کد ملی
۱۶۲. کد ملی	۱۶۳. کد ملی	۱۶۴. کد ملی
۱۶۵. کد ملی	۱۶۶. کد ملی	۱۶۷. کد ملی
۱۶۸. کد ملی	۱۶۹. کد ملی	۱۷۰. کد ملی
۱۷۱. کد ملی	۱۷۲. کد ملی	۱۷۳. کد ملی
۱۷۴. کد ملی	۱۷۵. کد ملی	۱۷۶. کد ملی
۱۷۷. کد ملی	۱۷۸. کد ملی	۱۷۹. کد ملی
۱۸۰. کد ملی	۱۸۱. کد ملی	۱۸۲. کد ملی
۱۸۳. کد ملی	۱۸۴. کد ملی	۱۸۵. کد ملی
۱۸۶. کد ملی	۱۸۷. کد ملی	۱۸۸. کد ملی
۱۸۹. کد ملی	۱۹۰. کد ملی	۱۹۱. کد ملی
۱۹۲. کد ملی	۱۹۳. کد ملی	۱۹۴. کد ملی
۱۹۵. کد ملی	۱۹۶. کد ملی	۱۹۷. کد ملی
۱۹۸. کد ملی	۱۹۹. کد ملی	۲۰۰. کد ملی

این اظهارنامه را با رعایت کلیه قوانین و مقررات مربوطه و با قبول کلیه تکالیف و مسئولیت های موضوع بند ۲ ماده ۲۹ قانون مالیات و عوارض ۶۴ لایحه تنظیم نمودم/نمودیم/نمودید/نمودید که استناد شصتم اظهارنامه با استناد بارگذاری شده در سامانه جامع امور گمرکی (پنجره واحد تجارت فرامرزی) از هر جهت معتبر است. این اظهارنامه را صادر کرده/نموده/نمودید/نمودید

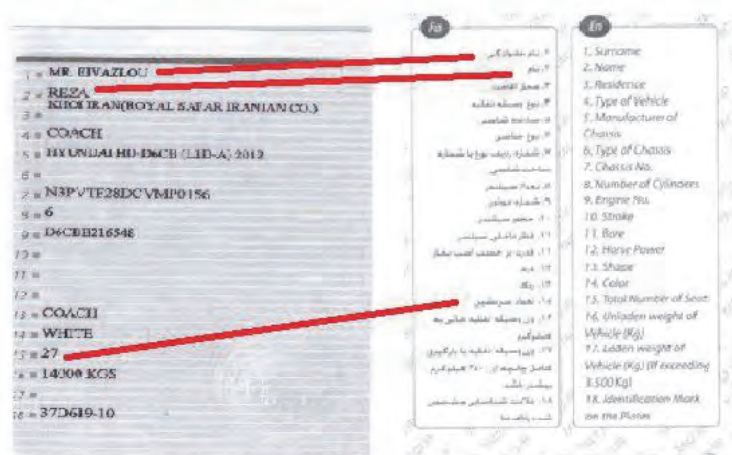
نام و امضاء کارشناس ارزیابی:
 تاریخ: ۱۳۹۵/۱۲/۲۵

شکل ۸- نمونه‌ای از تصویر برگ کاپوتاژ وسیله نقلیه

دفترچه مالکیت بین‌المللی

دفترچه‌ای است که کلیه اطلاعات وسیله‌نقلیه در آن درج شده است. این اطلاعات به هفت زبان بین‌المللی ترجمه و در صفحات مختلف دفترچه درج می‌شود. در این دفترچه نام و نام‌خانوادگی مالک، قدرت وسیله‌نقلیه، تعداد سرنشینانی که وسیله می‌تواند سوار کند، رنگ و وزن وسیله‌نقلیه و... درج می‌شود.

همانطور که در تصویر زیر می‌بینید اطلاعات به زبانهای مختلف ترجمه شده است. برای مثال شماره 1 در تمامی زبانها نام خانوادگی مالک را بیان می‌کند یا شماره 15 تعداد سرنشینان را بیان می‌کند.

شکل ۹- نمایش اطلاعات درج شده در دفترچه مالکیت به زبان‌های مختلف

این دفترچه را کانون جهانگردی و اتومبیل‌رانی صادر می‌کند. لازم به ذکر است قبل از دریافت دفترچه مالکیت بین‌المللی باید ابتدا کاپوتاژ از گمرک اخذ شده باشد. مدارک لازم برای دریافت دفترچه مالکیت بین‌المللی عبارتند از: اصل پروانه خروج موقت صادر شده از گمرک (کاپوتاژ)، تصویر گذرنامه، تصویر مالکیت خودرو، گواهینامه بین‌المللی، تکمیل فرم‌های لازم.

پلاک بین‌المللی

همان‌گونه که می‌دانید پلاک وسیله‌نقلیه به‌منظور شناسایی وسیله‌نقلیه صادر می‌شود. به همین ترتیب چنانچه وسیله‌نقلیه‌ای قصد خروج از کشور را داشته باشد، به‌منظور شناسایی برای آن پلاک بین‌المللی صادر می‌شود.

شکل ۱۰- نمونه‌ای از یک پلاک بین‌المللی

مدارک لازم برای دریافت پلاک بین‌المللی همان مدارک مربوط به دریافت دفترچه مالکیت بین‌المللی است و محل دریافت آن نیز کانون جهانگردی و اتومبیل‌رانی است.

کارنه دو پاساژ (carnet de passages)

کارنه دو پاساژ یا مجوز عبور گمرکی، دفترچه‌ای است که برای سهولت تردد وسایل نقلیه صادر می‌شود. این دفترچه به صورت ۵، ۱۰، ۱۵ و یا ۲۵ برگی بوده که در هر بار عبور از مرز یک کشور، یک برگ آن باطل می‌شود. برای دریافت کارنه دو پاساژ باید به کانون جهانگردی و اتومبیل‌رانی مراجعه کرد. مدارک مورد نیاز دریافت کارنه دو پاساژ عبارتند از: برگ کاپوتاژ، سند مالکیت وسیله نقلیه، گواهینامه بین‌المللی، گذرنامه، تکمیل فرم‌های درخواست، واریز مبلغی به عنوان ودیعه.

پس از اتمام سفر با تحویل لاشه کارنه دو پاساژ و رسید واریزی ودیعه، مبلغ ودیعه به مالک برگردانده می‌شود. کارنه دو پاساژ برای ورود به برخی کشورها الزامی است.

توجه

روادید

اگر فردی قصد سفر به کشوری دیگر را داشته باشد، پس از گرفتن گذرنامه می‌بایست برای دریافت ویزا اقدام کند. روادید اجازه‌ای است که از سوی کشور مقصد برای مسافر جهت مسافرت به آن کشور داده می‌شود.

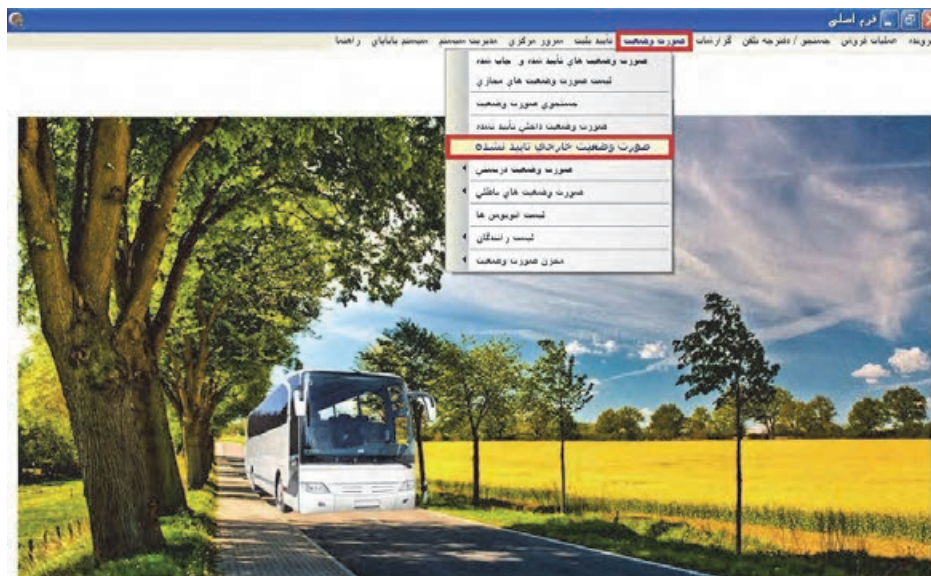
بعضی از کشورها به علت روابط دوستانه و نزدیک، مسافرت شهروندان به کشور مقابل را بدون روادید مجاز می‌کنند. به این ترتیب شهروندان دو کشور فقط با داشتن گذرنامه و بدون دریافت روادید می‌توانند به کشور مقابل سفر کنند. برای دریافت روادید باید به سفارت کشور مقصد مراجعه کرد. مدارک لازم برای دریافت روادید عبارتند از: گذرنامه با اعتبار کافی، تکمیل فرم‌های مربوطه.

نحوه صدور صورت وضعیت بین‌المللی

شرکت مسافربری بین‌المللی پس از صدور بلیت برای مسافران و اخذ مدارک بین‌المللی برای حمل و نقل بین‌المللی، می‌بایست قبل از حرکت وسیله نقلیه، صورت وضعیت بین‌المللی برای آن صادر کند. مراحل صدور صورت وضعیت بین‌المللی با نرم افزار به شرح زیر است:

۱- مطابق شکل ۱۱ به منوی صدور صورت وضعیت رفته و روی صورت وضعیت خارجی تأیید نشده، کلیک نمایید.

شکل ۱۱- مرحله اول صدور صورت وضعیت بین‌المللی

۲- در این مرحله مطابق شکل ۱۲ تاریخ و بازه زمانی صورت وضعیت را انتخاب کنید. برای مثال تاریخ حرکت در این تصویر ۱۳۹۶/۲/۱۷ است و بازه زمانی آن نیز از ابتدا تا انتهای آن روز (یعنی ساعت ۰۰:۰۰ تا ۲۳:۵۹) انتخاب شده است. پس از انجام این مرحله و کلیک بر روی گزینه دریافت سرویس‌ها، صورت وضعیت‌های بین‌المللی مربوط به این تاریخ، مطابق شکل ۱۳ در نرم‌افزار نمایش داده می‌شود.

شکل ۱۲- مرحله دوم صدور صورت وضعیت- انتخاب سرویس‌های حرکت

شکل ۱۳- مرحله دوم صدور صورت وضعیت- نمایش سرویس های حرکت

۳- بر روی کادر قرمز رنگ نمایش داده شده در شکل ۱۳ دو بار کلیک کرده، پنجره ای مطابق با شکل ۱۴ نمایش داده می شود که در آن گزینه صدور صورت وضعیت را انتخاب و بر روی گزینه تأیید کلیک کنید.

شکل ۱۴- مرحله سوم از صدور صورت وضعیت

۴- با انتخاب گزینه تأیید در مرحله قبل پنجره ای مطابق با شکل ۱۵ نمایش داده می شود که در آن فرم اطلاعاتی از جمله شماره صورت وضعیت، تاریخ و ساعت حرکت، نام و کد شرکت مسافربری بین المللی، مشخصات

وسیله‌نقلیه (شماره پلاک، نوع وسیله و...)، مبدأ و مقصد حرکت، اطلاعات راننده و کمک راننده، تعداد مسافری و کرایه کل آنها و هزینه مربوط به بیمه‌ها را وارد نموده و در نهایت گزینه تأیید انتخاب می‌شود. در صورت اطمینان از صحت اطلاعات وارد شده و عدم نیاز به ویرایش آنها می‌توان گزینه تأیید و چاپ را انتخاب کرد. بدین ترتیب صورت‌وضعیت خارجی آماده و چاپ خواهد شد.

The screenshot shows a software window titled 'صورت وضعیت خارجی' (International Invoice). It contains several data entry fields and a table. Red boxes highlight the following areas:

- Header:** Invoice number (شماره صورت وضعیت: 022186), date (تاریخ حرکت: 1396/02/16), and other identification numbers.
- Passenger List Table:**

نام	نام خانوادگی	نام پدر	شماره شناسنامه	شماره گذرنامه
راننده اصلی	شاس	بنگانی	اسمهانی	39669267
راننده کمک	محمدرضا	بازاحمدی	هلهارد	35032045
- Financial Summary:** Total amount (تعداد هسافر: 15), total fare (کل کرایه: 25000000), and other financial figures.

شکل ۱۵- مرحله نهایی صدور صورت‌وضعیت و چاپ آن

در کارگاه رایانه هنرستان خود نرم‌افزار صدور صورت‌وضعیت را اجرا کنید. با استفاده از اطلاعات فعالیت کارگاهی در خصوص صدور بلیت که قبلاً انجام داده‌اید، نسبت به صدور صورت‌وضعیت و چاپ آن اقدام کنید.

فعالیت کارگاهی ۳

اخذ روادید کثیرالسفر

به افرادی که در فواصل زمانی کوتاه چندین بار به کشور خاصی سفر می‌کنند، کثیرالسفر یا کثیرالسفارت گفته می‌شود. مانند رانندگان یا تجار. سفارت کشورها برای این افراد روادید کثیرالسفارت صادر می‌کنند. طول مدت این روادید بیشتر از روادید معمولی است و طی این مدت شخص می‌تواند چندین مرتبه بین کشور خود و کشور مقصد بدون نیاز به اخذ روادید مجدد عبور و مرور کند. مدت روادید بستگی به سفارت کشور مقصد دارد و می‌تواند سه ماهه، شش ماهه یا بیشتر باشد.

برای مثال راننده‌ای را تصور کنید که هر سال برای حمل مسافر، چندین مرتبه به کشور ارمنستان سفر می‌کند. او ناگزیر است در هر سفر روادید ارمنستان را بگیرد. از این رو با دریافت روادید کثیرالسفر می‌تواند

فقط با یک بار اخذ روادید برای شش ماه یا یک سال به راحتی با همان روادید در مدت زمان اعتبارش به ارمنستان سفر کند.

رانندگان برای گرفتن روادید کثیرالسفر ابتدا از شرکت مسافری معرفی نامه دریافت می کنند. این معرفی نامه نشان دهنده آن است که این فرد راننده بوده و به دلیل نوع شغل خود نیاز به روادید کثیرالسفر دارد. سپس برای اخذ روادید به همراه معرفی نامه به سفارت مربوطه مراجعه می کند. در سفارت کشور مقصد تمامی مراحل اخذ روادید طی می شود و به علت کثیرالسفر بودن راننده، برای او روادید کثیرالسفر صادر می شود.

بیمه های مورد نیاز در حمل و نقل مسافری بین المللی

مسافران و رانندگان برای جبران خسارت های احتمالی حین سفر، از بیمه نامه استفاده می کنند تا در صورت بروز خطرات ناخواسته، ضرر و زیان های احتمالی توسط شرکت های بیمه جبران شود. رانندگان در حمل و نقل بین المللی مسافر، همانند سفرهای داخلی باید بیمه نامه شخص ثالث داشته باشند، در صورتی که بیمه نامه بدنه اختیاری است و رانندگان اگر بخواهند می توانند از آن استفاده کنند. انواع بیمه نامه در حمل و نقل بین المللی مطابق نمودار ۳ می باشد.

نمودار ۳- انواع بیمه نامه در حمل و نقل بین المللی

به طور مثال اگر راننده ای بخواهد وسیله نقلیه خود را بیمه کند یا مسافری قصد سفر به خارج از کشور را داشته باشد، ابتدا به شرکت بیمه مراجعه کرده و فرم پیشنهاد بیمه را تکمیل می کند، سپس شرکت بیمه با اطلاعات تکمیل شده در فرم پیشنهاد بیمه، نسبت به صدور بیمه نامه اقدام می نماید. سال قبل با فرم بیمه نامه شخص ثالث و بیمه شخص ثالث و مشخصات آن آشنا شده اید، در این بخش با بیمه مسافرتی، نحوه تکمیل و کاربرد آن آشنا می شوید.

در شکل ۱۶ فرم تکمیل شده پیشنهاد بیمه نامه مسافرتی ارائه شده است.

فرم پیشنهاد بیمه مسافریین عازم خارج از کشور			
آقای/خانم: زهرا رجیبی		تاریخ تولد شمسی (روز، ماه، سال): 1367/6/17 تاریخ تولد میلادی (روز، ماه، سال): 1988/9/8	
شماره شناسنامه: ۱۴۱۵	کد ملی: ۰۰۱۲۳۴۵۶۷۸	محل تولد: تهران	شماره گذرنامه: 98127634
نشانی منزل و شماره تلفن: تهران، خیابان آزادی، کوچه مرتضوی، پلاک ۱۲، تلفن: ۶۶۶۶۶۶۶۶			
پست الکترونیک: Zahrarajabi1320@gmail.com		شماره تلفن همراه: 09121234567	
به چه کشورهایی قصد مسافرت دارید؟ اوکراین			
هدف از مسافرت: تفریحی			

شکل ۱۶- نمونه‌ای از فرم تکمیل شده پیشنهاد بیمه‌نامه مسافرتی

تصور کنید قصد مسافرت به کشور دیگری را دارید. از این رو می‌بایست بیمه مسافرتی اخذ نمایید. فرم نمایش داده شده در شکل را با اطلاعات خودتان برای اخذ بیمه مسافرتی تکمیل نمایید.

فعالیت کارگاهی ۴

فرم پیشنهاد بیمه مسافریین عازم خارج از کشور			
آقای/خانم:		تاریخ تولد شمسی (روز، ماه، سال): تاریخ تولد میلادی (روز، ماه، سال):	
شماره شناسنامه:	کد ملی:	محل تولد:	شماره گذرنامه:
نشانی منزل و شماره تلفن:			
پست الکترونیک:		شماره تلفن همراه:	
به چه کشورهایی قصد مسافرت دارید؟			
هدف از مسافرت:			

ارزشیابی مرحله دوم

ردیف	مرحله	شرایط آزمون	نتایج مورد انتظار	استاندارد عملکرد	نمره
۱	اخذ مجوزهای حمل‌ونقل بین‌المللی	- در کارگاه هنرستان، نرم‌افزار صدور بیمه‌نامه در اختیار باشد، نمونه مدارک شناسایی و مدارک جهت تهیه این مجوزها در اختیار باشد، فرم‌های خام در اختیار باشد، رایانه در اختیار باشد.	- توانایی اخذ مجوزهای تردد بین‌المللی و بیمه - عدم توانایی در اخذ مجوزهای حمل‌ونقل بین‌المللی و بیمه	اخذ مجوزهای حمل‌ونقل بین‌المللی با مدارک کامل و مراحل دقیق در کمترین زمان	۳
				اخذ مجوزهای حمل‌ونقل بین‌المللی با مدارک کامل و مراحل دقیق در زمان تعیین شده	۲
		- زمان ۴۰ دقیقه	حمل‌ونقل بین‌المللی و بیمه	اخذ مجوزهای حمل‌ونقل بین‌المللی با مدارک ناقص یا مراحل ناقص	۱

قوانین حمل و نقل بین المللی مسافربری

برای حفظ حقوق شهروندان کشورهای مختلف قوانین بین المللی مسافربری وضع شده است. این قوانین در سال های متفاوتی وضع شده و هر کشوری که آن را پذیرفته، به اجرائش نیز متعهد است. به موافقت نامه یا عهدنامه ای که بین دو یا چند کشور با هدف تنظیم قواعد حقوقی و مهم بین این کشورها منعقد می شود، کنوانسیون (Convention) می گویند. از جمله کنوانسیون های مسافربری بین المللی می توان به کنوانسیون متحدالشکل گذرنامه اشاره کرد.

اعزام مسافران و کنترل های مرزی

شرکت مسافربری بین المللی بعد از صدور بلیت برای مسافران، اخذ مدارک بین المللی و بیمه های مربوطه و صدور صورت وضعیت بین المللی، باید نسبت به اعزام مسافران در ساعت و تاریخ معین به مقصد تعیین شده اقدام کند. هنگام گذر از مرز کشور، وسایل مسافران و رانندگان کنترل می شود. مواردی که در مرز کنترل می شود تا مجوز عبور داده شود عبارتند از:

- ✓ هنگام خروج از مرز دفترچه خروج راننده از کشور توسط پلیس مرزی کنترل شده و مهر مربوط به خروج از کشور یا ورود به کشور در آن زده می شود.
- ✓ گذرنامه مسافران نیز کنترل می شود. پس از کنترل گذرنامه در صورت موافقت با خروج مسافر از کشور، مهر تأیید در گذرنامه زده می شود.
- ✓ کلیه وسایل مسافران کنترل می شود. بدین نحو که ابتدا توشه هر شخص با نام او برچسب زده شده و سپس از دستگاه های کنترل مخصوص که مجهز به اشعه ایکس هستند عبور داده می شود تا محتویات آن از نظر امنیتی بررسی شود. وجود این برچسب ها بر روی وسایل تا رسیدن به مقصد نشان دهنده این است که، نام صاحب کالا، نام نوشته شده بر روی برچسب می باشد.

روش های رفع مشکلات حمل و نقل برون مرزی در شرایط اضطراری

از گذشته های دور سفر همراه با خطر بوده است. در گذشته خطر راهزنان و امروزه خطرهای ایمنی (مانند تصادف) و امنیتی (جانی و مالی) وجود دارد. به هر حال بحران در سفر در کمین است و باید برای مدیریت بحران آمادگی داشت. شرکت مسافربری مسئول اصلی این مدیریت بحران است. از این رو پیش بینی های لازم برای مدیریت بحران را در نظر می گیرد. ممکن است در هر سفر انواع مختلفی از بحران وجود داشته باشد که به مسافران و مشکلات آنها و یا به وسیله نقلیه و یا راننده مربوط می شود.

جدول ۱- نمونه‌هایی از بحران‌های سفرهای بین‌المللی و نحوه مدیریت آنها

نوع بحران	نحوه مدیریت بحران
تصادف وسیله‌نقلیه	به پلیس و نمایندگی شرکت مسافربری در مبدأ اطلاع داده می‌شود. پلیس نسبت به تهیه کروکی اقدام می‌کند. در صورتی که نمایندگی شرکت مسافربری در آن کشور وجود داشته باشد، به نزدیک‌ترین نمایندگی آن نیز اطلاع داده می‌شود.
گم شدن اسناد راننده یا مسافر	باید به پلیس محلی و سفارت‌خانه یا نزدیک‌ترین کنسولگری کشور مبدأ در کشور میزبان اطلاع داده شود. موضوع را پلیس محلی صورتجلسه می‌کند.
گم شدن اسناد وسیله‌نقلیه	باید به سفارت‌خانه یا نزدیک‌ترین کنسولگری، پلیس محلی و مراجع قضایی اعلام شود. پلیس محلی نسبت به تهیه صورتجلسه مفقودی اسناد وسیله‌نقلیه اقدام می‌کند و مراجع قضایی پیگیری‌های لازم مربوط به آن را انجام می‌دهند.
بیماری راننده یا کمک‌راننده یا مسافر	همان‌طور که در بخش‌های قبلی گفته شد کلیه مسافران، رانندگان (راننده اصلی یا کمک راننده) بیمه مسافرتی دارند. از این رو در صورت بروز مشکل از بیمه خود استفاده می‌کنند.

شرکت مسافربری با مدیریت سریع این بحران‌ها، باید کاری کند که کمترین اتلاف وقت در رسیدن مسافران به مقصد به وجود بیاید و در عین حال حداکثر خدمات را به مشتریان خود ارائه دهد. شرکت‌های مسافربری در انجام این خدمات عموماً از نمایندگی‌های خود در کشوری که بحران در آن جا روی داده، کمک می‌گیرند.

فعالیت کارگاهی ۵

به گروه‌های چند نفره تقسیم شوید.

با همکاری هم‌کلاسی‌های خود شرایطی را شبیه‌سازی کنید که اسناد وسیله‌نقلیه گم شده است. هر یک از هم‌گروهی‌ها در نقش‌های پلیس، مرجع قضایی، نماینده شرکت حمل‌ونقل در کشور مزبور، راننده و مسافران قرار بگیرند. حال این بحران را مدیریت نمایید.
این کار را (به دلخواه خود) برای یکی دیگر از بحران‌های ذکر شده در جدول ۱ تکرار نمایید.

ارزشیابی مرحله سوم

ردیف	مرحله	شرایط آزمون	نتایج مورد انتظار	استاندارد عملکرد	نمره
۱	انجام خدمات مسافربری	- در کارگاه هنرستان - زمان ۱۰ دقیقه	- توانایی مدیریت بحران در بروز مشکلات	توانایی مدیریت بحران به بهترین نحو در کوتاه‌ترین زمان	۳
			- عدم توانایی مدیریت بحران در بروز مشکلات	توانایی مدیریت بحران	۲
				توانایی مدیریت بخشی از بحران	۱

نحوه محاسبه هزینه‌های سفر

هر شرکت مسافری بین‌المللی تعدادی وسیله‌نقلیه برای حمل‌ونقل مسافران دارد. این وسایل‌نقلیه ممکن است متعلق به شرکت باشند و شرکت رانندگانی را استخدام کرده باشد یا متعلق به افراد دیگری باشند. اگر وسایل‌نقلیه متعلق به شرکت نباشند، مسافران از سوی شرکت حمل‌ونقل ساماندهی می‌شوند و حمل‌ونقل مسافران به عهده مالک وسیله‌نقلیه است. در این صورت مراحل زیر صورت خواهد گرفت:

- ۱- ابتدا بین مالک وسیله‌نقلیه و شرکت مسافری بین‌المللی قراردادی منعقد می‌شود. مطابق این قرارداد شرکت مسافری چند درصد از سهم کرایه هر مسافر را به عنوان حق‌الزحمه خود مطالبه می‌کند. عموماً شرکت‌های مسافری ۱۵٪ از کرایه هر مسافر را به عنوان حق‌الزحمه خود دریافت می‌کنند.
- ۲- شرکت مسافری نسبت به جذب مسافر اقدام می‌کند. کرایه کلیه مسافران به شرکت مسافری که مسئول فروش بلیت است پرداخت می‌شود.
- ۳- شرکت مسافری امور مربوط به بیمه شخص ثالث و وسیله‌نقلیه را نیز انجام می‌دهد.
- ۴- پس از حمل مسافران به مقصد، قرارداد بین شرکت مسافری و مالک وسیله‌نقلیه تسویه می‌شود. تسویه قرارداد در بخش بعدی با ذکر مثال توضیح داده می‌شود.

مثال ۱

شرکت مسافری بین‌المللی ۲۰ مسافر را از مقصد تهران به آنکارا حمل کرده است. اگر فرض کنیم کرایه هر مسافر ۵۰۰۰۰۰ تومان و هزینه بیمه مسافران و وسیله‌نقلیه ۴۰۰۰۰۰ تومان باشد. حق‌الزحمه شرکت مسافری و سهم مالک وسیله‌نقلیه را محاسبه کنید. در قرارداد حق‌الزحمه شرکت مسافری ۱۵ درصد کرایه می‌باشد.

پاسخ:

ابتدا کل کرایه دریافتی از مسافران را محاسبه می‌کنیم:

$$\text{تومان } ۱۰,۰۰۰,۰۰۰ = ۲۰ \times ۵۰۰,۰۰۰$$

سهم شرکت مسافری ۱۵ درصد کرایه کل می‌باشد. بنابراین سهم شرکت مسافری مطابق زیر محاسبه خواهد شد:

$$\text{تومان } ۱,۵۰۰,۰۰۰ = \frac{۱۵}{۱۰۰} \times ۱۰,۰۰۰,۰۰۰$$

شرکت مسافری سهم خود را که معادل ۱,۵۰۰,۰۰۰ تومان است بعلاوه هزینه بیمه مسافر و وسیله‌نقلیه را محاسبه نموده و از آن کسر می‌کند.

$$\text{تومان } ۱,۹۰۰,۰۰۰ = ۴۰۰,۰۰۰ + ۱,۵۰۰,۰۰۰$$

$$\text{تومان } ۸,۱۰۰,۰۰۰ = ۱,۹۰۰,۰۰۰ - ۱,۰۰۰,۰۰۰$$

تسویه نهایی قرارداد

دو مسأله زیر را که مربوط به تسویه نهایی قرارداد است، حل کنید.

مسأله ۱- شرکت مسافربری بین‌المللی ۱۰ مسافر را از مقصد ایران به ارمنستان حمل کرده است. اگر فرض کنیم کرایه هر مسافر ۵۰۰،۰۰۰ تومان و هزینه بیمه مسافران و وسیله‌نقلیه ۳۵۰،۰۰۰ تومان باشد. حق‌الزحمه شرکت مسافربری و سهم مالک وسیله‌نقلیه را محاسبه کنید. در قرارداد حق‌الزحمه شرکت مسافربری ۱۵ درصد کرایه می‌باشد.

مسأله ۲- شرکت مسافربری بین‌المللی ۱۵ مسافر را از مقصد ایران به ترکیه حمل کرده است. اگر فرض کنیم کرایه هر مسافر ۴۰۰،۰۰۰ تومان و هزینه بیمه مسافران و وسیله‌نقلیه ۵۰۰،۰۰۰ تومان باشد، حق‌الزحمه شرکت مسافربری و سهم مالک وسیله‌نقلیه را محاسبه کنید. در قرارداد حق‌الزحمه شرکت مسافربری ۱۵ درصد کرایه می‌باشد.

فعالیت کلاسی ۱

ارزشیابی مرحله چهارم

ردیف	مرحله	شرایط آزمون	نتایج مورد انتظار	استاندارد عملکرد	نمره
۱	تسویه حساب نهایی	- محل برگزاری: در کلاس - زمان: ۲۰ دقیقه	- توانایی تسویه حساب نهایی قرارداد - عدم توانایی تسویه حساب نهایی قرارداد	تسویه حساب نهایی قرارداد و محاسبه سهم راننده و شرکت در کوتاه‌ترین زمان	۳
				تسویه حساب نهایی قرارداد و محاسبه سهم راننده و شرکت	۲
				عدم توانایی در محاسبه دقیق یکی از سهم‌های راننده یا شرکت و انجام مراحل محاسبه به صورت ناقص	۱

ارزشیابی شایستگی مسافری بین‌المللی

شرح کار:

- ✓ پذیرش مسافر و صدور بلیت
- ✓ گرفتن مجوزهای حمل‌ونقل بین‌المللی برای مسافری بین‌المللی
- ✓ انجام خدمات مناسب به مسافران
- ✓ تسویه حساب نهایی قرارداد با رانندگان

استاندارد عملکرد:

صدور بلیت بر اساس اطلاعات مسافر و دریافت مجوزهای تردد بین‌المللی مسافر، راننده و وسیله نقلیه بر اساس قوانین بین‌المللی و اجرای مدیریت و انجام خدمات مناسب و تسویه حساب با رانندگان مطابق قرارداد

شاخص‌ها:

کتاب درسی، اطلاعات مسافر (مطابق اطلاعات فرضی که هنرآموز به هنرجو تحویل داده است)، قرارداد منعقد شده بین راننده و شرکت مسافری بین‌المللی (مطابق نمونه فرضی که هنرآموز به هنرجو تحویل داده است).

شرایط انجام کار و ابزار و تجهیزات:

برگزاری آزمون در کارگاه هنرستان - مدت آزمون ۹۰ دقیقه بوده که ۲۰ دقیقه آن کتبی و مابقی آن عملی است. به صورت انفرادی و در برخی موارد به صورت گروه‌های دو یا سه نفری

ابزار و تجهیزات: رایانه، نرم‌افزارهای صدور بلیت و صورت وضعیت و بیمه، چاپگر، فرم‌های نمونه مدارک بین‌المللی، نمونه قرارداد منعقد شده

معیار شایستگی:

ردیف	مرحله کار	حداقل نمره قبولی از ۳	نمره هنرجو
۱	پذیرش مسافر	۱	
۲	گرفتن مجوزهای حمل‌ونقل بین‌المللی	۲	
۳	انجام خدمات مسافری	۱	
۴	تسویه حساب نهایی قرارداد	۲	
	شایستگی‌های غیر فنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست‌محیطی و نگرش:		
	۱- رعایت اصول اخلاقی هنگام پذیرش مسافر		
	۲- رعایت تعهدات در ارائه خدمات به مسافران مطابق با قرارداد		
	۳- رعایت صرفه‌جویی در پرنیت کاغذ (پرنیت گرفتن تنها بعد از اطمینان کامل از اطلاعات ثبت شده)		
	میانگین نمرات		*

* حداقل میانگین نمرات هنرجو برای قبولی و کسب شایستگی، ۲ است.

پودمان ۵

حمل و نقل ترکیبی

واحد یادگیری ۵

شایستگی حمل و نقل ترکیبی

مقدمه

حمل و نقل یعنی جابه‌جایی افراد و کالاها از نقطه‌ای به نقطه‌ای دیگر و بخش مهمی از اقتصاد ملی هر کشور را تشکیل می‌دهد.

امروزه حمل و نقل به پنج شیوه عمده شامل: حمل و نقل جاده‌ای، ریلی، دریایی، هوایی و خط لوله، انجام می‌شود که هر یک مزایا و محدودیت‌های خاص خود را دارند. شاخص‌های مورد استفاده در ارزیابی انواع حمل و نقل‌ها شامل: سرعت، هزینه، میزان بار قابل جابه‌جایی در حمل است.

در سال‌های اخیر به دلیل تحولات و نوآوری‌هایی که در صنعت حمل و نقل صورت گرفته، همزمان رقابت و انعطاف، نسبت به نیازهای مشتریان بین شرکت‌های حمل و نقل افزایش یافته، و در نهایت منجر به ارائه خدمات بهتر به صاحبان کالا شده است. از روش‌هایی که صاحبان کالاها این روزها از آن بسیار استفاده می‌کنند، ادغام دو یا چند شیوه حمل و نقل است.

آیا تا به حال پی برده‌اید؟

- ۱- هزینه حمل چه سهمی در قیمت تمام شده کالا دارد؟
- ۲- برای حمل کالا امروزه چه استانداردهای خاصی تعریف شده است؟
- ۳- متخصصین حمل و نقل در دنیا و در صنعت لجستیک چه سهمی از اشتغال را به خود اختصاص داده‌اند؟
- ۴- آیا می‌دانید قطعه‌ای از ماشین‌آلات یک کارخانه که باید تعویض شود چگونه از کشوری به کشور دیگر حمل می‌گردد و از چه شیوه‌هایی برای حمل آن استفاده می‌شود؟
- ۵-

استاندارد عملکرد

ارائه خدمات حمل و نقل ترکیبی بر اساس قوانین و کنوانسیون‌های بین‌المللی انواع حمل و نقل طبق قرارداد منعقد.

حمل و نقل ترکیبی

استفاده از حمل و نقل ترکیبی برای صاحبان کالاها مزایای بسیاری به همراه دارد. مثلاً استفاده ترکیبی از قطار و کامیون نه تنها از نظر هزینه باصرفه تر است، بلکه سبب راحتی و انعطاف بیشتری نیز می شود. برای نمونه شیوه حمل کالا با کانتینر یا قرار دادن کالا در صندوق یا تریلر، امکان جابه جایی آن را بین دو وسیله حمل و نقل (مثلاً کشتی و کامیون) به آسانی فراهم می کند.

نوع وسیله حمل بر قیمت فروش، سرعت تحویل کالا و کیفیت آن تأثیر زیادی دارد. به طور کلی وسایل حمل به پنج دسته: راه آهن، کامیون، کشتی، هواپیما و لوله تقسیم می شود که هر یک دارای معایب و مزایای خاص خود می باشد و استفاده از هر کدام بستگی به شرایط، مقررات، نوع محصول و... دارد که به ترتیب برای محصولات زیر کاربرد دارند.

۱- راه آهن برای حمل محصولات کشاورزی، شن و ماسه، انواع اتومبیل؛ محمولات نظامی؛

۲- کامیون برای حمل محصولات ساخته شده کارخانجات، فرآورده های کشاورزی مانند تره بار، مصالح ساختمانی و انواع اتومبیل؛

۳- کشتی برای حمل نفت، غلات، زغال سنگ و ماشین؛

۴- لوله برای حمل نفت، گاز و مواد شیمیایی؛

۵- هواپیما برای محصولات فاسدشدنی مانند گل، دارو، و همچنین اسناد و بارهای سبک؛

شکل ۱- انواع شیوه حمل و نقل

شیوه دیگری از حمل و نقل وجود دارد که از حداقل دو شیوه حمل در آن استفاده می شود. چنانچه انتقال کالا با استفاده از حداقل دو شیوه حمل، مثلاً دریایی به جاده ای یا ریلی به جاده ای، از مکانی به مکانی دیگر (انتقال کالا از کشوری به کشور دیگر) انجام شود آن را **حمل و نقل ترکیبی** می نامند.

شکل ۲- حمل ترکیبی دریایی - جاده‌ای

ویژگی حمل‌ونقل ترکیبی

مهمترین خصوصیت حمل‌ونقل ترکیبی را می‌توان در خدمات‌دهی با استفاده از یک بارنامه (سند حمل) برشمرد.

نکته قابل توجه در حمل‌ونقل ترکیبی این است که این شیوه حمل گرچه با استفاده از حداقل دو شیوه جداگانه انجام می‌پذیرد ولی تنها با امضای یک قرارداد حمل صورت می‌گیرد. از دیگر ویژگی‌های حمل‌ونقل ترکیبی افزایش سرعت، توزیع مناسب کالا، حذف اتلاف وقت در بنادر و ترمینال‌های بارگیری است چرا که همه بازرگانان خواهان حمل سریع، ارزان و آسان تر کالای خود به بازار هستند. کنترل دقیق حمل کالا، ذخیره‌سازی ایمن، بارگیری سریع و آسان کشتی‌ها، واگن‌ها و کامیون‌ها از مزایای این نوع از حمل‌ونقل است.

آنچه از مجموع این ویژگی‌ها می‌توان نتیجه گرفت این است که حمل‌ونقل ترکیبی، یک شیوه حمل‌ونقل کارا و مطابق با یک برنامه‌ریزی دقیق و هماهنگ با سایر عوامل مرتبط می‌باشد.

با ورود کانتینر به حمل‌ونقل، فرستندگان شروع به چیدن کالاهایشان در کانتینرها و تحویل آنها به محوطه چیدمان کانتینرهای بندر برای ارسال کردند. کشتی‌هایی که به بندر می‌رسیدند می‌توانستند بسته به ظرفیتشان طی یک الی دو روز اقدام به تخلیه و بارگیری کانتینرها کرده و به سفر خود ادامه دهند. بعدها کانتینر در حمل‌ونقل کامیونی و ریلی نیز استفاده شد.

شکل ۴- حمل کانتینر جاده‌ای

شکل ۳- حمل کانتینر ریلی

نمونه‌ای از اشکال حمل و نقل ترکیبی:

✓ زمینی - دریایی - زمینی

در این نوع حمل و نقل ترکیبی یک کالا بر روی کامیون یا قطار قرار گرفته و به بندر مبدأ برای حمل دریایی فرستاده می‌شود و در بندر مقصد مجدداً توسط کامیون یا قطار برای صاحب کالا ارسال می‌گردد.

شکل ۵- حمل ترکیبی دریایی - جاده‌ای

✓ شیوه زمینی - هوایی - زمینی

✓ شیوه دریایی - هوایی - دریایی

✓ شیوه رو - رو (Roll on - Roll off):

شکل ۶- روش حمل ترکیبی رو - رو (Roll on - Roll off)

شیوه رو - رو مجموعه‌ای از روش‌های حمل (از جمله دریا و خشکی) است و بیشتر زمانی مورد استفاده قرار می‌گیرد که محموله‌ها با کامیون وارد کشتی شده و پس از رسیدن به مقصد، کامیون از طریق خشکی کالا را به انبار صاحب کالا منتقل می‌کند.

- ۱- برخی مزایا و معایب حمل و نقل جاده‌ای را نسبت به حمل و نقل دریایی بررسی نمایید.
- ۲- برخی مزایا و معایب حمل و نقل هوایی را نسبت به حمل و نقل ریلی بررسی نمایید.
- ۳- یک شیوه حمل و نقل ترکیبی با سه وسیله حمل از مبدأ تا مقصد را بیان نمایید.
- ۴- تجربه احتمالی خود را از مشاهده حمل و نقل ترکیبی در بنادر دریایی بیان نمایید.

تجهیزات حمل و نقل ترکیبی

یکی از دلایل کم شدن تعداد بنادر و مسیرهای تجاری، در حمل ترکیبی آن است که در مسیر حمل این شیوه، تجهیزات بسیار تخصصی شده و در مقابل حجم زیاد کالا با کارایی بسیار بیشتری کار می‌کنند و تمام بنادر در مسیر، قابلیت پیوستن به این شیوه حمل را ندارند. تجهیزات حمل ترکیبی از نظر مهندسی بسیار ساده هستند. این تجهیزات می‌توانند برخی از ویژگی‌های فناوری پیشرفته را داشته باشند، اما کارکردهای آنها کاملاً ساده است.

مهم‌ترین جنبه تجهیزات حمل ترکیبی این است که همه آنها استاندارد هستند و عنصر اساسی در حمل ترکیبی، کانتینر می‌باشد.

شکل ۷- جرثقیل‌های دروازه‌ای بنادر

حمل و نقل کانتینری با توجه به آمار موجود از بنادر جهان روز به روز گسترش یافته و سالانه پایانه‌های کانتینری جدیدی با تکنولوژی‌های جدید در سطح جهان تأسیس شده و یا از شکل سنتی به کانتینری تبدیل می‌گردند. آمار سالانه منتشر شده توسط سازمان‌های بین‌المللی بیانگر این واقعیت است که در آینده نزدیک، کلیه کالاهایی که جابه‌جایی آنها با کانتینر دارای صرفه اقتصادی باشد با وسیله‌ای جز کانتینر جابه‌جا نخواهند شد.

تجهیزات مورد نیاز تخلیه و بارگیری حمل و نقل ترکیبی

۱- جرثقیل: این ابزار معمولاً در بندرها و به هنگام تخلیه بار از روی کشتی و یا بارگیری بر روی کشتی مورد استفاده قرار می گیرد.

شکل ۹- بارگیری کشتی توسط جرثقیل

شکل ۸- بارگیری از کشتی به کامیون با جرثقیل

۲- لیفتراک: این وسیله برای برداشتن بارهای سبک و انتقال بر روی وسیله حمل و نقل، طراحی گردیده است.

شکل ۱۱- نمونه ای از یک لیفتراک

شکل ۱۰- بارگیری کامیون توسط لیفتراک

۳- ریچ استراکر: این وسیله برای جابه جایی کانتینر و بارهای سنگین تر، از یک وسیله به وسیله دیگر استفاده می شود.

شکل ۱۲- بارگیری کامیون توسط ریچ استراکر

۴- **پالت**: پالت یک ساختار چوبی یا پلاستیکی تخت (در موارد نادری نیز فلزی) برای حمل و نقل است که می‌توان با آن انواع کالاها را در یک شکل ثابت حمل کرد. کالاها روی پالت قرار می‌گیرند و به وسیله نوارهای پلاستیکی، فلزی یا... مهار می‌شوند. این تخته‌ها در واقع نقش مهمی در جابه‌جایی کالا بازی کرده و از صدمه دیدن کالا جلوگیری می‌کنند. این تخته‌ها که دارای اشکال و اندازه‌های گوناگون هستند پالت نامیده می‌شوند.

شکل ۱۴- پالت پلاستیکی

شکل ۱۳- پالت چوبی

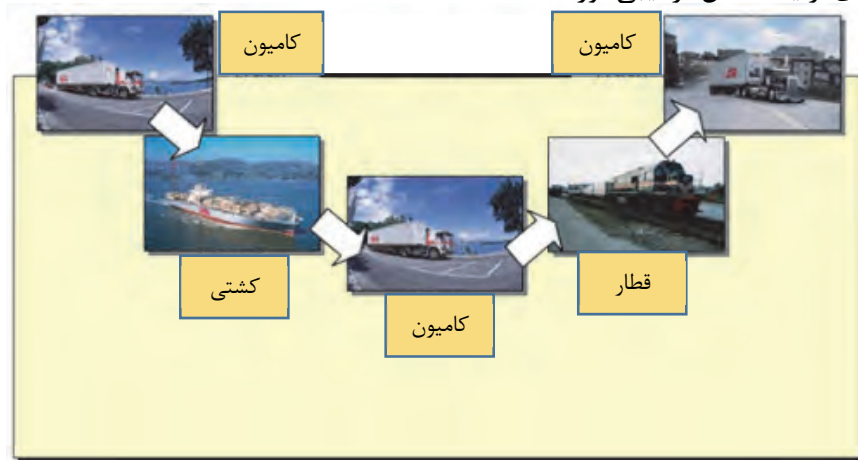
۱- با مراجعه به سایت سازمان بنادر و دریانوردی تجهیزات بنادر ایران را بررسی نمایید.
۲- یک محموله ترکیبی از طریق ریل- دریا- جاده را طراحی و تجهیزات مورد نیاز آن را در هر مرحله لیست نمایید.

فعالیت کلاسی ۲

قوانین و مقررات حمل و نقل ترکیبی

- در عملیات حمل و نقل ترکیبی سه مرحله وجود دارد:
- ۱- حمل کالا از انبار فرستنده به بندر/ ترمینال بارگیری به صورت جاده‌ای؛
  - ۲- حمل دریایی/ ریلی/ هوایی آن به بندر/ فرودگاه/ ایستگاه ریلی مقصد؛
  - ۳- حمل کالا به محل نهایی به صورت ریلی/ جاده‌ای.
- در زیر نمونه‌ای از یک حمل ترکیبی آورده شده است.

شکل ۱۵- حمل و نقل ترکیبی

- البته هر یک از مراحل بالا دارای قوانین حقوقی خاص خود است و نکته قابل توجه این که در حمل و نقل ترکیبی تمرکز بیشتر بر جنبه بین المللی بودن آن است؛ مخصوصاً در تجارت بین الملل که شرایط دارای قوانین مهم تر و پیشرفته تری بوده و باید جزئیات آن در قراردادها مورد نظر قرار گیرد.
- قبل از موارد حقوقی بهتر است با بعضی اصطلاحات حمل و نقل ترکیبی آشنا شویم:
- **فرستنده:** کسی که با شرکت حمل و نقل به منظور ارسال کالایی از مبدأ به مقصدی قرارداد می بندد.
  - **گیرنده:** کسی که بر اساس درج نام او در اسناد حمل، کالا باید به او تحویل داده شود.
  - **حمل و نقل بین المللی کالا:** به جابه جایی و حمل کالا از نقطه ای در داخل یک کشور به نقطه ای در داخل کشور دیگر با رعایت قوانین و مقررات حاکم بر آن گفته می شود.
  - **شرکت حمل و نقل:** شخصیت حقوقی که تصدی (اجرای) عملیات حمل و نقل کالا را به عهده دارد.
  - **فعالیت برنامه ریزی حمل (فورواردری):**^۱ به عمل هماهنگی و حمل کالا به یکی از روش های گوناگون زمینی، هوایی، دریایی و یا ترکیبی از آنها و همچنین انجام خدمات مربوطه و قبول مسئولیت به موجب قراردادهای منعقد و بارنامه های صادره گفته می شود.
  - **فعالیت ناوگان حمل (کریری):**^۲ بین المللی: به در اختیار داشتن ناوگان (شامل کامیون- قطار- هواپیما و کشتی) و به کار بردن یکی از روش های حمل و نقل، طبق قرارداد با صاحب کالا یا برنامه ریز حمل و نقل فعالیت ناوگان حمل بین المللی گفته می شود.
  - **فورواردر:** شرکتی که قرارداد حمل ترکیبی را با مشتری منعقد می کند. این شرکت برنامه ریزی حمل را انجام داده و نحوه استفاده از هر شیوه را در طول فرآیند حمل طراحی می کند.
  - **کریر:** شرکتی که با انعقاد قرارداد حمل با فورواردر یا صاحب کالا و با قبول انجام عملیات حمل با استفاده از وسایل و تجهیزات در اختیار خود متعهد می شود کالا را از فرستنده گرفته و به گیرنده تحویل دهد.

مسئولیت های متصدی (شرکت حمل و نقل) حمل ترکیبی:

- متصدی حمل و نقل ترکیبی با دریافت کالا از فرستنده و صدور سند حمل و نقل ترکیبی، مسئولیت حمل را قبول کرده و مکلف است آن را به همان صورت و شرایط ظاهری که پذیرفته در مقصد به گیرنده تحویل دهد در غیر این صورت باید بابت موارد زیر ضرر و زیان صاحب کالا را جبران کند:
- الف) عدم تحویل یا از بین رفتن آن؛
  - ب) خسارت و آسیب دیدگی کالا؛
  - ج) مسئول تأخیر بیش از حد مجاز و قانونی در حمل.
- متصدی حمل در زمانی که بارنامه حمل ترکیبی را صادر می کند، باید متوجه نکات زیر باشد:
- مطمئن شود که کالا به او یا نماینده اش تحویل شده است.
  - مطمئن شود که بیمه حمل و نقل انجام گرفته است.
  - مطمئن شود که مشخصات اعلام شده در بارنامه حمل با اسناد کالایی که او دریافت کرده، مطابقت دارد.
  - مطمئن شود که کالا در ظاهر صحیح و سالم و مطابق شرایط تحویل است.

۱- Forwardery

۲- Carriery

حقوق متصدی حمل و نقل ترکیبی:

متصدی حمل و نقل ترکیبی در مقابل تعهدات یاد شده، حقوقی نیز دارد که عمده ترین آنها عبارتند از:

- ۱- اظهار دقیق، درست و بدون غل و غش کالا توسط فرستنده یا صاحب کالا؛
- ۲- دریافت بدون قید و شرط کرایه و هزینه حمل؛
- ۳- انتخاب مسیر و شیوه حمل در صورتی که دستور خاصی از فرستنده/ صاحب کالا نگرفته و توافقی به عمل نیامده باشد؛
- ۴- از بین بردن یا تخلیه محمولات خطرناک (محمولاتی که حمل آنها نیاز به مجوز دارد و فرستنده هیچ گونه اقدامی در این رابطه انجام نداده است) و دریافت غرامت و نیز دریافت هر گونه هزینه و ضرر و زیان از این بابت؛
- ۵- دریافت یک نسخه اصل از بارنامه صادره پشت نویسی شده در ازاء تحویل کالا به گیرنده.

با همکلاسی های خود به دو گروه فرواردر و کریر تقسیم شوید و یک برنامه حمل را طراحی نموده و وظایف هر یک از افراد دو گروه را تعریف نمایید.

فعالیت کلاسی ۳

اسناد حمل و نقل ترکیبی

با پیدایش کانتینر شیوه های جدیدی در حمل و نقل مدرن برای حمل سراسری کالا از طریق عملیات حمل ترکیبی به وجود آمده و همزمان ضرورت تنظیم اسنادی که نشان دهنده این نوع حمل و نقل باشد احساس

گردید. مراجع مختلف بین المللی کوشیدند برای رفع ابهامات حقوقی موجود، مقررات استانداری را در زمینه حمل و نقل ترکیبی وضع کنند. اتاق بازرگانی بین المللی^۳، سندی را تحت عنوان «قواعد متحدالشکل سند حمل ترکیبی» منتشر ساخته که در صورت انجام عملیات حمل ترکیبی باید از چنین سندی به جای بارنامه جداگانه، استفاده گردد.

شکل ۱۶- استفاده از کانتینر در حمل و نقل ترکیبی

۳- اتاق بازرگانی تشکلی است که در آن تجار عمده و صاحبان صنایع برای هماهنگی فعالیت های خود و چانه زنی با نهادهای حکومتی برای تأمین منافع شان تلاش می کنند.

سند حمل و نقل ترکیبی^۴

سندی است که نشان دهنده وجود قرارداد حمل ترکیبی، دریافت کالا توسط حمل کننده ترکیبی و تعهد او برای تحویل کالا طبق شرایط قرارداد است. سند حمل ترکیبی:

- ۱- نشان دهنده محل دریافت و محل تحویل کالا شامل شهر، انبار شرکت، بند و یا ترمینال است؛
- ۲- تأیید می کند که کالا برای حمل ترکیبی از محل قبول یا دریافت کالا تا محل تحویل در اختیار حمل کننده قرار گرفته است؛
- ۳- امکان انتقال کالا از یک وسیله به وسیله نقلیه دیگر را فراهم می کند.

اسناد مورد نیاز حمل و نقل ترکیبی:

۱- بارنامه

تعریف بارنامه

سندی است که حمل کننده یا نماینده وی پس از وصول کالا صادر می نماید و نشان می دهد کالای معینی از یک نقطه (مبدأ) به نقطه دیگر (مقصد) با وسیله حمل مورد توافق (کشتی، قطار، کامیون، هواپیما و یا ترکیبی از آنها) در مقابل کرایه معینی، حمل شده است.

انواع بارنامه رایج در حمل و نقل

انواع بارنامه با توجه به نوع وسیله مورد استفاده معین می شود. به عبارت دیگر، با توجه به این که کالاهای مختلف، با وسایل گوناگون حمل می شوند، از بارنامه های متفاوتی استفاده می شود که رایج ترین آنها به شرح زیر می باشد:

- ۱- بارنامه دریایی: حمل با کشتی (Ocean/Marine Bill of Lading)
- ۲- راه نامه (بارنامه) هوایی: حمل با هواپیما (Airway Bill)
- ۳- راه نامه (بارنامه) راه آهن: حمل با قطار (Railway Bill)
- ۴- راه نامه (بارنامه): حمل با کامیون (CMR/TRUCK Way Bill)
- ۵- بارنامه سراسری: حمل با کامیون، قطار، کشتی (Through Bill of Lading)
- ۶- بارنامه حمل ترکیبی فیاتا (Combined Transport Bill of Lading)

فیاتا

فدراسیون بین المللی اتحادیه های شرکت های فورواردر (فیاتا) که وظیفه قانون گذاری فعالیت شرکت های فورواردر را به عهده دارد سعی کرده است با ایجاد استانداردهای واحد و یکسان در بین شرکت های حمل و نقل، اعم از هوایی، زمینی و دریایی، سندی یکسان طراحی کند که به سادگی قابل تشخیص بوده باشد. اسناد فیاتا بسیار معتبر بوده و به عنوان اسناد قابل اعتماد شناخته می شوند. این اسناد در گذشته کمک های شایانی به تسهیل تجارت بین المللی کرده و در آینده نیز به عنوان ابزاری ارزشمند در خدمت تجارت جهانی خواهد بود.

بارنامه حمل ترکیبی فیاتا (FBL)^۵

فیاتا برای متحدالشکل و یکنواخت کردن اسناد حمل و نقل اقدام نموده است. یکی از مهم‌ترین این اسناد، بارنامه حمل ترکیبی فیاتا است که سند حمل سراسری برای شرکت‌های حمل‌کننده می‌باشد. این بارنامه که توسط متصدیان حمل و نقل صادر می‌شود در حمل با کامیون، کشتی، قطار و هواپیما استفاده می‌گردد.

شکل ۱۷- بارنامه فیاتا

یک نمونه بارنامه ترجمه فیاتای ترجمه شده در شکل ۱۸ آمده است. (شکل ۱۸)

۵. Fiata Multimodal Transport Bill of Loading

حمل و نقل ترکیبی

فرستنده :		 NEGOTIABLE FIATA MULTIMODAL TRANSPORT BILL OF LADING <small>بر اساس قوانین انجمن و اتاق بازرگانی برای اسناد حمل و نقل ترکیبی انتشار یافته (شماره ۲۸۱)</small>		
طبق اظهار فرستنده :				
آدرس تحویل گیرنده :				
محل دریافت کالا :				
نام کشتی (وسیله حمل) :	شمار بارگیری :			
بندر تخلیه :	محل تحویل کالا :			
ابعاد	وزن خالص	شرح کالا	تعداد و نوع بسته ها	علائم و شماره ها
<p>ارزش اعلامی طبق اعلام فرستنده</p> <p>نفع منظور شده برای فرستنده در تحویل به موقع</p>				
<p>کالا ها و دستور العمل های پذیرفته شده و در مواجه با موضوعات ، شرایط استاندارد ملاک خواهد بود اخذ صریح دستورات و شرایط غیر از مواردی که در بخش بالایی ذکر گردیده است به هنگام تحویل کالا یکی از این اسناد باید پشت نویسی گردد و با معامله یک نسخه بقیه نسخ از درجه اعتبار ساقط خواهند شد</p>				
تاریخ و محل صدور :		پس گزافه :	مقدار کالا :	
امضا و مهر :		تعداد نسخ اصلی بارنامه :	مسئولیت و نحوه پوشش بیمه : پوشش بر اساس برنامه تعریفی ☐ بدون پوشش ☐	
شخصی که برای تحویل کالا مراجعه می نماید :				

شکل ۱۸- ترجمه بارنامه فیاتا

خصوصیات حمل بارنامه حمل ترکیبی فیاتا

به طور کلی نوع بارنامه با توجه به نوع وسیله مورد استفاده برای حمل و نقل تعیین می شود. به عبارت دیگر با توجه به امکان حمل کالاهای مختلف با انواع وسیله حمل، بارنامه های گوناگون مورد استفاده قرار می گیرد. بارنامه سراسری یکی از قدیمی ترین انواع بارنامه های حمل است. از این نوع بارنامه در حمل با کامیون، کامیون- قطار و کشتی- کامیون و حتی در مواردی برای حمل دریایی نیز استفاده می شود.

ویژگی های بارنامه ترکیبی فیاتا به شرح زیر است:

- ✓ حاکی از بارگیری کالا روی وسیله حمل است؛
- ✓ بدون قید و شرط است؛
- ✓ حاکی از نحوه پرداخت کرایه حمل است؛
- ✓ در سه نسخه صادر می شود؛
- ✓ تاریخ صدور بارنامه مشخص است.

۲- گواهی رسید فیاتا (FIATA Forwarder's Certificate of Receipt (FCR)

این گواهی به کارگزار حمل امکان می دهد که سند مخصوص را به عنوان اعلامیه رسمی که به موجب آن مسئولیت کالا را به عهده می گیرد برای فرستنده کالا صادر کند. گواهی رسید فیاتا می تواند پس از دریافت کالا توسط کارگزار به فرستنده تحویل شود. با تکمیل این برگ و ارسال به گیرنده که در اسناد مشخص شده، اعلام می دارد کالا را در تصرف خود دارد و عمدتاً زمانی مورد استفاده قرار می گیرد که کالا براساس تحویل در کارخانه فروخته شده باشد. پس از تسلیم گواهی رسید فیاتا به خریدار، فروشنده به هیچ وجه حق واگذاری کالای تحویل شده به دیگری را ندارد.

۳- گواهی حمل فیاتا (FIATA Forwarder's Certificate of Transport (FCT)

شرکت حمل و نقل با صدور این گواهی تأیید می کند که مسئولیت ارسال و تحویل محموله مشخصی را بر اساس دستورات دریافتی از فرستنده کالا طبق موارد مندرج در اسناد به عهده گرفته است و با تسلیم آن به فرستنده کالا متعهد می گردد که کالا را در مقصد توسط نماینده خود تحویل دهد. گواهی حمل فیاتا حاوی وظیفه محدودی است و شرکت حمل به عنوان شخص ثالث فقط مسئول حمل کالا و تحویل آن در مقابل ارائه سند گواهی حمل می باشد. شرایط پشت گواهی حمل فیاتا حاوی شرایط عمومی داخلی حمل و نقل کشور صادرکننده، می باشد.

۴- رسید انبار فیاتا (FIATA Warehouse Receipt (FWR)

رسید انبار فیاتا سندی جهت استفاده برای عملیات انبارداری کارگزار است و عمدتاً برای استفاده در داخل کشور به کار می رود.

- ۱- از هریک از اسناد حمل و نقل ترکیبی، نمونه‌ای را کپی کرده و آن را به صورت فرضی برای حداقل دو شیوه ریلی و جاده‌ای تکمیل نمایید.
- ۲- برای تکمیل فرم‌ها، نام شرکت حمل و نقل را ستارگان آبی؛ فرستنده خانم رستگار، گیرنده شرکت عادل کار؛ مبدأ تهران؛ مقصد کشور ترکمنستان، تا مرز جاده‌ای و بعد از آن شیوه ریلی در نظر بگیرید.

دالان یا کریدورهای حمل و نقلی

هزینه‌های حمل و نقل، نقش مهمی در قیمت تمام شده یک کالا دارند و همین امر باعث شده تا به کاهش هر چه بیشتر هزینه‌ها در این بخش توجه شود. مسیر حمل و نقل یکی از عواملی است که تأثیر زیادی در هزینه‌های حمل دارد. هر چه مسیرهای حمل تعریف شده استاندارد و مطابق با معیارهای بین‌المللی باشد، قیمت حمل کاهش می‌یابد و برعکس هر چه مسیرهای حمل خارج از استانداردهای تعریف شده و نا امن باشند قیمت حمل افزایش خواهد یافت. به همین منظور در حمل و نقل‌های بین‌المللی مسیرهای مشخصی بین کشورها برای حمل آسان و ارزان تعریف شده که به آنها کریدور یا دالان گفته می‌شود. کریدورها هم همانند شیوه‌های حمل دارای انواع مختلف‌اند.

کریدورهای دریایی به دلیل طولانی بودن مسیرها و داشتن موقعیت‌های جغرافیایی خاص در رقابت با کریدورهای زمینی از مزایای کمتری برخوردارند. کریدورهای زمینی علاوه بر کم کردن قابل توجه زمان، هزینه‌های حمل را نیز کاهش داده‌اند.

به نظر متخصصین از بین روش‌های موجود برای حمل در خشکی، حمل و نقل ریلی روشی است که بر دیگر شیوه‌های حمل و نقل برتری دارد. این نوع حمل و نقل با توجه به ویژگی‌های ارزشمند آن از قبیل آلودگی کمتر محیط زیست، ایمنی، مصرف بهینه سوخت، نظم و قابل کنترل تر بودن و به خصوص توانایی ارائه خدمات جهت حمل و نقل‌های انبوه در مسافت‌های طولانی، می‌تواند نقش مهمی در این کریدور داشته باشد و فرصت‌های اقتصادی زیادی را ایجاد کند.

در اینجا به نمونه‌هایی از این کریدورهای بین‌المللی که حمل کالا به صورت ترکیبی از جمهوری اسلامی ایران عبور می‌نمایند اشاره می‌شود.

۱- کریدور بین‌المللی حمل و نقل شمال – جنوب (دریایی – جاده‌ای یا ریلی)

International North – South Transport Corridor (INSTC)

شکل ۱۹- کریدور حمل و نقل بین‌المللی شمال – جنوب

کریدور حمل و نقل بین‌المللی شمال - جنوب توسط سه کشور ایران، روسیه و هند و به منظور ترویج همکاری‌های حمل و نقلی بین اعضاء تأسیس شد. این کریدور اقیانوس هند و خلیج فارس را از طریق ایران به دریای خزر سپس از طریق روسیه به سن پترزبورگ و شمال اروپا متصل می‌کند.

۲- کریدور شرق - غرب یا جاده باستانی ابریشم (ریلی - جاده‌ای - دریایی)

شکل ۲۰- کریدور شرق - غرب

این کریدور که همان جاده باستانی ابریشم می‌باشد می‌تواند کالاهای ترانزیتی چین و آسیای میانه در شرق و شمال شرقی را از طریق قلمرو ایران به حوزه‌های قفقاز، آسیای غربی، حوزه دریای مدیترانه منتقل کرده و متقابلاً کالاهای تولیدی در این نواحی را به بازارهای آسیای میانه و چین ترانزیت کند.

۳- کریدور جنوبی آسیا (جاده‌ای - ریلی - جاده‌ای - دریایی)

شکل ۲۱- کریدور جنوبی آسیا

این مسیر با شروع از آسیای جنوب شرقی و گذر از شبه قاره هند از طریق میرجاوه در مرز جنوب شرقی ایران وارد قلمرو کشور شده و نهایتاً از طریق مرزهای شمال غربی شامل بازرگان، رازی و خسروی در مرز کشورهای ترکیه و عراق از قلمرو ایران خارج شده و به سمت حوزه‌های اروپا و دریای مدیترانه امتداد می‌یابد.

کریدوری تحت عنوان **تراسیکا** که یک کریدور حمل و نقل ترکیبی است، طراحی و اجرا شده است. ضمن تحقیق درباره کشورهای عضو آن بررسی گردد:

۱- از چند شیوه حمل و نقلی در این کریدور استفاده می شود؟

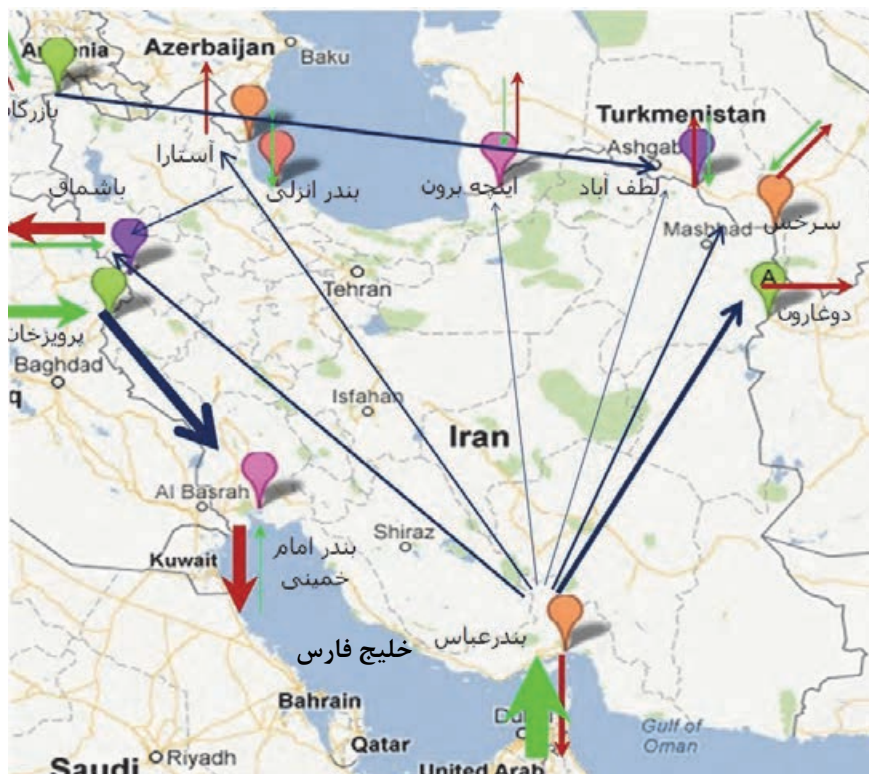
۲- مزایای این کریدور چیست؟

تعیین مسیرهای حمل

از مشکلات اصلی مسیرهای حمل و نقل (جاده، ریل، راه دریایی و هوایی)، هدایت وسایل نقلیه به مقصدشان، با هدف کاهش هزینه های مختلف مثل زمان سفر، مصرف سوخت و استفاده مؤثرتر از امکانات موجود در این مسیرها می باشد.

از دیگر مشکلات می توان به انتخاب مسیر مناسب برای حمل کالاها نیز اشاره کرد. از این رو شناخت کلیه عواملی که در این زمینه تأثیرگذارند، ضروری است.

همچنین برای حرکت از یک مبدأ و رسیدن به یک مقصد می توان از مسیرها و شیوه های متفاوتی استفاده کرد و در مجموع به زیرساخت ها شامل جاده ها، خطوط راه آهن، راه های هوایی، راه های آبی، خطوط لوله حمل مواد می توان به عنوان شبکه های حمل و نقل اشاره کرد.

شکل ۲۲- مسیرهای متفاوت حمل و نقل (شبکه حمل و نقل)

اصول تعیین مسیرهای حمل و نقل

در تعیین مسیر حمل عواملی به عنوان اصول اولیه در نظر گرفته می‌شوند که عبارتند از:

✓ ایمنی؛

✓ اقتصادی بودن؛

✓ قابلیت دسترسی؛

✓ یکپارچگی؛

✓ زمان حمل.

در حمل و نقل ترکیبی که ترکیبی از شیوه‌های مختلف حمل است، هر یک از شیوه‌ها دارای مشخصات مختص به خود است.

۱- مسیر راه‌آهن: راه‌آهن معمولاً برای حمل کالاهای حجیم مانند الوار، شن و ماسه به خصوص برای مسیرهای طولانی، ارزان‌ترین و اقتصادی‌ترین شیوه به‌شمار می‌رود و اخیراً با نوآوری‌های صورت گرفته در این صنعت، خدماتی که به مشتریان عرضه می‌شود نیز افزایش یافته است (ایمنی). تجهیزات جدید، تدارک واگن‌هایی که به حمل تریلرها کمک می‌کنند، امکان تغییر مسیر محموله‌های در حال حرکت به سمت مقصدهای جدید و یا تکمیل بین راهی محصولات (یکپارچگی)، از جمله خدمات نوینی است که راه‌آهن در بسیاری از کشورهای پیشرفته جهان عرضه می‌نماید.

شکل ۲۳- مسیر ریلی با ظرفیت مشخص

۲- مسیر کامیون: کامیون به‌عنوان وسیله‌ای برای حمل زمینی کالا، سهم رو به افزایشی در حمل و نقل داشته و قسمت اعظم جابه‌جایی بین شهری کالاها به‌وسیله آن صورت می‌گیرد (قابلیت دسترسی). انعطاف بالای این شیوه در زمان‌بندی (زمان حمل) و امکان انتقال کالا به‌صورت خانه به خانه (قابلیت دسترسی)، تسهیلات ویژه‌ای فراهم نموده، به‌طوری که از اتلاف وقت (زمان حمل) به نحو چشم‌گیری جلوگیری می‌کند و از آسیب‌دیدگی کالا و خسارات ناشی از دزدی به‌طور قابل توجهی می‌کاهد.

مثلاً طول سفرهایی که به‌وسیله کامیون به‌طور سالیانه در ایالت متحده انجام می‌شود حدوداً برابر ۳۰۰۰۰۰ بار رفتن به کره ماه است که دلیل اصلی آن این است که کامیون وسیله‌ای بسیار مناسب برای حمل کالاهای ارزشمند در مسافت‌های کوتاه بوده و در بسیاری مواقع از نظر کرایه (اقتصادی بودن)، با راه‌آهن رقابت می‌کند.

شکل ۲۴- مسیر حمل کامیونی

۳- مسیر آبی: شیوه حمل و نقل آبی وابسته به وجود آب است. در کشورهای اروپایی به دلیل وجود آبراهه‌های متعدد داخلی و رودخانه‌های بزرگ و دریاچه‌های پراکنده، این شیوه درصد قابل توجهی از حمل بار را به خود اختصاص می‌دهد.

این شیوه برای جابه‌جایی کالاهای حجیم و کم‌ارزش مانند مواد کانی فلزی، شن و ماسه، ذغال سنگ، غلات و نفت مناسب بوده و هزینه‌ای بسیار پایین (اقتصادی) دارد. از طرف دیگر اغلب تحت تأثیر شرایط جوی بوده و به عنوان کندترین شیوه حمل و نقل شناخته می‌شود.

شکل ۲۵- مسیر دریایی با محدودیت حرکت

یافتن مناسب‌ترین مسیر در حمل و نقل‌های دریایی همواره از اهمیت بسیاری برخوردار بوده است. در حمل و نقل دریایی، مناسب‌ترین مسیر، لزوماً کوتاه‌ترین مسیر نبوده و متغیرهای مختلفی مثل ایمنی، مقدار سوخت مصرفی و مانند آن با درجات اهمیت متفاوت در این تصمیم‌گیری نقش ایفا می‌کنند. به بیان دیگر، تنها با برقراری حالت بهینه‌ای از تمامی متغیرهای تأثیرگذار که در بالا به آن اشاره شد، مسیر بهینه مشخص می‌شود و در طول زمان احتمال تغییر آن وجود دارد. ضمناً به دلیل دسترسی اکثر کشورها به دریا و کانال‌های آبی، نقش تعیین‌کننده‌ای در حمل و نقل ترکیبی (یکپارچگی) ایفا می‌کند.

۴- مسیر هوایی: این روزها هواپیما به دلیل ویژگی‌های خاص خود، وسیله حمل‌ونقل با اهمیتی محسوب می‌شود. این شیوه به دلیل سرعت بالایی که در حمل کالا دارد از اهمیت خاصی برخوردار بوده و برای طی مسیرهای طولانی در مدت زمان کم، بسیار مناسب است. ضمن اینکه هزینه‌های انبارداری و نگهداری کالا را کاهش داده، هزینه‌های بسته‌بندی را نیز به طرز چشم‌گیری کم می‌کند (هزینه حمل). مسیر هوایی برای حمل کالاهای فاسدشدنی مثل گل و کالاهای با ارزش اما کم حجم مثل جواهرات و ابزارآلات فنی بهترین شیوه می‌باشد. با تمام این مزایا هواپیما، به دلیل هزینه بالا؛ سهم اندکی در حمل کالا (حدود ۱ درصد) را به خود اختصاص می‌دهد. ولی در بعضی از کشورها که فاقد دسترسی به دریا می‌باشند نقش با اهمیتی در حمل ترکیبی دارند (یکپارچگی). این شیوه حمل یکی از امن‌ترین شیوه‌های حمل‌ونقل تلقی می‌شود (ایمنی).

شکل ۲۶- انتقال بار از جاده به هواپیما

مسیر یک ارتباط منحصر بین دو نقطه است که بخشی از یک شبکه بزرگ‌تر می‌باشد و می‌توان آنها را به مسیرهایی قابل مشاهده مانند جاده‌ها و خطوط راه‌آهن و مسیرهای کمتر قابل مشاهده مانند دالان (کریدور)های هوایی و دریایی تقسیم کرد. یک شبکه حمل‌ونقل می‌تواند یک مسیر دائم (مانند جاده‌ها، خط راه‌آهن و کانال‌ها) باشد یا خدمتی برنامه‌ریزی شده (مانند خطوط هوایی، ترانزیت، و حمل‌ونقل ترکیبی).

شکل ۲۷- تصویر کلی از انواع شیوه‌های حمل‌ونقل

کارایی یک شبکه به صورت جزئی به طرح نقاط و پیوندها بستگی دارد. آشکار است که بعضی از ساختارهای شبکه دارای درجه دسترسی بالاتری نسبت به سایرین هستند، اما بررسی های دقیق تر باید درباره رابطه بین درآمد و هزینه های شبکه های حمل و نقل به طور اختصاصی صورت پذیرد.

در برنامه ریزی مسیر حمل و نقل در حمل و نقل ترکیبی، به طور کلی یک یا چند گزینه پیشنهاد می شود. فرآیند انتخاب بهترین گزینه، با در نظر گرفتن حداقل اثرات زیست محیطی، اجتماعی و اقتصادی و برآورده شدن معیارهای حمل و نقل انجام می شود. این فرآیند بدون توجه به الگوهای اجتماعی و اقتصادی و برقراری هماهنگی میان سازمان های مختلف مرتبط با پروژه حمل، با مشکل مواجه خواهد شد. هدف از این بحث، طراحی سیستمی برای انتخاب بهترین مسیر با در نظر گرفتن ارزیابی اثرات و معیارهای حمل و نقل است. این شیوه با استفاده از روش های تصمیم گیری، یک شیوه مناسب، سریع و قابل اطمینان را برای دستیابی به بهترین گزینه بر اساس معیارهای اشاره شده بالا، فراهم می کند.

یک مسیر حمل از هندوستان تا آلمان را که از شیوه های ترکیبی بهره می برد، ترسیم کرده و بررسی نمایید هر شیوه از چه اصولی پیروی می کند؟

فعالیت کارگاهی ۱

متصدیان حمل و نقل

این اشخاصی که به صورت حرفه ای به امر حمل و نقل اشتغال دارند به دو دسته تقسیم می شوند:

✓ ارسال کنندگان

✓ متصدیان حمل و نقل

۱- ارسال کنندگان:

ارسال کننده شخصی است که با متصدی حمل قرارداد حمل می بندد.

۲- متصدیان حمل و نقل:

همان گونه که در فعالیتهای قبلی توضیح داده شد متصدی حمل و نقل عبارت از کسی است که در مقابل دریافت کرایه؛ حمل کالا را بر عهده می گیرد. این گروه خود به حمل کننده ها و فورواردرها تقسیم می شوند.

برخی از عناوین متصدیان حمل و نقل ترکیبی:

الف- متصدیان بدون وسیله حمل

این دسته از متصدیان حمل و نقل ترکیبی، خود صاحب یا اداره کننده وسایل نقلیه زمینی یا هوایی نیستند، بلکه می توانند با انعقاد قرارداد با دارندگان یا اداره کنندگان آن وسایل، به حمل محموله مورد تصدی تا مقصد نهایی مبادرت ورزند.

ب- متصدیان با وسیله حمل

این نوع از متصدیان خود دارنده ناوگان مثلاً هواپیما، قطار، کشتی و یا تعدادی کامیون هستند که هم نقش حمل کننده و هم نقش فورواردر یا برنامه ریز حمل را ایفا می کنند.

وظایف و کارکردهای متصدی حمل ترکیبی:

وظایف، تعهدات و مسئولیت‌های متصدی حمل‌ونقل با توجه به قانون حاکم بر قرارداد حمل تعیین می‌شود. به این ترتیب وظیفه اصلی متصدیان حمل‌ونقل - اعم از متصدی حمل‌ونقل زمینی، دریایی یا هوایی - انتقال صحیح کالا و مسافر از مبدأ تا مقصد در مدت حمل است. متصدی، مسئول خسارات وارده بر اشیاء و اشخاص است مگر آن که بتواند به لحاظ قانونی دلیلی برای کوتاهی خود داشته باشد.

وظایف دسته‌بندی شده متصدیان حمل‌ونقل ترکیبی به شرح ذیل است:

۱- اطمینان از این که کارکنان ذیربط، آموزش‌های لازم را دیده و با معیارها و الزامات و شرایط ناظر بر این چرخه حمل‌آشنایی کافی دارند و به ویژه این که همکاران در مقصد تحویل بار با ضرورت و چگونگی مبادله اسناد آشنایی دارند.

۲- اطمینان نسبت به صدور صحیح و اصولی اسناد حمل و سایر اسناد لازم.

۳- اطمینان نسبت به این که شرایط عمومی حمل به اطلاع مشتریان رسیده و مورد پذیرش آنها قرار گرفته است.

۴- توجه و دقت در انتخاب حمل‌کنندگان و عوامل اجرایی که عملیات حمل را به آنها واگذار می‌کند و اطمینان از این که این پیمانکاران دارای پوشش بیمه‌ای کافی و لازم هستند.

۵- اقدام به موقع و در صورت لزوم طرح شکایت از حمل‌کنندگانی که موجب خسارت و ضرر و زیان مشتریان‌شان گردیده‌اند.

۶- توجه دقیق به این مصالح اساسی که متصدی از زمانی که کالا را در اختیار می‌گیرد تا زمانی که آن را در مقصد تحویل می‌دهد، مسئول است.

۷- با صدور سند حمل ترکیبی، متصدی حمل ترکیبی در نقش متصدی اصلی عمل می‌کند نه کارگزار و در این نقش دارای مسئولیت سراسری است.

رضایت‌بخش بودن خدمات متصدی حمل ترکیبی:

متصدی حمل ترکیبی باید به این نکته اساسی آگاه باشد که دوام و بقای او منوط به ارائه خدمات مطمئن و قابل اتکا و حرفه‌ای است، به نحوی که بتواند رضایت مشتریان خود را تأمین کند. در این زمینه نکات عمده عبارت‌اند از:

۱- استفاده از وسایل نقلیه مناسب و کارآمد به منظور کاهش خطر آسیب‌دیدگی کالا.

۲- رعایت مهلت معقول برای حمل کالا از مبدأ تا مقصد و در صورتی که مدت زمان خاصی توافق شده باشد رعایت زمان توافق شده.

۳- جلوگیری از توقف‌ها و تأخیرهای بی‌مورد، مثلاً به هنگام تغییر شیوه حمل.

۴- تأمین پوشش بیمه‌ای کافی متناسب و تعهدات متصدی حمل چندوجهی و کوشش در جبران خسارتی که ممکن است متوجه محموله شده باشد و تسریع در گرفتن غرامت از بیمه‌گر مربوطه.

۵- تأمین بیمه مطلوب مناسب به نفع صاحبان کالا و مشتریان در صورتی که چنین وظیفه‌ای به متصدی حمل چندوجهی محول شده باشد.

اینکوترمز (Incoterms) یک کلمه مرکب است که از ترکیب سه کلمه انگلیسی «International Commercial Terms» به معنی اصطلاحات بین‌المللی بازرگانی، تشکیل شده و به صورت گسترده‌ای در حمل و نقل ترکیبی مورد استفاده قرار می‌گیرد. این اصطلاحات برای تفکیک هزینه‌ها و مسئولیت‌ها بین فروشنده و خریدار استفاده می‌شود.

ضمن مطالعه این اصطلاحات از طریق اینترنت که به مسائل مرتبط با حمل کالا از فروشنده به خریدار پاسخ می‌دهد؛ مسائلی شامل حمل کالاها و اینکه چه کسی مسئول پرداخت است و مسئولیت صدمه به کالا در مراحل مختلف حمل بر عهده چه کسی است، کمک زیادی به درک دانش‌آموزان از مسئولیت‌های متصدیان حمل ارائه می‌کند.

محاسبه کرایه (تعرفه) حمل

کرایه را به‌طور معمول، بر اساس وزن، حجم، ارزش و طول مسیر حمل کالا محاسبه می‌کنند. ضمن اینکه امنیت و ایمنی مسیر حمل نیز در کرایه حمل تأثیر دارد و نکته قابل تأمل اینکه معمولاً شرکت‌های حمل و نقل بر سر نرخ کرایه با یکدیگر رقابت دارند.

شیوه محاسبه کرایه در حمل و نقل دریایی

اگر کرایه حمل بر مبنای ابعاد یا وزن محاسبه شود با علامت اختصاری W/M^6 که بیانگر ابعاد یا وزن کالاست نشان داده خواهد شد. در این حالت نحوه محاسبه کرایه، بر مبنای وزن یا حجم چنین است که از این دو عامل، هر کدام بیشتر باشد آن را ملاک قرار می‌دهند.

تبدیل واحدها: هر هزار کیلو یا یک تن را برابر یک متر مکعب می‌گیرند.

به‌عنوان مثال: اگر یک محموله فرضی (یک کانتینر لوازم خانگی) به وزن ۱۰۰۰ کیلو یا ۱ تن و حجم ۷۵٪ مترمکعب باشد در این صورت نرخ بر اساس وزن حساب می‌شود زیرا کرایه بیشتری را به‌دست می‌دهد.

حال اگر اطلاعات همین محموله تغییر یابد؛ یعنی وزن ۲۰۰۰ کیلو یا ۲ تن و حجم ۲/۳ مترمکعب باشد در این حالت کرایه بر مبنای حجم تعیین می‌شود چون کرایه بیشتری را به‌دست می‌دهد.

همچنین نوعی کرایه حمل است که طبق ارزش محموله محاسبه می‌شود.

در مورد محموله‌هایی از این نوع، فرستنده، اغلب این جمله را «ارزش این کالا، طبق اظهار فرستنده، X دلار در ازای هر تن یا متر مکعب می‌باشد» در بارنامه، قید می‌کند.

بنابراین، خط کشتیرانی، می‌داند که در صورت بروز خسارت، مسئولیت او در چه حدی خواهد بود و هرگاه فرستنده، یا متصدی حمل، به‌منظور پرداخت کرایه کمتر، ارزش پایین‌تری را اظهار کرده باشد، با مشکل مواجه خواهد شد.

در بعضی از کشورها، قوانین حمل و نقل، مسئولیت حمل‌کننده را به ارزش اظهار شده کالا، محدود کرده‌اند که در صورت بروز خسارت، حمل‌کننده، مسئول جبران ارزش واقعی کالا نخواهد بود.

به عبارت دیگر، یکی از اصول در تعرفه‌گذاری‌های حمل‌ونقل، این است که نرخ حمل نشانه‌ای از ارزش کالا، باشد. هر چه ارزش کالا بیشتر باشد، به همان نسبت نرخ هم بالاتر است و در اصطلاح، نرخ کالایی^۷ نامیده می‌شود. بعضی از خطوط یا اتحادیه‌ها شیوه اعلام یا محاسبه کرایه به صورت درصدی از ارزش کالا را برگزیده‌اند، به عنوان مثال، ۲ یا ۳ درصد از ارزش کالا. در این حالت، کرایه حمل، برابر درصدی از ارزش کالا خواهد بود که بر اساس تحویل کالا روی کشتی محاسبه می‌شود و اغلب در مورد کالاهای گران‌قیمت کاربرد دارد. همچنین، کالاهای قیمتی، نیاز به مراقبت و انبارداری ویژه دارند، تا مورد سرقت و آسیب، قرار نگیرند. در برخی از ترمینال‌ها، محوطه خاصی برای کالاهای قیمتی تدارک دیده شده که نرخ انبارداری آن بیش از محوطه‌های معمولی است.

شکل ۲۷- حمل کانتینر با کشتی

شیوه محاسبه کرایه در حمل‌ونقل ریلی

در حمل‌ونقل ریلی نرخ‌گذاری تابع سیاست‌های تعرفه‌ای کشورها و بر مبنای شرایط منطقه‌ای است. مثلاً در ایران کرایه حمل بر اساس عوارضی که دولت از شرکت‌های خصوصی ریلی که از زیرساخت ریل دولتی استفاده می‌کنند تعیین می‌گردد و به عنوان عامل اساسی در محاسبه کرایه می‌باشد و یا در کشورهای مستقل مشترک‌المنافع محاسبه وزنی کالا از ۱۰ تا ۶۰ تن می‌باشد، که از ۶۰ تن به بالا وزن واقعی مورد محاسبه قرار می‌گیرد.

در بعضی دیگر از کشورها کالاهای قابل حمل، برحسب نوع به دو دسته، تقسیم می‌شوند:
الف) کالاهای طبقه‌ی اول، مثل: گندم، شکر، سوخت و سایر موارد، که از هزینه حمل بالاتری برخوردارند.
ب) کالاهای طبقه‌ی دوم، مثل کودهای شیمیایی و سایر موارد، که از هزینه حمل کمتری برخوردارند.

تعرفه واگن‌ها در راه آهن ایران:

موضوع	تعرفه دسترسی هر محور کیلومتر باردار و خالی (ریال)
تعرفه حمل واگن‌های لبه کوتاه، مسطح لبه بلند، مخزن دار و مسقف راه آهنی	از قرار هر تن کیلومتر ۵۰۳/۹
تعرفه حمل غلات، دانه‌های روغنی گرانول، سیمان و گوگرد با واگن‌های فله‌بر آهنی	از قرار هر تن کیلومتر ۳۵۵/۸ ریال بر اساس ظرفیت کمتر از ۴۶ تن بر مبنای ۴۶ تن و بیش از ۴۶ تن وزن حقیقی محموله به استثنای سیمان و گوگرد که بر اساس ظرفیت کامل بارگیری واگن می‌باشد.

مثال ۱

اگر ۴۰ تن سیمان از کرمان به بندرعباس توسط قطار حمل شود کرایه حمل آن برای مشتری به صورت ذیل محاسبه می‌شود.

۱- تعرفه پرداختی به راه آهن به ازاء ظرفیت کمتر از ۴۶ تن برای هر تن کیلومتر ۳۵۵/۸ ریال خواهد بود.

۲- فاصله کرمان تا بندر عباس ۴۹۰ کیلومتر

تعرفه پرداختی به راه آهن $۶,۹۷۳,۶۸۰ = ۴۰ \times ۴۹۰ \times ۳۵۵,۸$

(نرخ کرایه اعلامی به مشتری) ریال $۸,۳۶۸,۴۱۶ = ۶,۹۷۳,۶۸۰ + (۶,۹۷۳,۶۸۰ \times ۲۰\%)$ (سود شرکت حمل)

شکل ۲۹- حمل کانتینر با قطار

محاسبه کرایه حمل در حمل و نقل هوایی

در صنعت حمل هوایی برای محاسبه قیمت حمل علاوه بر وزن حقیقی بار که با ترازو یا باسکول اندازه‌گیری می‌شود، حجم بار نیز در نظر گرفته می‌شود زیرا با توجه به محدودیت فضای حمل بار در هواپیما، بارهایی که سنگین بوده و در عین حال فضای کمتری از محوطه حمل بار هواپیما را اشغال کنند برای شرکت‌های

حمل بار به صرفه‌ترند. از این رو شرکت‌های هوایی فرمولی را به کار می‌گیرند که براساس آن هر یک مترمکعب بار باید حداقل ۱۶۷ کیلو وزن داشته باشد در غیر این صورت شرکت‌ها وزن محاسبه شده از طریق اندازه‌گیری حجم را ملاک محاسبه هزینه قرار می‌دهند.

مطابق فرمول زیر ابتدا وزن معادل حجم بار محاسبه شده سپس با وزن واقعی کالا یا وزن باسکولی مقایسه می‌شود و هر کدام از این دو که بیشتر بود آن را به عنوان وزن قابل پرداخت انتخاب می‌کنند.

$$۵۰۰۰ / (طول \times عرض \times ارتفاع) = وزن معادل حجم$$

در رابطه فوق ابعاد بر حسب سانتی‌متر است.

چنانچه در عمل بیش از یک بسته با ابعاد یکسان داشته باشیم تعداد بسته‌ها نیز باید در حاصل ضرب فوق قرار گیرد و اگر ابعاد بسته‌ها متفاوت باشد، ابتدا باید حاصل ضرب برای بسته‌های هم‌اندازه محاسبه شده سپس با یکدیگر جمع شده و در آخر بر عدد ۶۰۰۰ تقسیم شود.

اگر محموله شامل ۸ بسته که مجموعاً ۱۵ کیلو وزن دارد از تهران به آلمان با هواپیما فرستاده شود. کرایه آن به صورت زیر محاسبه خواهد شد. (فرض: کرایه حمل هر کیلو بار توسط هواپیمایی ۵۰۰۰ تومان است) ابتدا وزن حجمی بسته‌ها را حساب می‌کنیم.

$$۴ \text{ بسته با طول و عرض و ارتفاع } ۴۵ \times ۱۵ \times ۳۰ \checkmark$$

$$۴ \text{ بسته با طول و عرض و ارتفاع } ۶۵ \times ۲۵ \times ۵۰ \checkmark$$

$$۴۵ \times ۱۵ \times ۳۰ + ۶۵ \times ۲۵ \times ۵۰ = ۱۰۱,۵۰۰$$

$$۱۰۱,۵۰۰ \div ۶۰۰۰ = ۱۶,۹۱ \text{ وزن معادل}$$

به دلیل این که این عدد از ۱۵ کیلو بیشتر است آن را مورد محاسبه قرار می‌دهیم.

$$۵۰۰۰ \times ۱۶,۹۱ = ۸۴,۵۵۰ \text{ تومان}$$

$$(نرخ اعلامی به مشتری) \text{ تومان } ۱۰۱,۴۶۰ = ۸۴,۵۵۰ + ۲۰ \text{ درصد (سود شرکت حمل)}$$

مثال ۲

شکل ۳۰- حمل بار با هواپیما

محاسبه کرایه حمل و نقل جاده‌ای

در حمل و نقل جاده‌ای کرایه حمل بر مبنای تن/ کیلومتر طی شده، محاسبه می‌شود. به این صورت که در یک مسافت معین، یک محموله دارای تناژ مشخص، با توجه به مسیر حمل، شرایط فصلی و وجود بار برگشت، نرخ هر یک تن در یک کیلومتر محاسبه شده، سپس از فرمول زیر برای نرخ حمل استفاده می‌شود.

کل وزن محموله × مسافت کل × نرخ حمل یک تن در یک کیلومتر = کرایه حمل کل مسیر

شکل ۳۱- حمل و نقل کامیونی

با توجه به نحوه محاسبه هر یک از شیوه‌های فوق؛ در یک حمل و نقل ترکیبی مثلاً ریل- دریا علاوه بر محاسبه قیمت حمل هر واحد کالا (تن یا کیلوگرم) موارد دیگری باید به آن اضافه شود، که می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱- اقلام هزینه در مبدأ (مثلاً اروپا یا چین یا هر جای دیگر) که توسط شرکت حمل و نقل پرداخت می‌شود (پنج قلم):

- ✓ دریافت گواهی اجازه صادرات از کشور مربوطه؛
- ✓ دریافت مجوز عبور از گمرک کشور مبدأ حمل؛
- ✓ هزینه حمل کالا به بندر یا فرودگاه؛
- ✓ هزینه صدور بارنامه حمل؛

✓ پرداخت کرایه حمل هوایی، دریایی یا زمینی.

۲- ارقام هزینه در مقصد

✓ سود و عوارض گمرک؛

✓ مالیات؛

✓ انبارداری؛

✓ اخذ مجوزها و استاندارد؛

✓ تخلیه و بارگیری و جابه‌جایی در محوطه؛

✓ حمل تا انبار مشتری.

۳- ارقام هزینه در کشورهای بین مبدأ- مقصد

معمولاً هر کشور برای باری که از آن فقط عبور می‌کند قوانین خاصی دارد. مثلاً در کشور ما از بارهای عبوری به ازای هر تن در مسافتی که در کشور حرکت کرده و از آن خارج می‌شود مبلغی دریافت می‌کند. فرض کنیم یک کانتینر ۲۰ تنی از بندر عباس وارد کشور می‌شود و از مرز استان خراسان رضوی خارج می‌شود. بر اساس تعرفه برای هر تن در کیلومتر ۱۰ تومان باید پرداخت کند. حال با توجه به فاصله بندرعباس تا مرز استان خراسان که ۱۵۰۰ کیلومتر است عوارض عبوری این کانتینر خواهد بود:

تومان $10 \times 20 \times 1500 = 300,000$

برای حمل ۵ کانتینر از هندوستان به ترکیه از مسیر ایران، شیوه حمل ترکیبی و نحوه محاسبه آن را استخراج نمایید.

فعالیت کلاسی ۷

محاسبه کرایه حمل برای یک مسیر مشخص

برای محاسبه کرایه حمل در یک مسیر مشخص باید به چند نکته توجه نماییم:

زمان حمل: در صورتی که زمان برای صاحب کالا مهم باشد شرکت‌های حمل‌ونقل شیوه‌هایی از حمل را در نظر می‌گیرند که با زمان مورد نظر صاحب کالا، مطابقت داشته باشد.

قیمت حمل: در صورتی که زمان برای صاحب کالا در اولویت نباشد شرکت‌های حمل‌ونقل، به دنبال شیوه‌هایی که کمترین هزینه را داشته باشد خواهند رفت.

امنیت حمل: سومین عامل بعد از مسأله زمان و هزینه، امنیت است. صاحب کالا به دنبال مسیری است که دارای امنیت مناسب باشد.

حال با در نظر گرفتن شرایط فوق کرایه حمل یک محموله را برای یک مسیر مشخص محاسبه خواهیم کرد. ✓ یک محموله ۲۰۰۰ کیلوپی (۱۰ بسته ۲۰۰ کیلوپی) از کشور چین به ترکمنستان (کشور همسایه شمال

ایران) باید در فاصله حداکثر یک ماه حمل شود. در این مسیر باید بررسی گردد:

الف- از چه نوع شیوه‌هایی جهت حمل می‌توان استفاده کرد؟

ب- قیمت حمل را در حالت بهینه محاسبه نماییم.

پس ابتدا به دنبال شیوه‌های حمل و نقلی که در این مسیر امکان پذیر است خواهیم رفت.

✓ چین - ترکمنستان (ریلی)

✓ چین - ترکمنستان (هوایی)

✓ چین - ایران - ترکمنستان (دریایی - جاده‌ای)

✓ چین - ایران - ترکمنستان (دریایی - ریلی)

✓ چین - ایران - ترکمنستان (هوایی - جاده‌ای)

✓ چین - ایران - ترکمنستان (هوایی - ریلی)

سپس به محدودیت زمانی عنوان شده در تقاضا نگاه می‌کنیم یعنی حداکثر یک ماه و شیوه‌هایی که بیش از آن زمان بر باشد از گزینه‌های احتمالی حذف می‌کنیم. به همین منظور زمان‌های حمل از شروع تا پایان هر یک از شیوه‌ها به شرح زیر است:

✓ چین - ترکمنستان (ریلی) ۴۴ روز

✓ چین - ترکمنستان (هوایی) یک روز

✓ چین - ایران (دریایی) ۲۰ روز

✓ ایران - ترکمنستان (جاده‌ای) ۶ روز

✓ ایران - ترکمنستان (ریلی) ۱۵ روز

✓ چین - ایران (هوایی) یک روز

✓ ایران - ترکمنستان (هوایی) یک روز

با توجه به زمان‌های فوق برای هر مسیر گزینه‌ها را بررسی و آنهایی که بیشتر از یک ماه باشد از بررسی حذف خواهیم کرد.

✓ چین - ترکمنستان (ریلی) - ۴۴ روز - حذف

✓ چین - ترکمنستان (هوایی) - یک روز

✓ چین - ایران - ترکمنستان (دریایی - جاده‌ای) - ۲۶ روز

✓ چین - ایران - ترکمنستان (دریایی - ریلی) - ۳۵ روز - حذف

✓ چین - ایران - ترکمنستان (هوایی - جاده‌ای) - ۸ روز

✓ چین - ایران - ترکمنستان (هوایی - ریلی) - ۱۶ روز

با توجه به بررسی به عمل آمده دو گزینه حذف و چهار گزینه باقی می‌ماند. حال باید به دنبال بررسی قیمت حمل باشیم. بنابراین نیاز به قیمت حمل در مسیرهای گوناگون بر مبنای واحد آن هستیم که بر اساس فاکتورهایی که از قبل بیان شد قیمت حمل واحد آن به دست می‌آید.

پیش‌فرض‌ها:

- ✓ قیمت حمل هر کیلو حمل هوایی از چین به ترکمنستان ۵ دلار و زمان حمل یک روز است.
- ✓ قیمت حمل هر کیلو حمل دریایی از چین تا بندرعباس ۱ دلار و زمان حمل ۲۰ روز است.
- ✓ قیمت حمل هر کیلو حمل هوایی از چین به فرودگاه ایران ۳ دلار و زمان حمل یک روز است.
- ✓ قیمت حمل هر تن - کیلو حمل جاده‌ای از فرودگاه ایران تا ترکمنستان ۰/۵ دلار و فاصله ۷۰۰ کیلومتر، زمان حمل ۷ روز است.

- ✓ قیمت حمل هر کیلو حمل ریلی از تهران به ترکمنستان ۰/۵ دلار و زمان حمل ۱۰ روز است.
- ✓ قیمت حمل هر کیلو حمل ریلی از چین تا ترکمنستان ۰/۲ دلار و زمان آن ۳۳ روز می‌باشد.
- ✓ قیمت هر تن - کیلومتر جاده‌ای ۰/۵ دلار و فاصله بندرعباس تا ترکمنستان ۱۶۰۰ کیلومتر و زمان حمل ۱۰ روز است.

- ✓ قیمت هر کیلو حمل از فرودگاه تا ایستگاه قطار ۰/۲ دلار و یک روزه است.

حال به محاسبه هر شیوه بر اساس قیمت هر کیلو حمل می‌پردازیم.

- ✓ چین - ترکمنستان (هوایی):
دلار ۱۰,۰۰۰ = کیلو ۲۰۰۰ × ۵ دلار

- ✓ چین - ایران - ترکمنستان (دریایی - جاده‌ای) :

- ۱- چین - ایران (دریایی)
دلار ۲۰۰۰ = دلار ۱ × کیلو ۲۰۰۰

- ۲- ایران - ترکمنستان (جاده‌ای)
دلار ۱۶۰۰ = ۰/۵ دلار × کیلومتر ۱۶۰۰ × تن ۲

$$۱۶۰۰ + ۲۰۰۰ = ۳۶۰۰$$

- ✓ چین - ایران - ترکمنستان (هوایی - جاده‌ای)

- ۱- چین - ایران (هوایی)
دلار ۶۰۰۰ = دلار ۳ × کیلو ۲۰۰۰

- ۲- ایران - ترکمنستان (جاده‌ای)
دلار ۷۰۰ = ۰/۵ دلار × تن ۲

$$۷۰۰ + ۶۰۰۰ = ۶۷۰۰$$

- ✓ چین - ایران - ترکمنستان (هوایی - ریلی)

- ۱- چین - ایران (هوایی)
دلار ۶۰۰۰ = دلار ۳ × کیلو ۲۰۰۰

- ۲- فرودگاه به ایستگاه قطار
دلار ۴۰۰ = کیلو ۲۰۰۰ × ۰/۲ دلار

- ۳- ایران - ترکمنستان (ریلی)
دلار ۱۰۰۰ = کیلو ۲۰۰۰ × ۰/۵ دلار

$$۶۰۰۰ + ۱۰۰۰ + ۴۰۰ = ۷۴۰۰$$

مشاهده می‌شود در بین شیوه‌های محاسبه شده، شیوه دریایی - جاده‌ای از همه مناسب‌تر است. همچنین از نظر امنیت مسیر دارای امنیت خوبی است، اکثر کالاها در این مسیر در حال انتقال بدون خطر می‌باشند. بنابراین این شیوه انتخاب نهایی خواهد بود.

برای یک کانتینر ۴۰ تنی از مبدأ هندوستان تا روسیه با محدودیت زمان حمل ۲۰ روز:
✓ مناسب‌ترین شیوه حمل را انتخاب نمایید.

✓ نرخ حمل را از روش‌های بیان شده در فعالیت محاسبه نمایید.
پیش‌فرض‌ها فراموش نشود، اعداد را متناسب با فاصله در نظر بگیرید.

حمل و نقل ترکیبی کالا و قراردادهای مربوط به آن یکی از مهم‌ترین قراردادهای تجاری بین‌المللی محسوب می‌شود.

به طور یقین، بعد از خرید و فروش بین‌المللی کالا که یکی از اساسی‌ترین و مرکزی‌ترین قراردادهای تجاری بین‌المللی است، قرارداد حمل و نقل بین‌المللی کالا از اهمیت زیادی برخوردار است، زیرا اگر حمل و نقلی صورت نگیرد جریان تجارت بین‌الملل نیز انجام نخواهد شد. به دلیل این اهمیت است که نه تنها در قوانین داخلی کشورها به مقوله حمل و نقل کالا پرداخته شده بلکه در قوانین و مقررات بین‌المللی نیز به این ابزار تجارت بین‌المللی کالاها پرداخته‌اند.

جابه‌جایی بین‌المللی کالاها بر اساس قراردادی صورت می‌گیرد که به آن قرارداد حمل گفته می‌شود. در این قرارداد چگونگی حمل کالا مشخص می‌شود و در مواردی که مسئولیت حمل بر عهده فروشنده است، و بر اساس شرایط قرارداد فروش، قراردادی به وسیله فروشنده با حمل‌کننده منعقد می‌شود، مبنی بر این که کالا را در مقصد مشخصی به خریدار تحویل دهد.

قرارداد حمل و نقل ترکیبی برای حمل یک کالا توسط چند شیوه حمل و نقلی انجام خواهد شد ولی باید توجه داشت که هر یک از روش‌های فوق دارای ویژگی‌های خاص خود و نظام حقوقی حاکم بر خود است. به عبارت دیگر قوانین و مقررات بین‌المللی که برای حمل و نقل بین‌المللی کالا از طریق دریا وجود دارد با قوانین و مقررات حاکم بر حمل و نقل بین‌المللی کالا از طریق هوا یا جاده یا ریل متفاوت است. بنابراین در قراردادهای بین‌المللی ترکیبی بایستی دقیقاً قید شود که هر شیوه حمل تابع قوانین مربوط به خود خواهد بود. انعقاد قرارداد حمل بستگی کامل به شرایط خرید دارد زیرا شرایط خرید مشخص می‌کند که حمل به عهده خریدار است یا فروشنده و به عبارت دیگر کدام یک باید قرارداد حمل را منعقد کنند؟

در یک قرارداد حمل ترکیبی موارد زیر باید در نظر گرفته شود:

- ۱- مشخصات طرفین قرارداد؛
- ۲- موضوع قرارداد که عبارت است از حمل کالا با ذکر مشخصات آن؛
- ۳- تعهدات حمل‌کننده/ حمل‌کنندگان؛
- ۴- تعهدات صاحب کالا؛
- ۵- تعیین برنامه حمل شامل زمان‌بندی، مسیر حمل؛
- ۶- نحوه پرداخت بهای قرارداد؛
- ۷- مدت اجرای قرارداد؛

۸- ضمانت اجرای قرارداد و ضمانت نامه های مورد لزوم؛

۹- نوع بیمه و مبلغ آن؛

۱۰- شرایطی مانند فورس ماژور (شرایط اضطراری)؛

۱۱- نحوه حل اختلاف؛

۱۲- مشخص شدن چگونگی حمل کالا، این که آیا حمل به دفعات و حمل از یک وسیله حمل به وسیله

حمل دیگر مجاز است یا خیر؟

در ارائه نمونه ای از یک قرارداد حمل آمده که محل های خالی آن باید تکمیل گردد.

قرارداد حمل و نقل

این قرارداد در تاریخ فی مابین شرکت به نمایندگی آقا/ خانم به موجب معرفی نامه شماره مورخ به عنوان صاحب کالا از یک طرف و شرکت به شماره ثبت ثبت شده در به نمایندگی که طبق آگهی شماره روزنامه رسمی معرفی گردیده است و در این قرارداد حمل کننده نامیده می شود، طبق شرایط ذیل منعقد می گردد و طرفین ملزم به رعایت کلیه مفاد آن می باشند.

ماده ۱- موضوع قرارداد:

موضوع قرارداد عبارت است از حمل محصولات مندرج در حواله های واگذاری توسط ارسال کننده از مبدأ تا مقصد یا وسیله حمل و نقل

ماده ۲- اجرت حمل و نقل:

اجرت حمل و نقل محصولات ارسال کننده به شرح زیر می باشد که بایستی بر اساس صورت حساب های تنظیمی از طرف متصدی حمل و نقل محاسبه و از طرف صاحب کالا (ارسال کننده) از تاریخ تحویل محموله و پس از کسر قانونی پرداخت گردد:

الف) اجرت حمل و نقل جاده ای بر اساس هر تریلر به وزن حداکثر تن به مبلغ ریال / دلار محاسبه می گردد.

ب) اجرت حمل و نقل ریلی بر اساس هر واگن به وزن حداکثر تن طبق ریال / دلار محاسبه می گردد.

ماده ۳- مدت اجرای قرارداد :

مدت اجرای این قرارداد از تاریخ الی می باشد.

ماده ۴- نحوه پرداخت وجه:

ارسال کننده موظف است ..... درصد کل مبلغ مندرج در بارنامه های جاده ای و ریلی را بلافاصله پس از بارگیری به صورت علی الحساب و ما بقی را پس از کسر کلیه کسورات قانونی ظرف ۱۵ روز از تاریخ دریافت رسید تحویل کالا که به امضاء نماینده وی در مقصد رسیده باشد، به متصدی حمل و نقل یا نماینده قانونی وی پرداخت نماید.

ماده ۵- کسور قانونی:

الف: مبلغ ..... از کل اجرت حمل و نقل بابت مالیات طبق مفاد تبصره یک ماده ۴ شرایط عمومی تعرفه حمل و نقل کالا توسط ارسال کننده کسر و به حساب وزارت امور اقتصادی و دارایی واریز خواهد گردید.
 ب: پرداخت حق تمبر بارنامه بر عهده مؤسسه صادر کننده بارنامه می باشد.
 ج: پرداخت هزینه ترمینال بر عهده ارسال کننده/ متصدی حمل و نقل خواهد بود.
 د: پرداخت کلیه عوارض و باسکول به عهده متصدی حمل و نقل/ ارسال کننده می باشد و متصدی حمل و نقل موظف به ذکر آن در بارنامه و کسر از پس کرایه و پرداخت به مرجع مربوطه می باشد.

ماده ۶- شرایط حمل و نقل:

- ۱-۶- هزینه و نحوه بارگیری و مسئولیت آن بر عهده ارسال کننده می باشد و در اجرای این هدف ارسال کننده مکلف است:
 الف: یک نفر را به عنوان نماینده تام الاختیار خود ظرف مدت ..... از تاریخ امضاء قرارداد در مبدأ مستقر نموده و مشخصات کامل و نمونه امضای وی را به متصدی حمل و نقل معرفی نماید.
 ب: یک نفر را به عنوان نماینده تام الاختیار خود ظرف مدت ..... از تاریخ امضاء این قرارداد در هر یک از مقاصد حمل کالای موضوع قرارداد مستقر نموده و مشخصات کامل و نمونه امضاء وی را به متصدی حمل و نقل معرفی نماید.
- ۲-۶- بیمه محموله ها موضوع این قرارداد از مبدأ تا تحویل در مقصد بر اساس شرایط تجاری اینکو ترمرز می باشد.
- ۳-۶- اگر محموله ها موضوع قرارداد تلف یا گم شود، متصدی حمل و نقل مسئول آن خواهد بود، مگر این که ثابت نماید تلف یا گم شدن، مربوط به جنس کالا یا مستند به تقصیر ارسال کننده یا مثل الیه و یا ناشی از آموزش هایی بوده که یکی از آنها داده اند و یا مربوط به حوادثی بوده که هیچ متصدی مواظبی نیز نمی توانست از آن جلوگیری کند.
- ۴-۶- متصدی حمل و نقل مسئول حوادثی است که در مدت حمل و نقل واقع شده اعم از این که خود مباشرت به حمل و نقل کرده و یا حمل و نقل کننده دیگری را مأمور کرده باشد.
- ۵-۶- متصدی حمل و نقل و رانندگان حق دریافت هیچ گونه وجهی تحت هیچ عنوان از قبیل پشت بارنامه، بار چینی، انعام، گاراژداری، انبارداری و غیره را ندارد.
- ۶-۶- ارسال کننده باید آدرس صحیح محل تسلیم کالا (محموله) طرز بسته بندی، وزن و محتوی بسته ها، مدتی که کالا باید در آن مدت تسلیم شود. بهای اشیایی که گران بها یا شکستنی است، به اطلاع متصدی حمل و نقل برساند. خسارت ناشی از عدم تعیین و اعلام نکات فوق و یا تعیین آنها به غلط متوجه ارسال کننده خواهد بود.
- ۷-۶- متصدی حمل و نقل، محموله ها را مطابق بارنامه تنظیمی در مبدأ از نماینده ارسال کننده دریافت و در مقصد به نماینده وی تحویل داده و رسید دریافت خواهد کرد.
- ۸-۶- ارسال کننده بایستی محل تخلیه را طوری مشخص نماید که از نظر دسترسی آن برای کامیون های متصدی حمل و نقل و ایستگاه قطار ممنوعیتی نداشته باشد.

ارزشیابی مرحله دوم

ردیف	مراحل کار	شرایط عملکرد	نتایج مورد انتظار	استاندارد(شاخص ها) / داوری / نمره دهی	نمر ه
۱	تعیین شرکت های حمل کننده کالا	- در محل کارگاه، اینترنت در اختیار باشد. - فرمت قرارداد در اختیار باشد. - نقشه مسیرهای بین المللی در اختیار باشد، ماشین حساب در اختیار باشد. - زمان: ۴۰ دقیقه	- انتخاب شرکت مناسب با حداقل هزینه و زمان - انتخاب شرکت مناسب با هزینه کمتر - انتخاب شرکت مناسب با زمان کمتر - عدم توانایی در انتخاب شرکت مناسب	انتخاب شرکت حمل و نقل مناسب با حداقل هزینه و زمان و تعیین جزئیات بیشتر در فرمت قرارداد حمل در تنظیم قرارداد	۳
				انتخاب شرکت حمل و نقل مناسب با یکی از حالات (هزینه کمتر یا زمان کمتر) و تنظیم قرارداد	۲
				عدم توانایی در انتخاب شرکت مناسب.	۱
				رعایت می شود.	۲
شایستگی غیر فنی	رعایت دقت و سرعت عمل		- رعایت دقت در محاسبه هزینه حمل و سرعت عمل و در تنظیم قرارداد - عدم رعایت دقت	رعایت نمی شود.	۱

دستگاه‌های مرتبط در حمل‌ونقل ترکیبی:

به‌طور کلی حمل‌ونقل در سراسر جهان دارای دو بخش داخلی و بین‌المللی است که به چهار حالت زیر و یا مجموعه از آنها انجام می‌شود و هر کدام از این بخش‌ها زیر نظر سازمانی مجزا و با قوانین خاص خود، انجام می‌پذیرد که متولی آن در ایران وزارت راه و شهرسازی است.

۱- حمل‌ونقل جاده‌ای (زیر نظر سازمان راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای کشور)؛

۲- حمل‌ونقل هوایی (زیر نظر سازمان هواپیمایی کشوری)؛

۳- حمل‌ونقل ریلی (زیر نظر راه آهن جمهوری اسلامی ایران)؛

۴- حمل‌ونقل دریایی (زیر نظر سازمان بنادر و دریانوردی).

در حمل‌ونقل بین‌المللی با توجه به شرایط خاص خودش به غیر از سازمان‌هایی که ارتباط مستقیم کاری با آن دارند با سازمان‌ها و ارگان‌های دیگری در داخل و خارج از کشور ارتباط کاری دارند که به تعدادی از آنها اشاره می‌کنیم.

مؤسسات مرتبط با حمل‌ونقل در کشور

● سازمان‌های ناظر و سیاست‌گذار:

حمل‌ونقل در کشورهای مختلف و همچنین در سطح بین‌المللی تابع یک دسته قوانین و مقرراتی است که توسط برخی سازمان‌های داخلی و یا بین‌المللی وضع می‌شوند که عمده‌ترین آنها به شرح زیر است:

حمل‌ونقل دریایی: سازمان دولتی ناظر بر امور حمل‌ونقل دریایی در جمهوری اسلامی ایران، سازمان بنادر و دریانوردی است که یکی از معاونت‌های وزارت راه و شهرسازی می‌باشد. وظایف عمده این سازمان اداره امور بنادر، نظارت بر شرکت‌های حمل‌ونقل دریایی داخلی و خارجی، اداره امور آب‌های ساحلی، تدوین آئین‌نامه‌ها و مقررات لازم در امر حمل‌ونقل دریایی داخلی و خارجی، اداره امور آب‌های ساحلی، تدوین آئین‌نامه‌ها و مقررات لازم در امر حمل‌ونقل دریایی، دادن گواهینامه ملوانان و خدمه کشتی‌ها، بررسی کنوانسیون‌های بین‌المللی در امر حمل‌ونقل دریایی و موارد دیگر می‌باشد.

در سطح بین‌المللی ارگان ناظر بر امور حمل‌ونقل دریایی سازمان بین‌المللی دریانوردی IMO می‌باشد که یکی از سازمان‌های تابعه سازمان ملل متحد است و تنظیم و تدوین مقررات بین‌المللی حمل‌ونقل دریایی را در سطح بین‌المللی بر عهده دارد.

حمل‌ونقل هوایی: سازمان دولتی و ناظر بر امور حمل‌ونقل هوایی در جمهوری اسلامی ایران سازمان هواپیمایی کشوری می‌باشد که یکی از معاونت‌های وزارت راه و ترابری است و از وظایف عمده آن اداره امور فرودگاه‌های کشور و وظایف مشابه سازمان بنادر در امر حمل‌ونقل هوایی می‌باشد.

در سطح بین‌المللی ارگان ناظر بر امور حمل‌ونقل هوایی و سازمان بین‌المللی هواپیمایی کشوری ICAO می‌باشد که یکی از سازمان‌های تابعه سازمان ملل متحد است و تنظیم و تدوین مقررات بین‌المللی حمل‌ونقل هوایی را در سطح بین‌المللی به عهده دارد.

حمل و نقل جاده‌ای: سازمان دولتی ناظر بر امر حمل و نقل جاده‌ای در جمهوری اسلامی ایران، سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای کشور است که تابع وزارت راه و شهرسازی می‌باشد. وظایف عمده این سازمان اداره امور راهداری و حمل و نقل جاده‌ای و شرکت‌های فعال در این امر در کشور و تدوین مقررات و آیین‌نامه‌های مربوطه است.

سازمان ناظر در سطح بین‌المللی اتحادیه حمل و نقل بین‌المللی جاده‌ای IRU است که از سازمان‌های تابعه سازمان ملل متحد محسوب می‌شود و وظایفی مشابه سازمان‌های بین‌المللی در امر حمل و نقل جاده‌ای را بر عهده دارد.

حمل و نقل ریلی: در مورد حمل و نقل با راه‌آهن در حال حاضر تفکیکی بین سازمان ناظر و سازمان حمل‌کننده راه‌آهن در کشور وجود ندارد و سازمان راه‌آهن جمهوری اسلامی ایران هر دو وظیفه را به عهده دارد.

در سطح بین‌المللی سازمان واحد خاصی در امر حمل و نقل راه‌آهن وجود ندارد بلکه وظایف آن به وسیله سازمان‌های مختلفی انجام می‌گیرد:

- ✓ سازمان جهانی راه‌آهن‌ها UIC که استانداردهای راه‌آهن را تدوین و به راه‌آهن‌ها ابلاغ کند.
- ✓ سازمان ناظر بر اجرای کنوانسیون COTIF در اروپای غربی و در خاورمیانه OTIF می‌باشد.
- ✓ سازمان ناظر بر اجرای کنوانسیون SMGS در اروپای شرقی و کشورهای CIS سازمان OSJD می‌باشد.

● **سایر دستگاه‌های مرتبط با حمل و نقل ترکیبی بین‌المللی در داخل کشور:**

- ✓ اتاق بازرگانی و صنایع و معادن جمهوری اسلامی ایران؛
- ✓ گمرک جمهوری اسلامی ایران؛
- ✓ قانون جهانگردی و اتومبیل‌رانی جمهوری اسلامی ایران؛
- ✓ نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران؛
- ✓ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛
- ✓ وزارت امور خارجه؛
- ✓ انجمن‌های مختلف صنفی؛
- ✓ کلیه سفارتخانه‌های کشور؛
- ✓ شرکت هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران؛
- ✓ شرکت کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران؛
- ✓ شورای عالی هماهنگی ترابری کشور؛
- ✓ شورای سامان‌دهی مبادی ورودی و خروجی مجاز زمینی کشور؛
- ✓ کمیته سامان‌دهی، هماهنگی و توسعه ترانزیت.

سازمان‌ها و ارگان‌های مرتبط به حمل‌ونقل بین‌المللی در خارج از کشور (جاده‌ای- هوایی- دریایی- ریلی)

سازمان‌ها و ارگان‌های مرتبط با حمل‌ونقل بین‌المللی در خارج از کشور بالغ بر ۵۰ سازمان می‌باشد که تعدادی از مهم‌ترین آنها در ادامه آورده شده است:

- ✓ اتاق بازرگانی بین‌المللی (ICC)؛
- ✓ سازمان تجارت جهانی (GATT)؛
- ✓ سازمان هواشناسی جهانی (WMO)؛
- ✓ سازمان جهانگردی جهانی (WTO)؛
- ✓ سازمان همکاری‌های اقتصادی (ECO)؛
- ✓ فدراسیون بین‌المللی شرکت‌های حمل‌ونقل بین‌المللی فورواردر (FIATA)؛
- ✓ اتحادیه بین‌المللی حمل‌ونقل جاده‌ای (IRU)؛
- ✓ فدراسیون بین‌المللی اتومبیل (IAF)؛
- ✓ فدراسیون بین‌المللی راه‌ها (IRF)؛
- ✓ اتحادیه بین‌المللی کنگره‌های راه‌آهن (IRCA)؛
- ✓ سازمان بین‌الدول برای حمل‌ونقل بین‌المللی راه‌آهن (OTIF)؛
- ✓ کمیته بین‌المللی حمل‌ونقل راه‌آهن (IRTC)؛
- ✓ اتحادیه بین‌المللی راه‌آهن‌ها (UIC)؛
- ✓ سازمان همکاری‌های راه‌آهن‌ها (OSSHD)؛
- ✓ سازمان بین‌المللی دریانوردی (IMO)؛
- ✓ اتحادیه بین‌المللی بنادر و لنگرگاه‌ها (IAPH)؛
- ✓ اتحادیه کشتیرانی کشورهای اسلامی (ISA)؛
- ✓ کشتیرانی اکو؛
- ✓ کمیته آسه آن؛
- ✓ فدراسیون بین‌المللی کشتیرانی (ISF)؛
- ✓ سازمان بین‌المللی هواپیمایی کشوری (ICAO)؛
- ✓ انجمن بین‌المللی حمل‌ونقل هوایی (IAIA)؛
- ✓ شرکت هواپیمایی اکو.

۱- وظایف چند دستگاه مرتبط با حمل‌ونقل ترکیبی در داخل کشور را بررسی و اهمیت آن را در این شیوه حمل‌اعلام نمایید.

۲- وظایف چند دستگاه مرتبط با حمل‌ونقل ترکیبی در خارج از کشور را بررسی و اهمیت آن را در این شیوه حمل‌اعلام نمایید.

فعالیت کلاسی ۹

تأخیر در حمل و نقل

یکی از عملیات تجاری که در قوانین تجارت از آن نام برده شده «قرارداد حمل و نقل» است. قبل از هر بحثی باید توجه داشت که قرارداد حمل و نقل تابع مقررات خاصی است و متصدی حمل و نقل کالا مانند وکیل، امین صاحب کالا محسوب می شود و ارسال کننده کالا موظف است در قرارداد حمل و نقل به نشانی صحیح گیرنده کالا، محل تحویل کالا، تعداد و میزان کالا و محتوای بسته بندی ها، مدتی که کالا باید در آن مدت تحویل داده شود، مسیری که کالا در آن حمل می شود و... توجه نماید.

مطابق قوانین بین المللی متصدی حمل و نقل ترکیبی مسئول زیان ناشی از تخریب کالا، خسارت وارد به کالا و همچنین تأخیر طی مدتی که کالا تحت حفاظت او بوده، می باشد مگر این که متصدی حمل و نقل ثابت کند که خود او، مأمورین یا نمایندگان او کلیه اقدامات را برای جلوگیری از وارد شدن خسارت به کالا به عمل آورده اند.

انواع تأخیر

- در صورتی که کالا در زمان مقرر در قرارداد حمل، به گیرنده تحویل داده نشود به آن تأخیر در تحویل گفته می شود. تأخیر در حمل می تواند ناشی از موارد زیر باشد:
- ۱- فرستنده کالا را دیرتر به شرکت حمل و نقل تحویل دهد.
  - ۲- شرکت حمل و نقل کالا را دیرتر به بندر، ترمینال، فرودگاه و مقصد منتقل نموده یا وسیله حمل دچار مشکل گردد.

شکل ۳۲- تأخیر ناشی از حادثه برای وسیله حمل

۳- عواملی مانند زلزله، طوفان و سیل باعث تأخیر در تحویل گردد.

شکل ۳۳- تأخیر ناشی از سیل و حادثه برای وسیله حمل

۴- قوانین کشورهای در مسیر حمل بنابر ماهیت و جنس کالا موجب توقف‌های پیش‌بینی نشده گردند.

شکل ۳۴- تأخیر ناشی از بازبینی در گمرکات کشورها

در صورتی که بر اساس قرارداد حمل و نظر کارشناسان تأخیر شامل قسمت دوم شود، شرکت حمل بایستی نسبت به جبران خسارت اقدام نماید، مگر آن که متصدی اثبات کند که عامل تأخیر حوادثی غیر قابل اجتناب بوده است؛ مانند حوادث قهری (زلزله یا طوفان و سیل) و یا این که در اثر قصور ارسال‌کننده تأخیر شود، یا این که خود کالا به لحاظ جنس و ماهیت موجب تأخیر حمل شود.

آیا تا به حال کالایی را از شهر یا کشور دیگری خریداری نموده‌اید که دیرتر از زمان مقرر به دستتان برسد. اگر خود این تجربه را ندارید از دیگران یا والدین‌تان بپرسید و تجربه آنها را در نحوه پیگیری قانونی جویا شوید.

فعالیت کلاسی ۱۰

محاسبه هزینه‌های ناشی از تأخیرها در صورت توقف محموله‌ها

شرکت‌های حمل‌ونقل با توجه به ضوابط بین‌المللی که قرارداد حمل با بارنامه را در چارچوب آن تنظیم و صادر نموده‌اند در مقابل مشتری مسئولیت دارند. متصدی حمل ترکیبی با دریافت کالا و صدور سند

حمل و نقل ترکیبی نسبت به محموله قبول مسئولیت نموده و مکلف است که آن را با همان صورت و شرایط ظاهری که پذیرفته در مقصد به گیرنده تحویل دهد در غیر این صورت بابت موارد زیر متصدی حمل مسئول است و باید ضرر و زیان صاحب کالا را جبران کند:
الف) عدم تحویل یا تلف (از بین رفتن) کالا؛

شکل ۳۵- حادثه رانندگی و خسارت به کالا

ب) خسارت و آسیب دیدگی کالا؛

شکل ۳۶- خسارت به بار ناشی از حادثه برای کشتی

ج) تأخیر بیش از حد مجاز.

حال در هنگام بروز تأخیر و خسارت و همچنین اختلاف میان طرفین قرارداد، چه نکاتی باید بررسی گردد؟

۱- قوانین بین‌المللی حاکم بر قرارداد؛

۲- مفاد قرارداد طرفین؛

۳- مقررات پشت‌نویسی شده صفحه اول بارنامه صادره.

✓ اقدامات لازم در صورت تأخیر در حمل

- ۱- گیرنده یا صاحب کالا، باید ظرف مدت زمان معینی از تاریخ رسیدن محموله- که در قوانین بین‌المللی برای هر شیوه متفاوت است- ادعای کتبی خود را به متصدی حمل ارسال دارد.
  - ۲- تأخیر و خسارات وارده ناشی از آن را اثبات کند.
- در حمل بین‌المللی در صورتی که تأخیری در تحویل رخ دهد اگر شرطی گذاشته نشود، صاحب کالا باید خسارات ناشی از تأخیر را اثبات کند ولی در صورت نوشتن در قرارداد حمل، نیازی به اثبات نیست.

✓ روش محاسبه هزینه تأخیر در قراردادهای حمل‌ونقل ترکیبی:

محاسبه تأخیر و خسارت در حمل‌ونقل ترکیبی تابع قوانین حاکم بر هر شیوه حمل است که به آنها اشاره خواهیم کرد:

۱- حمل‌ونقل ریلی

- ۱- موعد تحویل، با توافق ارسال‌کننده و حمل‌کننده، تعیین می‌گردد. در صورت عدم توافق مهلت مزبور، نباید خسارت دریافتی از چهار برابر کرایه حمل فراتر رود.
- ۲- مهلت ادعای غرامت ناشی از تأخیر، حداکثر ۶۰ روز پس از انقضای زمان تحویل می‌باشد.

۲- حمل‌ونقل جاده‌ای

مهم‌ترین تعهد حمل‌کننده کالا این است که کالا را سالم، کامل و به موقع به مقصد برساند. بدیهی است مسئولیت تأخیر در رساندن کالا به مقصد اصولاً به عهده حمل‌کننده است. مبنای محاسبه، غرامت ناشی از زمان و مکان تحویل آن به حمل‌کننده است که حداکثر سقف پرداختی ناشی از تأخیر معادل کرایه حمل می‌باشد. البته اگر ارسال‌کننده ارزش بیشتری برای کالا در بارنامه ذکر کرده یا برای تحویل کالا، شرایط ویژه‌ای در بارنامه مقرر کرده باشد، نحوه محاسبه خسارت متفاوت خواهد بود.

۳- حمل‌ونقل دریایی

در حمل‌ونقل دریایی تأخیر حمل کالا می‌تواند ناشی از موارد زیر باشد:

- ✓ آتش سوزی و انفجار در کشتی؛
- ✓ طوفان، زمین لرزه، فوران آتشفشان یا صاعقه؛
- ✓ به گل نشستن و یا برخورد با صخره؛
- ✓ برخورد کشتی با شناورهای دیگر؛
- ✓ تأخیر ناشی از بارگیری، تخلیه یا جابه‌جایی کالا در بندر؛
- ✓ مشکلات فنی کشتی.

در صورت تأخیر در تحویل، مطابق قوانین بین‌المللی مسئولیت عامل حمل‌ونقل ترکیبی که حمل دریایی در آن نقش داشته باشد؛ مورد زیان ناشی از تأخیر در تحویل به مبلغ ۲/۵ برابر کرایه قابل پرداخت برای کالاهای موضوع تأخیر تعیین شده است.

۴- حمل‌ونقل هوایی

در زمینه مسئولیت متصدی حمل به موجب قوانین بین‌المللی متصدی حمل و نقل هوایی مسئول خساراتی است که به علت تأخیر در حمل هوایی روی می‌دهد و با توجه به این که حمل داخلی یا بین‌المللی باشد، شرایط محاسبه خسارت متفاوت خواهد بود.

از آنجا که قوانین بین‌المللی درباره اقدامات مربوط به خسارت تأخیر فرمول خاصی ندارد، بنابراین مسأله را باید دادگاه صلاحیت‌داری که پرونده به آن ارجاع داده شده، بررسی نماید و نکته دیگر این که در تأخیر حمل هوایی خسارت و ضرر و زیانی که به صاحب کالا وارد می‌شود قابل بررسی است.

در نهایت در قراردادهای حمل در نظر گرفتن بندی از قرارداد برای اختلافات طرفین و ارجاع به دادگاه و یا داوری که در حوزه حمل و نقل تخصص داشته باشد، ضروری است.

۱- با هم‌کلاسی‌های خود یک مسیر فرضی با استفاده از شیوه ترکیبی را طراحی نموده و با توجه به کرایه حمل و زمان‌بندی آن، دو مورد از تأخیرهای احتمالی را در نظر گرفته و هزینه تأخیر را محاسبه نمایید.

۲- بررسی نمایید محاسبه کدام شیوه در یک برنامه حمل ترکیبی دقیق‌تر است. دلایل خود را در کلاس ارائه دهید.

ارزشیابی مرحله سوم

ردیف	مراحل کار	شرایط عملکرد	نتایج مورد انتظار	استاندارد(شاخص‌ها / داوری / نمره دهی)	نمره
۱	کنترل فرآیند حمل و نقل کالا	- در محل کارگاه، اینترنت و ماشین حساب در اختیار باشد. زمان: ۴۰ دقیقه	- شناسایی قوانین حمل و نقل حاکم بر کشورهای طول مسیر و شناسایی تأخیرهای احتمالی قانونی و محاسبه آنها و محاسبه تأخیرهای فردی (راننده و شرکت)	تشخیص دقیق قوانین و مقررات سایر کشورها و محاسبه دقیق تأخیرها	۳
			- عدم توانایی شناسایی قوانین حمل و نقل حاکم بر کشورهای طول مسیر و شناسایی تأخیرهای احتمالی قانونی و محاسبه آنها و محاسبه تأخیرهای فردی (راننده و شرکت)	تشخیص قوانین و مقررات سایر کشورها و محاسبه تأخیرها با درصدی از خطا	۲
			- عدم توانایی تشخیص قوانین و مقررات سایر کشورها و محاسبه تأخیرها	عدم توانایی تشخیص قوانین و مقررات سایر کشورها و محاسبه تأخیرها	۱
شایستگی غیر فنی		رعایت دقت و صداقت	- رعایت دقت در انجام محاسبات و رعایت صداقت در محاسبه تأخیرهای فردی	رعایت می شود.	۲
			- عدم رعایت دقت در انجام محاسبات و رعایت صداقت در محاسبه تأخیرهای فردی	رعایت نمی شود.	۱

شروع و خاتمه قرارداد حمل و نقل ترکیبی

در یک خرید خارجی از کشوری به کشور دیگر، فرستنده/فروشنده کسی است که به نام یا به حساب وی با متصدی حمل و نقل قرارداد حمل ترکیبی بسته یا کالا به نام یا به حساب وی به متصدی حمل و نقل ترکیبی تحویل داده شده است.

گیرنده نیز شخصی است که مجاز به دریافت کالا در مقصد باشد.

اقداماتی که توسط فروشنده/فرستنده کالا در ارتباط با حمل کالا انجام می شود به شرح زیر است:

۱- عقد قرارداد حمل و نقل: فروشنده از شرکت های حمل و نقل قیمت حمل را دریافت کرده و پس از آن اقدام به عقد قرارداد با شرکت حمل و نقل ترکیبی می نماید.

اسناد حمل

اسناد حمل شامل مدارک زیر است:

✓ **گواهی مبدأ:** سندی است که توسط اتاق بازرگانی کشور فروشنده صادر می شود و دلیل آن، این است که کالا در کشور طرف فروشنده ساخته شده است.

✓ **گواهی بازرسی:** این گواهی بیان می دارد که کالا از لحاظ کمی، کیفی و بسته بندی با شرایط موجود در اسناد فروش کالا مطابقت دارد.

✓ **لیست عدل بندی:** لیستی است که تعداد بسته ها، مقدار یا تعداد و واحد کالای موجود در بسته بندی های آماده برای بارگیری را مشخص می کند.

✓ **بارنامه:** سندی است که توسط شرکت حمل صادر می شود.

✓ **کرایه نامه:** سندی است که نشان دهنده پرداخت کرایه حمل کالا توسط فروشنده است. که یا قبل از حمل (پیش کرایه) پرداخت شده و یا پس از حمل (پس کرایه) پرداخت خواهد شد.

۲- نظارت بر حمل: فروشنده یا فرستنده بعد از دریافت بارنامه، کپی آن را برای خریدار ارسال می کند تا خریدار ضمن اطلاع بر نحوه حمل، بر زمان آن نظارت کند.

۳- تحویل کالا به گمرک مبدأ: حمل کننده پس از تحویل کالا از فرستنده، کالا را به گمرک کشور مبدأ تحویل می دهد و از گمرک قبض انبار شدن کالا را دریافت می کند. قبض انبار در دست حمل کننده باقی می ماند تا در وسیله نقلیه شرکت حمل قرار گیرد و به سمت مقصد حرکت نماید. در حمل ترکیبی کالا بدون نیاز به باز شدن مجدد در گمرک های مسیر، به سمت گمرک مقصد حرکت می کند.

۴- ترخیص از گمرک مقصد: زمانی که کالا به کمرگ کشور مقصد رسید، به انبار گمرک می رود و مجدداً قبض انبار برای آن صادر و به شرکت حمل و نقل تحویل می شود. شرکت حمل و نقل برای خروج کالا از گمرک علاوه بر قبض انبار گمرک، نیاز به مدارک و اسناد حمل دارد که از این طریق کالا از گمرک خارج و به سمت گیرنده که در اسناد حمل قید شده، حرکت نماید. در محل، گیرنده کالا در مقابل پرداخت کرایه توافقی توسط گیرنده به شرکت حمل، کالا را تحویل می گیرد و در این مرحله قرارداد حمل پایان می پذیرد.

در حمل و نقل ترکیبی بین‌المللی شیوه‌های پایان قرارداد دارای انواع مختلف است که به نمونه‌های آن اشاره می‌شود:

- تحویل کالا توسط فروشنده به حمل‌کننده در مبدأ:
  - ✓ تحویل کالا به حمل‌کننده روی وسیله حمل (تحویل کالا داخل کامیون، ریل و هواپیما)؛
  - ✓ تحویل کالا به حمل‌کننده در کنار کشتی؛
  - ✓ تحویل کالا به حمل‌کننده روی کشتی.
- تحویل کالا توسط حمل‌کننده به گیرنده در مقصد:
  - ✓ تحویل به گیرنده در مرز؛
  - ✓ تحویل به گیرنده روی کشتی؛
  - ✓ تحویل به گیرنده در اسکله؛
  - ✓ تحویل به گیرنده در کارخانه یا انبار گیرنده.

کالایی از کشور آلمان توسط شخصی خریداری شده و از طریق فرودگاه امام خمینی (قدس سره الشریف) ترخیص شده و در اصفهان تحویل گیرنده می‌گردد. مراحل مختلف آن را بررسی و نحوه تحویل کالا و خاتمه قرارداد را طراحی نمایید.

فعالیت کارگاہی ۴

رعایت صداقت و دقت در فرآیند پذیرش و انعقاد قرارداد و صدور اسناد حمل:

یکی از موضوعات مهم در حمل و نقل کالا مسئولیت متصدیان حمل و نقل کالاها است و به نظر می‌رسد با تحولاتی که در قوانین و مقررات بین‌المللی شاهد هستیم اصول آن در حال تغییر است و تلاش می‌شود حمایت از صاحبان کالا در برابر متصدیان حمل و نقل بیشتر شود. امروزه محیط‌های کاری در سازمان‌ها و شرکت‌ها نیازمند آن است که ویژگی‌های اخلاق حرفه‌ای در آن روشن و تعریف شده باشد تا بر اساس چهارچوبی مشخص برای ارتقاء سلامت محیط کاری تلاش شود. حمل و نقل که وظیفه جابه‌جای مسافر و بار را به داخل و کشورهای دیگر به عهده دارد از مشاغل حساس و با اهمیتی است که بایستی محدوده آن در تمام حوزه‌های کاری - به خصوص حوزه اخلاق حرفه‌ای - مشخص باشد.

با توجه به نقش و جایگاه فرآیند کسب و کار در صنعت حمل، متصدی حمل ترکیبی با دریافت کالا و صدور سند حمل و نقل ترکیبی پذیرفته که کالا را حمل نماید و مکلف است که آن را به همان صورت و شرایط ظاهری که در مبدأ پذیرفته در مقصد به گیرنده تحویل دهد. این وظیفه جزو اصول اخلاقی یک فرآیند حمل و نقل است.

وظایف شرکت‌های حمل و نقل ترکیبی با رعایت اخلاق حرفه‌ای باید شامل موارد زیر باشد:

- ۱- کسب اطلاعات، اسناد و دستورات لازم از مشتری؛
- ۲- ارائه برنامه پیشنهادی حمل ترکیبی بر اساس منافع دو طرف و نه صرفاً شرکت حمل؛
- ۳- اجرای عملیات حمل و ارائه خدمات مورد تعهد بر اساس توافقی‌های قرارداد؛

۴- نظارت و کسب اطلاعات لازم در طول عملیات حمل در شیوه‌های مختلف؛

۵- تهیه و ارائه اطلاعات به موقع به مشتری؛

۶- تحویل کالا در مقصد نهایی بر اساس قرارداد؛

۷- اطلاع‌رسانی به صاحب کالا در صورت آسیب دیدگی یا سرقت کالا.

در نهایت شرکت‌های حمل و نقل با توجه به ضوابط و قوانین بین‌المللی که قرارداد حمل با برنامه را در چارچوب آن تنظیم و صادر می‌کنند در مقابل مشتری مسئولیت دارند. بدیهی است شرایط توافق شده در قرارداد، نباید از حداقل مسئولیت‌های مقرر در برنامه کمتر باشد چرا که صاحبان کالا از قوانین اطلاع دقیق و کاملی ندارند و این به لحاظ اخلاقی از مسئولیت‌های شرکت حمل و نقل است.

تجربیات والدین و یا دوستان را در خصوص موضوع صداقت؛ در نظر داشتن خدای متعال و داشتن خلوص نیت، سعه صدر، صدق در افکار، گفتار و رفتار، شعائر اسلامی و رعایت‌شان و کرامت انسانی صاحبان بار، همکاران و سایرین در استفاده از خدمات حمل و نقل، بررسی نمایید.

فعالیت کلاسی ۱۱

انتخاب شیوه حمل و نقل

هر مجموعه تجاری برای انتخاب حمل‌کننده سیاست‌های خاص خود را دارد و باید دارای چهارچوب شفاف و مکتوبی باشد. هر چند بسیاری از مؤسسات چنین سیاست‌هایی ندارند. بسیاری از تحقیقات در حمل و نقل به این نکته توجه دارند که بازرگانان چگونه حمل‌کنندگان را انتخاب می‌کنند یا چگونه باید آنها را انتخاب کنند و نحوه ارتباط با آنها چگونه است؟ هنگام تصمیم‌گیری درباره انتخاب شیوه‌های موجود و گوناگون حمل، نه تنها میان حمل‌کنندگان مختلف، بلکه بین شیوه‌های گوناگون حمل نیز رقابت وجود دارد. فرستنده حق انتخاب فرستادن محموله خود با کشتی یا هواپیما را دارد.

هر شیوه حمل با سایر شیوه‌ها در بخش‌های معینی رقابت می‌کند. در کنار این مسایل موارد زیست‌محیطی و توسعه پایدار را هم باید در انتخاب شیوه حمل لحاظ کنیم.

مفهوم پایداری در واقع مشکلی است برای دستیابی به بهترین نتایج در برنامه‌های محیط انسانی و طبیعی که برای حال و آینده صورت می‌پذیرد. توسعه پایدار در حقیقت تعادل میان توسعه و محیط‌زیست است. از نیازهای مهم برای کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه در فرآیند توسعه پایدار، ایجاد سیستم حمل و نقل کامل، منظم، گسترده، کارآمد و پیش‌گیرانه در وارد کردن ضربه به محیط‌زیست است. در این میان نقش عامل زیست‌محیطی، به دلیل نداشتن فایده اقتصادی، کمتر مورد توجه بوده است. در ادامه به مقایسه انواع حمل و نقل از ابعاد مختلف از جمله موارد زیست‌محیطی، می‌پردازیم:

حمل و نقل دریایی

- عدم نیاز به احداث شبکه خطوط فیزیکی
- هزینه جابجایی کمتر
- ظرفیت جابجایی بیشتر
- مسافت های جابجایی طولانی تر
- سرمایه بری کمتر
- آلودگی کمتر هوا
- مصرف سوخت کمتر
- ایمنی حمل بالاتر
- هزینه نگهداری پایین

حمل و نقل جاده ای

- تنوع بیشتر وسایل حمل و نقل
- قابلیت دسترسی بهتر به نقاط عرضه و تقاضا
- هزینه جابجایی کمتر
- ظرفیت جابجایی بیشتر
- قابلیت بیشتر جابجایی بین شیوه ها
- انعطاف پذیری بیشتر مسیرها و زمان های حمل
- هزینه سرمایه گذاری اولیه کمتر
- مناسب برای جابجایی در مسافت های کوتاه

حمل و نقل ریلی

- هزینه جابجایی کمتر
- ظرفیت جابجایی بیشتر
- سرمایه بری کمتر
- آلودگی کمتر هوا
- مصرف سوخت کمتر
- ایمنی حمل بالاتر
- اشغال کمتر زمین برای احداث خطوط
- قابلیت اطمینان بالاتر
- وابستگی کمتر به شرایط آب و هوایی
- سهولت افزایش ظرفیت سیستم

حمل و نقل هوایی

- سرعت جابجایی بالا
- عدم نیاز به احداث شبکه خطوط فیزیکی
- مسافت های جابجایی طولانی تر
- آلودگی صوتی بیشتر

شکل ۳۷- ویژگی های انواع حمل و نقل

همان طور که در شکل بالا می بینید هر کدام از شیوه ها دارای ویژگی های خاصی از دید زیست محیطی می باشند. اما در میان این چهار شیوه؛ دو شیوه ریلی و جاده ای برای فعالیت نیاز به تخریب زمین؛ جنگل؛ رودخانه دارند و باعث تولید گازهای گلخانه ای و در نهایت تخریب محیط زیست می شوند. جالب است که این دو شیوه کارایی زیادی در حمل و نقل ترکیبی دارند، در نتیجه لزوم توجه به کاهش آثار تخریبی آنها بیشتر است.

شکل ۳۸- عبور جاده و ریل همزمان از جنگل

۱- آثار زیست محیطی حمل و نقل ریلی:

برای مقابله با آلودگی های شیوه ریلی نیاز به از رده خارج کردن دیزل های قدیمی و نیز جایگزین کردن سوختی مناسب است که از آلودگی کمتری، نسبت به سوخت قبلی برخوردار باشد. آلودگی صوتی، یکی از

مهم‌ترین عواملی است که افراد ساکن در مجاورت خطوط راه آهن با آن دست به گریبانند آن چنان که باعث کوچ و مهاجرت اجباری شده است.

شکل ۳۹- زندگی مردم مجاور ریل قطار بدون حفاظ

۲- آثار زیست‌محیطی حمل و نقل جاده‌ای:

احداث جاده در محیط طبیعی آثار زیست‌محیطی زیادی از خود باقی می‌گذارد و همچنین آلودگی‌هایی نظیر: صدور گازهای سمی و مواد معلق در هوا و نیز آلودگی‌های صوتی فراوانی ایجاد می‌کند، وقتی زمین برای احداث جاده و حریم راه تصرف می‌شود، این رویکرد کیفیت زندگی و ارزش زمین‌های مجاور را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

شکل ۴۰- احداث جاده و حریم آن در زمین کشاورزی

۳- آثار زیست‌محیطی حمل و نقل هوایی:

مهم‌ترین آثار زیست‌محیطی این شیوه، آلودگی‌های صوتی است که برای ساکنان اطراف فرودگاه ایجاد می‌کند که باید با آن دو روش جلوگیری از ساخت و ساز مناطق مسکونی اطراف فرودگاه‌های جدید و یا انتقال فرودگاه‌های قدیمی به بیرون از شهرها، مقابله کرد.

شکل ۴۱- فرودگاه محصور شده در شهر

۴- آثار زیست محیطی حمل و نقل دریایی:

این شیوه حمل آلودگی زیست محیطی کمتری برای انسان‌ها دارد، زیرا بیشترین زمان و مسافت سفر روی آب است. ولی در بعضی مواقع به دلیل تصادف کشتی‌ها منجر به آلودگی زیست محیطی فراوانی برای مردم و آبزیان می‌شود.

شکل ۴۲- آلودگی نفتی یک کشتی دچار مشکل شده در بندر چابهار

در صورتی که بخواهیم یک محموله زغال سنگ را از کرمان به چین صادر نماییم، به نظر شما از چه شیوه‌ای که دارای توجیه اقتصادی و زیست محیطی باشد می‌توان بهره گرفت؟ دلایل خود را با در نظر گرفتن کرایه حمل؛ زمان حمل؛ ایمنی و مسایل زیست محیطی عنوان نمایید.

فعالیت کلاسی ۱۲

حمل کالا در کوتاه‌ترین زمان ممکن با کمترین هزینه و در نظر داشتن امنیت کالا

با افزایش فعالیت‌های تجاری و همچنین افزایش جابه‌جایی کالاها، صنعت حمل و نقل به شکل روزافزونی مورد توجه قرار گرفته است. افزایش رقابت در صنعت حمل و نقل و مسایل قانونی پیش روی این صنعت، موقعیت جدیدی را برای آن ایجاد کرده که بیشتر انتظارات صاحبان کالا را به دنبال داشته است و در زیر به تعدادی از آنها اشاره می‌شود:

✓ افزایش ایمنی در مسیر؛

✓ کاهش هزینه‌های عملیاتی حمل و نقل؛

✓ افزایش امنیت بار؛

✓ کاهش زمان حمل.

شیوه‌های حمل و نقل برای افزایش ظرفیت خود و به منظور کاهش هزینه‌های جابه‌جایی، با نیازهایی روبه‌رو هستند، که قوانین مناسب، نیروی کار متخصص، بهره‌گیری از تکنولوژی روز دنیا، از ضروریات آن می‌باشد. قبلاً بیان شد هر یک از شیوه‌های حمل و نقل دارای مزایا و ویژگی‌های کلیدی عملیاتی و تجاری هستند ولی امروزه تقاضای صاحبان کالا و تجار توسط شیوه‌های حمل و نقل ترکیبی تحت تأثیر قرار گرفته چرا که برخی از انتظارات بیان شده بالا را پوشش می‌دهند.

البته شیوه‌ها می‌توانند از نظر هزینه، سرعت، قابلیت دسترسی تناوب، ایمنی، راحتی و غیره رقیب یا مکمل یکدیگر باشند.

ولی شرکت‌های حمل و نقل ترکیبی حرفه‌ای، به جای رقابت سعی می‌کنند که از مزیت مکمل بودن شیوه‌ها بهره ببرند.

اصلی‌ترین عامل مکمل بودن، هزینه‌ها در برابر زمان است.

هزینه یکی از مهم‌ترین عوامل در انتخاب شیوه حمل است چرا که هر یک از شیوه‌ها دارای هزینه عملکرد مخصوص به خود هستند و رقابت واقعی بین شیوه‌ها اساساً به مسافت طی شده، مقادیری که باید حمل شوند و ارزش کالاها بستگی دارد.

اینکه از کدام شیوه در چه بخشی از مسیر حمل استفاده گردد، هنر متخصصین این رشته است که با ارزیابی صحیح شرایط و در نظر گرفتن هزینه‌های آن و سرعت عمل شیوه‌ها بتوانند ترکیبی از انواع روش‌ها را در یک برنامه‌ریزی حمل به کار گیرند.

در واقع سیستم حمل و نقل ترکیبی عبارت از به کارگیری مجموعه سیستم‌های حمل و نقل به منظور دستیابی به حداکثر جابه‌جایی کالا با بیشترین بازدهی (هزینه و زمان کمتر، ایمنی بیشتر) است.

بررسی نمایید با افزایش زمان حمل، کرایه حمل بار چه تغییری می‌کند. آیا این موضوع در تعرفه‌های حمل شرکت‌های پستی وجود دارد؟

ارزشیابی مرحله چهارم

ردیف	مراحل کار	شرایط عملکرد	نتایج ممکن	استاندارد(شاخص‌ها) / داوری / نمره دهی	نمره
۱	تسویه حساب نهایی	در محل کارگاه، ماشین حساب در اختیار باشد. زمان: ۲۰ دقیقه	<ul style="list-style-type: none"> - توانایی تسویه نهایی با گیرنده کالا و پشت‌نویسی بارنامه و تحویل به گیرنده کالا - عدم توانایی تسویه نهایی با گیرنده کالا و پشت‌نویسی بارنامه و تحویل به گیرنده کالا 	تسویه حساب به‌طور دقیق و تحویل کالا بدون عیب و نقص	۳
				تسویه حساب به‌طور دقیق و تحویل کالا بدون عیب و نقص بدون رعایت ترتیبات آن	۲
				عدم توانایی در تسویه حساب به‌طور دقیق و تحویل کالا بدون عیب و نقص	۱
شایستگی غیر فنی	رعایت دقت و امانت‌داری		<ul style="list-style-type: none"> - رعایت دقت در انجام محاسبات و رعایت امانت‌داری در تحویل کالا - عدم رعایت دقت در انجام محاسبات و رعایت امانت‌داری در تحویل کالا 	رعایت می‌شود.	۲
				رعایت نمی‌شود.	۱

ارزشیابی شایستگی حمل و نقل ترکیبی

<p>شرح کار:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ بررسی وضعیت کالای مورد درخواست برای حمل؛ ✓ تعیین کریدورهای عبوری (مرزهای ورودی و خروجی زمینی، بنادر فرودگاهها و مسیرهای ریلی) بر اساس شیوههای حمل و نقل؛ ✓ انتخاب وسیله نقلیه متناسب با کالای مورد حمل از نظر هزینه و زمان؛ ✓ تنظیم قراردادهای حمل با صاحبان کالا و شرکت های حمل کننده ترکیبی (شیوههای مختلف)؛ 			
<p>استاندارد عملکرد:</p> <p>ارائه خدمات حمل و نقل ترکیبی بار بر اساس قوانین و مقررات بین المللی انواع حمل و نقل طبق قرارداد تنظیم شده.</p>			
<p>شاخص ها:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ درخواست ارائه شده برای حمل کالا یا اسناد و مناقصه حمل؛ ✓ نقشه راه ها و کریدورها، محل استقرار بنادر یا پایانه های مرزی و ریلی و هوایی؛ ✓ انطباق با بخش تعهدات مفاد کنوانسیون های CMR و TIR و بارنامه FBL؛ ✓ اصول انعقاد قراردادهای حمل و نقل ترکیبی. 			
<p>شرایط انجام کار و ابزار و تجهیزات:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ میزان کالا، مبدأ، مقصد و نوع کالا مشخص باشد. ✓ امکان حمل کالا از طرق مختلف از مبدأ تا مقصد وجود داشته باشد و از قبل معین شده باشد. ✓ ماشین حساب در اختیار باشد. ✓ زمان آزمون شفاهی ۳۰ دقیقه و زمان آزمون کتبی و عملی ۹۰ دقیقه مجموعاً ۱۲۰ دقیقه می باشد. <p>ابزار و تجهیزات:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ اجرای تمام فرآیند حمل و نقل ترکیبی با یک صاحب کالای از قبل تعیین شده (آزمون عملکردی) ✓ نمونه سؤالات طراحی شده از دانش فنی و کنوانسیون های CMR و TIR و بارنامه FBL اصول انعقاد قراردادهای حمل و نقل ترکیبی برای آزمون کتبی ✓ نمونه درخواست و اظهاریه حمل کالا ✓ تجهیزات اولیه برای تدوین مطالب و تدوین پیش نویس قرارداد 			
<p>معیار شایستگی:</p>			
ردیف	مرحله کار	حداقل نمره قبولی از ۳	نمره هنجار
۱	برنامه ریزی حمل و نقل ترکیبی بار	۲	
۲	تعیین شرکت های حمل کننده کالا	۲	
۳	کنترل فرآیند حمل و نقل کالا	۲	
۴	تسویه حساب نهایی	۲	
	شایستگی های غیر فنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش: رعایت سرعت و دقت در انتخاب مسیرها حمل و نقل، شرکت حمل و نقل و انجام محاسبات هزینه حمل رعایت صداقت و امانت داری در محاسبه تأخیرهای فردی رعایت دقت و صداقت در تنظیم قرارداد حمل	۲	
	میانگین نمرات		*
* حداقل میانگین نمرات هنجار برای قبولی و کسب شایستگی، ۲ است.			

همراه آموزان محترم، همزجویان عزیز و اولیای آنان می‌توانند نظرهای اصلاحی خود را درباره مطالب این کتاب از طریق نامه
برنشانی تهران - صندوق پستی ۴۸۷۴ / ۱۵۸۷۵ - گروه درسی مربوط و یا پیام‌نگار tvoccd@roshd.ir ارسال نمایند.

وب‌گاه: www.tvoccd.medu.ir

دفترتألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کار دانش

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی جهت ایفای نقش خطیر خود در اجرای سند تحول بنیادین در آموزش و پرورش و برنامه
درسی ملی جمهوری اسلامی ایران، مشارکت معلمان را به‌عنوان یک سیاست اجرایی مهم دنبال می‌کند. برای تحقق این امر در
اقدامی نوآورانه سامانه تعاملی بر خط اعتبارسنجی کتاب‌های درسی راهاندازی شد تا با دریافت نظرات معلمان درباره کتاب‌های
درسی نونگاشت، کتاب‌های درسی را در اولین سال چاپ، با کم‌ترین اشکال به دانش‌آموزان و معلمان ارجمند تقدیم نماید. در
انجام مطلوب این فرایند، همکاران گروه تحلیل محتوای آموزشی و پرورشی استان‌ها، گروه‌های آموزشی و دبیرخانه راهبری دروس
نقش سازنده‌ای را بر عهده داشتند. ضمن ارج نهادن به تلاش تمامی این همکاران، اسامی دبیران و هنرآموزانی که تلاش مضاعفی
را در این زمینه داشته و با ارائه نظرات خود سازمان را در بهبود محتوای این کتاب یاری کرده‌اند به شرح زیر اعلام می‌شود.

استان هرمزگان: عبدالحمید کمالی، رسول انصاری نژاد، عقیل قنبری

استان کرمان: حسین جان طاهری سروتمین، محمد سیدی مرعکی، عیسی گروئی ساردو

استان اصفهان: علیرضا حلیمی، محسن ناظمی، مجید شاهرخ، محمدرضا حسینی جعفرپور